

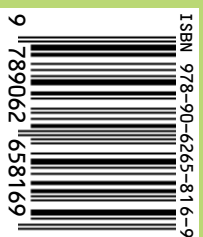
Els Langenfeld weet met **Porto Marie** in de novellen op indrukwekkende wijze een levensecht beeld te schetsen van het dagelijks leven op en rond de Curaçaose plantage Porto Marie.

Na een overhaaste vlucht in 1738 probeert de slaaf Mbambo wanhopig van het dorre eiland te ontsnappen, terwijl hij hem, in hallucinerende beelden, herinneringen bovendrijven aan de gruwelijke overtocht vanuit Afrika die hem naar Curaçao bracht.

Het leven van Assienta, Alexander en Gacacia wordt volledig op zijn kop gezet door de beruchte slavenopstand onder leiding van Tula in 1795.

Een kleine eeuw later, in 1888, de slaafrenij is dan al 25 jaar voorbij, zijn Juan en Anthony in naam vrije mannen, maar in de praktijk zijn ze net als de slaaven met handen en voeten gebonden aan de plantage-eigenaar en aan meneer pastoor.

Porto Marie is de Caribische nominatie voor De Inkttaap 2015.

ELS LANGENFELD

PORTO MARIE

ELS LANGENFELD

PORTO MARIE

1738 - 1795 - 1888

IN DE NIEUWSTE
NUMMER

PORTO MARIE

Els Langenfeld

Porto Marie

1738

1795

1888

IN DEKUNST

De woorden die in de tekst cursief zijn worden verklaard in
de alfabetische Woordenlijst op blz. 289 e.v.

De woorden of zinsdelen die in de tekst voorzien zijn van
een ° worden verklaard in de Noten op blz. 293

Porto Marie. Novellen

Copyright © 2013 Els Langenfeld († 2013)

p/a Erven Els Langenfeld

Foto omslag Wilfried Overwater,
(beeld uit de film *Tula, The Revolt*)

Foto auteur met dank aan *Antilliaans Dagblad*

Vormgeving Anders Kilian

Eerste uitgave 2013

Tweede druk 2014

In de Knipscheer, Postbus 6107, 2001 HC Haarlem

INDEKNIPSCHIEER@PLANET.NL

WWW.INDEKNIPSCHIEER.COM

ISBN 978 90 6265 816 9 NUR 301

1738

I

Gelaten stond Mbambo in de rij op zijn beurt te wachten. Met één hand hield hij het schild van de zeeschildpad zó op zijn hoofd, dat dit hem wat bescherming bood tegen de brandende zon, die onbarmhartig en ongehinderd door zelfs maar het dunste nevelwolkje haar felle stralen liet weerkaatsen op de witte koraalstenen. Zijn ogen volgden de trage bewegingen van de schaars geklede mannen, die de brokken koraalsteen aan één zijde enigszins plat hakten. Hun donkere, vermoeide gezichten zagen eruit als geaderd marmer, bedekt met een fijn, wit gruis waardoor de zweetdruppels grillige strepen hadden getrokken.

Een magere, kromgegroeide zwarte met een bos wit kroeshaar legde de gekapte stenen in het schild op het hoofd van degene die vooraan in de rommelige rij stond. De *bomba*, gezeten op een gladde kei in de schaduw van een forse zeedruif, bepaalde wanneer er genoeg stenen op het schild lagen. Soms waren het er twee, soms drie. Dan slaakte hij een voor Mbambo onverstaanbare kreet en vertrok de sjouwer in rap tempo over het smalle pad, dat tussen door de zeewind gladgeschuurde rotsen naar boven liep. Maar zodra hij uit het zicht van de bomba was verdwenen, werden zijn passen meteen een stuk kleiner en trager.

Achter hem schuifelde de rij wachtende slaven en slavinnen gelaten twee stappen naar voren. Hun blote, eeltige voeten plaatsten zij voorzichtig op de gekartelde rotsbodem met gemeen scherpe randen, die gloeiend heet was door de felle zonnestralen.

Toen stond Mbambo vooraan. Gedachteloos staarden zijn ogen over de kalme, uitgestrekte watervlakte voor hem, terwijl de last op zijn hoofd steeds zwaarder werd. Op het helderblauwe water vlak voor de kust dobberde een bruine pelikaan traag op en neer. Met krachtige vleugelslagen verhief de vogel zich uit het water. Soepel scheerde hij met enkele lome wickslagen een paar meter boven de golven om dan onverwacht de vleugels te vouwen en bliksemsnel in het warme zeewater te duiken. Bijna meteen kwam de vogel weer boven. Aan de schokkende bewegingen van de soepele hals kon Mbambo zien dat de pelikaan de vis had verschalkt.

Achter het dier veranderde de kleur van de zee van helderblauw in bijna inktzwart en werd het water bezaaid met duizenden glinsterende vlekjes, weerkaatsingen van het zonlicht op de kleine golven. De witgouden vlekken versmolten achter zijn oogleden met de vele herinneringen die in hem rondtolden. Herinneringen aan gebeurtenissen die hij met alle geweld probeerde te vergeten.

'Basta! Bai dilanti!' brulde de bomba. Mbambo begreep de betekenis van deze vreemde woorden. Met twee handen hield hij het zware schild in evenwicht terwijl hij zich omdraaide en met grote stappen het licht hellende pad volgde. Mbambo was gewend om op zijn hoofd een stevige last in een flink tempo over grote afstanden te dragen. De stammen die leefden in de Sahel ten zuiden van de grote woestijn waren door droogte en oorlog regelmatig gedwongen hun bezittingen tientallen kilometers over de stoffige vlakten te dragen. Als jongen had Mbambo drie van dergelijke tochten meegemaakt.

Al snel passeerde hij de gedrongen kerel die voor hem in de rij had gestaan. Die riep wat naar hem, maar de vreemde woorden klonken Mbambo vijandig in de oren. Hij negeerde ze

daarom maar. Hij concentreerde zich op zijn passen, die groot en regelmatig waren. Zorgvuldig keek hij waar hij zijn brede voeten neerzette. Hoewel het door de *mondi* slingerende pad was schoongemaakt, blies de wind hier en daar kleine, dode takjes van de *wabi* op het zanderige pad. De scherpe stekels van deze struik drongen als spijkers in de voetzolen binnen en priemden zelfs dwars door het zelfgevlochten schoeisel dat sommige slaven droegen.

De berg waar de stenen naartoe werden gebracht, lag een behoorlijk eind van de kust vandaan. De smalle weg slingerde geleidelijk omhoog tussen verdorde struiken en stoffige *indju's*. Het pad liep gedeeltelijk door enkele diepe geulen, in de hellingen geëet door het overvloedige regenwater dat zich gedurende tientallen regenseizoenen een weg had gebaand naar zee. Dan stonden de geulen vol water en was het pad onbegaanbaar.

Maar de plantage lag erbij alsof het al heel lang niet meer had geregend. De meeste bomen hadden nauwelijks nog blad en zaten vol dode takken. Het ziekelijke grijsgroen van de *katuna di seda* was vervaagd tot lichtgeel. De kleine blaadjes van de *wabi* waren grijs van het stof, en het spaarzame dorre gras dat nog niet door de uitgehongerde geiten was opgegeten, had bijna dezelfde kleur als de gescheurde aarde. Boven de verdorde planten en struiken uit torenden fier de *kadushi's* en een enkele *datu*, hoge zuilcactussen die zelfs de droogste periode schijnbaar moeiteloos doorstonden.

Voor zich zag Mbambo twee vrouwen lopen. Kennelijk had de eerste - zodra ze uit het zicht van de bomba was geweest - gewacht op de andere, zodat ze samen de lange tocht naar boven konden maken. Ze liepen in een ontspannen tempo, terwijl ze een levendig gesprek voerden. Mbambo vermoedde dat ze de laatste nieuwtjes en roddels uitwisselden, net als de

vrouwen van zijn stam dat deden wanneer ze met een volle kruik water op het hoofd terugliepen naar het tentendorp. Onwillekeurig dwaalden zijn gedachten af naar het land van zijn voorvaderen. Hij zag weer zijn vrouw Talya met hun zoon-tje stevig tegen een heup geklemd en een kruik water op haar hoofd. En haar lachende ogen die hem zochten zodra ze hun tent naderde.

Maar hij wilde niet meer denken aan zijn oude leven dat de blanke duivels hem hadden ontnomen. Met een ongeduldig gebaar van zijn vrije arm duwde hij ook déze herinnering meteen weer weg in dat ene kleine, duistere hoekje van zijn geest.

De beide slavinnen waren slechts gekleed in een grove linnen doek, die zij om hun wiegende heupen hadden geslagen. Ze liepen midden op het pad en Mbambo had moeite hen te passeren. Toen hij zich zijwaarts langs hen wrong om de klauwende stekels van een Spaanse juffer te ontwijken, greep de jongste van de twee opeens zijn arm. Ze deed hem bijna struikelen. Om zijn evenwicht te bewaren maakte hij een stap opzij en hij trapte op haar tenen. Onwillekeurig gleden zijn ogen naar haar blote borsten, die zij hem uitdagend als twee plukrijpe vruchten voorhield. Zijn blik drukte zowel afkeer als verlangen uit. Afkeer omdat zij zich als de eerste de beste hoer aanbood, en verlangen omdat het al zo lang geleden was dat hij met een vrouw samen was geweest.

Over haar volle lippen rolde een stroom van woorden, maar de enige klank die Mbambo herkende, was de naam die de blanke man in de lange zwarte jurk hem had gegeven op het strand voor het slavenfort, kort voordat hij naar het schip werd gebracht: Thomas. De naam klonk hem nog steeds vreemd in de oren.

Hij verontschuldigde zich tegenover de jonge vrouw in zijn eigen taal, hoewel hij wist dat niemand op de plantage de taal

van de Igbo machtig was. Mbambo was pas een maand tevoren met nog vijf andere negers en negerinnen op de plantage aangekomen. Veel slaven woonden al zó lang in dit vreemde land, dat zij hun moedertaal waren vergeten. De meeste kinderen uit het slavendorp waren zelfs hier geboren. Onderling spraken ze een vreemd mengtaaltje, waarvan Mbambo pas een handjevol woorden had geleerd. Sommige klanken leken op de taal die de blanke mannen onderling hadden gesproken aan boord van de bark die hem uit zee had opgevist en naar dit eiland had gebracht, waar hij uiteindelijk als slaaf was verkocht aan de eigenaar van deze plantage.

Even flitsten de verschrikkelijke herinneringen aan de reis op het slavenschip weer door zijn geest, de tocht die zo rampzalig was geëindigd voor de kust van deze nieuwe, onbekende wereld.

De oudste van de twee vrouwen lachte en antwoordde hem in de slaventaal, terwijl ze koket met haar heupen draaide. Mbambo had het ongemakkelijke gevoel dat hij in de maling werd genomen en het bloed steeg naar zijn hoofd. Snel keerde hij zich om en liep met grote passen verder, achtervolgd door het spottende gelach van beide slavinnen. Hij balde de vuist van zijn vrije hand, maar al snel maakte zijn woede plaats voor een diep gevoel van verlatenheid.

Mbambo kwam bij de uitgesleten waterloop, die hij de anderen 'rooi' had horen noemen. Onderin zat een oudere man met zijn linkervoet in een merkwaardige, onnatuurlijke houding schuin voor zich. Zijn grauwe gelaat was vertrokken van de pijn. Zacht kermend wiegde hij met het bovenlichaam heen en weer, de beide handen om zijn gewonde been geklemd. Het schild dat hij op zijn met een dikke bos grijs kroeshaar getooide hoofd had gedragen, lag naast hem. De twee zware, witte keien waren een eindje verder naar beneden gerold.

Mbambo voelde zich schuldig, maar hij kon niets doen om de pechvogel te helpen. Het schild met de stenen dat hij droeg was zó zwaar, dat hij deze nooit alleen weer op zijn hoofd kon tillen. En als hij zonder stenen bovenkwam, zou hij - net als de ongelukkige onder in de rooi – worden gestraft met halvering van zijn rantsoen maïsmeel. Het weeë gevoel in zijn maag herinnerde hem eraan dat het toegekende rantsoen voor een volwassen kerel van zijn postuur toch al onvoldoende was. Hij kon daarom de man beter helpen door later een deel van zijn eigen portie aan hem af te staan. Mbambo sprak enkele troostende woorden en hoopte maar dat de man uit de klanken kon opmaken wat hij hem probeerde te vertellen.

Vlak bij een *tanki* klauterde hij weer uit de rooi omhoog. Dat viel niet mee, omdat hij beide handen nodig had om het schild in evenwicht te houden. Onder de druk van zijn voeten rolden de scherpe kiezels soms opeens naar beneden en dan gleden zijn voeten een stuk mee. Toen hij uiteindelijk veilig boven was, stond hij even stil om op adem te komen. Het zweet stroomde in grillige banen over de littekens van de slecht genezen wonden op zijn rug.

De tanki was een diep gat, waar zich in de regentijd het water verzamelde. Lang nadat de laatste regenbui was gevallen, kon hier nog water worden geput. Twee opgeschoten jongens waren bezig water omhoog te halen voor een stel mekkerende geiten, die zich verdrongen rondom een gemetselde drinkbak. Het water stond zó laag, dat de jongens de emmers aan een touw naar beneden moesten gooien. Een zware steen op de bodem van de houten emmer voorkwam dat deze op het wateroppervlak bleef drijven.

Aan de andere kant van het pad maakte een handjevol mannen en vrouwen een flink stuk grond schoon voor het komende

plantseizoen. De bomen waren gekapt en enkele ezels sleepten de stammen en de dikste takken naar een baai verderop. Alle losse takken en struiken werden op een hoop gegooid en verbrand. Met een *chapi* werd de rode aarde losgehakt. De grond was zó uitgedroogd, dat die tot harde kluiten aaneenkleefde. Enkele jonge kinderen hielpen de volwassenen door de losgewoelde stronken en wortels van de kleine struiken te verzamelen en op de brandstapel te gooien. Kleine, witte vogels liepen op hoge poten statig over de omgewoelde aarde op zoek naar voedsel.

De werkers begeleidden zichzelf met een lied. Een stokoude, uitgemergelde man zat op een steen onder de grijsgroene takken van een door toedoen van de wind scheefgegroeide *dividi-vi* en gaf op een primitieve trom het ritme aan. Mbambo herkende de woorden niet, maar het ritme was onmiskenbaar Afrikaans. Hij bleef even staan om te luisteren en liep daarna in de cadans van het lied verder de heuvel op.

Het pad werd aan weerszijden begrensd door dichte struiken met donkere, kaarsrechte takken. Oudere slaven maakten bezems van de dunne, soepele takken, die de bomba naar de winkel van *shon* Lesire in de stad liet brengen. Daar werden ze verkocht aan de stadsbewoners. Onderling noemden de slaven de berg daarom Seru Basora of ‘bezemberg’.

De grond onder zijn voeten liep nu duidelijk merkbaar omhoog, maar Mbambo verminderde zijn tempo niet. Het was zijn derde tocht deze dag en hij wist dat hij bijna bij het einddoel was. Onwillekeurig vergrootte hij zijn passen. De warme passaatwind woei om de heuveltop en ontlokte een zacht geritsel aan de droge bladeren. Hij passeerde de *koraal* waarin ’s avonds de geiten bijeen werden gedreven. In een hoek ervan stond het melkhuisje waarin de melk werd bewaard of verwerkt tot waterige boter.

Op het schoongekapte plateau bij de top van de berg stonden enkele slaven achter elkaar te wachten tot ze van hun last werden verlost. Gelaten sloot Mbambo zich achter hen aan. Twee grote kerels tilden de schilden van de vermoeide hoofden en kieperden deze leeg op de plaats die de blanke opzichter met zijn stok aanwees.

De stenen werden gebruikt om een groot terras voor de nieuwe *mangasina* te bestraten. Twee mannen zaten schrijlings op de gladde stammen van de kap en legden onwennig de rode dakpannen. Andere slaven waren druk bezig met het metselen van een borstwering rondom het terras.

Eindelijk werd ook Mbambo van zijn last bevrijd. Met het schild in zijn hand liep hij naar de opzichter en hij probeerde hem met gebaren duidelijk te maken dat een oude man met een gebroken enkel in de rooi was achtergebleven. Maar de blanke kon of wilde hem niet begrijpen en joeg hem weg met een klap van zijn stok.

Ontmoedigd sjokte Mbambo naar de schaduw van de mangasina, waar een oude vrouw uit een grote aarden kruik heerlijk koel water schepte voor de dorstige dragers. Voorzichtig goot ze met een kunstig gesneden houten lepel het kostbare vocht in de uitgestoken drinknappen. De nappen waren gehalveerde en schoongemaakte kalebassen. Het rantsoen voor elke slaaf die een schild met stenen naar boven had gebracht, was twee van deze kommen na elke tocht. Wie zonder stenen boven durfde te komen, kreeg niets.

Terneergeslagen zonderde Mbambo zich van de andere dragers af en keek toe hoe een kleurling met rossig kroeshaar de buitenmuren van de mangasina pleisterde. De kerel deed hem denken aan de stuurman aan boord van het slavenschip, wiens taak het was geweest de mannelijke gevangenen elke morgen

en avond vast te ketenen in het donkere en benauwde ruim. Wie niet vlug genoeg zijn plaats had opgezocht, had hij met ‘de kat met de negen staarten’ afgeranseld.

Mbambo zag hoe de pleisteraar met een spaan de specie mooi gladstreek. Daarna trok hij met een vreemdsoortig stuk gereedschap allemaal bogen in de nog vochtige pleisterlaag. Voor de ogen van Mbambo begonnen de bogen langzaam op en neer te dansen als de golven van die grote, donkergroene oceaan die zich zo onuitwisbaar in zijn geheugen verankerd had. Het ruisen van de passaatwind door de droge struiken klonk in zijn oren als het geluid van de wind die door de touwen van het want floot. Hij hoorde weer het geluid van klapperende zeilen, het ruwe geschreeuw van de zeelieden en het gekerm van de zieke slaven op het dek. De herinneringen en emoties die hij wekenlang had geprobeerd weg te drukken, maar die ongemerkt als een kankergezwel in zijn geest hadden voortgewoekerd, overspoelden hem nu als een kolkende golf die hem naar de zwarte diepte van de oceaan duwde.

De tranen sprongen in zijn ogen. Mbambo draaide zich om en tuurde over het golvende landschap naar de zee, die ver weg en tientallen meters lager als een gladde azuurblauwe spiegel overvloeide in het lichte, bijna witte blauw van de lucht. Zijn mistige ogen dwaalden naar de brandende zon daarboven, het enige wat hem vertrouwd was in dit vreemde land zo ver van zijn geboortegrond. De zon brandde een grote witte vlek op zijn netvlies.

2

Uit het verblindend witte zonlicht daalde een ruwe houten ladder neer. Mbambo's ogen waren na een verblijf van enkele weken in de donkere grot niet meer gewend aan het felle licht en hij zag hem daardoor te laat. De ladder stootte hem omver. De donkere omtrek van een hoofd tekende zich af tegen de helderblauwe lucht en brulde wat naar hem. Instinctief kroop Mbambo gauw naar achteren, terug in de vertrouwde donkere schaduw.

Een zwarte, uitgedost in dezelfde vreemde kleren die hij de blanke duivels had zien dragen, daalde de ladder af en begon instructies te schreeuwen in verschillende Afrikaanse talen die Mbambo allemaal even vreemd in de oren klonken. Hij vermoedde dat het de talen waren van de stammen die woonden ten zuiden van de bocht in de grote rivier de Niger. Daar kwamen de meeste gevangenen vandaan, had een jonge vrouw van de Fulbestam hem verteld. De moeder van zijn moeder was een Fulbe geweest en zij had Mbambo als kind deze taal geleerd.

Deze Fulbevrouw was de enige geweest met wie hij wat had kunnen praten in het slavenfort. Af en toe liet zij iets los over hoe zij daar terecht was gekomen, maar het meeste had hij wel geraden. Als kind was zij door haar ouders verkocht aan een rondtrekkende slavenhandelaar in ruil voor enkele zakken zout en twee geiten. De handelaar had haar weer doorverkocht aan een Mandestam ten zuiden van de Nigerbocht. Daar was ze opgegroeid en later, toen ze dertien jaar was, als vrouw weggegeven aan de favoriete slaaf van haar meester. Ze had hem twee zonen geschonken, vertelde ze trots en tegelijk weemoedig.

Daarna was ze weggezakt in de gruwelijke herinneringen die in haar rondspookten. Haar nietsziende ogen hadden dof in de duisternis van haar hart gestaard. Pas dagen later had ze haar verhaal vervolgd.

Ze was met de andere stamleden gevangen genomen door een bende slavenjagers die het dorpje had overvallen kort nadat de gierstoogst was binnengehaald. De mannen hadden zich dapper maar tevergeefs verweerd en waren uiteindelijk óf gedood óf gevangen genomen. Ook de vader van haar kinderen was omgekomen in de strijd. De slavenjagers hadden de oude mannen en vrouwen en de kleinste kinderen vermoord en hun lijken op de brandende hutten gegooid. Ook zónder woorden begreep Mbambo dat dit eveneens het lot was geweest van haar twee kleine jongens. Met haar armen krampachtig om haar opgetrokken knieën geslagen, had ze zachtjes zitten neuriën, heen en weer wiegend met haar bovenlichaam, de blik naar binnen gekeerd.

Op zijn beurt had Mbambo haar met stukjes en beetjes verteld waar hij vandaan kwam en hoe hij met zijn jongere broer Mbari en twee vrienden gevangen was genomen door een Arabische handelaar, die met een karavaan van het Chadmeer op weg was geweest naar de handelsstad Gao. Dagen achtereen hadden ze achter de kamelen aangesjokt, met touwen om hun hals aan elkaar vastgebonden.

Zijn broer was halverwege ziek geworden. Mbambo had hem ondersteund en op het laatst bijna voortgesleept tot ze het tentenkamp van een bedoeïenstam hadden bereikt. Daar kregen ze twee dagen rust, terwijl de Arabier met de stamoudste onderhandelde over de prijs van zijn handelswaar. Zout, bronzen armbanden en zwaarden, glazen kralen, kostbare stoffen en zelfs twee geweren bood hij te koop aan.

De rust had Mbambo goed gedaan, maar Mbari was nog steeds te zwak geweest om de rest van de tocht te kunnen volbrengen. Daarom had de Arabier hem geruild tegen een mooi zwart slavinnetje. Zij was met de andere bewoners van het tentenkamp komen kijken naar het vertrek van de karavaan, toen de Arabier opeens een strop om haar hals had gelegd en haar meenam naar Mbambo en zijn vrienden. Haar mooie jonge gezichtje was verwrongen geweest van ontzetting en angst. Een tanige zwarte vrouw was gillend en krijsend naar voren gestormd, maar voordat zij het meisje had kunnen bevrijden, hadden twee mannen van de stam haar ruw vastgegrepen en met stokslagen teruggejaagd.

In Gao was het meisje al vlot doorverkocht aan een handelaar die slaven naar de Arabische steden aan de andere kant van de grote woestijn bracht. Mbambo en zijn twee vrienden hadden bijna een maand doorgebracht in een slavenkamp aan de rand van de stad. Om ontsnappingspogingen te bemoeilijken hadden de bewakers de gevangenen twee aan twee met zware enkelboeien aan elkaar vastgemaakt.

Bijna elke dag waren er nieuwe gevangenen binnengebracht, die door de bewakers meteen van al hun bezittingen werden beroofd. Alleen een stuk stof om hun geslachtsdelen te bedekken hadden ze mogen behouden. Toen er meer dan honderd mannen en vrouwen in het kamp zaten, werd er een lange slavenkaravaan geformeerd voor de ruim negentig dagen durende tocht naar een van de slavenforten langs de kust.

Mbambo was niet in staat om haar te vertellen over de helse tocht, ondanks de wetenschap dat zij waarschijnlijk met een soortgelijke slavenkaravaan naar de kust was gebracht. De *statees*, de mannen die namens de Afrikaanse vorst toezicht hielden op het slaventransport, hadden zware ijzeren kettingen en

boeien gebruikt om de gevangenen twee aan twee aan elkaar vast te maken. Ook kregen ze allemaal een vracht te dragen: brandhout, maïs, ivoor of huiden. Ontsnappen was hierdoor zo goed als uitgesloten.

De statees hadden de gevangenen met hun lange zwepen als een stel muilezels ongenadig voortgejaagd. Vanaf de tiende dag bleven in hun spoor de lijken liggen van de ongelukkigen die het moorddadige tempo, de slechte voeding en de vele zweepslagen niet hadden overleefd. Omdat de krijgers niet de moeite namen de lijken te begraven, volgden hyena's en gieren de stoet op de hielen.

Na wat ongeveer de veertigste dag geweest moest zijn, was de rest van de tocht als in een waas aan Mbambo voorbijgegaan. De knagende honger die zijn maag verteerde, de gloeiende zon en de brandende dorst die zijn keel verschroeide, het stof dat op zijn zweet bleef kleven en een koek vormde tussen de boeien en als schuurpapier zijn vel kapotschuurde, de vliegen die zich verdrongen rond het pus uit de wond op zijn rug waar de zweep was neergedaald; dat alles verdween in zwarte dromen, waarin het onderscheid tussen realiteit en nachtmerrie was verdwenen. Het enige wat nog tot zijn murw geworden brein doordrong, was de noodzaak om zijn linkervoet voor zijn rechter- te plaatsen en daarna weer zijn rechter- voor zijn linkervoet.

Als een automaat ging hij door met het optillen van zijn voeten, niet in staat tot enige gedachte, elk gevoel was dood. Toen hij viel, had hij gehoopt dat het allemaal voorbij zou zijn en een gevoel van opluchting maakte zich van hem meester. Maar de statees maakten de zware ijzeren band om zijn hals los en dwongen hem met zweepslagen weer overeind te komen. Achter hem bevrijdden ze zijn stervende vriend Mkebi van zijn

ketenen om hem als voedsel achter te laten voor de aaseters, die hen trouw op veilige afstand bleven volgen.

Het volgende dat hij zich herinnerde, waren de emmers zee-water die tegen hem werden aangesmeten door vreemd geklede duivels met roodverbrande gezichten en lange touwkleurige haren. Daarna hadden ze hem en de andere overlevenden gedwongen via een steile houten ladder in de donkere grot af te dalen. Nog geen veertig mannen en vrouwen hadden - meer dood dan levend – de helse tocht overleefd.

In de kerker onder het fort spoorde de vreemd uitgedoste krijger met een stok de gevangenen aan om de ladder te beklimmen, het zonlicht tegemoet. Mbambo liep gauw naar de hoek waar zijn doodzieke vriend Ayido lag. Hij negeerde de misse-lijkmakende geur van dunne ontlasting en braaksel die als een deken om zijn vriend heen hing en hees de uitgemergelde Ayido overeind. Hij wist niet of zijn eigen verzwakte lichaam nog in staat was hem de ladder op te dragen. Desondanks sleepte hij zijn vriend naar de lichtvlek toe.

De zwarte begon tegen Mbambo te schreeuwen en te gebaren dat hij Ayido moest laten liggen. Toen hij hem niet meteen gehoorzaamde, liet hij zijn stok enkele malen hard op Mbambo's bovenarm neerkomen. Gauw liet deze Ayido los en liep naar de ladder. Hij zag dat de meeste andere gevangenen al boven waren en dat hij de laatste was die op eigen kracht de wankel ladder kon beklimmen. In de donkere schaduwen van de grot lagen her en der een stuk of tien mannen en vrouwen, die zelfs te ziek en te zwak waren om nog overeind te kruipen. Nog even aarzelde hij en keek naar zijn vriend, maar drie rake klappen op zijn schouderbladen dreven hem de ladder op naar boven.

Met samengeknepen ogen stond hij in de felle zon. Hij voelde hoe het vuile stuk stof van zijn lendenen werd gerukt en ijzeren boeien om zijn enkels werden geslagen. Van twee kanten werden met kracht emmers lauw zeewater tegen hem aangesmeten.

Wankelend schuifelde hij met kleine passen, gehinderd door de zware ketting tussen de boeien, en met zijn hand boven zijn ogen als bescherming tegen het scherpe zonlicht, in de richting waarheen de mannen met de glimmende hoofddeksels hem duwden. Ze brachten hem en de andere gevangenen naar een verhoging voor een groot wit gebouw. Daar werden de mannen en de vrouwen afzonderlijk in twee lange rijen opgesteld. Het zinde hem niets en nerveus knipperde hij met de ogen.

Toen zijn ogen eindelijk gewend waren, zag Mbambo hoe mannen met glanzende hoofden en lange lansen een handvol merkwaardig uitgedoste figuren naar de verhoging leidden. Hun gezichten waren bleekroze, maar hun wangen en neuzen vertoonden vuurrode vlekken. Hun handen waren roodbruin. Ze droegen vreemdsoortige kledingstukken, gemaakt van stoffen die Mbambo nooit eerder had gezien. En ze hadden veel te veel kleren aan, meende hij. Hun lange touwkleurige haren lagen in klitten vastgeplakt op hun bezwete koppen.

Eén man droeg op zijn hoofd een zwart hoofddeksel met een wapperende struisvogelveer. De brede rand beschermde zijn vermoeide gelaat tegen de felle zon. Mbambo zag dat zijn gezicht niet rood maar ivoorkleurig was. Zijn lange dunne haren waren spierwit.

De grijsaard beklom stijf en ongemakkelijk de acht treden naar de verhoging. Een voor een inspecteerde hij de opgestelde mannen. Hij betastte hen, kneep in armen en benen en bekeek hun geslachtsdelen. Daarna liet hij een doodsbang gevangene

de mond openen en bekeek het gebit, de ogen en wreef een zwarte krul kroeshaar tussen zijn vingers heen en weer. Tot grote ontsteltenis van Mbambo en de andere slaven proefde de man met het bleke gezicht daarna het angstzweet, dat in dunne straaltjes van het hoofd van de ongelukkige liep. Hij knikte goedkeurend en sprak enkele vreemde woorden. Op een stuk papier toverde hij met een veer mysterieuze tekens.

Mbambo herinnerde zich de verhalen van zijn grootmoeder. Bij het kampvuur had zij verteld van de blanke duivels met de rode gezichten, volgelingen van Mwene Puto, de god van de doden. Ze hadden geen land, maar woonden op zee in drijvende huizen met twee of drie hoge bomen zonder bladeren. Met behulp van duivelse krachten konden zij daaraan witte wolken vastbinden, die hen in staat stelden om hun houten huizen over de zee te verplaatsen. Deze duivels hadden geen vrouwen en geen kinderen.

De volgelingen van Mwene Puto kochten slaven om als voedsel te dienen. Ze aten aan lange tafels en schonken het bloed van de ongelukkige zwarten in zilveren drinkbekers. Op grote schalen serveerden ze de hersenen van hun slachtoffers, die ze hadden geprepareerd tot een gelige, scherp ruikende delicatessen. Uit de lichamen persten ze oliën die zó kostbaar waren, dat ze slechts enkele druppels hiervan over hun voedsel goten. Mbambo en de meeste andere dorpelingen hadden altijd gefascineerd naar haar verhalen geluisterd, maar de oude vrouw nooit echt geloofd.

Twee mannen met glimmende hoofddeksels en roodverbrande gezichten betraden het podium en sleepten genadeloos de luid jammerende man tussen hen in, de poort uit. Enkele negerinnen begonnen hysterisch te gillen en twee andere vielen flauw van angst. Op dat moment wist Mbambo met gruwelijke

zekerheid dat de verhalen van zijn grootmoeder geen fantasie waren geweest.

De onfortuinlijke gevangenen zaten al enkele uren op hun knieën in het brandende zand, hun handen achter de rug vastgebonden, ellendig en vol vrees over het lot dat hun wachtte. Met tranende ogen staarde Mbambo naar de grote vijandige watervlakte voor hem. Op het water danste loom en indrukwekkend, als een dreigend monster dat gevoederd wilde worden, het schip van de slavenkopers op en neer. Het was groot, veel groter dan Mbambo had verwacht. Het had drie hoge masten, die zachtjes heen en weer wiegden op het ritme van de golven. Enkele blanke zeelieden gooiden emmers zeewater over het dek.

Een kleine gammele sloep was half op het strand getrokken. Daarmee zouden de rode duivels hen vast naar hun schip vervoeren. Op de boeg stonden onbekende goudkleurige tekens. Een paar vreemdelingen hadden op het strand een vuurtje aangegd. Met twee ijzeren staven porden ze in de gloeiende as. De grijsaard met de brede hoed controleerde nogmaals de staven.

Onder de hoge poort verscheen een gebogen man in een lange zwarte jurk, die scherp afstak tegen zijn uitgemergelde, doodsbleke gelaat. Een vreemdsoortig halfrond hoofddekse van glimmende stof op zijn achterhoofd bood nauwelijks enige bescherming tegen de zon. Toen een negerjongen in een witte jurk met een grote kom naast hem was verschenen, schreed hij met een vermoeid gezicht naar de bibberende ongelukkigen op het witte strand.

Mbambo zag dat de kom water bevatte. Af en toe klotste er een beetje over de rand. Hij was blij, want hij had een brandende dorst. Maar de man in de zwarte jurk goot het water over de hoofden van de gevangenen, terwijl hij onverstaanbare

woorden mompelde en met een vinger een kruis tekende op hun voorhoofd. Hoewel het enige verlichting bood tegen de brandende zon, had Mbambo het water liever in zijn mond. Hij opende deze daarom wijd om dit de vreemdeling duidelijk te maken. De man sprak enkele boze woorden en Mbambo kreeg een harde trap tussen zijn schouderbladen van een van de zeelieden. Hij viel voorover met zijn gezicht in het hete zand.

Vier roodverbrande handen grepen hem bij de bovenarmen en sleurden hem naar het vuur. De grijsaard met de brede hoed pakte de ijzeren staaf uit het vuur en drukte die met een geroutineerde beweging tegen Mbambo's bovenarm. Die gilte het uit van pijn en schrik en even werd het zwart voor zijn ogen.

Ruwe handen sleurden hem naar de houten sloep.

Vanaf het dek werden twee touwen naar de overvolle sloep gegooid, die naast het grote schip zachtjes op en neer danste. De roeiers gebruikten één touw om het bootje vast te binden en maakten van de andere een strop, die zij om de hals van de dichtstbijzijnde zwarte in het schommelende bootje legden. Daarna maakten ze de touwen rond zijn polsen los. Tegen de zijkant van het grote schip hing opeens een stuk want. Met hun stokken porden de matrozen de gevangene in zijn ribben om hem duidelijk te maken dat hij naar boven moest klimmen.

Vanuit de sloep zag Mbambo hoe ruige handen de angstige mannen en vrouwen een voor een over de verschansing sleurden. Omdat hij als eerste in de sloep was gezet, zou hij als laatste naar boven worden gestuurd. Tegenover hem zat een boom van een kerel, die met een als uit steen gehouwen gelaat naar de horizon tuurde. Dat verraste Mbambo, bij wie de angst door zijn darmen kronkelde als een dolle slang. Toen de roeiers de strop om de hals van de reus legden, hield hij zijn hoofd fier

opgeheven en keek hooghartig neer op de veel kleinere matrozen. Mbambo hoorde de waarschuwendende woorden die een van beide roeiers naar boven schreeuwde, al begreep hij ze niet.

‘Pas op daarboven! Dit is een lastpak! Hij is iets van plan!’ De beide roeiers ruzieden even of ze wel of niet zijn polsen los moesten maken. Maar omdat hij onmogelijk met de handen op de rug naar boven kon klimmen, maakten ze uiteindelijk toch de touwen los. Mbambo zag dat een van hen een scherp mes in zijn handen klaar hield voor het geval de neger zou proberen hen aan te vallen.

Mbambo was zich bewust van de nerveuze spanning onder de roeiers en de hoopvolle verwachting onder de resterende slaven in de sloep. Met ingehouden adem keken ze toe hoe de man naar boven klom. Over de verschansing hingen wel tien ruige kerels om te zien wat er zou gebeuren.

Maar er gebeurde niets. Teleurgesteld lieten de zwarten hun adem weer ontsnappen. Mbambo zag hoe vier paar handen zich uitstrekten om de kerel aan boord te hijsen. Net voordat de handen hem vastgrepen, zette de reus zich met kracht af tegen de zijkant van het schip en liet zich naar beneden vallen. Verbijsterd keek Mbambo naar het vallende lichaam, dat opeens met een ruk in zijn val werd gestuit en terugslingerde naar de romp van de boot. Hij hoorde een droge knak, meteen gevolgd door een hoop gevloek en geschreeuw boven hem op het dek. In de commotie verscheen een rijzige man die duidelijk gezag uitstraalde en voor wie de zeelieden onmiddellijk ruim baan maakten.

Het stamhoofd van de blanke duivels keek over de verschansing heen naar het zwarte lichaam dat als een lappenpop heen en weer bengelde aan het uiteinde van het touw en telkens met een dof geluid tegen de houten scheepswand bonkte. Hij brulde op kwade toon enkele bevelen en verdween weer uit het zicht.

Als verdoofd keek Mbambo toe hoe twee zeelieden het touw optrokken en net boven de strop doorsneden. Zijn ogen volgden het lijk in zijn val en zagen de opspattende waterdruppels, maar zijn geest weigerde deze beelden op te nemen. Zijn verstand stond nog steeds op non-actief toen het zijn beurt was om naar boven te klimmen. Hij voelde niet hoe hij - ruwer dan andere slaven - over de verschansing werd getrokken en ook niet hoe hij heen en weer werd gesold in de richting van een donker gat, waaruit een afschuwelijke stank opsteeg. Hij zag alleen de grote koperen ketel boven een vuur midden op het dek. Mbambo twijfelde niet langer aan zijn lot en zakte bewusteloos neer op het dek.

3

Langzaam ebde de duisternis weg en keerde hij tot de wakende wereld terug. Het eerste wat zijn versuft brein registreerde, was de overweldigende stank van zweet, urine, ontlasting en braaksel, die elke centimeter van het broeierige ruim leek te vullen. Zijn knieën deden pijn en hij probeerde zijn benen te strekken, maar merkte dat de boeien rond zijn enkels vastzaten aan een lange ijzeren stang die over de hele lengte van het ruim liep. Links en rechts van hem lagen, stijf tegen hem aan, twee mannen die hij nooit eerder had gezien. Ze staarden apathisch voor zich uit en haalden moeizaam en rochelend adem. Mbambo probeerde door zijn mond te ademen om de weerzinwekkende lucht uit zijn neus te bannen, maar de stank bleef aan zijn tong kleven en maakte dat hij moest kokhalzen. Hij kwam half overeind en stootte zijn hoofd tegen het slavendek boven hem. Toen golfde de inhoud van zijn maag over zijn onderlichaam.

In het schemerige licht ontdekte hij zo'n honderd mannen, vrouwen en zelfs een handjevol kleine kinderen, opeengepakt in het benauwde, snikhete ruim. De vrouwen waren niet geketend en degenen die er nog de kracht voor hadden, klommen op de balken om zo dicht mogelijk bij de geopende luiken te komen. Maar matrozen aan dek joegen hen met lange stokken weer naar beneden, omdat zij de spaarzame toevoer van frisse lucht voor de overige gevangenen blokkeerden.

Door het open luik hoorde Mbambo geschreeuwde bevelen, blote voeten die renden over het dek en het geklapper van grote stukken zeildoek. Het gekraak van het houten vaartuig werd overstemd door het geknerp van ijzeren schakels die over

elkaar heen bewogen. Even later bonkte een zwaar voorwerp tegen de scheepswand en Mbambo voelde hoe de trilling zich in de lengte door het schip verplaatste.

Hij probeerde rechtop te zitten, maar de ruimte boven hem was zó klein, dat hij zijn bovenlichaam tussen zijn opgetrokken knieën moest vouwen. Met enige moeite kon hij door het geopende luik de felblauwe lucht zien. Hij knipperde met zijn ogen. Opeens leek het alsof een laaghangende, grauwwitte wolk zich meester maakte van het schip, maar de grillige lijnen van de wolk vervaagden en Mbambo zag een groot vuilwit zeil dat zich langzaam vulde en bol kwam te staan.

Onder hem voelde hij hoe de boot in beweging kwam. Het gekraak werd luider. Vlak boven het luik hoorde hij een zware stem een onverstaanbaar bevel geven. Mbambo zag hoe twee gespierde, zwarte handen het luik lieten zakken en het vierkante gat - de enige hoop en het enige houvast in de hel waarin hij bij kennis was gekomen - verduisterden.

Urenlang zat Mbambo ingeklemd tussen de andere mannen in de verstikkende duisternis van het overvolle ruim. Hij had amper ruimte om te liggen of om te draaien. Na het sluiten van het luik nam de stank met het uur toe en het ademen werd bijna onmogelijk. Enkele vrouwen klommen op de balken en bonkten tot bloedens toe met hun handen op de gesloten luiken. Ze gilden wanhopig en smeekten de matrozen om de luiken weer te openen. De kleine kinderen hingen apathisch tegen hun moeders aan, de ogen gesloten.

Mbambo probeerde zich af te sluiten van zijn omgeving en concentreerde zich op zijn ademhaling. Langzaam maar diep. Niet door de neus maar door een halfgeopende mond. De man links van hem begon te schokken, kokhalsde en spuugde een zurig ruikend braaksel uit over Mbambo's bovenbeen.

Het was al nacht toen Mbambo zich bewust werd van een vage luchtstroom. Hij zag door het vierkante gat van het luik schuin boven zich de sterren als kleine maar hoopvolle lichtpuntjes in de inktzwarte duisternis.

Het was merkwaardig rustig aan dek. Alleen het kraken van de houten schuit en af en toe het droge geknars van strakgespannen touwen over houten katrollen verstoorde de stilte. De rollende beweging van het schip was traag en regelmatig. In weerwil van zijn omgeving viel Mbambo in een onrustige slaap.

Hij werd wakker van het geluid van stampende voeten op het dek en ruwe stemmen vlak bij de luiken. Een kleurling met rossig kroeshaar kromp naar beneden. Aan een van zijn heupen hing een grote ijzeren ring met verschillende sleutels. De kleurling zwaaide demonstratief met een korte, met leer omvlochten steel waaruit negen leren riemen in het ritme van zijn bewegingen heen en weer zwaaiden.

Moeders grepen hun kinderen en zochten met de andere vrouwen snel hun plek op in het ruim. De kleurling overzag de donkere massa en schreeuwde enkele bevelen naar boven. Twee zwarte matrozen lieten een grote beroete ketel aan een touw in het ruim zakken en klommen er zelf behendig achteraan. De kleurling keek toe hoe zij met een houten lepel een portie maïs-brij in de uitgestoken handen van de gevangenen kwakten, die elkaar verdrongen om vooral maar niet te worden overgeslagen.

De man links van Mbambo staarde doodsnik naar de planken boven hem. Een streep opgedroogd speeksel liep als een slakkenspoor van zijn mondhoek over zijn wang naar beneden. De kleurling zag, dat hij geen aanstalten maakte om zijn rantsoen aan te pakken en kwam naar voren. Hij schopte tegen de gebogen benen, maar de enige reactie was een zacht gekerm.

De rossige stuurman greep de sleutelbos en maakte zijn enkelboeien los van de stang. Het ochtendlicht viel op zijn gezicht en Mbambo zag een groot en grillig litteken dat over de linkerwang van zijn neus tot zijn mondhoek liep. Toen de matrozen klaar waren met het uitdelen van het voedsel, liet de stuurman hen de doodzieke man naar boven slepen. Ze waren allesbehalve zachtzinnig en de ongelukkige kermde luid.

Mbambo hoorde de zorgelijke stem van de man met de zwarte hoed die hem en de andere slaven had geïnspecteerd in het fort en daarna de vertoornde reactie van het blanke stamhoofd. Slechts vaag drong in het ruim het geluid door van een zwaar voorwerp dat de zeespiegel raakte. Zo vaag, dat Mbambo ervan overtuigd was dat hij het zich had verbeeld. Maar zijn buurman zag hij niet meer terug.

Elke ochtend en avond kregen de gevangenen een portie maïsmeel en soms ook wat gedroogd vlees of vis. Bijna elke dag lag er ergens in het ruim wel het lichaam van een man, een vrouw of een kind dat de ellendige reis niet verder mee hoefde te maken.

Zodra het vaartuig goed en wel de Afrikaanse kust achter zich had gelaten, liet de kapitein in de masten twee lange ronde slurven hangen die net boven de luiken van de ruimen eindigden. Dankzij deze windtunnels kregen de slaven wat meer frisse lucht.

Uit de schaarse gesprekken maakte Mbambo op dat het zeilschip al bijna een maand lang langs verschillende Afrikaanse forten aan de westkust had gezworven, op zoek naar slaven. Het fort waar Mbambo aan boord was gekomen, was het vijfde en laatste slavenfort geweest waar het schip zijn menselijke lading had ingenomen. Zodra het schip eenmaal op volle zee was geweest, hadden de zeelieden de vrouwen en kinderen in

kleine groepen enkele uren op het dek gelaten. De mannelijke gevangenen daarentegen hadden al die tijd in het ruim vastgeketend gezeten.

Zes dagen nadat Mbambo aan boord van het zeilschip was gebracht, werden ook de mannen een voor een losgemaakt en toegelaten tot het bovendek. Mbambo wankelde als een aangeschoten stuk wild over het schommelende dek. Tussen de zware enkelboeien zat maar een kort stukje ketting. Zijn spieren waren slap geworden en zijn lichaam was stijf. Hij zocht steun door zijn armen tussen de touwen van het want door te wringen.

Zijn ogen moest hij bijna dichtknijpen tegen het scherpe zonlicht. De frisse zeebries en het opspattende zeewater verkoelden zijn bezweet en gemarteld lichaam. Kleine korreltjes zout bleven op zijn glimmend zwarte huid plakken. Tussen zijn dikke wimpers door zag hij de oneindige watervlakte, die de boot aan alle kanten insloot. Trage golven van donkergroen water met kleine witte schuimkoppen omringden het schip en duwden het verder op zijn reis naar het westen, weg van het land van zijn voorvaderen. Geen vogel begeleidde de boot, geen meeuw dook krijsend in de witte schuimkoppen op zoek naar vis.

Verbijsterd en diep terneergeslagen zakte Mbambo neer op het dek. De vage hoop die hij had gekoesterd om zich van de zware boeien te bevrijden, overboord te springen en naar de kust te zwemmen, om te ontsnappen en terug te keren naar zijn stam; de vage hoop zijn vrouw en zoontje weer te zien, had hem al die tijd op de been gehouden. Die hoop verdween nu als water in een uitgedroogde woestijnbodem.

Waar brachten de blanke duivels met hun rode gezichten hem naartoe?

4

Mbambo wendde zijn hoofd af, maar het licht van de zon had zich in zijn netvlies gebrand en vurig gekleurde bollen flitsten rond aan de binnenkant van zijn oogleden en vermengden zich met zijn herinneringen aan die helse tocht over de donker-groene oceaan des doods.

Een zwarte vogel met een feloranje borst zong vanaf de top van een kadushi het hoogste lied. De puntige naalden van de zuilcactus schenen het dier niet te deren. Uit de verdorde mondi beneden hem steeg opeens een luid getsjirp op van honderden krekels, dat een paar tellen later weer even plotse-ling verstomde. De herinneringen stroomden als vanzelf naar zijn vingers. Als in een trance bukte Mbambo zich en zocht op de tast een puntig steentje.

Bijna elke ochtend werd, na het uitdelen van het ochtendrants-oen, wel het lichaam van een dode of stervende uit het ruim gedragen. Hoewel de gevangenen elke dag enkele uren werden gelucht, bleef het aantal doden onverminderd hoog. Dysenterie en waterpokken hadden een belangrijk aandeel hierin, maar ook de onwil van velen om in leven te blijven.

Eén slaaf, die beweerde een Songhai-prins te zijn, had getracht zichzelf van het leven te beroven door elk voedsel te weigeren. Voor de ogen van de andere gevangenen werd de koppige prins vastgebonden aan de grote mast. De roodharige stuurman drukte zonder pardon en met een geroutineerde beweging een lepelvormige schaar tussen de kaken van de prins en wrikte hardhandig zijn mond open. Daarna stopte hij bolletjes maïs-brij in het gapende gat en elke keer wanneer hij

probeerde het eten met zijn tong naar buiten te wurmen, liet de stuurman de 'kat met de negen staarten' op zijn blote rug neerkomen.

Maar de halsstarrige slaaf won uiteindelijk toch. Toen de stuurman dacht dat hij buiten kennis was, gaf hij de scheepsjongen opdracht de touwen los te maken en de man weer bij te brengen. De onervaren knul sneed de touwen los en liep naar de reling om een emmer zeewater te halen. Onverwachts sprong de prins overeind, deed een paar passen naar de verschansing en met een laatste krachtsinspanning liet hij zich in zee vallen. Door het gewicht van zijn boeien verdween hij onmiddellijk naar de diepte.

Vloekend en tierend was de kapitein van het achterdek naar beneden gekomen. Hij had de 'kat' uit de handen van de stuurman gerukt en de ongelukkige scheepsjongen genadeloos afgeranseld, totdat deze bewegingloos op het dek lag. In de doodse stilte die daarop volgde was alleen het woeste gesnuif van de kapitein te horen geweest. Zonder een woord had hij de 'kat' naast de jongen neergegooid. Hij had zich omgedraaid en was met grote passen teruggelopen naar het achterdek.

Na een paar dagen ontstond er een zekere routine. Iedere ochtend wees de stuurman een aantal slaven en slavinnen aan om het verlaten ruim schoon te maken. Met emmers zeewater en bezems werd het slavendek geschrobd en daarna met azijn besprenkeld. Anderen hielpen bij het fijnmalen van de maïskorrels en de bereiding van de maïsbrood.

Mbambo leerde dat er nóg een ruim vol slaven was aan boord van het zeilschip. Wanneer het ene ruim was schoongeboend, werden de slaven daaruit weer naar beneden gestuurd en mochten die uit het andere ruim enkele uren naar boven.

Er was weinig ruimte op het overvolle dek van het schip. De slaven moesten een plekje zien te vinden tussen de tonnen en kisten en kanonnen, en ervoor zorgen dat ze de matrozen niet voor de voeten liepen. Want de slechte hygiëne, de ongezonde voeding, de warme oostenwind die nauwelijks verkoeling bracht, maakten niet alleen onder de slaven veel slachtoffers. Sinds het vertrek uit El Mina waren er al vier matrozen gestorven. Hun lichamen waren zonder enige ceremonie in zee gedumpt, net als de lijken van de zwarte slachtoffers. De andere matrozen moesten nu nóg harder werken en waren daardoor kortaangebonden. Een slaaf die hun voor de voeten liep, kon rekenen op een stevige trap en een forse scheldkanonnade.

Wanneer de schemering aanbrak, begonnen de twee zwarte zeelieden Afrikaanse liederen te zingen, waarbij ze zichzelf begeleidden op een trom en met een ijzeren bel zonder klepel, waaraan de jongste met een ijzeren staaf een helder ritme ontlokte. De slaven kregen opdracht om in kleine groepjes om beurten te dansen en mee te zingen op het ritme van de muziek. De eerste keer hadden ze onwennig en landerig wat heen en weer staan springen, maar de roodharige stuurman had zijn inmiddels beruchte ‘kat’ laten neerkomen op elke zwarte die naar zijn zin niet hard genoeg meezong of meedanst.

De zeelieden keken lachend toe en maakten onverstaanbare grapjes over de capriolen die vooral de mannen gedwongen werden uit te halen. Sommigen van hen vergrepen zich aan de vrouwen en sleepten hen in een vreemde, woeste dans over het dek, terwijl hun eeltige handen de blote borsten betastten. Soms sleurden ze een knappe, jonge negerin mee naar de donkere schaduwen tussen de kanonnen, tot groot vermaak van de andere zeelieden.

Zodra de duisternis het schip in haar greep nam, werden de slaven weer gedwongen benedendecks te gaan. De stuurman joeg met zijn 'kat' genadeloos de zwarten in rap tempo naar hun plaatsen.

Dagenlang voerde Mbambo een ongelijke strijd tegen de neerslachtigheid die hem in een onbarmhartige greep hield. De weidsheid van de donkere oceaan die het schip aan alle kanten omringde en de onveranderlijk uit het oosten waaiende wind versterkten de wanhoopwekkende zekerheid dat hij nooit meer naar het land van zijn voorvaderen zou terugkeren.

Het liefst zou hij overboord springen, maar dat durfde hij niet. De bemanning hield de gevangenen voortdurend in de gaten. Zij voelden er niets voor om net zo'n afranseling te krijgen als de onfortuinlijke scheepsjongen, die na drie dagen ijlend van de koorts in zijn kooi was gecrepeerd en uiteindelijk de Songhai-prins was gevolgd in een waterig graf op de oneindig diepe oceaanbodem.

Eén keer had hij bijna gesprongen. De man in het kraaien-nest schreeuwde opgewonden wat naar beneden. De zeelui holden allemaal naar stuurboordzijde en tuurden in de richting van zijn wijzende vinger. Mbambo, die een hoog en rustig plekje had gevonden op een stapel lege watertonnen, zag uit zee een donkere, gladde bult oprijzen waaruit een fontein water spoot. Enkele tellen later ontdekte hij nóg drie bulten. De matrozen wezen er opgewonden naar. De zeelui waren het groepje slaven aan dek even totaal vergeten.

Nog voordat zijn verstand een besluit had genomen, schuifelden zijn voeten als vanzelf naar de verschansing aan bakboordzijde. Zijn handen rustten op de gladde houten rand en zijn ogen staarden naar de onheilspellende, donkergroene golven

die loom het schip voorbijgleden, tijdelijk verzadigd maar zeker van hun volgende prooi.

Hij stond nog te twijfelen, toen een woeste schreeuw op het achterdek hem uit zijn trance deed ontwaken. De rossige stuurman reageerde bliksemsnel en sleurde Mbambo weg van de verschansing. In een kakofonie van verschrikte stemmen en schor gebrul werd hij van alle kanten door ruige handen vastgegrepen. De kapitein bulderde woest allerlei instructies, doorspekt met de meest groffe vloeken en verwensingen.

De stuurman kwakte Mbambo hard tegen de grote mast. Andere handen trokken ruw zijn armen naar voren en bonden ze vast om de dikke paal. De zeelieden dreven de geschrokken zwarten naar voren, zodat ze niets zouden missen van wat er stond te gebeuren. De oudste van de twee donkere matrozen riep hun met luide stem in een mengelmoes van Afrikaanse talen wat toe, waarvan Mbambo alleen de woorden 'waarschuwing' en 'afstraffing' verstond. In zijn hoofd was het een dikke grijze massa vol ongrijpbare gedachten. Alles was zo snel gegaan. Zou hij werkelijk zichzelf in zee hebben gestort als de stuurman hem niet had gegrepen? Hij wist het niet.

De pijn flitste als gloeiende dolken door zijn lichaam nog voordat de droge klap van de 'kat' in zijn oren klonk. Kreten van ontzetting vermengden zich met de luide aanmoedigingen van de zeelui. De stuurman liet zijn zweep nog eens extra knallen voordat hij opnieuw uithaalde.

Vijfmaal beten de negen leren riemen in het vlees op zijn rug. Bij elke haal vlogen kleine druppels bloed in het rond en besmeurden het dek, dat eruit kwam te zien als het vel van een blanke matroos met mazelen. Op de grens van bewustzijn en verlossende bewusteloosheid voelde Mbambo hoe zijn armen

werden losgesneden en zijn lichaam ruw naar de verschansing werd gesleurd.

‘Oh nee! Alstublieft, gooi mij niet overboord!’ wilde hij roepen, maar over zijn lippen kwam alleen onverstaanbaar gekreun. Vaag drong de rauwe stem van de kapitein door tot zijn benevelde hersenen. Hij voelde hoe hij heen en weer werd gesmeten en half overeind gehesen, terwijl twee matrozen een touw om zijn romp sloegen. De vezels van het polsdikke henneptouw prikten in de gevoelige huid onder zijn oksels. Sterke handen grepen zijn armen en benen en smeten hem in zee.

De bijtende pijn van het zoute zeewater in de wonden op zijn rug deed hem naar adem snakken. Zijn mond stroomde vol water en slechts zijn aangeboren instinct om te overleven maakte dat hij zijn handen boven zijn hoofd om het touw sloeg en met zijn laatste krachten zijn hoofd boven water trok. Hij hoestte het vieze water uit en haalde gierend adem, maar voordat hij genoeg lucht had binnengekregen, liet de stuurman het touw een stuk vieren. Het gewicht van de enkelboeien trok hem onverbiddeijk naar beneden.

Keer op keer haalden ze hem net op tijd weer boven en even zovele keren lieten ze hem weer vallen voordat hij genoeg adem had gehapt. Zijn oren begonnen te fluiten en het bloed klopte achter zijn slapen. Elke samenhangende gedachte was uit zijn gemarteld brein verdwenen en hallucinerende flitsen brachten hem terug naar zijn geboortedorp, waar Talya hun zoontje baadde in de met vers regenwater gevulde wadi. Ze zwaaiden naar hem en hij wilde naar hen toelopen, maar zijn voeten zakten steeds verder weg in het rulle zand. Hij zag hen roepen, maar hij hoorde hun stemmen niet. Inmiddels stond hij al tot zijn heupen in het gelige zand. Talya kwam naar hem

toegesneld, de kleine Kuna op een van haar heupen geklemd. Hij wilde ze toeschreeuwen om niet dichterbij te komen, maar zijn mond vulde zich met heet zand. Nog één keer hoestte hij het uit, toen sloot het woestijnzand zich boven zijn hoofd.

Een harde stomp in zijn ribben bracht hem terug naar de werkelijkheid. Naast hem klonk een nijldige stem die een stroom van verwijten over hem uitgoot. Suffig keek hij naar zijn grote, eeltige handen en het kleine puntige steentje dat tussen de duim en de wijsvinger van zijn rechterhand zat geklemd. Op de muur recht voor hem ontwaarde hij het slavenschip, dat hij zojuist met enkele rake streken in de vochtige specie had getekend.

Voor zijn ogen verscheen een diabaaskleurig gezicht omgeven door rossig kroeshaar. De diepe plooien die van zijn neus naar zijn mondhoecken liepen, leken veel op littekens. De man zwaaide kwaad met een spaan voor zijn ogen en maakte een beweging alsof hij Mbambo ermee een klap wilde geven. Nijdig draaide hij zich om en stak zijn arm uit om de tekening met de spaan weg te vegen.

Totaal uit zijn evenwicht gebracht kneep Mbambo even zijn ogen dicht, om ze bijna meteen daarna wijd open te sperren. Een fel vuur gloeide plots en ontembaar in zijn aderen. In het gezicht recht voor hem zag hij dat van de gehate stuurman, die voor Mbambo de belichaming was geworden van alle ellende en al het kwaad die hem sinds zijn ontvoering waren overkomen. Al zijn opgekropte woede concentreerde zich als zonlicht door een vergrootglas heen in een diepe, allesverterende haat jegens die ene persoon, dat ene gezicht dat voor zijn ogen danste. Zijn sterke handen sloten zich als een bankschroef om zijn nek. Woest schudde hij hem heen en weer en kwakte hem zo hard hij kon tegen de muur, zonder zijn greep ook maar even te verslappen. Verbeten staarde hij naar de uitpuilende ogen, groot van verbijstering en angst, de halfopen mond en

de vingers, grijs van de specie, die tevergeefs aan zijn polsen klauwden.

Weer smeed hij hem zo hard hij kon tegen de muur van de mangasina. Vaag drong de plotselinge commotie tot hem door die onder de andere slaven was uitgebroken. Hij voelde hoe aan zijn armen werd getrokken, maar hij liet niet los. Een diep gevoel van triomf verdubbelde zijn krachten. Hij zou het laatste zuchtje lucht persen uit de longen van die gehate etterbak, die zijn leven en dat van zovele anderen had verwoest. En nu wilde hij ook nog zijn tekening vernietigen. Nóg harder drukten zijn nagels in het warme vlees.

Pas toen de man geen enkele weerstand meer bood en slap in zijn handen hing, liet Mbambo los. Zijn gezicht vertoonde geen enkele emotie toen de kleurling als een lappenpop voor zijn voeten in elkaar zakte. Hij voelde hoe twee mannen probeerden zijn armen achter zijn rug te draaien. Met doffe ogen staarde hij naar de verschrikte gezichten om hem heen. Vanuit zijn ooghoeken zag hij de blanke opzichter met grote passen naderen, de stok opgeheven en klaar voor de slag.

Voordat de twee slaven zijn handen achter zijn rug daadwerkelijk konden vastbinden, rukte Mbambo zich los. Met grote sprongen verdween hij tussen de uiteenstuivende zwarten langs het pad de berg af. Achter hem hoorde hij de blanke opzichter schreeuwen.

Het duurde een paar tellen voordat de andere slaven voldoende van de schrik waren bekomen om een achtervolging in te stellen. Mbambo kreeg zo een kleine voorsprong. Hij kende het terrein nauwelijks en rende het eerste stuk langs het vertrouwde pad Seru Basora af. In zijn haast voelde hij de takken niet die tegen zijn gezicht zwiepten. Hij stoof een bocht om en botste in volle vaart tegen een zwarte, die met een schild vol

stenen op weg was naar de heuveltop. De man viel achterover in de struiken, het schild met de stenen viel op het pad. Een kei kwam boven op Mbambo's rechtervoet terecht, die even dubbelvouwde van de pijn, maar daarna zo snel mogelijk weer verder hinkte. Achter hem hoorde hij het woedende gegil van de omvergelopen slaaf en de opgewonden stemmen van zijn belagers.

Hij besepte dat hij, als hij het pad bleef volgen, nog meer mensen zou tegenkomen. Hij moest van het pad af, maar de uitgedroogde mondi bood nauwelijks bescherming tegen een goed paar spiedende ogen. Het was daarom zaak eerst een zo groot mogelijke afstand te scheppen tussen hem en zijn achtervolgers.

Vanaf de berg weerklonken opeens de heldere, donkere tonen van de *kachu*, een koehoorn waarmee boodschappen werden doorgegeven aan de slaven op andere plantages. Mbambo wist dat nu iedereen in de omgeving naar hem zou uitkijken. Hij had geen keus. Bijna plat op zijn buik gleed hij onder de laaghangende takken van een *Uña di Gatu* door, waarvan de gekromde doornen zich gretig naar hem uitstrekten. Snel sprong hij overeind, sprintte naar een grote datu en maakte zich zo klein mogelijk achter de wijdvertakte zuilcactus.

Gulzig zogen zijn longen zich vol. Hij hield zijn hand voor zijn mond om het gierende geluid van zijn ademhaling te onderdrukken. Achter hem hoorde hij een stuk of vijf mannen het pad afhollen, terwijl ze links en rechts met stokken op de droge struiken sloegen.

Mbambo wist dat hij niet lang daar kon blijven. Zijn achtervolgers zouden over een paar minuten bij de tanki komen. Daar zouden ze aan de slaven die de grond voor het maïsveld loshakten vragen of ze hem hadden gezien. Dan zouden ze weten dat hij in de mondi was verdwenen en het pad terugvolgen om

zijn spoor te zoeken. Hij moest een plek zien te vinden waar hij zich kon schuilhouden tot het donker werd.

Gebukt sloop hij in de richting van de late middagzon de helling op, terwijl hij zoveel mogelijk dekking zocht achter de dorre struiken. Als hij die lijn bleef volgen, zou hij vanzelf bij de wijdvertakte bovenloop van de rooi komen. Zijn belagers zouden er vast op rekenen dat hij zou proberen de zee te bereiken. Hij zou daarom de andere kant opgaan en proberen zich een tijdje te verbergen tussen de rotsachtige hellingen die de plantage in het noordwesten begrensd.

Mbambo had een goede tweehonderd meter afgelegd, toen hij achter zich een triomfantelijke kreet hoorde, gevolgd door een luid gejoel. Zijn achtervolgers hadden ontdekt waar hij het pad had verlaten. Er restte hem weinig tijd meer. Gebukt sprintte hij zo snel hij kon naar het noorden om na een tiental meters weer naar het westen te rennen. Zo zocht hij slingerend zijn weg door de mondi, de kale takken van de *kibrahacha* en de stekels van de wabi ontwijkend, telkens van koers veranderend, maar toch gestaag in westelijke richting trekkend. Hij maakte zo weinig mogelijk lawaai en vermeed de lange, door de droogte vergeelde takken van de katuna di seda, omdat de beweging van de lange staken hem zou kunnen verraden.

Toen hij voor zijn gevoel bijna bij de rooi moest zijn, volgde hij een lang stuk de helling naar beneden in de richting van de zee, voordat hij het laatste stuk naar het westen rende. Zijn achtervolgers zouden er nu vast van overtuigd zijn dat hij zou proberen de kust te bereiken.

Het bloed klopte wild achter zijn trommelvliezen. Desondanks vingen zijn oren nog hun opgewonden kreten op. Hij keek achterom of hij al iets zag bewegen en gleed onverwacht van de helling naar de bodem van de rooi. Zijn achterwerk raakte

de scherpe stenen, die tegelijk met hem naar beneden rolden. Voorovergebogen, met de handen op de bovenbenen steunend, hapte hij naar adem. De steken in zijn zij waren als brandende messen die tussen zijn onderste paar ribben porden. Hij schudde zijn hoofd om de zwarte vlekken van vermoeidheid te verjagen die voor zijn ogen dansten. Het zilte zweet drupte langs zijn brede neus in zijn mond. Hij wreef over zijn ribben en keek, hijgend als een opgejaagde zwerfhond, zoekend om zich heen.

De rooi was hier niet zo diep uitgesleten als lager op de helling en ook niet zo breed. Iets verder stroomafwaarts groeide een jonge *shimaruku* vanuit de schuinte bijna dwars over de bedding van de rooi. Mbambo liep er naartoe en dook met geweld door de *shimaruku* heen, waarbij een stuk of wat lage takken afbraken. Tevreden keek hij naar het resultaat.

‘Een duidelijk spoor in welke richting ik ben gegaan,’ sprak hij zachtjes en op verbeterd toon tegen zichzelf. Voorzichtig, zonder de geknakte takken aan te raken, passeerde hij de boom weer en hij holde zo snel hij kon door de bedding verder de berghelling op. Op de rotsige ondergrond zouden zijn voeten vast geen sporen achterlaten.

Hij had een paar honderd meter gerend, toen de rooi zich splitste. Even stond hij in dubio, maar hij zag dat de linkerrooi het breedst en het diepst was uitgesleten. Een teken dat die arm het meeste water te verwerken kreeg en vermoedelijk het langst zou zijn. Hij gokte erop dat deze arm hem ook het verst van de plantage af zou brengen. Met vlugge passen beende hij verder. De schaduwen om hem heen groeiden. De vogels fladderden in de late middagzon druk van struik naar struik op zoek naar voedsel. Twee parkieten vlogen krijsend naar de bovenste takken van een verdwaalde mahokboom. Een troepiaal probeerde

vanaf de top van een datu hun kabaal te overtroeven met zijn lied. Het zou niet lang meer duren voordat de zon achter de heuvelrug zou verdwijnen.

Het eerste stuk slingerde de rooi door de uitgedroogde heuvels naar het noordwesten, maar boog daarna af naar het noordoosten. De bedding van de rooi werd steeds ondieper, terwijl de heuvels die hem insloten steeds ruiger werden. Mbambo klauterde over de brokken steen die van de hellingen naar beneden waren gerold. Die zouden in de eerstvolgende regentijd met het water mee naar beneden worden gesleurd.

Achter hem was het al een hele tijd stil. De troepiaal was weggevoegen om ergens anders zijn lied ten gehore te brengen. De passaatwind was gaan liggen, zodat de schaarse bladeren aan de struiken bewegingloos aan de stoffige takken hingen. In het zachtgele licht van de ondergaande zon zag hij een *warawara* zweven boven de top van de hoogste berg op de plantage.

Hij verlangde naar een beschutte plek waar hij op adem en bij zinnen kon komen. Mbambo werd heen en weer geslingerd tussen triomf en schuldgevoel. Aan de ene kant smaakte zijn wraak op de zo gehate stuurman zoet. Héél zoet. Hoe vaak niet had hij in zijn dromen zijn blote vuisten op het wrede gezicht van de rossige kleurling laten neerkomen, totdat het bloed van zijn gescheurde knokkels zich vermengde met het bloed van de stuurman uit zijn tot pulp geslagen gelaat. Hoe fantastisch had het niet gevoeld om hem daarna over de reling in zee te smijten als voer voor de haaien, die vol verwachting naast de boot meezwommen. Hoe goed had het hem niet gedaan om in gedachten de angstige gillen van de stuurman te horen en hoe deze overgingen in zijn doodskreten, opeens gesmoord door

het zeewater dat in zijn longen binnendrong. Of te bedenken hoe hij met zijn mes onverwacht zijn vettige buik zou openrijten en hoe hij die wrede, snerende uitdrukking op het gezicht van de kleurling voor zijn ogen zou zien veranderen van ongehoof in afgrijzen en dan in doodsangst. Verbijsterd zou de stuurman naar zijn handen kijken, die tevergeefs probeerden zijn bloederige darmen in zijn buikholte te houden. Mbambo zou triomfantelijk op hem neerzien, terwijl hij voor zijn voeten in elkaar zakte en op het dek ineenkronkelde van de pijn.

Deze dromen hadden hem de kracht gegeven door te vechten, om zijn eigen identiteit en wilskracht te behouden en niet ten onder te gaan aan apathie en slaafsheid, zoals de meeste anderen aan boord van het slavenschip. Maar aan de andere kant drong het besef tot hem door dat hij slechts in zijn dromen zijn gehate vijand had gedood. Hij had enkel zijn woede gekoeld op een onschuldige man die niet eens had kunnen weten waaróm hij werd vermoord.

De rooi werd steeds smaller en was op het laatst niet meer dan een diepe glooiing die als een oppervlakkig litteken door het landschap slingerde, verborgen door de natuur met brede struiken en enkele opvallend frisgroene *wayaká's*. De takken raakten elkaar boven de rooi en Mbambo moest diep bukken. Schuin voor hem rezen de donkergrijze rotshellings op. Een breed pad kruiste de smalle bedding. Aan de sporen kon hij zien dat het een veelgebruikte route was.

Hij twijfelde. Moest hij de rooi, die duidelijk bijna haar eind had bereikt, blijven volgen met het risico dat hij ingesloten zou worden tussen de rotswand en het pad? Of kon hij beter een schuilplaats zoeken aan deze kant van de weg?

De beslissing werd vóór hem genomen. Links van hem weerklonk het gemekker van vele geiten, gevolgd door de vrolijke

stemmen van jongens die de kudde voor zich uit dreven. Hij keek en zag tussen de oudste kinderen twee houten emmers heen en weer slingeren.

Mbambo sloop snel een klein stukje terug en verstopte zich achter een oude brazielboom, die kennelijk aan de aandacht van de verfhoutkappers was ontsnapt. Aan één kant was het zand tussen de wortels weggespoeld en had zich een holte gevormd.

De jongens praatten en stoeiden met elkaar, af en toe met een soepele tak een eigenwijze geit terugjagend naar de kudde. Een tiental passen voorbij de plek waar Mbambo zich verbor-gen hield, joegen de kinderen de dieren de mondi in over een smal geitenpaadje in de richting van de opening tussen de twee rotshellingen. Te horen aan het klagende gemekker en de manier waarop de geiten voorthobbelden, hun slappe uiers heen en weer schommelend tussen de achterpoten, vermoedde hij dat de kudde op weg was naar een waterplaats.

Water.

Hij realiseerde zich opeens dat hij een brandende dorst had en besloot te wachten tot de jongens de geiten terug zouden drijven naar de koraal of de weidegronden. Misschien kon hij er zo achter komen of de tanki ver weg was. Hij besepte dat hij alleen in het donker kans maakte ongezien water te halen uit een put of tanki. En dat hij iets moest vinden waarmee hij het water omhoog kon halen en waarin hij het kon bewaren. Hij keek spiedend om zich heen.

Op de helling achter hem stond een eenzame, door toedoen van de passaatwind scheefgegroeide kalebasboom. De lang-werpige, donkergroene bladeren die in de regentijd de boom versierden, hingen nu bruin en verdord aan de magere takken, evenals een enkele vrucht: in de regentijd rond en glimmend donkergroen, nu geelbruin en ovaal. Op de grond lag een

tiental kalebassen waarvan de groene schil al was verdroogd tot een harde lichtbruine korst. Snel verzamelde Mbambo een paar grote exemplaren en kroop met zijn buit weer in het holletje tussen de boomwortels. Zijn donkere ogen spiedden de grond af naar een steen met een scherpe punt of rand. Met succes.

Geduldig peuterde hij met de scherpe punt in de harde wand van de kalebas. Met zijn polsen draaide hij afwisselend de steen en de harde vrucht heen en weer. In het begin schoot de steen een paar keer van de gladde schil af en sneed dan gemeen in zijn handpalm. Gauw stopte hij de gewonde hand in zijn mond en zoog op de snee. Toen hij eenmaal een klein rondje in de wand had gekrast, kreeg de steen meer houvast en durfde hij meer kracht te zetten. Verbeten werkte hij door. Tegelijk was het tijdrovende werkje op een vreemde manier ook rustgevend.

De zon verdween achter de rotswand, die meer en meer haar lange schaduwen uitstreckte naar de mondi waarin Mbambo zich schuilhield. Een groepje parkieten vloog kwetterend rond een kadushi en er werd gevochten om het mooiste plekje op de top van de grote cactus. Hij had al twee kalebassen aan weerszijden van een rond gat voorzien, toen hij de kudde geiten weer hoorde naderen. Hij schatte dat de waterput zo'n zes- tot zeventienhonderd passen verder lag. De jongens zeulden tussen hen in twee zware emmers met zich mee. Water droop van hun glanzend kroeshaar en hun lachende gezichten. In weerwil van zijn situatie glimlachte Mbambo. Maar al te goed kon hij zich de tijd herinneren dat hij met Mbari, Ayido en Mkebi 's avonds de drinkbakken voor de kudde van de stam vulde en zij, gillend van de pret, de waterzakken over elkaars hoofden leegkiepten.

Hij wachtte totdat de laatste geit om de flauwe bocht was verdwenen. Toen greep hij zijn kalebassen bij elkaar en sloop op enkele meters afstand van het pad in de richting van de rotsen

tot het begin van het geitenpad. Hij haalde een paar keer diep adem, keek spiedend naar links en naar rechts om er zeker van te zijn dat het brede pad verlaten was en sprintte toen razendsnel naar de overkant. Pas nadat hij gebukt zo'n dertig passen over het smalle pad had gerend, terwijl taaie takken zijn gezicht striemden, durfde hij zijn tempo te verlagen.

Hij moest een schuilplaats zien te vinden waar hij de nacht kon afwachten. Hij verliet het pad en liep langs de rotshellingen. Na enig zoeken vond hij een geschikte plek. Een smalle, verweerde kloof waar nog geen twee man naast elkaar inpasten. Iele boomscheuten ontsproten ontembaar uit smalle scheuren aan weerszijden van de opening en verborgen deze tegen niet al te zorgvuldig spiedende ogen. Voor de kloof stond een opvallend gevormde kadushi, die grotesk als een schreiende vrouw twee armen naar de hemel uitstak. Aan de voet ervan stonden twee jonge zuilcactussen die als kleine kinderen aan de benen van de moeder hingen.

Mbambo pakte een lange tak van de grond en porde ermee in de dikke laag verdroogde bladeren op de bodem, die de wind tot ver achter in de kloof had geblazen. Een *bloublou* schoot razendsnel tussen de droge bladeren de schemering in. Een kleine, diabaaskleurige slang gleed geruisloos richting de diepe duisternis van de rotsspleet. Mbambo liet de kalebassen vallen en met een snelle, geroutineerde beweging greep hij de slang achter de kop. Met een welgemikte slag van een kei sloeg hij haar dood. Nu had hij tenminste wat te eten.

De kloof bood een goede schuilplaats voor de komende nacht. De zon was al achter de horizon verdwenen en Mbambo ging haastig in het laatste daglicht op zoek naar een flinke kei met een scherpe rand en iets waarvan hij een soort touw kon maken. Voorzichtig en met zijn oren gespist voor elk menselijk

geluid zocht hij een weg door de mondi op de rotsachtige helling van de ronde berg. Hij wist dat hij niet meer op de gronden van de plantage Porto Marie was, maar op een kleine plantage met de naam Fontein. Hij twijfelde er echter geen moment aan dat de slaven van de omringende plantages gewaarschuwd waren dat een slaaf van Porto Marie een andere slaaf had vermoord en was gevlucht. Misschien zouden ze niet actief naar hem op zoek gaan, maar in de hoop op een beloning zouden ze het zeker meteen melden wanneer ze hem zagen.

Een grote kei met een scherpe rand vond hij betrekkelijk vlug. Het touw was nog een probleem. Het werd snel donker. De bomen en struiken verloren hun kleur en werden net zo grijs als de rotshellingen. Hij schatte dat hij nog net genoeg licht had om de weg terug naar de schuilplaats te vinden en stond op het punt om om te keren, toen de geur van een rot-tend karkas zijn neusgaten binnendrong. Met tegenzin liep hij op de onaangename lucht af. Na enkele passen vond hij in de lange schaduw van een dividivi het dode lichaam van een paard. Een wolk van vliegen vloog vertoornd op toen hij, kokhalzend en met zijn hand voor de mond, dichterbij kroop. In het laatste licht zag hij dat het dier al zeker een paar dagen dood was. De aanhoudende droogte maakte veel slachtoffers onder het vee op de plantages en vooral onder de verwilderde paarden die vrij door de mondi zwierven.

Mbambo liet zijn blik over het karkas glijden. Zijn ogen bleven rusten op de lange donkerbruine staart van het dier. Hij keerde zijn hoofd om en haalde nog eenmaal diep adem door zijn mond om de gore lucht uit zijn neus te houden. Met twee stappen stond hij naast de stinkende restanten. Zo snel hij kon, greep hij de staartharen van het eens zo edele dier. Met zijn grote handen vol bruin haar sprintte hij weg in de richting

van de kloof. Pas enkele meters verder stopte hij en zoog opgelucht met grote teugen de frisse avondlucht in.

De nacht maakte zich op om bezit te nemen van de mondi. Mbambo had de grootste moeite de kloof terug te vinden. In de schaduw van de steile berghelling was de duisternis totaal. Met een arm voor zich uitgestrekt baande Mbambo zich op gevoel een weg door de mondi in de richting van zijn schuilplaats. Net toen hij begon te wanhopen, zag hij de zwarte omtrek van een schreiende vrouw die donker afstak tegen de blauwgrijze hemel. Tien tellen later zakte hij opgelucht neer in de mond van de kloof. De kostbare staartharen en de scherpe kei legde hij naast de kalebassen en de dode slang. Hij strekte zich uit op het zachte bladerdek om even uit te rusten en viel prompt in een diepe slaap.

6

Hij werd wakker van dikke regendruppels, die eerst langzaam maar allengs sneller op zijn lichaam uiteenspatten. Het zout beet in zijn mondholte en zijn keel brandde van de dorst. Hij probeerde zich om te draaien om het koele regenwater in zijn mond op te vangen. Een stekende pijn maakte dat hij het uit wilde schreeuwen, maar over zijn gebarsten lippen kwam slechts een zwak gekreun.

Voor zijn ogen verscheen het uitgemergelde gelaat van de blanke medicijnman. Zijn lange haren staken wit af tegen zijn grauwe huid. Kort legde hij zijn hand op Mbambo's voorhoofd en liet een afkeurend gebrom horen. Hij verdween weer uit zijn gezichtsveld en kwam even later terug met een kom gevuld met schoon water, die hij naast hem op het dek neerzette. Mbambo tilde moeizaam zijn hoofd op en probeerde uit de platte schaal te drinken, maar hij was te zwak en zijn hoofd viel slap voorover in het water. De oude man graaide met één hand in zijn kroeshaar, tilde zijn hoofd op en schoof de kom aan de kant.

Met een grauwe doek begon hij de wonden op zijn rug schoon te betten. Achter hem hoorde Mbambo de nijldige stem van de kapitein en het zachte maar zelfverzekerde antwoord van de medicijnman. De schrijnende pijn op zijn rug nam langzaam af, totdat de oude man zalf op de open wonden smeerde. Zijn rug veranderde in een brandend tapijt en na een door merg en been snijdende kreet gleed Mbambo weer weg in een gelukzalige bewusteloosheid.

Hij werd wakker van dikke regendruppels, die eerst langzaam maar allengs sneller op zijn lichaam uiteenspatten. Zijn keel

brandde van de dorst en hij rolde automatisch op zijn rug om het koele regenwater in zijn mond op te vangen. Hij sloeg zijn ogen op. Het eerste wat hij zag was een afnemende maan loodrecht boven hem.

Verschrikt schoot hij overeind. Hij had te lang geslapen! De nacht was al voor meer dan de helft verstreken en hij moest nog kruiken maken van de kalebassen en een lang touw vlechten.

De regen zette door en het water stroomde in grillige banen tussen de keien en de schaarse begroeiing langs de helling. Langs een vooruitstekende rotspunt vormde zich een dun stroompje dat gestaag naar beneden drupte. Vertwijfeld graaide Mbambo naar een kalebas. Met een krachtige slag mepte hij deze kapot op de scherpe kei. Gehaast veegden zijn grove vingers de binnenkant schoon en met trillende handen hield hij de gebarsten schil onder de rotspunt. Gulzig goot hij het koele vocht in zijn droge keel.

Even onverwacht als de regenbui was begonnen, eindigde deze weer. Mbambo greep een van de kalebassen waarin hij al twee gaten had geboord en begon de top ervan langs de scherpe rand van de kei te halen. Het was een zwaar en vermoeiend karwei. De spieren in zijn armen protesteerden, maar Mbambo hield stug vol. Eindelijk slaagde hij erin om van twee kalebassen de top af te zagen. De ruwe randen sneden in de wijsvinger waarmee hij de zaadlijsten uit de kalebas probeerde te verwijderen. Van de staartharen vlocht hij geroutineerd een lang, dun touw en hij haalde dat door de gaten van de twee kalebassen. Het waren er te weinig, maar vannacht zou hij er niet meer in slagen om nóg een paar kalebaskruiken te maken.

Voorzichtig kroop hij in het vage maanlicht terug naar het geitenpad. Hij verspilde vele kostbare minuten met het terugvinden van het smalle weggetje. Zijn oren waren gespitst op

elk geluid dat niet door de natuur werd veroorzaakt. De mondi was allesbehalve stil: landkrabben schuifelden over de natgeregende aarde en klapperden soms opgewonden met hun scharen, een in zijn rust verstoorde hagedis schoot ritselend tussen de verdorde bladeren en insecten zoemden boven kleine slijmerige poelen.

Het pad bleek grotendeels een ondiepe waterloop te volgen van de grote rooi die dwars door de plantage Porto Marie naar de *saliña* liep. De struiken aan weerskanten waren tot op de stam afgekappt. Het modderige pad liep geleidelijk omhoog en was gemakkelijk te volgen. Mbambo liep zo snel hij durfde, maar hield zijn ogen en oren open voor elk teken van menselijk leven. Zijn voeten gleden soms weg over de glibberige aarde.

Het geitenpad liep naar de plaats waar de wanden van de twee rotshellingen elkaar bijna raakten. Een volwassen man kon, wanneer hij beide armen zijwaarts uitstreckte, beide wanden bijna aanraken. De smalle kloof stak scherp af tegen de nachtelijke hemel. Voorzichtig klauterde hij over de met grote keien bezaaide bodem. De stenen straalden, ondanks de korte regenbui, nog de warmte van de dag uit.

Aarzelend drukte Mbambo zich plat tegen de donkere wand. Zodra hij de nauwe kloof passeerde, zou zijn silhouet duidelijk te zien zijn tegen de maanverlichte hemel. Misschien werd de waterplaats wel bewaakt. Doodstil bleef hij staan, zijn oren gespitst op het minste geluid. Zou hij het erop wagen?

Net toen hij zich liet zakken om op handen en voeten de smalle opening te passeren, hoorde hij een droge hoest op nog geen vijf meter afstand. Zijn hart sloeg twee slagen over. Er stond iemand aan de andere kant op wacht!

Centimeter voor centimeter sloop hij als een krab achteruit. Maar zijn linkervoet raakte een gladde steen, die met veel

lawaai naar beneden rolde. Mbambo bedacht zich geen moment, sprong overeind en sprintte zo snel hij kon weg van de kloof. Achter hem hoorde hij twee stemmen onzeker ‘*Ta ken? Ta ken?*’^o roepen.

Hij rende zo vlug hij kon in de richting van zijn schuilplaats, maar in het vage licht van de halve maan kon hij de rotsspleet niet meer terugvinden en evenmin de schreiende vrouw. Kennelijk was hij te ver gelopen en keek hij nu vanuit een andere hoek tegen de hoge kadushi aan. Een tijdlang dwaalde hij langs de rotshelling, maar tevergeefs. Woedend smet hij de kalebassen van zich af. Die had hij nu toch niet meer nodig. Het was duidelijk dat alle waterplaatsen bewaakt werden.

Moedeloos zakte hij neer op een platte steen. Een plotselinge windvlaag deed de verdorde bladeren ritselen. In het oosten verbleekte de donkere hemel tot lichtgrijs. Het zou niet lang meer duren voordat de eerste rode lichtstralen boven de nog zwarte heuvels tevoorschijn zouden komen. En niet lang daarna zou het beetje regenwater dat de avond tevoren was gevallen, verdampen en als een klamme deken boven de hete aarde blijven hangen. Misschien zou hij op een stuk rotsbodem een kleine waterplas kunnen vinden, maar het was riskant om in het daglicht daarnaar op zoek te gaan. De wachters bij de kloof zouden vertellen dat zij hem die nacht bijna hadden gepakt en het verhaal ongetwijfeld aandikken in de hoop een beloning te krijgen. Er zou een klopjacht worden georganiseerd. En dan vonden ze het touw met de kalebassen. Hij moest die, zodra het voldoende licht was, gaan zoeken.

De hemel boven hem was donker en in de verte lichtte de bliksem op achter de wolken. Plotseling schoot een straal zonlicht net boven de oostelijke hemel door een opening in het wolkendek. Hoe vaak had hij de zon niet stralend en helder zien opkomen? Mbambo was de tel kwijtgeraakt. Dagenlang had hij, met de ijzeren ketting tussen zijn enkelboeien om de grote mast geslagen, op zijn buik liggen ijlen van de koorts, heen en weer geslingerd tussen bewustzijn en de verlossende bewusteloosheid. Hij herinnerde zich dat de blanke medicijnman zijn wonden verzorgde, maar Mbambo wist niet meer of dit werkelijkheid of een droombeeld was.

Vandaag was het anders. Hij voelde zich verkwikt door de onweersbuien van de afgelopen nacht. En hoewel de striemen op zijn rug nog lang niet waren genezen, was de pijn minder intens en niet meer constant aanwezig. Toch hield hij zich zwak en ziek uit angst weer te worden vastgeketend in het slavenruim. De gedachte alleen al maakte hem onpasselijk. Zelfs bij de mast kon hij de gore, bedorven lucht ruiken die uit het luik omhoog steeg.

De zeilen van het slavenschip klapperden doelloos wat heen en weer. Al twee dagen was het windstil en het vaartuig dobberde stuurloos op de minuscule golven. In de ruimen was het om te stikken nu ook de windtunnels geen frisse lucht meer aanvoerden. De matrozen die de lijken uit het ruim moesten halen, doopten een grauwe lap in een emmer zeewater en bonden die voor hun mond en neus voordat zij zich in het slavenruim lieten zakken.

Maar ook onder de zeelieden waren vele slachtoffers te betreuren. De bemanning was zó uitgedund dat de kapitein gedwongen was enkele slaven als matroos aan het werk te zetten. Omdat er nog maar zo weinig zeelieden over waren, durfde hij de slaven nauwelijks meer aan dek te laten om ze te luchten. De vrouwen en de kinderen mochten overdag wel boven komen, maar de mannen werden alleen tegen de avond in kleine ploegen korte tijd naar boven gehaald om te dansen en te springen.

Mbambo lag op zijn buik, het hoofd opzij. Wanneer hij voetstappen in zijn buurt hoorde, sloot hij gauw de ogen en kreunde zacht. Telkens als hij daarna zijn ogen weer opende, zag hij dat de wolken aan de oostelijke hemel groter en dreigender waren geworden. De zon hield zich verstoppt achter het dikke wolkendek, waarvan de randen een onheilspellend rood-oranje gloed hadden. Onder hem voelde hij de bewegingen van de boot toenemen. Hoewel het nog steeds windstil was, namen de golven gestaag in hoogte toe.

Boven hem hoorde hij de kapitein vanaf het achterdek bevelen schreeuwen naar de stuurman, die daarop de vermoeide matrozen het want injoeg. Daarna joeg hij de slavinnen en de kinderen naar beneden. Mbambo rolde zich op en probeerde zich zo onzichtbaar mogelijk te maken. Wat er stond te gebeuren wist hij niet, maar uit de gespannen sfeer maakte hij op dat het weinig goeds was.

Lang van tevoren hoorde hij ze aankomen. Met stokken sloegen ze tegen de struiken, nerveus naar elkaar scheeuwend. Onwillekeurig moest Mbambo glimlachen. Het deed hem denken aan de drijfjachten op de Afrikaanse savannen, waarbij de drijvers zoveel mogelijk lawaai maakten in de hoop de

poema op de vlucht te jagen. Kennelijk waren zijn achtervolgers zó bang voor hem, dat ze hem liever wegjoegen dan probeerden hem te overmeesteren.

Bij het eerste daglicht was hij op zoek gegaan naar het touw met de twee kalebassen, dat hij tot zijn geluk vrij vlug terugvond. Hij had ze, tezamen met de andere kalebassen, achter in de kloof verstopt. Met de steen had hij de kop van de slang eraf gehakt en met zijn handen een kleine kuil gegraven. Hij had daarin een klein vuurtje gemaakt, de slang erop gelegd en het vuurtje met stenen en zand afgedekt, op twee kleine openingen na. Op de Afrikaanse savanne hadden ze dikwijls op die manier vlees gebraden om kostbaar brandhout uit te sparen.

De sporen van het vuurtje had hij later weer uitgewist en de slang opgepeuzeld in zijn schuilplaats. Het had de ergste honger gestild. Hij had de verdorde bladeren die de wind achter in de rotsspleet op een hoop had geblazen, voorin gestrooid om zijn resterende sporen te verbergen. Zijn vuilwitte broek had hij uitgetrokken. Zijn donkere lichaam ging moeiteloos op in de zwarte schaduwen tussen de rotswand. Gespannen had hij de komst van zijn belagers afgewacht.

Lang had hij moeten wachten. De zon was over zijn schuilplaats gegleden en donkere schaduwen hadden meer en meer bezit genomen van de smalle opening. Elke vezel van zijn lichaam was tot het uiterste gespannen geweest.

Toen hoorde hij ze. Zenuwachtige stemmen kwamen steeds dichterbij. Om zelfs het wit van zijn ogen te verbergen, tuurde hij tussen zijn dikke wimpers door naar de ingang. Een meter of twee van de opening hielden de stemmen halt. Er ontstond een drukke woordenwisseling tussen de nerveuze mannen. Af en toe ving Mbambo woorden op als 'awaseru' en 'hòمبر peligroso' °. Donkere wolken gleden voor de zon en

bedekten geleidelijk de hemel die aan het begin van de ochtend nog stralend blauw was geweest. In de rotsspleet was de duisternis opeens bijna totaal.

Na een paar minuten, die Mbambo een eeuwigheid leken, verscheen aarzelend het verbrande gezicht van een blanke soldaat voor de ingang van de kloof. Ondanks zijn jonge leeftijd miste hij drie tanden. De uniformjas zat hem te ruim om het lijf en er ontbraken verschillende knopen. In zijn trillende handen hield hij een vuurstok die eruitzag alsof deze lange tijd op de zeebodem had gelegen, zó verweerd was de houten kolf. De loop was bezaaid met roestvlekken.

Mbambo durfde nauwelijks adem te halen. Een mug zoemde hoog en irritant om zijn linkeroor. Achter de soldaat dook een slaaf op, die door zijn knieën zakte en zijn handen over het bladerdek liet glijden.

'Mal hòmber no aki.'°

Opgelucht draaide de jonge soldaat zich om.

'Vooruit, als we opschieten zijn we voordat het noodweer losbarst weer binnen. *Bai dilanti, awaseru hopi malu.'*° brulde hij. Zo snel als zijn pijnlijke voeten het hem toestonden, beende hij weg, gevolgd door een tweede soldaat en een handvol slaven.

De plotselinge windvlaag overviel de onervaren zwarte matrozen, die zich onzeker vastklampten aan de touwen. Tevergeefs probeerden zij de met vele vloeken en verwensingen doorspekt bevelen te begrijpen. Onhandig deden zij de ervaren maar doodvermoeide zeelieden na, die met man en macht probeerden de zeilen binnen te halen en vast te binden voordat de storm in volle hevigheid zou losbarsten. Anderen sjorden met polsdikke touwen de kanonnen op hun affuiten vast.

De rollende bewegingen van het schip namen met de minuut toe. Boven hem zag Mbambo de grote mast met een steeds grotere uitwijking heen en weer gaan. Hij kon zich onmogelijk nog langer te ziek voordoen om overeind te komen zonder de hele tijd als een omgehakte boomstam heen en weer te rollen. Moeizaam kwam hij op zijn knieën overeind en sloeg een arm om de mast heen. De zeelieden noch de kapitein schonken enige aandacht aan hem.

De eerste windvlaag werd al spoedig gevolgd door een tweede en een derde, beide een stuk krachtiger dan de vorige. Het was alsof de vierde windvlaag alle sluizen in de hemel had opengerukt; binnen tien tellen was iedereen tot op de huid doorweekt.

Wanhopig vochten de matrozen met de weerspannige zeilen, die een eigen wil leken te hebben. Mbambo zag hoe boven hem een zwarte slaaf onhandig probeerde grip te krijgen op een deel van het grootzeil. De wind rukte het stuk doek uit zijn vingers en deed hem zijn wankel evenwicht verliezen. Tevergeefs graaiden zijn natte handen om zich heen. Tot zijn afgrijzen zag Mbambo het lichaam naar beneden storten, dubbel klappen op de ra en daarna met een doffe klap op het dek neerkomen. De doodskreet van de ongelukkige werd door de wind overstemd en meegevoerd. Blinde ogen staarden verbijsterd naar Mbambo. Uit een mondhoek sijpelde een dun straaltje bloed. Met elke beweging van het schip rolde het slappe lichaam heen en weer. De wind voerde ook de goddeloze woorden weg van de matroos die zijn plaats innam en alsnog het weerbarstige zeil vastmaakte.

Kort daarop ontnamen gordijnen van door de wind opgezwepte regenvlagen vermengd met opspattend zeewater Mbambo verder elk zicht. Het zoute water gutste van zijn

hoofd en dwong hem zijn ogen stijf dicht te knijpen. Slechts af en toe drongen de gespannen stemmen van de zeelieden en de paniekerige kreten van de slaafmatrozen tot hem door.

Gordijnen van door de wind opgezwiepte regenvlagen maakten dat Mbambo nog geen twintig meter voor zich uit kon zien. De dikke regendruppels spatten pijnlijk op zijn rug uit elkaar.

Het regenwater stroomde in brede banen van de berghelling af de rotsspleet binnen en had hem gedwongen zijn schuilplaats te verlaten. De losse kalebassen waren met de verdorde bladeren weggespoeld. Nog net op tijd had hij het gevlochten touw met de twee kalebaskruiken kunnen redden. Na ze met regenwater te hebben gevuld, gebruikte hij twee repen stof die hij van zijn broekspijpen had gescheurd om de kalebassen te dichten.

Mbambo beseftte dat hij nu de beste kans had om ongezien het strand te bereiken. Met dit weer zou ieder verstandig mens een schuilplaats hebben opgezocht. Maar zouden de kano's onbewaakt op het strand zijn achtergebleven? En zou hij onopgemerkt voor de soldaten van het op de kaap gelegen fortje langs, de baai uit kunnen roeien? Hij wist dat hij deze risico's moest nemen.

Mbambo slingerde het touw over zijn schouder en zocht tussen de drijfnatte struiken een weg naar het brede zandpad dat de grens vormde tussen de plantages Porto Marie en Fontein. Daarna zou hij gewoon het water volgen dat door de rooien naar zee stroomde.

Vastberaden ging hij op weg. Met zijn armen weerde hij de takken af die woest heen en weer zwiepten in de wind. Het regenwater drong steeds in zijn ogen. Diverse malen striemden soepele takken tegen zijn lichaam en drongen de puntige doornen van

de wabi's in zijn vel. Toen hij eindelijk de zandweg had bereikt, haalde hij opgelucht adem en ging hij op zoek naar de grote rooi die uitmondde in de grote salina.

8

Woeste bruine golven sloegen over het dek als klauwende handen op zoek naar voorwerpen die ze genadeloos met zich mee naar beneden konden sleuren. Ze rukten aan het slappe lichaam van de onfortuinlijke slavenmatroos, dat met elke golf om en om van stuurboord- naar bakboordzijde spoelde. Het bleef dan even aan één zijde liggen terwijl het vuile, schuimende water zich terugtrok in de kolkende zee om kracht te verzamelen voor een volgende, nóg krachtiger aanval.

De kapitein had met enkele brullen de stuurman opdracht gegeven om het lijk overboord te laten gooien, maar de zeelieden hadden de grootste moeite om op de been te blijven en te voorkomen zélf overboord te worden geslagen. Geen van hen voelde ervoor de scheepstouwen los te laten en zich te dicht langs de verschansing te wagen.

Ook Mbambo was vergeten. De steeds hogere golven sloegen keer op keer over hem heen. Omdat hij vanwege zijn kapotgeslagen rug zó aan de grote mast was vastgeketend dat hij met zijn buik op het dek lag, had hij nu de grootste moeite om te voorkomen door elke golf als een lappenpop heen en weer te worden geslingerd. Op zijn knieën met zijn pijnlijke rug stijf tegen de mast gedrukt en beide armen achterwaarts om de mast geklemd, worstelde hij om het hoofd boven water te houden.

Kleine krimpscheuren in de gladde mast schuurden de wonden op zijn rug weer open. Het zilte water beet in zijn wonden, ogen en mond. Urenlang vocht hij zo om in leven te blijven. Langzaam raakte hij in een toestand van totale uitputting, waarin zijn bewegingen ongecoördineerd werden en

automatisch verliepen. Slechts zijn laatste resten instinct deden hem aan het leven en de mast vastklampen.

De dikke regendruppels geselden zijn rug. Hij probeerde over-eind te blijven op zijn verkrampte benen, maar zijn voeten gleden onder hem vandaan op de slijmerige aarde. Hij stak zijn armen uit om zijn val te breken en greep met een hand in een verdroogd blad van een Spaanse juffer. De scherpe stekels van het cactusblad drongen diep in zijn handpalm. Zijn pijnkreet werd overstemd door het neerkletterende water.

Uitgeput bleef hij zitten en tuurde versuft naar zijn pijnlijke hand. Maar het was aardedonker en hij kon letterlijk geen hand voor ogen zien. Dikke wolken verduisterden de maan en de duizenden sterren die gewoonlijk de hemel sierden. Op de tast trok hij de stekels uit zijn hand en hij beet op zijn onderlip om het niet uit te schreeuwen. Modder kleefde aan de grote schaafwonden op zijn heup en bovenbeen.

Hij wist niet hoe lang hij al voortstrompelde. Hij was elk besef van tijd, richting en doel kwijtgeraakt. Slechts vaag wist hij zich te herinneren dat hij naar zee wilde en dat hij het stromende water moest volgen. Hij had geprobeerd door de rooi te lopen, maar het regenwater spoelde scherpe stenen mee waaraan hij zijn eeltige voetzolen openhaalde. Hij was verschillende keren uitgegleden. De laatste keer had het wild stromende water hem enkele meters over de ruwe bodem meegesleurd voordat hij zich kon vastgrijpen aan een blootgespoelde wortel van een mahokboom. Het touw met de twee kalebaskruiken was van zijn rug gegleden en door het kolkende water meegenomen.

Tevergeefs had hij geprobeerd zich een weg langs de bovenkant van de rooi te banen, maar juist daar was de begroeiing het dichtst. Het enige wat hem houvast bood, waren zijn

pijnlijke voeten en de spieren in zijn kuit, die hem vertelden of de grond onder zijn voeten geleidelijk naar beneden of naar boven liep.

Honger boorde als een schroef in zijn maag en deed zijn buikspieren samentrekken. Hij trok zijn verkrampte benen op en liet moedeloos zijn hoofd rusten op zijn knieën. Vermoeidheid en wanhoop golfdan over hem heen. Zijn lichaam en zijn geest schreeuwden om slaap. Een heerlijke, alles vervagende, droomloze slaap. Zijn oogleden zakten langzaam naar beneden.

Een luide klap... een trilling die zich door het hele schip verplaatste... een hevig gekraak, dat boven de gierende wind en de onbarmhartig neerkletterende regen uit in zijn volgelopen oren klonk... de gebrulde, nerveuze bevelen van de kapitein... de paniekerige stemmen van de zeelieden...

Het drong maar langzaam door tot zijn hersenen, die aanvoelden alsof elke samenhangende gedachte eruit was gespoeld. Dodelijk vermoeid tilde Mbambo zijn hoofd op, schudde het zeewater uit zijn kroeshaar en probeerde met zijn door het zout uitgebeten ogen te zien wat er gebeurde.

De rollende bewegingen van het schip waren veranderd. De golven rolden nog steeds schuin van achter op het vaartuig af, maar dit bewoog niet meer als een kurkentrekker heen en weer. Het was net alsof een reuzenhand de voorzijde van het schip vasthield.

Zijn troebele blik zag zeelieden zich naar het voordek worstelen door het schuimende water heen dat gulzig aan hun benen rukte. Tussen twee golven door draaide Mbambo zich om om te zien wat daar gebeurde.

Hij zag de kapitein met een klein maar zwaar kistje onder de arm de steile trap naar het voordek opklauteren. Daar lagen,

stevig vastgebonden, de twee sloepen die waren gebruikt om de slaven van het strand naar het schip te vervoeren. Vermoeide, eeltige handen rukten verwoed aan de doorweekte touwen. Het hoofd van de zwarte matroos die de slaven elke avond op het ritme van zijn trom had laten dansen, verscheen op het tussendek. Tussen twee golven door glibberde hij zo snel hij kon langs Mbambo naar het voordek, maar halverwege sloeg een kolkende watermassa zijn benen onder hem vandaan en sleurde hem naar de verschansing.

Zonder na te denken liet Mbambo de grote mast los, dook naar voren en graaide naar de trommelaar. Zijn handen gleden langs zijn blote rug en vonden houvast aan het touw waarmee hij zijn broek ophield. Zijn polsen stootten tegen de kleine bijl die ertussen zat geklemd.

Het water spoelde hem over het dek en sleurde hem mee. De enkelboeien sneden diep in zijn vlees. Een felle pijscheut schoot door zijn benen omhoog. Mbambo beet op zijn lippen en concentreerde zich op de ongelijke strijd tussen zijn van vermoeidheid trillende armen en het woeste water, dat niet van plan leek de loodzware buit zo gemakkelijk prijs te geven.

Met een hevig gekraak rolde het schip weer de andere kant op, waardoor de zwarte zeeman in de armen van Mbambo gleed. Snel sloeg hij een arm om de dikke mast heen en met zijn vrije hand hees hij zijn redder overeind. Zijn ogen bedankten hem.

Een volgende golf spoelde over hen heen. Het schip kreunde nog luider. De zwarte matroos greep de kleine bijl en gebaarde Mbambo dat hij zijn voeten stil moest houden. Met enkele rake klappen sloeg hij het slot van de boeien kapot. Het volgende moment worstelde hij naar het voordek.

Wild schopte Mbambo de ketenen van zich af. Vaag was hij zich bewust van het kabaal op het voordek, waar de zeelieden

uit alle macht vochten om de sloepen aan de lijzijde rechtop in het water te krijgen. Aan bakboordzijde knapte met een luide knal het touw rondom een kanon, dat als een dolgeworden neushoorn over het dek denderde en met een harde klap tegen het kanon aan stuurboordzijde sloeg. Beide kanonnen braken door de houten verschansing en verdwenen in het kolkende water. Een donkere, schuimende massa water stortte neer op het achterdek en met een luid, scheurend geluid verdween een deel van het achterschip in de golven. Als een verdroogde rietstengel brak de achterste mast af. De dikke henneptouwen van het want knapten alsof het zijden draadjes waren.

Het gewicht van de mast duwde het stervende schip aan lijzijde dieper in het water. Op het voordek gleden de twee sloepen als vanzelf in de kolkende zee. Sommige zeelieden wierpen zich snel in de schuivende sloepen, andere grepen wild naar de touwen die erachteraan bengelden. Niemand scheen zich te bekommeren om de slaven, die vastgeketend zaten op de twee slavendekken.

De maan werd nog steeds verduisterd door lange wolken, die op koele winden langs maan en sterren dreven, maar de stortbui was even plotseling opgehouden als zij was begonnen. Het duurde vele lange, kostbare minuten voordat dit tot Mbambo's versufte brein doordrong. In zijn oren weerklonk nog steeds het geruis van de regen. Het duurde nog langer voordat hij besepte dat hij écht geruis hoorde. Hij hoorde de zee!

Zijn hart en zijn hoofd veerden op. Het geluid was als balsem voor zijn ziel. Stijf krabbelde hij overeind. Zijn ogen tuurden wazig in de richting van het geluid en hij moest zijn vermoeide ogen tot het uiterste inspannen om scherp te kunnen zien. Ondanks de duisternis zag hij schuin beneden zich kleine

witte schuimkoppen, die in een vast ritme bewogen op het git-zwarte water. Hij schatte dat hij nog maar een paar honderd meter van het strand vandaan was.

De wetenschap dat hij zijn doel bijna had bereikt, deed de intense vermoeidheid die zijn spieren had verkrampd afnemen en stelde hem in staat een laatste, onvermoede energiebron aan te boren. Hij baande zich een weg door de struiken in de richting van de golven en was zich nauwelijks bewust van de striemen die de wabi's op zijn armen en benen achterlieten. De zee riep hem, verblindde hem. Het geluid van de golven die op het strand rolden, vulde zijn oren en hoofd. Bijna te laat drongen de andere geluiden tot hem door.

Achter zich hoorde hij stemmen! Verschrikt draaide hij zich om en dook meteen in elkaar. Een tiental meters van hem vandaan zag hij vier fakkels, die even zovele zwarte gezichten verlichtten. De mannen praatten opgewonden en met drukke gebaren. Ze moesten op weg zijn naar het strand. Doodstil wachtte Mbambo tot zij hem waren gepasseerd en hij sloop toen zo snel en tegelijk zo geruisloos mogelijk in de richting van het pad. De luide stemmen van de slaven overstemden het zachte geritsel dat hij in zijn haast veroorzaakte. Op veilige afstand volgde hij de fakkels.

9

De hysterische, ijselijke gillen van tientallen in doodsnood verkerende mensen drongen door het gesloten luik. Zijn zere handen worstelden wanhopig met de stroeve grendel. Een golf stak zijn klauwen naar hem uit en bracht hem aan het wankelen, maar hij wist overeind te blijven. Zijn handen grepen zich stevig vast aan de weerbarstige schuif. Een laatste ruk... onverwacht gaf de grendel mee.

Hij tilde het luik op. Onmiddellijk greep de wind het beet en rukte het met scharnieren en al los van het dek. Het luik klapte tegen de wand van het voordek en bleef daar hangen. Het ruim stond al half onder water. Wild rukten de mannen die nog niet waren verdronken, aan hun enkelboeien. Bloed vermengde zich met goor zeewater, waarin ook het braaksel en de ontlasting van de slaven dreef. Smekende armen werden naar hem uitgestoken, maar hij had niets... kón niets voor hen doen. Uit een in doodsangst verwrongen gezicht keken twee ogen hem vol verwijt aan. Twee tellen later gleed ook dat hoofd onder het smerige water om op het moment dat het water terugspoelde, hoestend en proestend en gierend adem halend weer boven te komen. Mbambo zag hoe direct daarna het water over het hoofd en in de gapende mond stroomde. Onder de dunne laag water bleven de ogen hem verwijtend aanstaren.

Uit angst voor het stijgende water waren de vrouwen als ratten over elkaar heen op de balken naar boven geklommen. De voorste klemde wanhopig een tweejarig jongetje tegen haar borst, terwijl ze met haar voeten wild de andere vrouwen van zich aftrapte. Mbambo greep het kind en hees het op het dek.

De jonge moeder keek hem dankbaar aan en vocht zich met vernieuwde kracht een weg uit de hel onder haar.

Op hetzelfde moment liet de ‘reuzenhand’ het voorste deel van het schip los. In enkele tellen gleed het achterwaarts naar de diepte. Voor zijn ogen zag Mbambo de slaven verdwijnen in het donkere water. De jonge vrouw werd door de andere negerinnen mee naar beneden getrokken. Het luik gleed over het dek naar hem toe en klapte hard tegen zijn zitvlak op het moment dat ook hij door het zilte water verzwolgen dreigde te worden. Zonder na te denken greep hij de kleine jongen en klemde zich vast aan het luik. De hoge golf die het restant van het vaartuig in stukken deed uiteenspatten, tilde het luik hoog op en duwde het weg van de wrakstukken en de zwarte lichamen in het kolkende water.

Het lawaai van de zee werd steeds luider. Hoewel hij nauwelijks kon zien waar hij liep, voelde Mbambo instinctief dat dit een voor hem vreemd pad was. De vier mannen gingen niet naar hetzelfde strand waar de stenen voor de mangasina vandaan werden gehaald.

Een bleek en mager maantje brak aarzelend door het wolkendek en verlichtte een breed, zilverachtig strand. Kleine donkere golven versierd met smalle witte strepen rolden naar de kust. Een meter of vijf voor het strand krulden de toppen zich tot sierlijke, schuimende koppen die breed uitwaaierden over het natte zand. Achter het strand rees een steile rotswand op.

In het licht van de fakkels zag hij dat het pad zich splitste. Eén tak helde af naar de baai, de andere tak verdween schuin naar boven een berg op. Hij vermoedde dat dit de berg was waarop een eenvoudig fort de toegang tot de baai bewaakte.

De soldaten die daar de wacht hielden, kwamen regelmatig op de plantage water halen.

Opgewekt stapten de slaven het strand op. Hij zag dat ze twee grote manden met zich meedroegen. Ieder had één hand omwikkeld met een oude lap. Op zijn hoede sloop Mbambo achter hen aan, er zorgvuldig voor wakend dat hij buiten de lichtkring van de fakkels bleef. Eenmaal op het strand verborg hij zich in de duisternis van de rotswand en keek toe hoe de mannen behendig jacht maakten op de krabben, die in grote aantallen over het natgeregende zand renden om te ontsnappen aan het vijandige schijnsel. Het plotselinge licht van de fakkels verblindde hen en maakte dat zij zo snel hun holen in het zand niet meer konden terugvinden. Mbambo zag een heel groot exemplaar, dat in zijn haast over twee kleinere soortgenoten heen tuimelde voordat een grote hand hem vastgreep. Het woedende klikken van de scharen was tot ver over het strand te horen. De man slaakte een vreugdekreet. Trots hield hij de enorme krab omhoog.

Vanaf de klip die een eind vooruit in zee stak, klonk opeens een luide schreeuw. Mbambo en de slaven wendden hun blik die kant op en zagen op de rotswand een kleurling in een verfomfaaid uniform en een oude blanke soldaat in een te ruime uniformjas, waaraan verschillende knopen ontbraken. De laatste hield in zijn trillende hand een fakkel, die de afgeleefde gezichten van beide fortwachters onbarmhartig verlichtte.

De slaven kwamen door het rulle zand dichterbij gestrompeld. Soldaten en zwarten schreeuwden in slaventaal over en weer. Het licht van hun fakkels streek langs enkele kano's, die ver op het strand waren getrokken en beschut tegen de klipwand aan lagen.

Het hart van Mbambo veerde op. Hij had gevonden wat hij zocht! Hij zou ontsnappen van dit eiland, terugkeren naar de zee die hem had weggevoerd van zijn geboortegrond en die hem nu zou terugbrengen naar zijn stam, naar Talya en de kleine Kuna.

Honger, uitputting, de spanningen en emoties van de afgelopen tijd hadden hem in een soort trance gebracht waarin de herinnering zich als realiteit aandiende en de “echte” realiteit als een nare droom. Hij wilde niet denken, nee, hóéfte daarom niet te denken aan simpele zaken als voedsel of drinkwater, tegenwind en zeestromingen. Het enige wat hij moest doen was een kano de golven inslepen en wegroeien van dit vreemde, vijandige eiland. Dan zou alles vanzelf goed komen.

Voor zijn vermoeide ogen dansten de kano's op en neer, als lagen ze reeds in zee. Hij móést ernaartoe. Als vanzelf bewogen zijn voeten. De slaven... de wachters op de rotshelling... Hij was ze vergeten. Niets deed er meer toe.

De fortwachters brulden een afscheidsgroet naar beneden en verdwenen in het dichte struikgewas op het bergplateau. De mannen tilden de manden op en wandelden opgewekt terug naar het slavendorp. Ze waren nog niet goed en wel van het strand verdwenen of Mbambo stond naast de grootste kano. Met zijn laatste krachten probeerde hij de boot in de richting van het water te slepen. Een ruk en nog een ruk... hij verplaatste zijn voeten en zette zich schrap... leunde achterover... weer twee rukken... Het mulle zand leek niet van plan de boot prijs te geven. Hij had de kano hoogstens een halve meter dichter bij de waterlijn gekregen. Het regenwater dat zich op de bodem had verzameld, klotste heen en weer. Nóg een keer... schrap zetten, gewicht achteruit gooien en twee krachtige rukken... nog vijf meter... nog vier... drie...

De sterren aan de oostelijke hemel begonnen al te verbleken. De lucht veranderde van zwart en donkergrijs in lichtgrijs met een vage oranje gloed, de eerste hint van een nieuwe zonnige dag. Houterig stapte Mbambo het enkeldiepe water uit en in de kano, geestelijk en lichamelijk volledig uitgeput.

Enkele tellen later hadden de golven de punt van het bootje weer op het strand geduwd. Hij kroop uit de kano en gleed uit in het ondiepe water. Moeizaam hees hij zich aan de rand omhoog. Tollend op zijn benen duwde hij de kano weer het water in en hij liet zichzelf terugglijden in het wiebelende vaartuig. Zijn armen, die voor zijn gevoel geen deel meer uitmaakten van zijn lichaam, bewogen als vanzelf de peddel door het water.

Lang nadat elk besef van tijd, omgeving of doel was verdwenen, bewogen zijn armen nog. De peddel was uit zijn krachteloze knuisten gegleden en de stroming voerde het vaartuigje mee langs de kust. Langzaam zakte Mbambo bewusteloos in elkaar op de bodem van de kano.

De wind was afgezwakt tot zijn normale sterkte, maar de zee was nog niet tot rust gekomen. De golven waren nog steeds hoog, maar niet langer gulzige monsters die alles probeerden te verzwelgen wat op hun pad kwam. De opkomende zon had de laatste regenwolken voor zich uitgedreven en uiteindelijk doen oplossen.

Langzaam kwam Mbambo weer bij zinnen. Zijn zintuigen gaven allerlei prikkels door aan zijn murw geworden brein, dat deze traag en met de grootste moeite verwerkte. Hij had een brandende dorst, die nog werd verergerd door het zoute zee-water in zijn mond. Zijn verkrampte handen lagen om de rand van het luik heen geklemd. Zijn huid was gerimpeld doordat

hij zo lang in het water had gelegen. Zijn stevige lichaam pinde het tengere lijfje van het jongetje vast op het primitieve vlot; op de toppen van de golven schommelden zij heen en weer als vermoeide woestijnreizigers op de rug van een kameel.

Moeizaam opende Mbambo zijn rode pijnlijke ogen. Het ene ooglid van de peuter was dicht, het andere half. Zijn mond hing open. Hij liet een hand los en schudde zachtjes aan de schouder van het kind. Het hoofdje wiebelde in hetzelfde ritme heen en weer. Hij staarde ernaar, wendde zijn blik niet af en knipperde niet met zijn ogen. Minuten later vielen als vanzelf zijn zere oogleden weer dicht.

Urenlang bleef hij zo liggen. De zon verdween achter de horizon. De nacht nam geleidelijk bezit van de zee en gaf de hemel dezelfde donkere kleur als de afgezwakte golven om hem heen. Sterren verschenen aan de hemel en een volle maan rees snel uit het water omhoog. De ritmische bewegingen van het vlot brachten hem in een trance. Schimmen uit het verleden wandelden moeiteloos door de tijd naar het heden. De kleine Kuna lag naast hem op het vlot en staarde met zijn halfgeopende oog zijn vader verwijtend aan. 'Waarom heb je mij meegenomen?' scheen het te vragen. 'Ik wil naar mama, ik wil naar mama,' echode een hoog kinderstemmetje in zijn hoofd.

Het zilverachtige licht van de maan glinsterde op het donkere water en weerspiegelde het lachende gezicht van Talya. Ze zwaaide en wenkte. Hij hoorde haar opgewekte stem.

'Neem mijn hand. Laten we samen terugkeren naar onze wereld, naar ons kamp. Iedereen wacht op ons om feest te vieren. Kom... kom nu.'

Zij riep de kleine Kuna en stak haar armen naar hem uit. Mbambo liet het kind van het luik afglijden en keek toe hoe het met zijn kleine beentjes door het donkergroene water naar

zijn moeder holde. Blij wierp de jongen zich tegen haar slanke lichaam aan en sloeg zijn handen om haar nek. Talya wreef haar gezicht langs zijn krullende haren en wendde haar stralende ogen naar Mbambo. Haar slanke hand strekte zich naar hem uit.

‘Kom, mijn dappere echtgenoot. Laten we samen teruggaan. Ik zal je helpen vergeten.’

‘Ik kom, mijn vrouw. Ik kom, Talya,’ fluisterde hij hees. Zijn benen gleden achterwaarts het water in. Hij wilde het luik loslaten, maar een laatste miniem restje verstand hield hem tegen. Zijn gezicht rustte op het natte hout en hij kon Talya’s gezicht niet meer zien, maar haar stem klonk nog in zijn hoofd.

Achter hem hoorde hij vaag opgewonden stemmen en het geklapper van stukken zeildoek. Hij draaide zich half om en zag een klein schip, glanzend in het maanlicht. Het grote zeil was gescheurd en wapperde nutteloos in de zwakke wind. Een klein voorzeil duwde het bootje traag over de golven. In het zilverachtige maanlicht leek de bark merkwaardig ijl en skeletachtig met wazige lichten als spookachtige ogen aan de voor- en achterplecht. Een paar tellen later hoorde hij een plons en het geluid van riemen die knarsten in de dollen.

Hij wrikte zich op zijn ellebogen weer omhoog en tuurde in het donkere water. Zijn vrouw en zoontje stonden daar nog steeds. ‘Kom, pappa, kom!’ riep de kleine Kuna. ‘Kom, vader van mijn kind, kom,’ klonk Talya’s melodieuze stem.

Hij stak een hand in het water, maar het beeld verdween. Snel trok hij zijn arm weer terug. Daar was haar gezicht weer. ‘Ik kom, lieve Talya. Op een dag kom ik echt. Maar nu nog niet. Het is nog niet mijn tijd,’ fluisterde hij zacht. Tranen spoelden het zeewater uit zijn ogen en verzachtten het brandende gevoel. Met vertroebelde blik zag hij Talya en Kuna

hand in hand weglopen naar de diepte van de zeebodem. Nog eenmaal draaiden ze zich om en zwaaiden naar hem. Toen waren ze verdwenen.

De wind was zwak en de zee was rustig. Kleine golven klotsten tegen de buitenwand van de kano. Langzaam kwam Mbambo weer bij zinnen. Zijn zintuigen gaven allerlei prikkels door aan zijn uitgebluste hersenen, die deze traag en met de grootste moeite registreerden. Eén kant van zijn lichaam was nat. De geur van vochtig hout drong in zijn neusgaten. Traag opende hij zijn ogen en hij staarde versuft naar de binnenwand van de kano. Zijn krachteloze handen grepen die beet en moeizaam hees hij zich overeind.

Hij had een brandende dorst. Met zijn handen schepte hij wat water van de bodem, maar hij spuugde het snel weer uit. Opspattend zeewater had het regenwater brak gemaakt. Zijn bloeddoorlopen ogen staarden onscherp over de watervlakte. Het zonlicht weerkaatste op een kleine school vliegende vissen, die tegen de stroom in sprongen. Achter zich hoorde hij vaag opgewonden stemmen en het geklapper van een zeil. Hij draaide zich half om en tuurde met samengeknepen ogen in de richting van het geluid. Het licht van de late middagzon omhulde een sloep met zeil. In dat licht leek het alsof het bootje van puur goud was gemaakt. Het glanzende zeil duwde het traag over de vlakke zee. Hij hoorde een plons en het geluid van riemen die knarsten in de dollen. De sloep kwam langzaam in zijn richting.

Hij sloot zijn ogen. Felgekleurde bollen flitsten achter zijn oogleden. In zijn hoofd weerklonken stemmen... bekende stemmen. Talya riep hem en ook het hoge stemmetje van Kuna galmde door zijn hoofd. Mbari en Ayido zongen een krijgslied.

Hij tuurde in het donkere water en herkende de mannen van zijn stam. Talya stond iets apart met de kleine jongen tegen de heup geklemd, zoals hij zich haar herinnerde. Ze zwaaide en wenkte.

‘Het is tijd, mijn krijger. Laat ons samen terugkeren naar onze geboortegrond. Kom, vader van ons kind, neem mijn hand en laat ons gaan.’

De krijgers zwaaiden met hun speren en dansten rond het vuur. In zijn oren weerklonken de trommels. Hij zag het gegroefde gelaat van zijn vader, die zijn tanige arm naar hem uitstak.

‘Het is goed, het is tijd. Ik kom,’ fluisterde Mbambo en hij gleed zachtjes over de rand van de kano het zwarte water in.

IO

Aan den weledele heer Daniel Lesire

Amice

Heedenmorgen is in een baay mijner plantagie Spaansche Put eene ledige canoe aan landt gebracht geworden dewelke door drij mijner slaaven is ontdeekt op zee en met eener sloep naar den baay is gesleept. Deese canoe voldoet aan den beschrijffing die gij hebt gegeven in uwe waarschouwingsbrief betreffende een ontvluchtte moordenaar. Den gevluchtte slaafselve heeft zich bij het naaderen der sloep in zee geworpen. Mijner slaaven hebben naarstigh en vlijtig getracht hem te vangen, zoo kan ik U verseekeeren. Helaas sonder eenig resultaat. Ik vreesch dat hij op zee verdroncken is.

Marcus Bazarne

I795

I

Gespannen tuurt hij naar de grijsgroene leguaan, die doodstil en bijna onzichtbaar verscholen zit tussen het dichte bladerdek van een oude mahokboom. In zijn rechterhand houdt Pedro een puntige steen tussen duim en wijsvinger klaar. Precies op het moment dat het reptiel overspringt naar een andere tak, werpt hij de steen.

De steen is goed gemikt en de zware leguaan tuimelt naar beneden, waar hij een paar tellen versuft op de grond blijft liggen. Snel laat de jongen zich boven op hem vallen en grijpt het dier stevig vast. Geroutineerd draait hij de voorpoten naar achteren en bindt ze met een stukje touw achter de rug van het beest vast.

'Bon tirá,'° klinkt het opeens achter hem.

Verschrikt schiet Pedro overeind. Hij is tóch gekomen! Gistermorgen had hij twee uur voor niets staan wachten en ook nu hangt hij al meer dan een uur rond bij de grenspalen van de plantage Sint Jan. Schichtig blikt de jongen naar links en rechts, maar het pad is verder verlaten.

De man grijpt hem stevig bij zijn arm en trekt hem van het pad de mondi in. Een koude rilling trekt door het magere jongenslijf wanneer de klamme hand zich om zijn pols sluit. Pedro kent de verhalen die 's avonds in de hut van Soleda over deze man worden verteld. Zijn naam is Bastiaan Karpata. Hij zou aan de zijde van generaal Rigaud hebben meegevochten in de slavenopstand op Saint Domingue en eigenhandig veertig blanke suikerrietplanters en hun vrouwen hebben vermoord door hen aan hun voeten op te hangen en hun vervolgens de keel door te snijden. Als varkens had hij ze laten leegbloeden

voor de ogen van hun kinderen, die daarna levend werden verbrand. Zou dat echt waar zijn?

Hij durft de man niet aan te kijken en staart daarom maar naar Karpata's pezige handen, die als twee ijzeren boeien Pedro's onderarmen vastklemmen. Rondom de donkere polsen zitten oude littekens, waardoor het lijkt alsof er gevlochten leren armbanden omheen zitten. Geërgerd over de passieve houding van de jongen schudt de man hem even krachtig heen en weer.

'Jij bent de zoon van Neijro?' sist hij ongeduldig.

Pedro kan slechts knikken. Zijn tong zit opeens vastgeplakt tegen zijn gehemelte.

'Luister goed. Vertel je vader en de anderen dat de opstand is begonnen. We verzamelen op Porto Marie, waarschijnlijk komen vannacht de eerste troepen van kapitein Tula daar al aan. Vandaaruit trekken we op naar de stad. Dan zullen we, net als in Saint Domingue, alle blanken van het eiland verjagen. Wie achterblijft wordt vermoord. Kun je dat onthouden?'

'*Sigur,*' ° mompelt de jongen, terwijl hij naar de grond blijft staren. Een gespierde hand grijpt zijn onderkaak en dwingt de jongen hem aan te kijken. Twee gitzwarte, ijskoude ogen boren zich in de zijne en doen zijn laatste restje moed wegsmelten als boter in de volle zon.

'Herhaal wat ik heb gezegd,' beveelt Karpata.

'Kapitein... Tula begonnen... Verzamelen in stad en dan naar Porto Marie... eh... verzamelen óp Porto Marie en dan naar stad om mannen te vermoorden,' stamelt Pedro nerveus.

Nog tweemaal herhaalt Karpata het bericht en laat het de bibberende jongen weer nazeggen, totdat hij de boodschap foutloos weet op te dreunen.

'En denk erom, jullie moeten ervoor zorgen dat iedereen op Porto Marie blijft wachten op de komst van kapitein Tula.'

Niemand mag naar de stad, om te voorkomen dat onze plannen voortijdig uitlekken. Heb je dat begrepen?’

Pedro’s donkere krullenkop beweegt snel op en neer.

‘Vooruit dan. Geef de boodschap zo snel mogelijk door aan je vader. Schiet op, rennen!’ snauwt de man en hij geeft de jongen een duw.

Pedro draait zich om en struikelt bijna over zijn voeten in zijn haast om weg te komen. Met een berekenende grijns kijkt Karpata hem na, bukt zich en grijpt de dikke leguaan. Dat is een onverwachte meevaller! Hij passeert de twee stenen pilaren die de grens tussen de plantages Sint Jan en Engelenberg markeren en verdwijnt geruisloos tussen de dorre, stoffige struiken in westelijke richting.

2

Luidruchtige, opgewonden stemmen vermengen zich met uit volle borst gezongen Franse liedjes. Van achter de zware mahoniehouten toonbank kijkt Jan Lasier bezorgd naar de zonovergoten straat voor het pakhuis. Het tumult komt steeds dichterbij.

Aarzelend loopt hij naar voren en hij ziet hoe de winkelbaas aan de andere kant van de Breedestraat snel de zware luiken van zijn magazijn dichtgooit. De straatverkoopster op de stoep van het naastgelegen huis graait vlug haar koopwaar bijeen en verdwijnt in de richting van de Steene Padspoort. Een schurftige hond schiet met de staart tussen de poten schichtig een donkere steeg in, een half verrotte vis tussen de kaken geklemd. Een elegant geklede dame en haar cavalier stappen uit een koel, schemerig portiek de stoffige straat op. Even staan ze stil, met de ogen knipperend tegen het felle zonlicht. Bij het horen van het tumult keren zij echter spoorlags weer om, terug de trap op naar het bovenhuis.

‘Moet ik de luiken sluiten, juffrouw?,’ vraagt Lasier onzeker.

Johanna Lesire staat achter de lessenaar en controleert nauwkeurig de boeken. Onverstoorbaar telt zij de lange rijen met getallen op, het kabaal in de Breedestraat negerend.

‘Ik laat mij noch door orangisten noch door patriotten intimideren,’ antwoordt ze bruusk. ‘De winkel blijft open en de eerste de beste die amok komt maken in mijn zaak, is zijn krediet kwijt. Ze zullen het daarom wel uit hun hoofd laten.’

Als geen ander weet Jan Lasier hoe effectief dit dreigement is. Als een van de weinige kooplieden in Willemstad levert Johanna Lesire onder bepaalde omstandigheden ook op krediet

aan arme vrije lieden, ongeacht huidskleur of geloof. Als zij niet in staat blijken het terug te betalen, laat zij hen werk uitvoeren aan een van haar vele huizen in de stad of op haar plantage Porto Marie. Op die manier had zij al vele arme gezinnen aan zich verplicht.

Toch is Lasier er niet gerust op. De lawaaierige troep is de winkel al tot op een tiental meters genaderd. Dan gaat het zingen opeens over in een luid gejoel en agressieve kreten. Er klinkt een angstig gegil en rennende voetstappen. Een verfromfaaide heer schiet het pakhuis in en probeert zich te verstoppen achter enkele kisten, achtervolgd door een stuk of tien uitgelaten relschoppers.

Eén kleurling draagt een hoofddeksel met een kokarde in de Franse driekleur erop vastgespeld. Hij is duidelijk de aanvoerder van de opgewonden meute en moedigt zijn kornuiten aan de blanke naar buiten te sleuren. Die tracht tevergeefs zich onzichtbaar te maken in het allerkleinste hoekje tussen de heren der opgestapelde vaten en pakkisten.

Met een luide knal slaat Johanna Lesire het kasboek dicht. Ze is een rijzige vrouw van middelbare leeftijd, slank en bijna 1,75 meter lang; iemand die van nature respect weet af te dwingen.

‘Als jullie wat komen kopen, zijn jullie welkom in mijn zaak. Anders raad ik jullie aan om je nu om te draaien en te vertrekken, als je weet wat goed voor je is.’

Met het hoofd fier opgeheven, de brede, bijna mannelijke kin vooruitgestoken, kijkt zij de mannen een voor een indringend aan. ‘Juan, Pedro, Nelson. Jullie weten wat ik bedoel.’

De aangesprokenen trekken gauw hun hoofddeksels af en stamelen bedeesd: ‘Jawel, juffrouw Lesire.’ Ze draaien zich snel om en fluisteren wat tegen de anderen. Met zachte dwang duwen zij hun makkers het pakhuis uit.

De kleurling met de kokarde verzet zich echter. Wanneer Nelson hem mee naar buiten probeert te trekken, schudt hij ongeduldig zijn arm los. Demonstratief slaat hij de armen over elkaar en met een uitdagende blik tart hij de blanke juffrouw. Schijnbaar onbewogen, het hoofd hooghartig naar achteren gebogen maar met ogen die kokend water binnen een minuut zouden doen bevriezen, kijkt zij langs haar smalle neus op hem neer. Uiteindelijk is het de kleurling die als eerste de ogen neerslaat en zich, met een quasi onverschillig schouderophalen, door zijn makkers laat meetronen.

Eén zwarte, die voor het pakhuis op straat is blijven staan, probeert zich ongezien uit de voeten te maken. Maar zijn meesteres heeft hem al herkend. Het is Elias, de timmerman van haar plantage Porto Marie, die zij heeft uitgeleend aan de Gereformeerde Gemeente om het dak van de kerk in Fort Amsterdam te repareren.

Met een grimmig gezicht draait ze zich om naar de man, die schuchter achter de kisten tevoorschijn komt en nerveus zijn kleding in orde tracht te brengen. Zijn zwartfluwelen hoed is verdwenen en zijn witte pruik zit scheef op zijn hoofd. Glinsterende druppels zweet parelen op zijn opgeblazen voorhoofd. De blauwlakense jas mist twee zilveren knopen en de naad van een mouw is losgeraakt. De beruchte wandelstok met de gouden knop ligt in twee stukken op een wijnavat.

Met deze stok kan de fiscaal geen rake klappen meer uitdelen aan kleurlingen of negers die hem niet met de - in zijn ogen - verschuldigde eerbied behandelen, stelt Jan Lasier met grimmige voldoening vast. Op Lasiers schouder zit nog de blauwe plek van de klap die de fiscaal de mulat uitdeelde, omdat hij in de drukke Heerenstraat niet snel genoeg voor hem opzij was gegaan.

De fiscaal ziet er op dat moment allesbehalve eerbiedwaardig uit.

‘Zo, meneer Van Teylingen. Het ziet ernaar uit dat U Uw eigen medicijn hebt toegediend gekregen.’ Johanna Lesire doet zelfs geen moeite haar leedvermaak te verbergen.

De fiscaal richt zich op en probeert nog iets van zijn waardigheid te redden. ‘Ze... ze... zullen er nog van lusten. Ik zal hen... hen laten oppakken en hen naar... naar het fiscalaat laten slepen, daar kunt u zeker van zijn. Ik... ik zal ervoor zorgen dat zij de stokslagen dubbel, nee, driedubbel terug ontvangen,’ stottert hij driftig, het hoofd rood aangelopen van woede en vernedering. Kleine spetters speeksel rollen tegelijk met de giftige woorden over zijn lippen.

‘Maar dat U het opneemt voor dat rapaille dat heult met de Fransen, juffrouw Lesire, verbaast mij zeer. Uw vader was trouw aan het huis van Oranje,’ vervolgt hij op hoogdravende toon.

Johanna kijkt de fiscaal minachtend aan. ‘De Republiek der Verenigde Nederlanden bestaat niet meer. De Prins van Oranje heeft zijn vaderland verraden en is naar Engeland gevlucht. De nieuwe Bataafse Republiek is een vazalstaat van Frankrijk. Vrijheid, gelijkheid en broederschap; dat is de nieuwe leus!’

Geschokt staart de fiscaal haar aan. ‘U bedoelt toch niet dat we de negers als onze gelijken moeten behandelen? Dat de slaven vrijgelaten moeten worden, zoals in de Franse koloniën? Dat zou de ondergang van onze kolonie betekenen. De zwarten zijn luie, diefstalige, onverschillige en moreel verdorven wezens. Heidenen, die nog het enig ware geloof en de christelijke waarden moeten worden bijgebracht!’

‘En de Raad° zorgt ervoor dat het verdorven wezens blijven. De enige personen die trachten de slaven enige vorm van beschaving bij te brengen, zijn de katholieke priesters. Maar zij worden tegengewerkt door de eigenaren, die het de geestelijken

verbieden de plantage te betreden of die hun slaven verhinderen naar de kerk te gaan,' antwoordt Johanna Lesire. 'Nee, ik ben niet voor de afschaffing van de slavernij,' valt zij de fiscaal in de rede, nog voordat hij zijn mond kan openen. 'De neger is nog niet in staat zijn eigen lot of leven te bepalen. Maar het is de taak van zijn eigenaar en het bestuur om hem op te voeden tot een wezen met een zekere beschaving.'

Verontwaardigd grist de fiscaal de restanten van zijn stok van het wijnvat en rukt zijn verkreukelde hoed uit de handen van Lasier, die het hoofddekseel van de straat heeft opgeraapt.

'Juffrouw, een dergelijke taal past een dame niet. Dit zijn mannenzaken waar vrouwen geen verstand van hebben. Uit respect voor Uw vader zal ik Uw woorden negeren, maar....'

Johanna lacht hem vierkant uit. 'De enige reden waarom U mijn woorden negeert, is omdat U weet dat ze waar zijn!' hoont ze.

Tot in het diepst van zijn ziel gekrenkt beent Van Teylingen woedend de winkel uit. Met een brede grijns op zijn gezicht kijkt Lasier hem na, genietend van de wijze waarop de dochter van zijn vader de gehate fiscaal op zijn nummer heeft gezet.

Het anders zo rustige water in de Annabaai is door een stevige warme bries uit het noordoosten veranderd in een dreigende, donkere, woelige massa golven met witte schuimkoppen. Regelmatig spat het zoute water over de boeg en op de passagiers voor in de pont. Geconcentreerd tuurt Theodoor Vrijman over het onrustige water naar Punda. De witgekalkte gevels aan de Waterkant weerkaatsen het licht van de hete middagzon. Het scherpe licht doet zeer aan zijn ogen en Theodoor heeft ze dan ook tot spleetjes samengeknepen.

Aan de eens zo levendige kade van Punda liggen slechts twee kleine barken en een gammele schoener afgemeerd. De kaai,

die vroeger vol stond met kisten en kratten, balen textiel en vaten drank, omdat er in de uitpuilende pakhuizen geen plaats meer was, ligt droefgeestig leeg te bakken in de hete middagzon. Tegen de gevels aan hangt verveeld een tiental sjouwers dat tevergeefs wacht op werk.

Het is al weer maanden geleden dat een schip uit het moederland de Annabaai binnenvoer, peinst Theodoor. Slechts via allerlei omwegen bereiken berichten en geruchten over de nieuwe Bataafse Republiek en de gevluchte Oranjeprins de West-Indische kolonie. De onzekerheid zorgt voor grote spanningen op het eiland. Bijna dagelijks zijn er schermutselingen en vechtpartijen tussen de aanhangers van de Prins van Oranje en die van de Franse Republiek. Op het eiland wonen een paar honderd Fransen. Onder hen diverse gezinnen uit Saint Domingue, die zijn gevlucht voor de moordende bendes van Toussaint L'Ouverture en generaal Rigaud.

Nauwlettend houdt Theodoor de landingsplaats tegenover het hoofdfort in het oog. Door de harde noordoostenwind en de krachtige golfslag bestaat het gevaar dat een pont naar open zee drijft. Maar niet met hem als pontvoerder! Zijn gespierde bovenarmen spannen zich tot het uiterste om het kleine vaartuigje schuin tegen de golven naar de kade te wrikken. Het zweet loopt in grillige banen langs zijn glanzende, mispelkleurige huid.

Met een half oog houdt hij zijn passagiers in de gaten. Hij heeft het niet zo op de drie blanke soldaten, die druk en luidruchtig met elkaar praten zonder rekening te houden met de andere passagiers. Hun vuile handen gebruiken ze om hun woorden kracht bij te zetten. Ze zien er onverzorgd uit, gekleed in versleten en verschoten uniformjassen vol vet- en drankvlekken. De meeste knopen ontbreken. Verspeeld bij het dobbelen, gokt Theodoor. De oudste twee hebben vettig vuilblond

haar op hun verweerde, roodaangelopen koppen. Hij kan niet zien of de zon of drank daarvan de oorzaak is.

Theodoor ziet hoe een knappe mulattin, die naast een van de soldaten zit, de rokken van haar linnen japon bijeenpakt en een stukje opzijschuift. Onopvallend drukt ze een kanten zakdoekje tegen haar neus. Haar gezicht is hem bekend, maar hij kan het zo snel niet plaatsen. Dan weet hij het weer. Het is Maria Rosa, de bijzit van de Joodse koopman Jacob Naar Henriquez. Ze woont in een huis aan de Waterkant.

Het is rustig in de Annabaai. Een stuk of wat pontvaarders wrikken hun volle boten naar de Overzijde. Drie andere varen met een nagenoeg lege boot snel terug naar Punda, waar een handjevol blanken en, op enkele meters afstand, een rij kleurlingen staan te wachten.

Veilig bereikt de pont de aanlegplaats bij het plein voor Fort Amsterdam. Behendig springt Theodoor op de kade en legt de boot vast. Dan steekt hij zijn hand uit om zijn passagiers aan land te helpen en pakt met de andere hand de *plaka* aan als betaling voor de overtocht. De soldaten negeren Theodoors uitgestoken hand en springen lenig op de kade. Vrolijk slaan zij elkaar op de schouder en wandelen over het zanderige plein in de richting van de stadspoort.

‘Heren, U heeft nog niet betaald!’ roept Theodoor hun na. Als door een *maribomba* gestoken draait de grootste van de drie zich om en beent met grote passen terug. Verontwaardigd prikt hij met de wijsvinger tegen Theodoors borst. Zijn rechterarm wordt ontsierd door een litteken van een oude brandwond.

‘Jij, gekleurd hondsvod! Wij hebben betaald toen we aan boord gingen. Hoe durf je soldaten van de Republiek vals te beschuldigen! Ik moest je laten oppakken wegens belediging van een blanke!’ blaft hij op luide toon.

Met een brutale grijns kijkt zijn makker vol leedvermaak toe. Een pas achter hem schuifelt de jonge soldaat wat ongemakkelijk heen en weer. Theodoor balt zijn vuisten van ingehouden woede, maar hij weet dat hij machteloos is. Het is zijn woord tegen dat van drie blanken, hoe laag ze ook mogen zijn. Als hij niet uitkijkt, loopt hij goede kans veroordeeld te worden tot stokslagen of enkele dagen dwangarbeid. Er waren wel kleurlingen voor minder gestraft.

Het bloed klopt achter zijn slapen, maar hij dwingt zichzelf zijn vuisten weer te openen. Met stijf opeengeklemd kaken draait hij zich om en springt in de lege pont, die wild begint te schommelen.

‘Wat is hier aan de hand?’ klinkt opeens een autoritaire stem boven hem.

Theodoors hoofd schiet met een ruk omhoog. In de rijzige gestalte herkent hij onmiddellijk de legerkapitein Van Westerholt. Angst schittert in Theodoors amandelkleurige ogen. Een meter of drie achter de kapitein staat Maria Rosa, de knappe mulattin. Zij moet de hoge militair hebben gewaarschuwd, beseft Theodoor. Hij weet niet of hij dankbaar of kwaad moet zijn.

‘Kapitein...’

‘Jullie namen!’ onderbreekt Van Westerholt de soldaten bruusk.

‘Carl Neuman, *mein Herr*,’ antwoordt de oudste vechtjas zelfverzekerd, terwijl hij voor zijn meerdere in de houding springt.

‘Jean Poirrie, *m’sieur*.’

‘Klaas Kamper, mijnheer,’ klinkt het schuchter. Onhandig salueert de jongen voor de hoge militair.

‘Kapitein, wij zijn op weg naar het fiscalaat om deze kleurling aan te klagen wegens belediging,’ gaat Neuman vlug verder.

‘Hij heeft de euvele moed gehad ons valselijk te beschuldigen. Wij hebben onze overtocht betaald toen wij in zijn *ponchi* stapten en nu wil hij ons nogmaals laten betalen.’

De andere twee vallen hem bij, maar doen er onder de koude blik van de kapitein snel het zwijgen toe. Van Westerholt kijkt de militairen een voor een aan. Zijn kille, staalgrijze ogen doen Kamper nerveus naar achteren schuifelen. De jongen is niet veel ouder dan een jaar of veertien, schat Theodoor. Zijn vet-tige voorhoofd wordt ontsierd door enkele rode puistjes en lit-tekens van acne, op zijn bovenlip en kin schemert het vage dons van beginnende baardgroei.

‘Klopt dat, soldaat? Of is hier misschien een vergissing in het spel?’

‘Eh... eh...’ stottert Kamper. Schichtig kijkt hij naar zijn makkers voor hulp.

‘Het is mogelijk dat de pontvoerder ons niet opzettelijk heeft willen beschuldigen, kapitein. Misschien is het hem ontscho-ten dat wij al hadden betaald,’ antwoordt Poirrie glad.

‘Pontvoerder, is dat correct?’

Theodoor staat in dubio. Als hij de waarheid vertelt, zou de kapitein hem dan geloven? Of zou hij, zoals alle blanken, par-tij trekken voor zijn rasgenoten, hoe min dan ook? Theodoor staart naar het onbewogen gelaat van de kapitein, maar kan slechts raden naar diens gedachten. Zijn gezicht is als een gesloten boek.

Met tegenzin bevestigt hij, dat hij zich heeft vergist. Hij her-innert het zich nu weer. De mannen hadden hem drie plaka’s gegeven voor ze in de pont stapten. Vanuit een ooghoek ziet hij de flits van triomf in de ogen van de oudste soldaat. Woede borrelt weer in alle hevigheid in hem op, maar hij weet zich te beheersen, al kost het hem grote moeite.

‘Goed, dat is dan opgelost. Jullie drie melden je direct bij de wacht,’ reageert Van Westerholt kortaf. ‘Ik wil jullie vanavond op appel zien in een fatsoenlijk uniform. Dat geeft jullie drie uur de tijd om het te wassen en te repareren!’ De kapitein doet geen enkele moeite zijn minachting voor zijn manschappen te verbergen. Die druipen met hangende schouders af.

Van Westerholt haalt uit zijn beurs drie muntstukken tevoorschijn en geeft ze aan Theodoor. Verbluft maar dankbaar pakt hij het geld aan. Met een korte hoofdknik draait de kapitein zich om en hij beent met stevige passen terug naar het fort.

Met een zucht van verlichting zet Assienta de zware mand neer in de koele keuken. Moeizaam recht zij haar rug. Haar brede, eeltige handen masseren het pijnlijke lichaamsdeel. Anna Maria sorteert op de keukentafel de groenten en vruchten uit de mand. Drie middelgrote *patia's*, vijf bossen *snijboonchi*, een handjevol *yambo's*, een kam bananen en een kalebas met pin-da's. Haar oud, gegroefde gelaat staat bezorgd.

‘Het is niet veel. De juffouw zal niet tevreden zijn. Hoe komt dat? Het is een goed regenseizoen geweest, *danki Dios*, en de putten op Porto Marie geven altijd veel water. Wat is er aan de hand? Zijn het misschien insecten? Maar in de stad hebben we niets gehoord over een rupsenplaag of *pispis*.’

Vermoeid laat Assienta haar stevige lichaam neerzakken op een gammele keukenstoel, die vervaarlijk kraakt. De spieren die haar gezicht haar vriendelijk ronde, moederlijke vorm gaven, zijn verslapt en haar vroeger zo glanzende zwarte huid vertoont nu een ongezond grijzige waas, constateert haar moeder bezorgd. Witte draden lopen als een spinnenweb door haar donkere krullen. Het wit van haar ogen heeft een gelige kleur, haar eens zo knappe gezicht wordt ontsierd door twee diepe

rimpels, die van de koontjes van haar slappe wangen naar haar kin lopen. Het geeft haar gezicht dezelfde trieste uitdrukking als die van een ondervoede straathond.

Met een hulpeloos gezicht haalt Assienta haar schouders op. ‘*Mamai*, de tuintjes staan er schitterend bij. Er is spinazie, rode biet, meloenen zo groot als... als... zó groot!’ Ze houdt haar handen ongeveer veertig centimeter van elkaar. ‘Maar de bomba heeft de vrouwen verboden om meer groenten te plukken. En dat was niet uit medelijden met de arme vrouw die de mand naar de stad moest sjouwen,’ voegt ze er schamper aan toe. ‘Er broeit iets, maar ik weet niet wat. De mannen staan in groepjes te fluisteren en laten de vrouwen het werk doen. Soms ontbreken er een aantal, zijn ze gewoon weggelopen. Maar de bomba doet net alsof hij het niet ziet.’ Ze aarzelt even. ‘Ik denk dat hij weet waar zij naartoe zijn en wat er gaande is.’

‘Wie zijn het?’ vraagt haar moeder behoedzaam.

‘Claasje, Domingito, Chico, Dirkje... en... en...’ Haar stem stukt even. Assienta buigt vol schaamte haar hoofd. ‘En Neijro.’

Anna Maria is geschokt, maar niet echt verbaasd. Ze heeft nooit veel opgehad met de man van haar dochter. Zwijgend grijpt ze twee kommen en schept wat water uit de *djar*, die in een hoek van de keuken op een witgekalkt tafeltje staat. Ze schuift een kom in de richting van haar dochter en neemt tegenover haar plaats aan de grote keukentafel. Zwijgend drinken de vrouwen het heldere vocht, elk in haar eigen gedachten verzonken.

‘*Mamai*, Neijro heeft mij en de kinderen in de steek gelaten en is bij Soleda ingetrokken,’ snikt Assienta opeens, met tranen in haar stem.

Ontzet slaat haar moeder haar rimpelige handen voor haar mond. ‘Maar jullie zijn getrouwd voor God en de Kerk!’ roept zij uit.

‘Dat telt niet, zegt hij nu, omdat we geen trouwbrief hebben. Het is een *matrimonia clandestina* en dat is niet geldig, zegt hij.’ Verdrietig schudt Assienta haar hoofd. ‘Soleda heeft hem opgestookt, dat bemoeizuchtige kreng,’ valt ze opeens fel uit. ‘Zij is ook betrokken bij wat er gaande is op de plantage. Jean Baptiste en de andere mannen komen bijna iedere avond in haar hut bij elkaar. Soms komen er ook mannen van andere plantages. Ze praten over een opstand in Saint Domingue en over generaal Rigaud, die de slaven op Curaçao zal komen bevrijden.’

‘Jean Baptiste, de bomba?’ De wenkbrauwen van de oude vrouw schieten verbaasd omhoog.

Assienta knikt.

‘Ik ben bang, mamai. Neijro gebruikt Pedro om berichten naar de andere plantages te sturen. Ik heb mijn jongen gevraagd wat er aan de hand is, maar hij wil niets zeggen. Hij is nog maar een kind, net elf jaar, maar hij doet alsof hij een man is en niet meer naar zijn moeder hoeft te luisteren. Ik... ik...’ Haar stem stukt even. ‘Ik ben boos geworden en heb hem geslagen. Toen is hij kwaad weggelopen en bij Neijro en Soleda ingetrokken.’

Twee dikke tranen trekken een glimmende streep over haar ingevallen wangen. ‘Ach, mamai, wat moet ik doen? Mijn hart is zo bevreesd voor mijn jongen,’ snikt ze verdrietig en ze laat haar moede hoofd op haar armen zakken.

De woorden van haar dochter drukken zwaar op Anna Maria’s hart. Terneergeslagen schuift zij haar stoel dichterbij. Troostende noch opbeurende woorden schieten haar te binnen. Zwijgend legt zij haar broze arm om Assienta’s schokkende schouders, een gebaar van troost en medeleven dat veelzgender is dan woorden.

Voetstappen op de binnenplaats doen de oude slavin opschrikken. ‘Vlug, de juffrouw komt eraan.’

Snel schiet Assienta overeind en trekt zich terug in een schemerige hoek van de keuken. Net op tijd. In de deuropening staat Johanna Lesire. Een kaarsrechte schim die donker afsteekt tegen het zonovergoten plaatsje achter het herenhuis.

‘Anna Maria, ik blijf hier eten. Haal maar een moot vis. Zijn er nog aardappelen? Anders maak je maar wat *funchi*.’

Ze wil zich omdraaien, maar ziet de groenten op tafel liggen.

‘Komt dat van Porto Marie?’

Anna Maria knikt en veegt nerveus haar handen aan het schort af. Met twee stappen staat de juffrouw naast de tafel en ze bekijkt kritisch de plantageproducten. Eén patia en een bos snijbonen worden apart gelegd.

‘Gebruik dit ook maar. De rest kan naar de winkel.’

Dan ziet ze Assienta staan, die tevergeefs probeert zich onzichtbaar te maken in het halfduister naast de *fogòn*.

‘Kom eens naar voren, jij. Heb jij dit net gebracht? Is dit alles wat de tuintjes in het *hòfi* opleveren?’ klinkt het bars.

Schichtig doet Assienta een pas naar voren, haar ogen deemoedig op de grond gericht.

‘Dit is alles wat de bomba heeft meegegeven, juffrouw. Er is nog veel meer, maar hij zei dat het beter was om de rest nog een paar dagen te laten groeien. Dan zouden ze nóg mooier en voller zijn. Dat zei hij,’ liegt ze. Zelfs in haar eigen oren klinkt het weinig overtuigend.

‘Mmm.’

Met een frons op haar voorhoofd staart Johanna Lesire naar de slavin, die nerveus een rafelige punt van haar blouse tussen haar vingers heen en weer rolt. De juffrouw vraagt niet verder en dat maakt Assienta alleen maar zenuwachtiger. Ten slotte

draait haar meesteres zich om en verlaat de keuken. Op de drempel zegt ze alleen nog: 'Ik verwacht dat de maaltijd om vier uur wordt geserveerd.'

Assienta slaakt een zucht van verlichting. Haar benen trillen en ze ploft snel neer op de oude stoel aan de keukentafel. Maar Anna Maria schudt haar grijze hoofd. 'Kijk uit, de juffrouw is niet dom. Ze weet dat er iets mis is. Misschien denkt ze dat jij een deel hebt gestolen of stiekem verkocht,' waarschuwt haar oude moeder. 'Zorg ervoor dat de volgende keer de mand helemaal vol zit. Als Baptiste weer zo weinig meegeeft, laat dan iemand anders de mand naar de stad brengen,' raadt ze haar dochter aan.

'Maar mamai, wat moet ik dan zeggen? Ik heb hem juist gesmeekt om mij te sturen, zodat ik jou kan bezoeken!' roept Assienta vertwijfeld uit.

'Dochter, ik weet niet wat er gaande is op Porto Marie, maar zorg dat jij er niet bij betrokken raakt. Daar kan alleen maar narigheid van komen. Denk aan je kinderen. Niet alleen aan Pedro, maar ook aan de kleine Ita,' waarschuwt de oude vrouw.

3

Neijro is te ongedurig om de grond te bewerken. Ongenadig brandt de zon aan de wolkenloze hemel, de lucht is stoffig en het zand zit dik op zijn bezwete lichaam geplakt. Hij leunt op zijn chapi en tuurt naar het westen. De heuvels aan de horizon trillen van de hitte.

Ziet hij daar wat bewegen? Is dat Soleda? De jonge mulattin had die ochtend hevige buikkrampen voorgewend om niet naar het veld te worden gezonden, zodat ze Pedro kon opvangen. In verwachtingsvolle spanning knijpt Neijro zijn ogen samen, maar tevergeefs. Hij heeft zich vergist.

‘Doorwerken!’ klinkt opeens de norse stem van de bomba in zijn oor. Vertoornd kijkt Neijro om, maar tilt tegelijkertijd de chapi op en laat hem met een zwaai weer neerkomen op de weerbarstige aarde.

Doodmoe strompelt Pedro de hut van Soleda binnen. Hij heeft de hele weg gerend en is té zeer buiten adem om de boodschap te kunnen doorgeven. Het liefst zou de mulattin hem een flinke klap verkopen, maar ze beseft op tijd dat ze daarmee niets bereikt. Ze duwt de jongen op de grond en geeft hem wat te drinken. Na een paar tellen is Pedro eindelijk in staat, met horten en stoten, de woorden van Karpata te herhalen.

Opgewonden springt Soleda overeind. Eindelijk! Al twee weken gonst het van de geruchten onder de slaven, maar nu gaat het gebeuren. Nu zullen ook de slaven van Curaçao het juk van hun blanke meesters afwerpen!

Ze droomt ervan straks in het *kas grandi* te wonen. Dan trekt ze die mooie blauwzijden jurk aan, die in de kleedkamer van

de juffrouw hangt. Omdat Maria vorige maand te ziek was om de oude Mishi te helpen met het schoonmaken van het grote huis, had Baptiste haar naar boven gestuurd.

Toen had ze de japon ontdekt. Zoiets moois had zij nog nooit gezien. Ademloos had Soleda de soepele, glanzende stof door haar vingers laten glijden, de kanten ruches gladgestreken. Opeens moest ze het weten: hoe zou zij eruit zien in zo'n blanke juffrouwenjurk? Soleda had zich niet kunnen beheersen en het kledingstuk van de hanger gehaald.

Maar net toen ze de japon over haar hoofd liet glijden, was Mishi de kleedkamer binnengekomen. Wat had de oude tang gekrijst en gescholden! De andere vrouwen hadden vol leedvermaak toegekeken hoe ze Soleda woedend met haar bezem het landhuis uit had gejaagd. Daarna had Mishi de bomba de huid vol gescholden, omdat hij haar zo'n onbetrouwbare hulp had gezonden. Nooit, maar dan ook nóóit, zou deze brutale mulattin nog één voet in het huis van haar meesteres zetten. Daar zou zij, Mishi, persoonlijk voor zorgen, had ze geschreeuwd.

In gedachten ziet zij al Mishi's gezicht voor zich wanneer zij, Soleda, in die prachtige japon van haar geliefde meesteres op het plein voor het landhuis verschijnt. Maar het is nu niet de tijd voor dagdromen, beseft ze meteen. Baptiste moet gewaar-schuwd worden. Maar wel zo, dat de andere slaven geen argwaan krijgen. Ondanks alle geruchten is slechts een handjevol mannen volledig op de hoogte van de plannen.

De houten shutters filteren het zonlicht en hullen de *sala* in een koele schemer. Het vertrek is spaarzaam maar smaakvol gemeubileerd met zware mahoniehouten meubels. De grote ovale eettafel is gedekt voor één persoon.

Het gebeurt niet vaak meer dat de juffrouw in het oude huis blijft eten. Anna Maria heeft er daarom extra zorg aan besteed. Het linnen tafelkleed is helderwit, het zilveren bestek flonkert, het porseleinen servies blinkend schoon. Een paar minuten voor vier uur draagt ze de schalen naar boven en zet ze klaar op de zijtafel.

Vanuit de Breedestraat klinken het knarsende geluid van roestige scharnieren en de droge knallen van zware winkelluiken die worden dichtgeslagen. Een ezelskar beweegt zich ratelend in de richting van de Steene Padspoort.

Enkele treden van de steile houten trap laten een droog gekraak horen. Twee tellen later stapt Johanna Lesire de kamer binnen. Goedkeurend dwalen haar ogen de kamer rond. Alles ziet er verzorgd uit. Zelf woont ze in een ruime woning aan de Overzijde, waar de frisse passaatwind nog vrij spel heeft. Maar dit is haar ouderlijk huis, hier is ze opgegroeid. Haar zusje is in deze kamer getrouwd en vanuit dit huis hebben zij eerst hun moeder en daarna hun vader ten grave gedragen.

Gespannen observeert Anna Maria haar meesteres. Met een kort hoofdknikje laat de juffrouw weten dat zij tevreden is en dat Anna Maria de maaltijd kan opdienen. Haar magere handen dragen voorzichtig de schalen naar de eettafel. Als laatste zet zij een glas maderawijn en een kan water voor de juffrouw neer.

‘Ik ben van plan binnenkort een paar dagen door te brengen op Porto Marie. Geef je dochter deze boodschap mee. Baptiste kan er dan voor zorgen dat alles voor mijn verblijf in orde is.’

De oude vrouw laat van schrik bijna de waterkan uit haar handen glijden. Uiterlijk kalm, maar van binnen uiterst nerveus, schenkt ze het kristallen waterglas vol.

‘Naar Porto Marie? Zou de juffrouw niet liever naar haar tuintje in de Oostdivisie gaan?’ probeert ze voorzichtig, terwijl

ze de kan terugplaatst op de zijtafel. 'Dat is dichterbij. De weg naar Porto Marie is heel stoffig en slecht, heb ik gehoord. De reis is misschien te vermoeiend voor de juffrouw.' Ze veegt haar handen af aan haar schort en slaat haar ogen neer.

Johanna weet niet goed wat ze denken moet van deze discrete tegenspraak. Haar bleekblauwe ogen nemen de slavin scherp op. 'Weet jij iets wat ik zou moet weten?' vraagt ze zacht maar dringend. 'Heerst er een ziekte? Of is er iets anders aan de hand?'

Anna Maria schudt haar hoofd. 'Het is nu niet de goede tijd om naar de Westdivisie te reizen, juffrouw. Het is veel te warm. De juffrouw doet er misschien beter aan om in haar huis aan de Overzijde te blijven.'

Verder aandringen is zinloos, weet Johanna. Al vanaf haar tiende jaar woont Anna Maria bij de familie Lesire in huis. Ze heeft alle kinderen trouw gediend, maar Johanna is altijd haar lievelinge geweest. Johanna weet dat de oude slavin haar ergens voor waarschuwt, maar tegelijkertijd niemand wil verraden of in moeilijkheden brengen.

Desondanks is Johanna niet van plan zich zonder meer gewonnen te geven. Het is niet goed als een slaaf merkt dat hij zijn meester of meesteres kan manipuleren. 'Geef je dochter de boodschap toch maar mee. Mocht ik alsnog besluiten niet te gaan, dan is het grote huis in ieder geval weer eens een keer goed schoongemaakt.'

Ze pakt haar servet en spreidt het uit over haar schoot. Devoot vouwt ze haar handen en sluit de ogen voor het dankgebed. Dat is het teken voor Anna Maria om zachtjes de kamer te verlaten.

4

Er is weinig verkeer op de weg naar Westpunt. Op de helling van Grote Berg zoeken een paar lege ezelskarren een weg naar boven. Een zware neger op een klein donkergrijs ezeltje passeert in galop een traag voortsjokkend ossenspan. Wanneer het dier halverwege de helling het tempo vertraagt, wordt het onmiddellijk met een soepele twijg links en rechts op de hals en om de oren geslagen.

De zon staat op het punt achter de horizon te verdwijnen. Vegen oranje kleuren de bleekblauwe hemel. In de verte zijn de vage contouren van de Christoffelberg zichtbaar. Lange schaduwen van het rotsmassief ten zuiden van de weg strekken zich uit over het brede zandpad naar de Benedendivisie. Een paar voetgangers haasten zich om nog vóór het duister hun woning op de nabijgelegen plantages te bereiken.

Met trage stappen loopt Assienta de helling van Grote Berg op. Eenmaal boven haalt ze dankbaar de mand van haar hoofd en zakt met een zucht van verlichting neer op een rotsblok langs de kant van de weg. De grote kei straalt nog de hitte van de dag uit. Het vallen van de avond maakt een einde aan een drukkend warme dag, maar doet ook de verkoelende passaatwind vrijwel wegvallen.

Assienta schopt haar *alpargata's* uit en masseert haar vermoeide, gezwollen voeten. Uit de mand haalt ze een stuk patia, gewikkeld in een doek. Die heeft Anna Maria haar dochter voor haar vertrek nog gauw toegestopt. Gretig zet Assienta haar tanden in het sappige vruchtvlees. Het zoete vocht druipt langs haar kin. Ze haalt een eeltige vinger erlangs en likt hem af. De donkere pitten spuugt ze tussen het verdorde gras.

Een bekende gestalte beent met grote passen over de zandweg naar boven, het hoofd gebogen. ‘Theodoor! Theodoor!’ Assienta zwaait. De mulat kijkt op en verandert van richting. Theodoor en Assienta zijn beiden op Porto Marie geboren en opgegroeid. Als kinderen hebben ze in de regentijd samen gespeeld in de plassen tussen de hutten, in de mondi op leguanen gejaagd en in het donker krabben gevangen op het strand.

Theodoor Vrijman woont nu in de stad. Vijf jaar geleden had hij eindelijk genoeg geld gespaard voor zijn *manumissie*. Nu werkt hij als pontvoerder om zijn vrouw Gracia en hun drie dochters vrij te kopen, die nog steeds op Porto Marie wonen. Niet in het slavendorp bij het landhuis, zoals Assienta, maar bij playa Hunku. Daar wonen de slaven die met zelfgemaakte kano’s de zee op gaan om vis te vangen.

Assienta schuift een stukje op voor Theodoor, die naast haar op het rotsblok komt zitten. Ze breekt een stuk van de meloen af en steekt hem dat toe. Dankbaar neemt hij het van haar aan.

‘Ben je ook onderweg naar Porto Marie?’

Hij knikt en informeert naar de laatste nieuwtjes van de plantage. Assienta verzekert hem dat met Gracia en de kinderen alles in orde is. Gisteren, op *djárason*, had ze haar nog gesproken.

Op humoristische wijze vertelt Theodoor over de relletjes en opstootjes, die bijna dagelijks binnen de stadsmuren van Willemstad en aan de Overzijde plaatsvinden. Niet alleen tussen negers en kleurlingen. Ook vooraanstaande blanke burgers delen elkaar regelmatig met de rotting rake klappen uit, gniffelt hij. Niet zonder leedvermaak vertelt hij over de heer Kikkert van Sint Jan, die zijn slaven had opgedragen om fiscaal Van Teylingen een pak slaag te geven.

Assienta luistert maar met een half oor. Wanneer het verhaal is afgelopen, vraagt ze opeens: 'Theodoor, wie is generaal Rigaud?'

Theodoor, die net een nieuwe *redu* wil vertellen, klapt verschrikt zijn kaken op elkaar. Automatisch kijkt hij schichtig links en rechts over zijn schouder om te zien of iemand de vraag heeft gehoord.

'Eh... het is niet verstandig die naam hardop uit te spreken,' fluistert hij. 'En zeker niet in het bijzijn van blanken. Die worden daar heel zenuwachtig van. Ken je Coco nog?'

Assienta knikt.

'Nou, die hebben ze voor vijftien dagen in het cachot gegooid, omdat hij luidkeels een lied zong over de generaal. Hij had natuurlijk ook een paar kelkjes rum te veel op,' voegt Theodoor er afkeurend aan toe.

Assienta buigt haar hoofd dichter naar hem toe. 'Maar wie is het dan?' dringt ze met zachte stem aan.

'Benoit Rigaud is de generaal en rechterhand van Toussaint L'Ouverture. Je weet wel, de leider van de opstand op Saint Domingue. Ze zeggen dat hij eigenhandig zeker dertig blanke planters heeft gedood en hun slaven bevrijd!'

'Ooh.'

Waar ligt Saint Domingue? Assienta weet het niet, al heeft ze wel geruchten gehoord over een bloedige slavenopstand op een Frans eiland niet ver uit de buurt.

'In ons bijzijn spreken de blanke heren niet over de revolutie. Ze zijn doodsbang dat de slaven op Curaçao het voorbeeld zullen volgen,' legt Theodoor uit. Hij gooit de afgekloven meloenschil in de struiken. Een opgeschrikte hagedis schiet ritselend weg tussen de droge bladeren.

De pontvoerder kijkt naar boven en ziet dat het geen zin heeft om nu nog verder te lopen. Over een minuut of tien is

het pikkedonker. In het oosten schitteren al de eerste sterren aan een wolkeloze avondhemel. Het is net volle maan geweest, weet Theodoor. Wanneer die straks opkomt, is het licht genoeg om in de koele avondlucht verder te gaan.

In gedachten verzonken glijdt Theodoors hand naar de versleten beurs in zijn broekzak. Daarin zit een handvol peso's, die hij veilig bij de andere munten wil opbergen in zijn hut. Door hard te werken en zuinig te leven heeft hij al bijna tweehonderd peso's bij elkaar gespaard. Juffrouw Lesire heeft beloofd manumissiebrieven af te geven voor Gracia en de kinderen in ruil voor 250 pesos. Als hij zo doorgaat, heeft hij dat geld over een klein jaar bij elkaar.

Maar wat als de verhalen die onder de kleurlingen in de stad circuleren, straks waar blijken te zijn? Zeelieden vertellen verhalen over de nieuwe machthebbers in Frankrijk, die de slavernij zouden hebben afgeschaft, waardoor alle slaven in de Franse gebiedsdelen nu vrije mensen zijn. Holland staat nu ook onder Frans bestuur en dus zou ook in de kolonie Curaçao de slavernij voorbij moeten zijn, betogen zij. Maar onder druk van de blanke planters zou gouverneur De Veer weigeren dit besluit af te kondigen, mopperen de slaven in de stad.

Als hij Gracia en de kinderen niet meer hoeft vrij te kopen, heeft hij genoeg geld voor een afdak nabij de stad. Misschien houdt hij zelfs nog wat geld over om een grotere pont te kopen.

In de scheefgewaaide kruin van een dividivi neemt een troepiaal met zijn prachtige gezang afscheid van de warme, benauwde dag. In de snel toenemende schemer vliegen twee groene parkieten kwetterend naar een statige kadushi. Even vechten ze om een plaatsje op de hoogste punt van de zuilcactus, dan verdwijnen ze weer achter de boomtoppen. Uit de donkere schaduw

van de rotswand scheert een vleermuis geruisloos over hen heen. De vredige stilte doet Assienta even haar zorgen vergeten. Ontspannen luistert ze met gesloten ogen naar de geluiden van de natuur, een lied dat haar nooit verveelt.

‘Hé, Assienta, heb je voor mij ook wat?’

Elias wijst naar het laatste stuk patia in haar schoot en pakt het zonder een antwoord af te wachten. De negerin schrikt op. Ze heeft de timmerman niet horen aankomen. Elias begroet Thomas met een vage handbeweging. ‘Wat doe jij hier? Ik dacht dat je nog een tijdje bezig zou zijn in de kerk,’ reageert Assienta verbaasd.

‘De juffrouw heeft mij teruggestuurd naar de plantage,’ antwoordt Elias tussen twee happen door.

‘Maar waarom? Is het werk al klaar? Voor zover ik weet is er niets op de plantage dat dringend gerepareerd moet worden.’ Nieuwsgierig kijkt ze hem aan.

De timmerslaaf haalt onverschillig zijn schouders op. ‘Ik denk dat de juffrouw niet wil dat ik in de stad blijf. Het is er nogal onrustig. Vanmorgen werd de fiscaal door enkele patriotten aangevallen in de Breedestraat, precies voor de winkel van de juffrouw. Ik was toevallig net in de buurt en ik denk dat ze mij op straat heeft gezien. Misschien gelooft ze dat ik ook bij die raddraaiers hoorde. Maar ik was alleen op het verkeerde moment op de verkeerde plaats,’ klaagt Elias verongelijkt.

Theodoor denkt er het zijne van.

‘De maan is op en geeft nu voldoende licht om verder te gaan. Het is nog een heel eind,’ onderbreekt hij de timmerman bruusk. ‘Ga je mee, Assienta?’

Hij steekt zijn hand uit en helpt de vrouw overeind. Met haar handen achter in haar zij, rekt ze moeizaam haar stijve, pijnlijke rug. Hij wacht even, maar Elias maakt geen aanstalten om

de mand op te pakken. Geërgerd grijpt Theodoor het hengsel en klemt de mand onder zijn arm.

Een vreemd soort opwinding kronkelt door zijn darmen en doet zijn maag af en toe samentrekken. Zijn mond is droog. Moeizaam kauwt Baptiste op een koek van gebakken funchi. De honger in de maag van de bomba kan echter niet gestild worden met voedsel, maar slechts door het vervullen van zijn droom: om als een vrij man een stuk grond te bezitten en te bewerken en vrijelijk te kunnen beschikken over de vruchten van zijn inspanningen. Verbitterd denkt hij aan al die jaren dat hij heeft moeten sloven voor kleinzielige mensen die zich meer achten omdat zij zijn geboren met een andere huidskleur. Lieden die hem en zijn rasgenoten voor lui uitschelden, maar zelf nog nooit één dag in hun leven hebben gewerkt!

Ongeduldig gooit hij het laatste stuk van de koek naar de kippen die tussen de hutten rondscharrelen. Even is er een hoop kabaal van vechtend pluimvee dat ruziet om de kruimels, maar al snel keert de rust weer terug.

Baptiste spoelt de droge kruimels in zijn mond weg met een slok zoete koffie. Zijn ogen glijden over het in de late avondschemer gehulde slavendorp. Tussen de hutten is het al aarde-donker. Hier en daar gloeien de resten van de kleine kookvuuren nog na, een spookachtige gloed werpend op de vuilwitte lemen muren. De meeste bewoners liggen achter deze muren op de harde grond, met als bed slechts een dunne biezen slaapmat. Moe van een dag hard werken op het veld, komt de slaap doorgaans zonder problemen.

Halverwege de ochtend was Soleda met twee emmers water naar het veld gekomen en had aan Baptiste de boodschap van Bastiaan Karpata doorgegeven. Daarna had ze water uitgedeeld

en tegelijkertijd de mannen die in het complot zaten op de hoogte gesteld. Met een glimlach om de mond ziet Baptiste het weer voor zich: de woedende gezichten van de vrouwen, die met gekromde tenen toekeken hoe Soleda flirtte met elke vent en zo onopvallend het bericht in hun oren fluisterde.

Pas wanneer kapitein Tula en zijn leger er zijn, mag de rest te weten komen dat de grote beslissende opstand is uitgebroken. Baptiste is er zeker van dat er op Porto Marie slaven zijn die er niets mee te maken willen hebben en naar de stad zullen proberen te vluchten. Tula moet de tijd krijgen om alle slaven van de Benedendivisie te mobiliseren vóórdát de blanken de soldaten op hen kunnen afsturen.

Hoort hij daar stemmen? Snel zet hij de gebarsten koffiekop op de grond en springt overeind.

Ja, nu hoort hij ze wéér!

Baptiste rent naar het landhuis. Met grote sprongen, twee treden tegelijk, sprint hij de trap op. Hij grijpt zich vast aan de stoel van de slavenbel en klimt op de borstwering rond het plein.

Daar! Daar in het westen!

Van de kant van Sint Jan ziet hij tientallen fakkels, die als een vurige slang door de nog prille nacht in de richting van Porto Marie kronkelen. Het lawaai wordt steeds sterker. Flarden van het gezang bereiken nu zijn oren.

‘General Rigaud komt eraan! Tula zal ons bevrijden!’ roepen ze. ‘Nos ta eksigí nos libertat! Biba Tula! Biba Rigaud!’^o

Opgewonden springt de bomba van de borstwering en rukt aan de slavenbel. Het heldere geluid schalt nóg dwingender dan anders en is tot in de verste uithoek van de grote plantage te horen.

Bijna op de top van Kleine Berg, precies op het smalste gedeelte van de weg, ligt een ezelskar op zijn kant. De ezel heeft de volle kar met houtskool niet meer kunnen of willen trekken en is - luid balkend - achteruitgelopen. Daarbij is het rechterwiel tegen een grote kei gestoten en afgebroken. Over de volle breedte van de zandweg liggen de kolen uitgestrooid. In het zilveren maanlicht van de nog jonge nacht helpen omstanders de onfortuinlijke drijver zijn verloren lading op te rapen.

Ook Theodoor aarzelt niet en gaat aan de slag. Elias haalt zijn schouders op en loopt door. Assienta aarzelt even, maar besluit toch te wachten op Theodoor. Alleen is ze té moe om mee te helpen. Ze keert de mand om en laat zich er voorzichtig op zakken. De mand kraakt flink en zakt een paar centimeter in elkaar, maar houdt het.

Vanuit het westen naderen twee ruiters in gestrekte draf. Het maanlicht weerkaatst op de met zilverbeslag versierde toom van de voorste ruiter. Bij de versperring houden beiden abrupt halt. Het hevig zwetende dier van de blanke ruiter dribbelt zenuwachtig heen en weer, ongetwijfeld aangestoken door de zichtbare opwindning van zijn berijder. Assienta kijkt angstig naar de nerveus rondstampende paardenhoeven en schiet een meter of wat naar achteren.

Theodoor herkent de man meteen: Willem van Uytrecht, de oudste zoon van de eigenaar van de plantage Knip. Zijn zwarte begeleider stopt naast Theodoor.

‘Wat is er aan de hand?’ vraagt hij zacht.

De *bakeer* werpt een steelse blik op zijn meester, die ongeduldig met zijn rijdier over de smalle zandweg zigzagt, op zoek naar een opening.

‘Alle slaven van Knip zijn in opstand gekomen. Ze weigerden vanmorgen aan het werk te gaan en eisten een einde aan

de slavernij. De shon heeft geantwoord dat dit niet aan hem is om te beslissen en toen zijn ze naar Sint Kruis getrokken. Vandaar willen ze naar de stad, naar de gouverneur,' fluistert hij zodra Van Uytrecht buiten gehoorsafstand is. Die heeft een opening ontdekt tussen de her en der slingerende kolen en stuurt zijn paard hierlangs. Dan stuift hij in volle vaart verder zonder op zijn bakeer te wachten. Die stuurt voorzichtig zijn paard tussen de mensen door en galoppeert achter zijn eigenaar aan.

Perplex staart Theodoor de ruiters na. Vreugde en vrees vechten in zijn hart om voorrang. Zou het dan nu echt gebeuren? Zouden de slaven eindelijk hun zo vurig gewenste vrijheid krijgen, net als hun lotgenoten op de Franse eilanden? Het tijdstip van de opstand lijkt goed gekozen. Oranje- en Fransgezinden zitten elkaar om de haverklap in de haren. Het bestuur is zwak en verdeeld. Maar Theodoor werkt lang genoeg in de stad om te weten dat de blanke heersers hun onderlinge meningsverschillen direct opzijschuiven wanneer hun luxe leventje door opstandige slaven bedreigd zou worden. Veel blanke patriotten zijn immers zelf slavenhouder!

Vrijheid, gelijkheid en broederschap. Ja ja, maar dat geldt natuurlijk alleen voor de blanken onderling! Keer op keer waren de wetten op dit eiland net zo buigzaam gebleken als het geweten van de machthebbers. Wat moet hij doen? Hij is een vrij man, maar Gracia en de kinderen...

Ach, waar maakt hij zich druk over? Knip is vele uren lopen van Porto Marie; de kans dat de opstand zich uitbreidt naar andere plantages in de Benedendivisie is klein. Een revolte is op Curaçao altijd beperkt gebleven tot een handjevol slaven dat werk weigerde of wegliep.

Toch aarzelt hij geen moment en grijpt Assienta bij haar arm. 'Kom, we moeten zo snel mogelijk naar Porto Marie.'

Een onbestemd maar steeds sterker wordend gevoel van onrust drijft Theodoor voort, ondanks zijn vermoeidheid. Met de mand onder de rechterarm, ondersteunt hij met de linker-Assienta, die hij min of meer voortsleurt. Wat dat gevoel van naderend onheil precies veroorzaakt, kan hij niet zeggen. En dat beangstigt hem des te meer. Het lijkt alsof de lucht bezwangerd is met een verwachtingsvolle, ingehouden spanning, vermengd met een eeuwenoude, opgekropte woede. Hij proeft het op zijn tong, het vult zijn longen, het kronkelt in zijn maag en doet zijn hart samentrekken.

Dan staat hij op de heuvel. Het heldere maanlicht weerkaatst op twee metershoge kolommen waartussen de ijzeren poort van Porto Marie hangt. Naast hem hoort Theodoor de raspende ademhaling van de uitgeputte negerin, die voorovergebogen met haar handen in haar zij naar lucht hapt. Verderop ziet hij het landhuis, gehuld in een rode, flakkerende gloed.

Het kas grandi staat in brand!

Nee, het licht komt van twee vuren op het plein, ziet hij dan. Een zachte windvlaag voert vaag het geluid van gezang en gejoel uit een onvoorstelbaar groot aantal kelen met zich mee.

Theodoor laat de mand vallen en heeft geen oog meer voor Assienta. Gracia en de meisjes, dat is alles waaraan hij nog kan denken. Zo snel hij kan, rent hij de heuvel af. De angst geeft zijn vermoeide benen nieuwe kracht.

Verbijsterd kijkt Assienta naar de uitgelaten menigte die bezit heeft genomen van het plein rond het landhuis. Tromgedonder beukt door de windstille van de hete nacht. Een opeengepakte, luidruchtige massa van tientallen donkere lijven die opgewonden door elkaar heen praten, met stokken zwaaien, afgewisseld door onverstaanbare, oorlogszuchtige kreten. Hier en daar ziet Assienta een machete en zelfs enkele snaphanen. Af en toe ontdekt ze een bekend, maar tegelijkertijd vreemd gelaat. De vertrouwde, anders zo goedmoedige gezichtsuitdrukkingen hebben plaats gemaakt voor fanatieke, haast demonische blikken. De gewoonlijk doffe ogen vertonen nu een vastberaden, boosaardige schittering.

Iemand duwt Assienta een halve kalebas met rum in de handen en betast tegelijkertijd haar stevige billen. Ongeduldig slaat ze de hand weg. Joelend gooien twee dronken negers een leeg rumvat de trap af. *'Mas, mas!'* ° brullen ze met dubbele tong. Dan volgt er nog iets, wat Assienta niet kan verstaan. Anderen kennelijk wel, want zij nemen het meteen over.

'Dood aan alle blanken! *Nos lo mata tur hende blanku!* ° Laten we ze allemaal verjagen, net als in Saint Domingue. Biba general Rigaud! Biba el kapitan Tula!'

Ze ontdekt Neijro, die met Dirkje een nieuwe *damejaan* rum heeft gehaald uit de voorraadkelder onder het landhuis. Met vereende krachten zetten ze de mandfles op de borstwering van het plein. Onmiddellijk ontstaat er een oploop rond het vat. Er wordt geduwd en geschreeuwd, allemaal willen ze dat hún kom als eerste wordt gevuld. Al snel gaan de kommen met het geestrijke vocht van hand tot hand, al wordt er heel

wat drank gemorst. De kreten worden steeds luider en woester.

‘Nos ta eksigí nos libertat!’ Keer op keer schallen deze woorden over de plantage. *‘Morto na tur hende blanku!’*°

Op het plein branden twee grote vuren. De bomba heeft een paar schapen laten slachten, die nu boven de vlammen worden geroosterd. Rond het vuur zingt een groep slaven een lied. Een zuivere bariton zingt enkele regels voor, waarna de rest invalt. De tekst is een mengeling van Papiamentu en Gueni, een oude slaventaal uit de tijd dat de slavenschepen van de West-Indische Compagnie hun menselijke lading in de Curaçaose haven afleverden. De zangers worden begeleid op geïmproviseerde slaginstrumenten. Steeds meer stemmen nemen het lied over, steeds meer voeten stampen in het ritme van het gezang op de grond. De vingers en handpalmen van de trommelaars roffelen als bezetenen op de schapehuid die over een leeg buskruitvatje is gespannen. Opgezweept door het magische, dwingende ritme van de trommels en de aanmoedigende kreten van de omstanders, dansen sommigen alsof hun leven ervan afhangt. Het oranje- en roodachtige, flakkerende licht van de vlammen maakt het tot een macaber schouwspel.

Bevreesd ziet en hoort Assienta dit alles aan. In haar oren klinkt weer de profetische waarschuwing van haar moeder: ‘Wat het ook is, het brengt alleen maar narigheid. Denk aan je kinderen, denk aan Ita.’

Lang niet alle slaven hebben zich overgegeven aan het bacchanaal rond het landhuis. Op het strand van playa Hunku, ver weg van het lawaai, liggen vele mannen en vrouwen in ondiepe kuilen rustig te slapen. In het zilveren maanlicht lijkt het net alsof tientallen reusachtige schildpadden bezit hebben genomen van het strand.

Maar Theodoor gunt de donkere lichamen geen tweede blik; het enige waar hij aan kan denken is Gracia en de meisjes. Snel maar geruisloos loopt hij naar hun hut aan de voet van Seru Mattheeuw. Een straal maanlicht valt door het venster naar binnen en verlicht een stuk van de aangestampde lemen vloer. Tot zijn intense opluchting ziet hij daar zijn drie dochtertjes, die vredig naast elkaar liggen te slapen. De kleine Dana met haar mollige duimpje in de mond, het primitieve popje dat Gracia van een aangespoelde lap stof heeft gemaakt, stijf tegen zich aangeklemd.

Maar waar is Gracia?

Verward slentert Assienta tussen de opgewonden mensenmassa. Langzaam vormen de losse gedachten die door haar hoofd tolleren een plan, dat geleidelijk steeds vastere vormen aanneemt. Ze moet zo snel mogelijk weg van de plantage, op zoek naar een veilige plaats, totdat de opstand voorbij is en alles weer rustig is. Maar waar?

In de stad bij Anna Maria natuurlijk! Haar moeder heeft voldoende mogelijkheden haar en de kinderen zolang te verbergen. Wanneer de opstand succesvol blijkt te zijn, kan de juffrouw of Baptiste haar toch niet meer straffen voor het feit dat ze is weggelopen. En wanneer de opstand faalt, zal ze met haar kinderen gewoon terugkeren naar Porto Marie alsof er niets is gebeurd. Met een beetje geluk zou de bomba haar niet eens missen. Maar eerst moet ze Pedro zien te vinden!

Nu ze tot een besluit is gekomen, gaat ze doelbewust op zoek naar haar jongen. Hoewel de nacht al voor meer dan de helft voorbij is, staat de weg voor het landhuis nog vol mensen. Ook bewoners van omliggende plantages zijn naar Porto Marie gekomen, beseft ze bezorgd. Af en toe herkent ze iemand, maar de

meeste gezichten zijn vreemd voor haar. Ze staart afwisselend in opgewonden, uitgelaten en soms duidelijk beschonken gezichten van lieden die met gesloten ogen meedeinen op het ritme van de trommels. Maar het zijn vooral de grimmige, op bloed beluste gezichten met een duivels felle schittering in de ogen, die haar zo'n intense angst aanjagen en het paniekerige gevoel dat in haar binnenste woedt, in alle hevigheid doen oplaaien.

Assienta loopt van de ene groep naar de andere, maar kan Pedro nergens ontdekken. Zou hij misschien in de hut van Soleda liggen te slapen? Ze aarzelt. Zal ze daar gaan kijken? Hij kan natuurlijk ook boven op het plein zijn.

Aarzelend beklimt ze de zes treden naar het plein. Ze merkt alras dat de belangrijkste samenzweerders zich daar hebben verzameld. In het gelige schijnsel van het grootste vuur herkent ze Domingito, Claasje en Baptiste, die elkaar op de schouders slaan en uitgelaten door elkaar heen praten. Een paar voeten van hen vandaan zit een man op een stoel die uit het kas grand-di naar buiten is gesleept. Met een schuin hoofd luistert hij naar een tanige neger naast hem, die druk op hem in praat. Met zijn handen probeert hij zijn woorden kracht bij te zetten. Claasje schiet opeens bulderend in de lach. Verstoord draait de spreker zich om. Het is Bastiaan Karpata, slaaf van de heer Kikkert van Sint Jan, ziet Assienta.

Een negerin komt aanlopen met de armen vol takken, die ze naast het vuur laat vallen. Ze gooit er een paar op de brandende stapel. De vlammen laaien hoger op en verlichten de gezichten van de mannen aan de andere kant van het vuur. Daar staat Neijro, een kom in de ene hand en de andere om het slanke lichaam van Soleda geslagen. Haar hoofd rust op zijn schouder, maar haar ogen flirten schaamteloos met Karpata, constateert Assienta met grimmige voldoening.

Met geneigd hoofd loopt ze in een boog om het vuur heen op zoek naar Pedro. Ze vindt hem wat verloren in een hoek van het plein, op het muurtje van de dorsvloer. Zijn ogen vallen steeds even dicht. Dan schiet zijn hoofd weer met een schok omhoog en gaan zijn donkere kijkers wijd open.

Assienta schuift naast de jongen en slaat liefdevol haar arm om hem heen. De lucht van goedkope rum prikkelt haar neus. Hij knippert wazig met zijn ogen en kijkt wat verdwaasd naar haar op met ogen die haar niet lijken te herkennen. Maar hij verzet zich niet tegen dit gebaar van genegenheid.

Met een brok in haar keel drukt ze zijn hoofd tegen haar warme lichaam aan en aait hem teder over zijn donkere krullen. Haar eerste kind, haar enige zoon. Maandenlang heeft ze hem onder haar hart gedragen. Haar lendenen trekken weer samen bij de herinnering aan de pijn van zijn geboorte. Hij is pas elf jaar, een kind nog. Háár kind, onder de invloed van alcohol en lieden die hem voor hun eigen doeleinden misbruiken. Stevig klemt ze hem tegen zich aan. Het is alsof de mensen om hen heen vervagen, alsof een dikke wollen deken hen afschermt van de geluiden en de wereld om hen heen. Het geroezemoes, de opgewonden kreten en de krijgsliederen dringen nog slechts vaag tot haar door. Zwijgend zit ze op het muurtje, het hoofd van de jongen in haar schoot, de toppen van haar eeltige vingers wroeten liefdevol door zijn haar.

‘Pedro,’ begint ze aarzelend.

‘Mmm,’ klinkt het slaperig.

‘Straks breng ik jou en Ita naar de stad, naar *wela* Anna Maria.’

‘Huh? Waarom, mamai?’

‘Het kan hier gevaarlijk worden. Bij *wela* zijn jullie veilig. Laatst vroeg ze nog naar jullie. Ze heeft jou en Ita al zolang

niet meer gezien. Bovendien wordt ze oud en ze kan zo'n sterke knul als jij best gebruiken als hulp.'

Moeizaam krabbelt Pedro overeind. Hij schudt zijn hoofd en probeert de ogen te focussen. De slaperige uitdrukking op zijn gezicht glijdt langzaam weg. 'Maar ik wil hier blijven. We moeten allemaal samen naar de stad en daar onze vrijheid opeisen, heeft kapitein Tula gezegd. Als alle slaven eensgezind zijn, dan moet de gouverneur wel toegeven, zeggen ze,' reageert hij met kinderlijke koppigheid. 'Bovendien komt generaal Rigaud om ons te helpen.'

Ze grijpt zijn handen vast. 'Dat lukt ook wel zonder jou, *mi dushi*. Maar als het fout gaat, dan zullen de blanken zware straffen uitdelen. Heb je de verhalen niet gehoord hoe Hollandse meesters opstandige slaven straffen? Ze worden geseld, met een haak door de ribben levend opgehangen als voer voor de vogels, die eerst de ogen en dan de ingewanden uit de lichamen pikken. Jij bent nog maar een kind; als ze je niet ophangen, dan sturen ze je naar Suriname. Daar zijn allerlei ziekten en giftige slangen en spinnen. Alsjeblieft, ga met me mee naar wela Anna Maria,' smeekt ze met trillende stem, de tranen dicht aan de oppervlakte.

Pedro's ogen glijden over haar schouder omhoog. Snel trekt hij zijn handen los en schuift bij haar vandaan. Achter haar hoort Assienta de snerende stem van haar ontrouwe echtgenoot.

'Probeer je de jongen weer aan je rokken vast te laten klampen, vrouw? Hij is bijna een man en het laatste waarop hij zit te wachten is een jammerende moeder die hem als een onmondig kind blijft behandelen.' Neijro duwt haar opzij en trekt de jongen omhoog, legt zijn handen op zijn schouders en schudt hem heen en weer. Pedro knijpt zijn ogen dicht en maakt een kokhalzende beweging. Vlug drukt hij een hand voor zijn

mond. 'Waar hij nu behoefte aan heeft, is een vader die hem alles leert wat een man moet weten.'

Als door een schorpioen gestoken springt Assienta overeind. 'Wat zou jij hem nu kunnen leren?' sist ze woedend. 'Rum zuipen? Jij hebt nooit ergens voor gedeugd. Overal ben je te lui of te stom voor. Altijd heb je mij alles laten doen. Zelfs zoiets simpels als het repareren van het dak lukt je niet, want het lekt nog steeds. Net als dat nutteloze ding dat slap tussen je benen bengelt. Het is mij een raadsel wat die slet in je ziet, maar van mij mag ze je houden!'

De klap komt onverwacht snel en hard aan. Automatisch schiet haar hand omhoog naar de pijnlijke wang, die aanvoelt alsof er een gloeiend stuk hout tegenaan wordt gedrukt. In haar ogen wellen tranen. Haar mistige kijkers ontgaat de boosaardige schittering in Soleda's ogen niet, evenmin als het geschokte gezicht van haar zoon. In haar oren klinkt het spottende lachje van de mulattin, die Neijro als een loopse teef is gevolgd en nu haar provocerende lichaam tegen hem aanvlijt.

'Nou, ik heb daar anders niets over te klagen. Ik weet wel hoe je dat probleem moet aanpakken,' kirt Soleda. Ze drukt haar slanke heupen tegen zijn onderlichaam en beweegt ze uitdagend heen en weer. In de ogen van Neijro flikkert de begeerte op.

Tot in het diepst van haar wezen vernederd draait Assienta zich om en strompelt weg. Weg van het plein, weg van het landhuis, weg van haar kind. Als in trance volgt ze haar voeten naar haar hut. Daar grijpt ze de slapende Ita, wikkelt het kind in een laken en ze vlucht weg van de plantage.

6

In het oosten verandert de hemel geleidelijk van kleur. Daar waar aarde en hemel samenkomen, heeft de lucht een zacht-oranje gloed, die vloeiend overgaat van bleekblauw en blauwgrijs naar bijna inktzwart in het westen. Daar flonkeren de laatste sterren aan de nachtelijke hemel. Een haan kraait schrill en begroet onbekommerd de nieuwe dag.

Ongeduldig wipt Willem van Uytrecht op de ballen van zijn voeten heen en weer. Waar blijven die dekselse pontvoerders! De dag is allang begonnen en die zwarte nietsnutten liggen natuurlijk nog in hun nest hun roes uit te slapen!

Uit de richting van de vervallen molen komt een stevige gestalte aansjokken. Bij de kade rekt hij zich traag uit, gaapt eens flink en gooit op zijn gemak de ketting los waarmee de pont aan de oever is vastgelegd. Met een gebarsten bord schept hij bedaard het water eruit dat zich op de bodem heeft verzameld.

In de deuropening van een afdak naast het huis van Daniel Ellis verschijnt een tweede pontvoerder. Ook die lijkt weinig haast te hebben om aan de nieuwe dag te beginnen. Lusteloos sloft hij naar de aanlegplaats, terwijl hij de slaap uit zijn ogen wrijft.

Geërgerd springt Van Uytrecht in de eerste de beste boot.

‘Wie is de eigenaar van deze pont? Opschieten, ik moet naar de overkant, naar de gouverneur. Nu, meteen!’

Het handjevol pontvoerders dat zich geleidelijk op de kade verzamelt, haalt onverschillig de schouders op.

‘Geef antwoord!’ blaft Van Uytrecht. ‘Van wie is deze pont?’

Een breedgeschouderde mulat doet een pas naar voren. ‘Die is van Juan Pedro, maar die is ’s morgens altijd als laatste hier,’ antwoordt hij met nauwelijks verborgen leedvermaak.

Van Uytrecht stapt over in de pont ernaast. De boten schommelen gevaarlijk heen en weer en bijna valt hij overboord.

‘En van wie is déze pont?’

‘Die is van Andries La Crus, die is altijd de op een na laatste,’ grijnst de kleurling.

Van Uytrecht ontploft.

‘Ik eis dat een van jullie de ketting losmaakt en mij naar de overkant roeit!’ gilt hij met overslaande stem. ‘Of ik laat jullie allemaal in het cachot gooien voor... voor samenzwering tegen het bestuur van de kolonie!’

‘Rustig maar, niet zo aangebrand. Ik kom er al aan,’ moppert een neger die nog worstelt met zijn verschoten lakense hemd, waarvan de mouwen op de een of andere manier verdwenen lijken te zijn. ‘Maar ik vaar niet met een lege pont, dat kan ik mij niet veroorloven. U zult moeten wachten totdat ik meer passagiers heb.’ Eindelijk slaagt hij erin de armen door de mouwen te halen en het kledingstuk over zijn donkere torso te trekken. Dan stopt hij de punten in zijn vettige, versleten broek.

Van Uytrecht duwt een handvol munten in zijn hand en commandeert op een toon die geen verdere tegenspraak duldt: ‘Vooruit, meteen afvaren en zo snel mogelijk naar de overkant. Zet er vaart achter.’

De pontvoerder werpt één blik in zijn hand, stopt de munten vlug in zijn zak en gooit geroutineerd de ketting los. De pont is nog geen meter van de oever verwijderd, wanneer achter hen als een plots opkomende windvlaag het geroezemoes losbarst van speculaties, gissingen en wijze raadgevingen van de alwetende lieden die men op de kades van elke havenstad kan vinden.

De lucht aan de oostelijke hemel begint te verkleuren ten teken van de naderende dag, maar de zon is nog diep verborgen achter de heuvelrug van Rif Sint Marie. Uit verschillende richtingen komen nieuwe groepen slaven aangelopen. Theodoor ziet enkele bedrukte gezichten, alsof zij zich tegen hun zin hebben laten meetronen. Maar de meeste gezichten staan opgewonden en blij. Sommige mannen zwaaien met machetes boven hun hoofden en slaken bloedstollende strijdkreten.

Ook Theodoor wordt in de stroom meegevoerd naar het landhuis. In weerwil van zichzelf merkt hij dat de opwindende van de uitgelaten mannen en vrouwen om hem heen ook op hem overslaat. Hij wordt heen en weer geslingerd tussen hoopvolle verwachting en vrees bij het zien van de honderden slaven die zich bij het landhuis hebben verzameld.

Toch voelt hij er niets voor zijn vrijheid op het spel te zetten door zich bij de revolte aan te sluiten. In de stad zullen de mensen nu wel gewaarschuwd zijn. Soldaten zullen waarschijnlijk zo snel mogelijk worden uitgezonden om de weg naar de stad te blokkeren. Het beste kan hij daarom met zijn gezin ergens in de mondi onderduiken. Als hij eerst Gracia maar eens vond!

Stapje voor stapje wringt Theodoor zich een weg door de mensenmassa. Dan staat hij opeens oog in oog met haar. Het duurt een paar tellen voordat het tot haar doordringt dat de man die haar opeens zo hard vastgrijpt, haar echtgenoot is. Een schuldbewuste uitdrukking verschijnt op haar gezicht, die ze probeert te verbergen door hem uitgelaten om de hals te vallen en uitbundig te zoenen. Een onmiskenbare lucht van zelfgestookte rum hangt om haar heen. Boos duwt Theodoor haar van zich af en sleurt haar met zich mee. Maar Gracia wil nog niet weg en verzet zich. Ze rukt haar arm los.

‘Ik wil nog niet terug naar de hut. Wat moet ik daar doen? Hier gebeurt het. Daarboven, daar op het plein, zit kapitein Tula, *e general Rigaud di Korsou*. Hij is gekomen om ons te bevrijden.’ Haar grote, door een alcoholische mist overtrokken ogen beginnen opeens te schitteren. ‘Mij en de kinderen. Denk je eens in, Theodoor, dan hoef je al dat geld dat je hebt gespaard, niet meer aan de juffrouw te geven!’

‘Stil, vrouw! Moet iedereen dat horen!’ Grimmig spiedt hij in het rond om te zien of iemand de dronken woorden van zijn praatzieke vrouw heeft gehoord, die met een onnatuurlijk hoge stem vrolijk doorbrabbelt. ‘Genoeg voor een afdak en een nieuwe boot voor jou. Dan komen de meisjes en ik bij jou in de stad wonen.’

Met stijf opeengeklemd kaken grijpt hij haar weer vast en hij sleurt haar met zich mee in de richting van playa Hunku. Halverwege echter rukt de dronken negerin zich opnieuw los en braakt een stroom van krachttermen en kwaadaardige verwensingen uit. Dan draait ze zich om en wankelt terug in de richting van het landhuis.

Opeens wordt het Theodoor, die op zijn benen staat te tollen van moeheid, allemaal te veel. Met enkele grote passen heeft hij haar ingehaald. De kracht waarmee zijn hand haar hoofd raakt, doet haar het evenwicht verliezen. Geschokt en plotseling helemaal bij zinnen kijkt ze naar hem op, de ogen wijd opengesperd van schrik en verbazing. Even zit ze zo op de grond, dan werkt ze zichzelf overeind. Zonder nog een woord te zeggen holt ze naar hun hut op het strand. Zacht vloekend beent Theodoor achter haar aan.

In Willemstad gonst het van de geruchten. Soldaten zijn uitgezonden om de leden van de Raad te waarschuwen, die zich

- ondanks het vroege uur - opvallend snel bij de gouverneurswoning boven de poort van Fort Amsterdam melden. Passanten en marktlieden die hun koopwaar hebben uitgesteld op het plein voor het fort zien achter de glasramen van de vergaderzaal schimmige gestalten opgewonden heen en weer lopen.

Algauw is het verband gelegd tussen de plotselinge raadsvergadering en de scène die de jonge Van Uytrecht die morgen aan de Waterkant heeft veroorzaakt. De gebeurtenis wordt in steeds meer kleurige bewoordingen doorverteld aan de zich als een olievlek uitbreidende kring nieuwsgierigen onder het gouverneurspaleis. De speculaties zijn niet van de lucht. De Engelsen zijn bij Westpunt geland. De volgende weet te vertellen dat de Fransen met drie fregatten in de baai van Santa Cruz voor anker zijn gegaan. Een derde weet met stellige zekerheid te verkondigen dat Van Uytrecht goud op zijn plantage Knip heeft gevonden.

Geleidelijk aan druppelt het bericht binnen dat de slaven van Knip in opstand zijn gekomen en op weg zijn naar de stad om alle blanken te vermoorden en het bestuur over het eiland over te nemen. Ze hebben zelfs al een nieuwe gouverneur gekozen: ene Tula van Knip. Er mag dan geen krant zijn, dankzij de verhalen van de zeelieden zijn de inwoners van Willemstad goed op de hoogte van de bloedbaden die opstandige slaven op Saint Domingue onder de blanken aldaar hebben aangericht. Zullen deze zich nu herhalen op Curaçao, vragen vele lieden zich bezorgd af. Angstige en grimmige gezichten kijken omhoog naar het gouverneurspaleis. Zal het bestuur in staat zijn de bewoners van het eiland voor een soortgelijk lot te behoeden?

Bruusk staat Van Westerholt op van de lange vergadertafel en beent naar de vensters, de handen op de rug. Zijn stijve rug en

samengeknepen vuisten zijn een goede indicatie voor zijn groeiende ergernis. Achter hem gaat het gekissebis onverminderd voort. Zoals gewoonlijk is de Raad onderling sterk verdeeld. De leden hebben alleen oog voor hun eigen belangen. De eigenaren van de plantages in de Westdivisie willen een zo sterk mogelijke legermacht uitzenden om de opstandige slaven te bedwingen, de handelslieden en de eigenaren van de plantages in de Oostdivisie zijn hier fel tegen. Met het argument dat het onverstandig is de stad onverdedigd achter te laten, willen zij slechts een klein detachement uitzenden naar de Westdivisie.

Aan het hoofd van de glimmende mahoniehouten tafel zit de ziekelijke Johannes de Veer. Tevergeefs tracht de gouverneur de vergadering in goede banen te leiden, maar zijn zwakke stem gaat verloren in het tumult. De raadsleden herhalen op steeds luidere toon hun standpunten om elkaar, zo niet door argumenten, dan in ieder geval door volume af te troeven. De schelle, doordringende falsetstem van fiscaal Van Teylingen voert meestentijds de boventoon.

Tussen duim en wijsvinger draait Van Westerholt de punten van zijn snor in een opwaartse krul. Zijn ogen glijden over het zanderige plein voor Fort Amsterdam, waar burgers, negers en kleurlingen in groepjes staan te praten en af en toe steels naar boven kijken. Een diepe zucht van frustratie glijdt over zijn lippen. Het is ook geen wonder dat overal in de stad en op het eiland relletjes en opstootjes plaatsvinden met zo'n slap stelletje bestuurders, stelt hij ontmoedigd vast. De raadsleden hebben zich steeds blind gehouden voor wat er onder hun neus afspeelde, en voor de invloed die de oplopende spanningen tussen de blanke meesters uitoefende op de slavenmacht. Pas toen die niet meer te negeren was, omdat er bijna dagelijks

vechtpartijen in de straten van Willemstad en de Overzijde plaatsvonden, had gouverneur De Veer enkele halfslachtige maatregelen afgekondigd. De kapitein bracht een verontwaardigd gesnuif voort. Alsof de burgers ooit respect getoond hadden voor een plakkaat! En het leger mag straks de problemen weer zien op te lossen, die de heren door hun besluiteloosheid hebben veroorzaakt.

Theodoor rekt zich uit en probeert door het kleine venster naar buiten te kijken, maar zijn ogen knijpen zich automatisch samen tegen het scherpe zonlicht. Het moet al bijna noen zijn, beseft hij. Even blijft hij nog liggen doezelen, maar dan komt hij vlot overeind. Het is stil in de hut. Een houten schot verdeelt de kleine ruimte in een slaapvertrek voor Theodoor en Gracia en een leefruimte, waar 's nachts de drie meisjes slapen. Hij zoekt naar zijn kleren, maar kan ze zo snel niet vinden. Dan ziet hij ze. Ze hangen aan de andere kant van de hut over een kromme dakbint te drogen. Kennelijk heeft Gracia ze gewassen. Snel schiet hij de kledingstukken aan. Ze zijn nog klam.

Hij voelt in zijn broekzak, maar die is leeg. Zijn ogen schieten door het vertrek en ontdekken vrijwel meteen het stapeltje muntstukken op het primitieve tafeltje van kadushihout, dat naast zijn slaapmat staat. Opgelucht raapt hij de geldstukken op en steekt ze weer in zijn broekzak. De slaapmat rolt hij op en legt hij naast die van Gracia op de lage dakspanten.

Buiten klinken de opgewekte stemmen van Hilina en Maria. Ze spelen voor de hut met een handvol schelpen. De kleine Dana zit stil naast haar moeder, duim in de mond. Zwijgend onderbreekt Gracia even haar bezigheden, schenkt een kop koffie in voor Theodoor en steekt hem een brok suiker toe. Ze durft hem niet aan te kijken, merkt hij. Haar ogen zijn bloeddoorlopen, haar linkerwang is gezwollen.

Staand drinkt hij de warme vloeistof, tussendoor sabbelend op de zoete klont. Verlaten liggen de vissersboten op het strand. Alleen de oude, onverstoorbare Matthias is de zee opgegaan, ziet Theodoor. Zijn kano ontbreekt tenminste. Zijn

tanend gezichtsvermogen belet hem geenszins om steeds met volle manden terug te keren naar de baai. De oude man leek wel te ruiken waar hij zijn netten moest uitgooien.

In gedachten verzonken laat Theodoor zijn ogen over het water glijden. Twee fregatvogels met hun gevorkte staarten zweven op onzichtbare luchtstromen hoog boven het aquamarijnblauwe water, onberoerd door aardse problemen en verwickelingen. Een bruine pelikaan scheert laag over het water, vouwt plotseling zijn vleugels en valt als een steen zo snel in het zeewater. Een tel later komt hij weer boven en dobbert dan op de vriendelijk kabbelende golven op en neer.

Theodoor stopt het restje suiker in zijn mond en giet de laatste slok koffie naar binnen. Met de schaal van een *kalbas largu* in de hand ploegt hij met grote passen over het hete mulle strand. Zijn blote voeten vinden in het ondiepe water moeiteloos hun weg tussen de gladgeschuurde stenen en brokken koraal. Hij vult de schaal met zeewater en draagt die terug naar de hut. Gehurkt graaft hij met zijn mes naast de tweede stander van het tussenschot een gat in de aangestampde vloer. Wanneer het ongeveer een halve voet diep is, legt hij het mes aan de kant en wroet verder met zijn vingers. Al snel raken ze een stuk leer. Een paar voorzichtige rukjes volgen en met een zacht rinkelend geluid tilt hij de leren buidel uit het gat.

Theodoor haalt de peso's uit zijn broek en stopt ze bij de andere muntstukken. Met zijn mes maakt hij de holte nog wat dieper en hij propt zijn kostbare schat weer in de grond. Zorgvuldig dekt hij het toe met aarde, giet wat water erover en strijkt de vloer netjes glad. Zodra de grond weer is opgedroogd, is er niets meer van te zien, weet hij.

Doodstil zit Elias op zijn hurken onder het venster. Het schrapende geluid en het zachte gerinkel van de muntstukken

zijn zijn scherpe oren niet ontgaan. Hij heeft genoeg gehoord. Stilletjes sluipt hij weg in de richting van het grote slavendorp.

'Pasa'mi.' °

De sterke armen van de pontvoerder grijpen de kleine Ita en tillen haar moeiteloos uit het bootje. Dan helpt hij Assienta aan wal, die van vermoeidheid staat te tolleren op haar benen.

Voor de derde keer in nog geen twee dagen heeft zij het hele stuk van Porto Marie naar Willemstad gelopen. Ditmaal durfde ze de weg langs Grote Berg niet te gebruiken uit angst voor de soldaten, die de Raad ongetwijfeld al naar de Benedendivisie heeft gestuurd. Daarom is ze via het oude patrouillepad gekomen, dat langs de baai van Sint Michiel en de baai van Piscaderis slingert.

Onderweg heeft ze zó vaak moeten uitrusten! Eén keer was ze even weggedoezeld, maar met een schok weer wakker geworden omdat Ita plotseling luid begon te huilen. Het kleine kind had met haar blote voet in een gemene *pika* getrapt. Toen Assienta de scherpe doorn uit haar mollige voetzooltje trok, begon de wond prompt hevig te bloeden. Er zat niets anders op dan een strook stof van haar rafelige blouse te scheuren en hiermee het kindervoetje te verbinden. De rest van de weg had Assienta haar dochttertje moeten dragen.

Ze wankelt even en de pontvoerder grijpt haar stevig bij de elleboog. *'Tur kos ta bon?'* ° vraagt hij bezorgd.

Ze knikt en schenkt de man een vermoeide, maar dankbare glimlach voor zijn hulp en blijk van medeleven. Nog maar een klein stukje. Anna Maria woont in een afdak op het erf achter de winkel van juffrouw Lesire, tegenover het burgerwachthuis aan het einde van de Breedestraat. Straks zal mamai de zorg voor Ita even van haar overnemen. Dan kan ze eindelijk haar

ogen sluiten en haar dodelijk vermoeide lichaam laten uitrusten.

Enkele tientallen soldaten marcheren lusteloos vanuit Fort Amsterdam in de richting van een kleine schoener, die iets verderop aan de Waterkant ligt. Onwillekeurig telt Assienta: het zijn er een stuk of zestig. De meesten zijn al behoorlijk op jaren, hun wapens bijna even oud. Verbijsterd kijkt ze toe hoe de slecht bewapende mannen een voor een de loopplank opgaan. Is dat alles? Is dat de legermacht die kapitein Tula en zijn volgelingen moet verslaan? Ze hebben er geen idee van hoeveel slaven zich inmiddels bij hem hebben aangesloten! Beseft de Raad niet dat het de slaven ditmaal ernst is? Dat dit handjevol slecht uitgeruste soldaten geen schijn van kans maakt?

Assienta schudt het hoofd over zoveel domheid. Zuchtend tilt ze de kleine Ita op en sloft uitgeblust over het plein in de richting van de stadspoort.

Met een half oog gericht op Theodoor roert Gracia in de funchi. Af en toe proeft ze even of de maïsbrood al gaar is. Vol verwachting zitten haar dochttertjes naast haar rond het houtskoolvuurtje. De rode gloed van de brandende kolen geeft hun anders zo frisse, onschuldige gezichtjes een spookachtige tint.

Na het voorval van de afgelopen nacht heeft Theodoor de hele dag nog geen woord met haar gewisseld. Hij moet ongelofelijk kwaad zijn geweest, want hij slaat haar maar zelden. Maar waaróm hij zo boos was, dat weet ze niet meer zo precies. Het is toch fantastisch dat zij en de meisjes binnenkort ook vrij zijn? Dat ze het geld waar Theodoor zó hard voor heeft gewerkt, straks niet meer aan juffrouw Lesire hoeven te geven, maar voor zichzelf kunnen gebruiken?

De funchi laat een zacht plofje horen en snel roert Gracia weer verder. Nogmaals proeft ze van de grijze brij. Mmm, nu is het goed. Ze tilt de ijzeren pan van het vuur en plaatst die op een platte steen. De meisjes steken meteen hun etenskommen uit voor hun avondmaal, maar Gracia negeert ze. Eerst vult ze de kom van Theodoor. Op de funchi legt ze een extra groot stuk *bakiou*. Pas daarna komen de kinderen aan de beurt.

Hilina gaat naast haar vader zitten. Theodoor aait haar even over haar hoofd. Voor het eerst die dag vervaagt de spanning tussen hen en is de stilte niet langer geladen, maar aangenaam en rustgevend. Tersluiks kijkt Gracia van onder haar dikke wimpers naar hem op en ziet hoe ook zijn gezicht zich ontspant. Hoop vult haar hart. Misschien komt het allemaal toch nog goed.

De vredige stilte wordt wreed verstoord door het schelle geluid van de slavenbel. Gracia's bezige vingers blijven boven de kom zweven, een klodder grijze funchi tussen duim en wijsvinger. Verbaasd, maar tegelijkertijd ook verontrust, kijkt ze Theodoor aan. Keer op keer schalt het geluid over de donkere plantage.

Tien, elf, twaalf, dertien.... Onwillekeurig telt ze de slagen. Wanneer de bel buiten de normale tijden wordt geluid, is dit gewoonlijk een alarmteken. Meestal dreigt er gevaar uit de richting van de zee: schepen van vijandige naties of kapers, die onverwacht in de baaien aan de zuidkant opduiken om de plantages te plunderen. Geen schip had zich die dag voor de kust laten zien. Vragend kijkt ze Theodoor aan.

Die stopt vlug het laatste restje funchi in zijn mond, likt zijn vingers schoon en komt overeind. 'Ik ga kijken wat er precies aan de hand is. Denk erom, jij blijft hier bij de hut met de kinderen. Ik ben niet lang weg.'

Er is geen doorkomen aan, honderden mensen dringen op naar het kas grandi. Waar komen ze allemaal vandaan? Het lijkt alsof alle slaven van de Westdivisie zijn samengestroomd op Porto Marie. Theodoor besluit om een omweg te maken en te proberen via het hofje het landhuis te bereiken.

Maar ook daar staan de negers vele rijen dik. Aandachtig luisteren ze naar een man, die door zijn forse postuur en fiere houding veel groter lijkt dan hij in werkelijkheid is. Staand op de borstwering van het plein schreeuwt hij hun toe:

‘Wij zijn té vaak en té erg mishandeld!’

Een luid gejoel klinkt op uit de menigte.

‘De Franse negers hebben hun vrijheid gekregen. De nieuwe Hollandse republiek valt nu onder Frans bestuur, dus moeten ook wij vrij zijn!’

Weer worden zijn woorden gevolgd door een instemmend gebrul uit honderden ruige kelen.

‘Wij willen niemand kwaad doen, wij zoeken slechts onze vrijheid! Maar wanneer de gouverneur ons die vrijheid niet wil geven, zullen wij onszélf bevrijden!’

Het gejuich is zo mogelijk nóg luider. Stokken en gebalde vuisten worden hoog opgestoken.

‘Komen alle mensen niet voort uit één vader en moeder, Adam en Eva? Wat heeft de neger misdaan dat de blanke over ons heerst tot ons ongeluk? Niet meer! Wij zullen de boeien afwerpen waarmee de blanke heersers ons hebben geketend en onszelf bevrijden!’

Het lawaai is oorverdovend. Als vanzelf brult ook Theodoor luidkeels mee. Hij heeft gelijk! *E Tata Grandi* kan dit nooit bedoeld hebben! Alle mensen komen voort uit Adam en Eva en zijn die niet geschapen door de hemelse Vader naar zijn evenbeeld? Meneer pastoor moet het gewoon verkeerd hebben

begrepen, wanneer hij tegen zijn zwarte schapen onderdanigheid en gehoorzaamheid predikt. *Pa Dios tur hende ta igual.*^o

Tula - want die moet het zijn, beseft Theodoor - gebaart met zijn handen dat iedereen weer stil moet zijn. Het duurt lang, maar geleidelijk wordt het weer rustig.

‘Wij willen naar Willemstad om bij de gouverneur onze rechtmatige vrijheid op te eisen. Wij zoeken de strijd niet. Maar de Raad heeft het leger gezonden om ons met geweld te onderwerpen. Hedenavond hebben wij daarom strijd geleverd in de pan van Sint Marie EN WE HEBBEN GEWONNEN!’

Het is alsof de aarde openscheurt. De slaven schreeuwen en krijsen het uit, slaan met ijzeren staven op machetes en *chappen*, snaphanen worden afgeschoten en zelfs een klein veldkanon geladen met los kruit wordt afgevuurd. Er komt geen einde aan, het gaat maar door, zoals de golven die onophoudelijk op de noordkust beuken. De negers weten van geen ophouden en het kost de rebellenleider de grootste moeite om de menigte weer tot bedaren te krijgen.

‘Nu is nog niet de tijd om onze overwinning te vieren. Morgen zal een groter leger met nieuwe soldaten worden uitgezonden. Maar wij zijn té talrijk en zullen ook hen overwinnen!’ De toehoorders willen weer in luid gejubel uitbarsten, maar Tula gebaart direct om stilte. ‘Zweer daarom nu de drank af en zoek een rustplaats voor de nacht. Wij zoeken de strijd niet, maar moeten er wel klaar voor zijn wanneer de blanken ons de vrijheid blijven weigeren.’

In alle staten van opwinding worstelt Theodoor zich uit de menigte en snelt terug naar playa Hunku. Zijn aanvankelijke angst en scepsis over de opstand zijn door de woorden van Tula weggevoerd als water in dorstige aarde. Wat kan de gouverneur anders doen dan alle slaven vrij verklaren, nu zij met zovelen zijn?

In het eerste ochtendlicht leidt Anna Maria de kleine Ita zachtjes naar buiten. Assienta verkeert nog in diepe slaap. Met haar laatste krachten was ze gisteren over de drempel gewankeld, had het meisje op de grond gezet en was op de vloer in elkaar gezakt.

Op de binnenplaats heerst de serene rust van een stad die langzaam begint te ontwaken. Twee *alablanka's* vliegen op van de binnenplaats wanneer Anna Maria de deur opent. Gedachteloos strooit de oude vrouw wat kruimels koude *funchi* rond voor de oude hen, die zacht tokkend rondscharrelt op het met koraalstenen bestrate plaatsje tussen de *combuis* en het grote huis. Het beest legt al een tijdje geen eieren meer en moet eigenlijk worden geslacht. Maar Anna Maria's handen zijn niet sterk genoeg meer om het dier te plukken. Misschien wil Assienta dat straks voor haar doen.

Anna Maria vult een schaal met water en wast daarmee het kleine meisje. Op de plantage loopt ze - net als alle andere slavenkinderen - in haar blootje, maar in de stad kan dat niet. Daarom heeft ze gisteravond bij het licht van een traanlamp uit een gescheurd laken een eenvoudig hempje voor het kind genaaid. Ze trekt het Ita aan en geeft haar een gebarsten bord en een afgedankte *pal'i lele* om mee te spelen. Enthousiast slaat het meisje met het houten stokje op het bord.

Wanneer Anna Maria naar de combuis stommelt, hoort ze de opgewonden mannenstemmen in het pakhuis. Zacht sluipt ze dichterbij. Verscholen achter de geopende bovendeur luistert ze naar de nerveuze en verhitte discussies van de mannen, die allemaal door elkaar praten; ze kan slechts flarden opvangen.

‘... duizenden slaven bij Porto Marie... andere eigenaren van plantages in Westdivisie gevlucht... vanmorgen in de stad aangekomen... detachement van luitenant Plegher verslagen... waanzin van de Raad om zo weinig soldaten uit te zenden... huizen in brand gestoken en de putten vergiftigd... willen alle blanken vermoorden, net als op Saint Domingue... hoorde dat ze schoolmeester Sabel van Klein Santa Martha hebben vermoord... achter een paard kilometers over de weg voortgesleurd... als een hond doodgeschoten bij Fontein... beesten zijn het... beesten... waarom aarzelt de Raad?... ze moeten de opstand met geweld neerslaan... straks worden we nog in ons eigen huis vermoord...’

Vergeten is het eten. In een paar tellen staat Anna Maria naast haar dochter en schudt haar wakker. ‘Assienta ... Assienta...’

Er moeten opeens een paar duizend monden worden gevoed. In opdracht van de opstandelingenleiders is daarom de grote mangasina opengebroken en is een aantal vrouwen aangewezen om de maïs fijn te stampen. Op tientallen houtskoolvuurtjes wordt funchi gekookt, boven grote vuren worden geiten geroosterd. Baptiste, Dirkje en Neijro zijn met een kar naar het hòfi gegaan, om een half uur later terug te komen met manden vol meloenen, bonen en knippa’s. Met vijf andere vrouwen maakt Gracia de bonen schoon. Tula heeft een twintigtal mannen aangewezen, dat erop moet toezien dat het eten eerlijk wordt verdeeld.

Theodoor neemt zijn drie dochters mee naar het hòfi achter het landhuis. In de regentijd staat het laaggelegen hòfi helemaal onder water. Een grote dam zorgt ervoor dat het regenwater niet naar zee wegvloeit, maar langzaam in de vruchtbare bodem zakt. Tientallen kinderen spelen in de koele schaduw

van de vruchtbomen, waarvan de wortels zelfs na maanden van droogte nog zoet water aan de bodem weten te onttrekken.

De bovenste takken van de knippabomen hangen nog vol vruchten. Behendig klautert Theodoor in een boom en trekt de dunne, soepele takken naar zich toe. Hij haalt de vruchten los en gooit ze op de grond. Hilina en Maria storten zich op de rijpe vruchten en smullen naar hartenlust. Ook andere kinderen komen aangerend en graaien wild naar de gewoonlijk voor hen verboden vruchten. Knippa's en ander lekkers uit het hòfi zijn immers niet bedoeld voor de slaven, maar worden in de stad of aan schepen in de haven verkocht.

Iemand duwt de kleine Dana hard opzij. Het meisje valt op de grond en begint klaaglijk te huilen, maar geen kind besteedt aandacht aan haar. Verheerlijkt bijten ze de schillen van de knippa's kapot en knippen daarna behendig de grote pit met de dunne, friszoete laag vruchtvlees in hun mond. Even sabbelen en dan uitspugen. Al vlug ontaardt dit in een pittengevecht. Joelend en lachend proberen ze de uitgespuugde pitten te ontwijken. Theodoor laat zich uit de boom zakken en troost de snikkende Dana.

Elias heeft er flink de pest in. Toen hij Gracia in de rij zag staan voor de mangasina en Theodoor met de meisjes in de richting van het hòfi zag lopen, meende hij zijn kans schoon te zien. Onopvallend is hij weggeslopen naar het kleine vissersdorpje op playa Hunku, de laatste tientallen meters gebukt tussen de dichte struiken door om ongezien de hut van Theodoor Vrijman aan de achterkant te naderen. Hij had zich de moeite kunnen besparen; de kleine nederzetting was geheel verlaten.

Desondanks voelt hij zich niet op zijn gemak wanneer hij de woning binnenglipt. Hoewel hij niet had verwacht de muntstukken eenvoudig tussen de schaarse bezittingen te vinden,

doorzoekt hij deze eerst. Hij schudt aan de opgerolde slaapmatten en kijkt in de kommen en schalen, die uitgestald liggen op een tafeltje van drijfhout. Het krassende geluid dat hij had gehoord toen hij zich achter de hut verborgen hield, doet hem vermoeden dat Theodoor het geld in een gat onder de grond heeft verstopt. Tevergeefs bestuderen zijn ogen elke vierkante centimeter van de vloer. Nergens vindt hij een aanwijzing voor een mogelijke bergplaats.

Met moeite bedwingt hij de neiging om een fikse schop te geven tegen het zelfgemaakte tafeltje met het primitieve keukengerei. Hij kan natuurlijk met zijn mes willekeurig in de lemen vloer gaan graven, maar het risico is groot dat hij voortijdig wordt gestoord. En dan weet Theodoor meteen dat iemand probeert zijn geld te stelen. Aan de andere kant: de wetenschap dat een klein fortuin zich binnen handbereik bevindt, doet zijn vingers jeuken.

Hij staat nog te twijfelen en te dubben, wanneer hij stemmen hoort naderen. Snel glipt hij naar buiten en verdwijnt weer in de dichte mondi.

‘Jullie hadden nooit zo’n kleine legermacht moeten uitzenden! Niet alleen voelen ze zich nu oppermachtig, ook beschikken ze nu over tientallen geweren.’

‘Het is jullie eigen schuld, jullie brengen veel te veel tijd door in de stad en laten het beheer van de plantages over aan een bomba. Je kunt dat zwarte volk nu eenmaal niet vertrouwen, ze spannen allemaal samen tegen hun meesters.’

‘Het is de schuld van de patriotten. Die hebben de slaven opgestookt om zo het bestuur omvergeworpen te krijgen!’

Aan de lange vergadertafel in het gouverneurspaleis vliegen de beschuldigingen over en weer. Hulpeloos, machteloos en

besluiteloos hoort gouverneur De Veer het allemaal aan. Op zijn bleek, doorschijnend voorhoofd dat wordt ontsierd door een soort spinrag van blauwe adertjes, parelen dikke zweetdruppels, die hij af en toe met een witkanten zakdoek wegdept.

Naast hem zit baron Van Westerholt, de mond en ogen samengeknepen tot grimmige, smalle spleten van ergernis. De gouverneur heeft de vergadering totaal niet onder controle, iedereen schreeuwt door elkaar en niemand komt met een oplossing of zelfs maar een zinnig voorstel.

Wanneer alle stemmen volkomen onverwacht wegvallen omdat iedereen tegelijk adem lijkt te halen, staat de militair snel op en neemt de leiding over. 'Wat gebeurd is, is gebeurd. Het is zinloos om daar nog langer onze tijd aan te verspillen. We moeten beslissen welke maatregelen we het beste kunnen nemen om de revolte te beëindigen. Vréédzaam te beëindigen, als het even kan.'

Juist op dat moment wordt er bescheiden op de deur geklopt, die vrijwel tegelijkertijd wordt geopend. Een donker hoofd boven een witkatoenen kraag verschijnt aarzelend om de rand van de deur. Voorzichtig volgt de rest van het lichaam.

'Ehm... ehm...' kucht de bediende. 'Zijne Eerwaarde Heer Johannes Schinck, geestelijke van de Katholieke Missie alhier, zou graag Uwe Hoog Edel Gestrengte en U Edele Heren van de Raad willen spreken.'

Verbaasd schiet één wenkbrauw van de legerkapitein omhoog.

'Laat hem binnen,' antwoordt hij meteen, voordat ook dáá-
rover in de Raad weer een discussie losbarst.

De aalgladde Elias weet precies aan welke kant zijn boterham wordt gesmeerd. Het heeft hem weinig moeite gekost om met

halve waarheden en hele onwaarheden een plaatsje te veroveren in de kring die zich rond Tula en Karpata ophoudt. Wanneer ze over een tijdje alle blanken hebben afgemaakt of verjaagd, zijn er nieuwe leiders nodig. Elias is vast van plan een van die leiders te worden. Dan hoeft hij nooit meer te werken. Een leider hoeft immers alleen maar bevelen te geven en kan voor zichzelf het mooiste huis, het lekkerste eten en de knapste vrouwen opeisen.

Zoals Rosa. In gedachten ziet hij haar warme, mollige lichaam weer voor zich. De spieren in zijn kruis trekken verlangend samen bij de herinnering aan de hete, nachtelijke uren die hij met haar tussen de grafzerken van Fo'i Porta heeft doorgebracht. Dat zij als betaling voor haar gunsten één peso van hem had geëist, vergeet hij gemakshalve. Ook dat hij die peso uit de armenbus van de Fortkerk had gestolen.

In geuren en kleuren vertelt de timmerslaaf Elias over het pak slaag dat hij fiscaal Van Teylingen de vorige dag zou hebben gegeven. En hoe zijn meesteres, juffrouw Lesire, wit van angst door de achterdeur het pakhuis zou zijn ontvlucht. Dirkje, Steba en Chico slaan dubbel van de pret, terwijl Neijro hem bulderend van het lachen zó'n harde klap op de schouder geeft, dat Elias even wankelt.

'Ik zie die magere, ouwe tang al rennen!' hikt hij proestend. 'Wacht maar, nu breekt onze tijd aan! O, wat zullen ze voor ons beven en sidderen! Elke klap die ze ons hebben gegeven, krijgen ze straks dubbel terugbetaald!'

'Rustig jullie! Jullie weten wat kapitein Tula heeft bevolen,' valt Bastiaan Karpata hen bars in de rede. 'Wanneer de blanken ons onze vrijheid geven, wordt hun geen haar gekrenkt.' Maar tegelijkertijd geeft hij de mannen een veelbetekenende knipoog, die dan ook breed teruggrijnzen. Tula mag dan wel

hebben bevolen dat de blanken geen haar mag worden gekrenkt, maar Karpata weet wel beter. Ontelbare jaren van onderdrukking, onzekerheid, angst en vernedering vormen een explosieve combinatie die onmogelijk in toom gehouden kan worden, zelfs niet door Tula. Een orgie van geweld als in Saint Domingue is onvermijdbaar, daarvan is Karpata overtuigd.

En waarom ook zouden ze proberen het te voorkomen? Laat die bleke honden maar met de staart tussen de benen rennen naar hun schepen in een poging zich het vege lijf te redden. Als ratten op elkaar gepakt op dezelfde boten waarmee zij hun voorouders destijds als beesten uit Afrika naar hier hebben aangevoerd!

9

Laat in de namiddag gooit het zeilschip het anker uit in de baai van Sint Michiel. Onder het toezien van kapitein Van Westerholt verloopt de ontscheping vlot en ordelijk. Een stuk of tien veldkanonnen worden een voor een in een sloep gehezen en zo aan land gebracht.

Op bevel van de kapitein stellen de verschillende korpsen zich ordentelijk op. Ook het korps der vrije negers en het kleurlingenkorps zijn present. De meeste eigenaren van plantages in de Westdivisie hebben zich bij de zestig man tellende legermacht aangesloten. Ze zijn stuk voor stuk goed bewapend, de gezichten staan grimmig en vastberaden.

Pastoor Johannes Schinck gaat als laatste van boord. In zijn wapperende pij lijkt hij veel op de zwarte fregatvogels die boven de baai zweven. Zijn zwarte bediende helpt de zachtmoedige geestelijke in de roeiboot die hen naar de kant zal brengen. De zeilen van het oorlogsschip hangen slap, een plots opstekende bries doet ze even klapperen.

‘Licht het anker!’ galmt het over het dek zodra de roeiboot is teruggekeerd en weer aan de achtersteven is vastgebonden. Meteen worden de zeilen strak getrokken. De mast kraakt onder de druk van de opbollende zeilen. Langzaam vaart de schoener de baai uit in westelijke richting om op open zee overstag te gaan en terug te zeilen naar Willemstad. Op de wal maken de militairen zich op om verder te trekken naar de plantage Oud Sint Marie.

De laatste zonnestralen schieten als brandende pijlen van achter het ijle wolkendek aan de horizon omhoog. In het oosten

knippert net boven de kim aarzelend een eerste bleke ster aan een snel verkleurende hemel. Ongedurig beent kapitein Van Westerholt langs het ondiepe kanaal dat het binnenwater van Sint Marie met de zee verbindt. Hij heeft twee onderofficieren op verkenning uitgestuurd. Hij voelt er niets voor het kanaal over te steken en dan als een rat in de val te zitten, ingeklemd tussen de troepen van Tula en het binnenwater.

‘Kapitein, daar zijn ze!’ roept Willem van Uytrecht opgewonden, die zich al die tijd heeft staan te verbijten vanwege het getalm en geaarzel van de legeraanvoerder. Het liefst was de heethoofdige planterszoon meteen opgetrokken naar Porto Marie om Tula, die vermaledijde, ondankbare slavenhond van zijn vader, eigenhandig op te hangen en te vierendelen.

Maar die angsthaas van een kapitein is niet van plan nog die avond tot de aanval over te gaan. Hij wil eerst die bleke schandknaap in zijn zwarte jurk de kans geven om de rebellie vreedzaam te beëindigen. Die poging is bij voorbaat nutteloos, weet Willem. Het enige waar die stomme negers naar luisteren, is een flink pak ransel. Routinematig klapt hij met zijn zweep tegen de bruinleren rijlaarzen en wrijft over het dunne snorretje, dat hij heeft laten staan in een vergeefse poging de aandacht af te leiden van zijn spitse, wat vrouwelijke kin, waarop nog steeds geen haar wil groeien.

‘De plantage Oud Sint Marie is nagenoeg verlaten, kapitein. In de negerij hebben we slechts een paar oude wijven en twee blinde kerels aangetroffen,’ rapporteren de twee verkenners.

‘Goed werk, mannen. Wij trekken vanavond verder tot aan het landhuis en slaan daar voor de nacht het kamp op. Daar is voldoende drinkwater.’

‘Kapitein, ik zou het liefst nog vanavond op willen trekken naar Porto Marie om te proberen de revolte zonder bloedvergieten

te beëindigen,’ onderbreekt pastoor Schinck de legeraanvoerder. ‘Waarschijnlijk is mijn komst alleen al voldoende om dit te bewerkstelligen, zeker wanneer het bestuur de oproerige slaven amnestie aanbiedt en belooft hun grieven in overweging te nemen. Geeft U mij alstublieft twee mannen mee die mij met een kano over het binnenwater willen brengen. Zelfs te voet kan ik binnen een uur Porto Marie bereiken.’

De kapitein schudt zijn hoofd.

‘Mijnheer pastoor, beseft U hoe gevaarlijk dat is? De schurken hebben reeds een onschuldige schoolmeester vermoord, ze hebben twee manschappen van luitenant Plegher gevangengenomen. Wie weet of zij nog in leven zijn. Onder deze omstandigheden kan ik geen van mijn mannen bevelen U te begeleiden,’ antwoordt Van Westerholt bruusk.

Maar de geestelijke is vastbesloten en blijft aandringen. Met tegenzin gaat de kapitein uiteindelijk overstag. ‘Alles wat ik voor U kan doen, is twee negers uit het vrijkorps met U meesturen. Lieden van de kleur lopen waarschijnlijk minder risico. Luitenant Anthony!’

‘Present, kapitein!’ De zwarte officier springt stram voor de kapitein in de houding, het hoofd trots geheven.

‘Wijs twee van je mannen als vrijwilligers aan om de eerwaarde heer Schinck te begeleiden,’ beveelt hij.

‘Jawel, kapitein!’

Van Westerholt wendt zich tot de geestelijke. ‘Vanwege de duisternis kunnen wij vanavond niets meer ondernemen. Maar wanneer U vannacht niet terugkomt, vallen wij bij het eerste daglicht aan,’ waarschuwt hij. ‘Ik bewonder Uw moed, mijnheer pastoor. Ik wens U succes met Uw missie.’

Hij schudt de dappere franciscaan de hand en helpt hem in de smalle kano. Bezorgd kijkt hij toe hoe het bootje in westelijke

richting verdwijnt. Dan geeft hij zijn manschappen het bevel om verder te trekken.

‘Para! Ta ken?’°

‘Ik ben het, pastoor Schinck van de parochie Sint Anna.’

De geestelijke blijft doodstil staan. Een donkere schaduw maakt zich los van de dikke boomstam naast de weg. Het licht van de net opkomende maan weerkaatst op de blote sabel in de hand van de gespierde neger. Tot zijn grote opluchting herkent Schinck hem. Het is Alexander, een van zijn trouwere kerkgangers.

‘Meneer pastoor, wat doet U hier zo laat nog? En geheel alleen?’ vraagt Alexander verbaasd en hij laat de sabel zakken.

Alleen? Verbijsterd kijkt de geestelijke over zijn schouder. Van de twee mannen die hem zouden begeleiden, is geen spoor meer te ontdekken, evenmin van zijn zwarte bediende. Die zijn bij het eerste verdachte geluid de mondi ingedoken. De kapitein mag dan wel denken dat zij, als zwarten, minder risico lopen te worden gelyncht door hun rasgenoten, zij weten wel beter!

‘Wat komt meneer doen?’ vraagt een andere neger, die naast Alexander is komen staan. Zijn stem klinkt niet echt vriendelijk, maar ook niet direct vijandig. Het geritsel van verdorde bladeren aan weerszijden van het pad verradt de aanwezigheid van nog meer wachters. Onwillekeurig loopt de pastoor een rilling over de rug.

Vastberaden recht hij hem. ‘Ik heb de Raad aangeboden met uw leiders te spreken om te vernemen wat uw klachten zijn,’ antwoordt Schinck met alle gezag dat hij in zijn stem kan leggen, ondanks de angst die zijn keel doet samenknijpen. ‘Breng mij naar hen toe.’

In de negerij is het opvallend rustig. Bijna uitgedoofde kookvuurtjes werpen een zachtrode gloed op de slapende lichamen, die links en rechts tussen de hutten uitgespreid liggen. De geestelijke voelt zich allesbehalve op zijn gemak. Hij loopt één pas achter Alexander, onwillekeurig bescherming zoekend achter de brede rug van deze goedmoedige neger.

Aan de voet van de trap naar het plein laat Alexander de geestelijke achter. 'U vindt kapitein Tula boven in het kas grandi, Eerwaarde. *Bon nochi.*' Hoewel hij brandt van nieuwsgierigheid, keert hij plichtsgetrouw terug naar zijn post.

Schinck haalt diep adem. Dit is het, er is geen weg terug. Uiterlijk kalm en beheerst, maar innerlijk bevreesd en onzeker, beklimt hij de zes treden. Op het plein ziet hij vele gewapende negers. Snaphanen, een enkele donderbus, veel machetes en zelfs een paar werpspiezen. Sommige zwarten herkennen hem en groeten de pastoor onderdanig, andere staren hem ronduit vijandig aan.

Wanneer hij het landhuis binnenstapt, breekt achter hem het gefluister los zoals een plots opstekende windvlaag net vóórdat de regenbui losbarst. Nieuwsgierig drommen ze achter de geestelijke aan naar binnen, maar ze houden halt in de galerij.

Midden in de sala staat een grote tafel van glanzend gewreven mahoniehout, eromheen tien dito stoelen met rijkbewerkte rugleuningen. Aan het hoofd van de tafel zit een stevig gebouwde man van een jaar of dertig, schat de pastoor. Dat moet Tula zijn, de kapitein van de opstandige negers. Zo op het eerste oog onderscheidt hij zich in weinig van zijn rasgenoten. Het zwarte kroeshaar is kort gesneden, de brede neus staat een tikje scheef in een verder regelmatig gevormd gezicht. Maar toch is er iets... iets merkwaardigs aan deze man, voelt Schinck. Hij kan er niet direct de vinger op leggen.

‘Neemt U alstublieft plaats, eerwaarde,’ verzoekt Tula rustig en hij gebaart naar een stoel naast hem. Zonder na te denken gehoorzaamt pastoor Schinck. Dán weet hij het! Deze zwarte mist de aangeboren onderdanigheid van zijn ras. Tula behandelt hem, pastoor Schinck, als een gelijke! Dit besef schokt hem zó, dat de vraag niet direct tot hem doordringt.

‘Waaraan danken wij Uw bezoek, Eerwaarde?’ herhaalt Tula daarom.

Waarom was hij ook al weer hier? Verward schudt Schinck het hoofd om het op te helderen. Zijn missie! Hij was ervan overtuigd geweest dat zijn komst alleen al voldoende zou zijn om zijn anders zo gehoorzame zwarte schapen weer in het gareel te krijgen. Nu hij hier tegenover deze opmerkelijke slaaf zit, bekruipt hem het onaangename gevoel dat hij zijn belofte tegenover de Raad wel eens niet waar zal kunnen maken.

‘Namens de gouverneur ben ik gekomen om van u te vernemen wat de redenen zijn voor deze opstand, welke uw klachten zijn,’ spreekt de pastoor op dezelfde minzame toon die hij in de Sint Annakerk gebruikt om zijn parochianen toe te spreken. ‘Indien mogelijk, zal de edele regering van dit eiland doen wat in haar macht ligt om aan uw klachten tegemoet te komen. Indien uw klachten gegrond bevonden mochten worden, zal u genoegdoening worden gegeven. De slaven die vreedzaam naar hun plantages terugkeren, zal de Raad pardon verlenen voor de reeds gepleegde baldadigheden. Dit geldt echter niet voor de moordenaars van de heer Sabel, schoolmeester van Klein Santa Martha,’ voegt Schinck er snel aan toe. ‘Zij zullen voor het gerecht gebracht moeten worden.’

Achter zich hoort hij een zacht geroezemoes opstijgen. Tientallen negers zijn steeds verder de sala binnengedrongen om maar niets te missen van de woorden van de geestelijke.

Maar Tula lijkt niet onder de indruk. Zijn gelaat weerspiegelt geen enkele emotie, het is als uit klipsteen gehouwen. Zwijgend kijkt hij de geestelijke aan, in zijn ogen een felle, maar tegelijkertijd droeve schittering. Het is de pastoor die ongemakkelijk de ogen afwendt. Om zichzelf een houding te geven, haalt hij zijn snuifdoos uit zijn zak, hoewel hij weet dat deze leeg is.

‘Hier, meneer pastoor. Neemt U wat van mij.’ Een van de negers doet een pas naar voren en stort de inhoud van zijn eigen snuifdoos leeg in die van de geestelijke. Schinck bedankt de man en stopt meteen met duim en wijsvinger wat snuif in zijn neusgaten.

Dan staat Tula op en begint te spreken.

‘Wij zijn té vaak en té erg mishandeld. Wij willen niemand kwaad doen, al wat wij verlangen is onze vrijheid. De Franse negers zijn vrije mensen geworden. Holland is ingenomen door de Fransen, dus behoren ook wij nu vrije mensen te zijn.’

‘De Raad kan niet beslissen over uw vrijdom, dat kan slechts de Hollandse regering en niet de Franse regering,’ antwoordt pastoor Schinck. ‘De Raad heeft trouw gezworen aan de Prins van Oranje en de Hollandse regering, die het gezag over onze kolonie uitoefenen.’

‘Als dat zo is, waar blijven dan de Hollandse schepen?’ pareert Tula.

De geestelijke voelt zich in het nauw gedreven en kan zo vlug geen weerwoord bedenken. Hij gooit het dan ook gauw over een andere boeg. ‘Een grote legermacht staat klaar om op te trekken naar Porto Marie. Curaçao is geen Saint Domingue. Het eiland is te klein voor u en uw mensen om te vluchten, wanneer het op een gevecht aankomt. Er zijn geen afgelegen gebergten of dichte bossen om u in te verschuilen. Spoedig

zult u gebrek lijden: gebrek aan voedsel en water. Ik ben uw pastoor, ik kan niet werkeloos toezien wanneer mijn parochianen zich in het ongeluk storten of tot onheil vervallen.’

Zijn woorden maken in ieder geval indruk op de andere negers, stelt Schinck hoopvol vast. Achter zijn rug klinkt een instemmend gemompel. Een paar zwarten beginnen op luide toon met elkaar te discussiëren. Maar Tula breekt het meteen af en jaagt met een geërgerd gezicht iedereen de sala uit. Wanneer het vertrek niet vlug genoeg naar zijn zin wordt ont-ruimd, rukt hij een van de mannen het geweer uit handen en schiet in de lucht.

Zodra de laatste man over de drempel is verdwenen, trekt hij de deur stevig dicht. Met grote passen beent hij terug naar de tafel en hij zakt weer neer in zijn stoel. Een paar tellen is het doodstil, dan begint hij te spreken.

‘Heer pater, komen niet alle mensen voort uit dezelfde vader en moeder, Adam en Eva? Is het fout van mij geweest om tweeëntwintig van mijn broeders te verlossen van hun boeien, waarin zij onrechtvaardig waren geworpen?’

Even stokt Tula, dan vervolgt hij zijn betoog. ‘Heer pater, sinds de Franse slaven zijn vrijverklaard, worden wij nóg onrechtvaardiger behandeld dan vroeger. Eens werd ik vastgebonden op een ladder en afgeranseld, terwijl ik voortdurend smeekte om genade. Toen ik uiteindelijk werd losgemaakt, golfde het bloed uit mijn mond. Ik viel op mijn knieën en smeekte God mij te vertellen of het Zijn wil was, dat wij slaven zo mishandeld worden. Heer pater, de blanke planter zorgt beter voor zijn beest dan voor zijn slaven. Wanneer een beest zijn been breekt, wordt het genezen. Wanneer een slaaf een been breekt, wordt hij vrijgelaten en moet hij zelf maar zien hoe hij zijn verzorging en genezing krijgt.’

Diep in zijn hart weet de geestelijke dat er een kern van waarheid zit in het betoog van de rebellenleider. Toch wendt hij nogmaals al zijn overtuigingskracht aan om hem over te halen een vreedzaam einde te maken aan de opstand. Maar zijn woorden zijn aan dovemansoren gericht.

‘Heer pater, al wat wij willen is onze vrijheid. Morgen zullen wij optrekken om in Willemstad voor de gouverneur onze vrijheid op te eisen.’

De slaapkamerdeur staat op een kier. Gracia heeft opdracht gekregen het vertrek in gereedheid te brengen voor meneer pastoor, maar in plaats daarvan staat ze muisstil naast de deur met een oor tegen de muur gedrukt en luistert naar de woorden van de geestelijke. Ze zaaien angst en twijfel in haar hart.

Meneer pastoor heeft gelijk. Meneer pastoor heeft altijd gelijk. Natuurlijk heeft de gouverneur opdracht gegeven de opstand met geweld te beëindigen, mochten de slaven niet bereid zijn vrijwillig naar hun plantages terug te keren. Wanneer het tot een gevecht komt, staan de slaven dan niet machteloos? Zijn ze niet immers altijd machteloos geweest? Tula had gezegd dat generaal Rigaud uit Saint Domingue troepen zou sturen om hen te helpen, maar wat als die niet op tijd komen? Waarom zouden ze alles riskeren, nu Theodoor bijna genoeg geld heeft gespaard om hen vrij te kopen?

Vanuit een ooghoek ziet ze de deur naar de galerij bewegen. Razendsnel schiet ze naar het bed en schudt de kussens op. In de deuropening verschijnt Claasje, de voorganger van Porto Marie. In zijn hand heeft hij een bijbel, die legt hij op het nachtkastje naast het bed. Achter hem glipt Gracia stil de deur uit.

‘Kom, Eerwaarde. Ik zal U Uw slaappleaats tonen.’

Tula staat op en loopt naar de oostelijke deur in de sala. Hij gooit deze wijd open voor de geestelijke, die aarzelend over de drempel stapt.

‘Ik hoop dat U alles in orde vindt. U wordt zo water gebracht om U op te frissen.’

Het bed is opgemaakt, het linnengoed helder en schoon. Op het nachtkastje naast het bed ligt een bijbel met een versleten bruinleren omslag, ziet pastoor Schinck. Als vanzelf tilt hij het boek op en slaat het open. Is het toeval dat de bijbel openvalt bij het verhaal van de verloren zoon?

‘Eh... Nee. Ja. Alles is in orde,’ stamelt hij afgeleid.

‘Prima. Dan wens ik U een goede nachtrust.’ Tula trekt de deur achter de geestelijke dicht. De sleutel wordt niet in het slot omgedraaid, hoort hij tot zijn immense opluchting. Het geeft hem een vals gevoel van vrijheid, hoewel hij beseft dat hij niet vrij is om te vertrekken zonder toestemming van de rebellenleider.

Onrustig luistert Johannes Schinck naar de geluiden in de aangrenzende kamer. Opgewonden stemmen discussiëren verhit met elkaar in een mengelmoes van talen. *‘Le curé vient ici pour nous cajoler,’* ° klinkt een stem, net wat harder dan de andere stemmen.

Een rilling loopt de geestelijke over de rug.

‘Een beetje rustiger! Jullie storen meneer pastoor in zijn slaap,’ klinkt opeens een boze vrouwenstem.

Er wordt beleefd op de slaapkamerdeur geklopt.

‘Entrez... binnen!’ antwoordt Schinck aarzelend.

Een vrouw met een zorgelijk gezicht brengt een kan water, over de arm een schone lijfdoek. Achter haar een forse mulat, die zich midden in de deuropening opstelt. Onbehaaglijk werpt de pastoor hem een steelse blik toe, terwijl hij de vrouw

bedankt met een kort 'danki'. Onzeker kijkt Gracia even naar hem op, maar ze slaat meteen deemoedig haar ogen weer neer voor de Eerwaarde en wringt zich langs de halfbloed de slaapkamer uit. Die verroert zich niet.

'Is heer Willem van Uytrecht ook met de troepen meegekomen?' vraagt de mulat opeens.

'Eh... ja,' antwoordt de pastoor ongemakkelijk, overrompeld door de vraag. De mulat reageert niet, maar de uitdrukking op zijn gezicht spreekt boekdelen. Met een ruk draait hij zich om en hij laat de geestelijke verder alleen.

Ontmoedigd zakt Schinck neer op het bed. Het drukt zwaar op zijn gemoed dat het hem niet is gelukt om de anders zo zachtvaardige en volgzame negers over te halen een vreedzaam einde te maken aan de revolte. Hebben de katholieke geestelijken niet altijd de negerslaven geholpen? Zijn de bevelen die zij hun gaven, niet altijd tot hun eigen heil geweest? Waarom luisteren zij nu dan niet naar zijn goedbedoelde raad? Zien zij dan niet welk onheil hun wacht? Bedroefd schudt de geestelijke zijn hoofd. Dat zijn anders zo brave volgelingen zich nu door enige ongeletterde kwaadwilligen zó hebben laten misleiden!

Vermoeid sloft hij naar de toilettafel, tilt de lampetkan op en giet wat water in de schaal. In het zeepbakje ligt een nieuw stuk zeep, een schone witlinnen lijfdoek ligt ernaast. Schinck frist zich wat op, trekt zijn schoenen uit en strekt ongemakkelijk zijn magere lichaam uit op het zachte bed. Hij durft zich niet uit te kleden.

In de kamer naast hem zingen enkele mannen Franse liedjes. Zachtjes om de Eerwaarde vader niet te storen, maar toch verstaat hij af en toe een paar woorden. Ze bezorgen Johannes Schinck een benauwd en angstig gevoel. Na uren woelen valt hij eindelijk in een onrustige slaap.

IO

Nog voor er een haan heeft gekraaid, staat Van Westerholt al naast zijn hangmat. Tot diep in de nacht was hij wakker gebleven, ongerust over het lot van de dappere pastoor, die maar niet terugkeerde. Uiteindelijk had hij zich in de hangmat te ruste gelegd en was hij in een onrustige slaap weggezakt.

Zijn uniformjas, steek en degen liggen op de enige stoel die het vertrek rijk is. Een zachte bries voert het aroma van versgezette koffie mee. Snel brengt de militair zijn tenue in orde en loopt naar buiten. De zon is nog niet boven de heuvelrug in het oosten verschenen, maar aan de kleur van de hemel te zien zal dit niet lang meer duren. De lage, bijna loodrecht uit het binnenwater oprijzende heuvels in het oosten steken scherp af tegen de bleekblauwe hemel die de naderende dag aankondigt. Een korporaal brengt hem een dampende kop koffie, die Van Westerholt dankbaar aanneemt.

Nippend aan de hete vloeistof dwalen zijn ogen somber over het landschap. De prille ochtendschemer speelt een verraderlijk lichtspel op de heuvels achter het landhuis. Een zacht windje beroert de dorre struiken, maar door de lange schaduwen lijkt het alsof een storm over de heuvelrug raast. Tientallen regenbuien hebben diepe littekens getrokken in de steile helling, alsof de Almachtige met een reusachtige vork eroverheen heeft gekrast. Het ondiepe binnenwater van Sint Marie is zo glad als een spiegel en heeft een sinistere, diepzwarte kleur. Het briesje laat het wateroppervlak onberoerd, een stuk of zes flamingo's scheren er laag overheen.

Zijn ogen volgen een eenzame warawara, die op onzichtbare winden in oostelijke richting voortdrijft en in de verte oplost

in de oranje gloed van de opkomende zon. De gloed omlijst ook de donkere wolken boven de horizon, die de valse belofte van regen in zich dragen. Wanneer de zon eenmaal met haar nietsontziende stralen de aarde verwarmt, lossen deze wolken weer op in het niets, zonder de smachtende aarde ook maar één verlossende druppel water te gunnen, weet Van Westerholt uit ervaring.

Hij is een gelovig man, het traditionele bijgeloof van de inboorlingen en oude vrouwen irriteert hem. Maar toch is er iets... voelt hij iets... Het is net alsof ook de natuur vol spanning de adem inhoudt, in afwachting van wat wat komen gaat en onafwendbaar is.

Geërgerd probeert hij dit gevoel van naderend onheil van zich af te schudden. Resoluut loopt hij naar de slavenbel en geeft er een krachtige slinger aan. Terwijl hij de rest van de koffie naar binnen giet, kijkt hij toe hoe de manschappen traag en landerig in beweging komen en met duidelijke tegenzin zich verzamelen voor het landhuis.

Hoog op het dak van een hut kraait een haan. Theodoor draait zich op zijn rug. Tevergeefs probeert hij zijn ogen te openen, maar het lijkt wel alsof zijn oogleden vastgeplakt zitten. Met zijn vingers wrijft hij ze heen en weer. Na enig geknipper lukt het hem om ze open te sperren. Door het kleine venster ziet hij een klein stukje van de nog kleurloze hemel. Het is nog vroeg, de zon is nog niet op.

Naast hem draait Gracia onrustig heen en weer op haar slaapmat. Ze kreunt zachtjes. Voorzichtig komt Theodoor overeind, maar ze legt haar arm over zijn middel en drukt hem weer zachtjes op de grond. Met een glimlach draait hij naar haar toe, maar haar gezicht staat bang en onzeker.

‘Mi dushi, wat is er?’

Ze zucht. De lachrimpeltjes rond haar mondhoeken die normaliter haar gezicht sieren, hebben plaatsgemaakt voor een zorgelijke frons op haar brede voorhoofd.

‘Ik ben bang. Bang voor jou, bang voor de meisjes. Ik bedoel: bang wat er met jou en de meisjes gaat gebeuren als deze opstand fout afloopt.’ Ze herhaalt de waarschuwende woorden van meneer pastoor. ‘Theodoor, ik wil niet dat je teruggaat naar het kas grandi. Kunnen we ons niet ergens schuilhouden tot alles voorbij is?’ smeekt ze.

Theodoor komt half overeind en kijkt haar verbluft aan. Hij ziet dat ze bloedserieus is, dat ze geen grap maakt. Verbaasd schudt hij zijn hoofd. Die vrouwelijke wispelturigheid zal hij wel nooit leren begrijpen!

‘Gracia, je hebt gezien met hoeveel wij zijn. En we hebben wapens, net als de blanken. Wat kan de gouverneur anders doen dan de slaven vrij verklaren?’

Maar Gracia is minder overtuigd van een goede afloop.

‘Meneer pastoor denkt niet dat het zal lukken. Hij is met een groot leger meegekomen. Volgens hem is dit eiland te klein en heeft het geen bossen om je in te verschuilen. Alles wat de blanken hoeven te doen, is de waterputten te bewaken. Zonder drinkwater zullen we ons al na een paar dagen moeten overgeven.’

‘Straks komen de mannen van generaal Rigaud, die zullen ons helpen. Kapitein Tula heeft immers gezegd dat hij de slaven van Curaçao zou komen bevrijden!’

‘Maar wat als ze te laat komen, Theodoor? Wat als ze helemaal niet komen? Jij bent al vrij, je hebt bijna genoeg geld gespaard om mij en de meisjes vrij te kopen. Waarom zou je dat alles in de waagschaal stellen? Als ze je pakken, word je

gedood of verbannen. Wat moeten wij dan? Denk aan ons, als-jebliedt! Blijf hier bij ons, blijf veilig hier in de hut,' smeekt ze nogmaals en ze grijpt zijn beide handen stevig vast in een poging hem niet enkel met woorden bij haar te houden.

Een zachte klopp op de deur doet Johannes Schinck ontwaken uit een verwarde droom, waarin een gestoorde, met bloed besmeurde Robespierre een guillotine hanteert met in zijn ogen een waanzinnige schittering. Elke keer wanneer het glimmende metaal naar beneden valt, lacht hij als een bezetene. Voor zijn voeten liggen tientallen donkere hoofden, die allemaal tegelijk roepen: 'Het is Uw schuld! Het is de schuld van pastoor Schinck! Het is Uw schuld!'

Met een ruk schiet hij half overeind.

'Mòru, bon dia, shon pader,' wenst de negerin. Ze plaatst een dampende kop koffie naast het bed en neemt de schaal mee van de wastafel. Hij hoort hoe deze buiten over de borstwering heen wordt leeggegooid. Even later brengt ze de schaal weer terug. Ze controleert de kan; er zit nog genoeg water in. Met een vriendelijk hoofdknikje laat ze de geestelijke weer alleen. Die laat zich met een diepe zucht weer achterovervallen in de kussens, uitgeput van de vermoeiende en somber stemmende droom.

Aarzelend stapt Schinck even later naar buiten. Een zwak briesje waait uit het zuidoosten. In de verte schittert de baai van Sint Marie. In het prille zonlicht heeft het water een onheilspellend zwarte kleur. Vanaf het dak van het kraanhuisje naast het landhuis zingt een troepiaal de pastoor opgewekt toe.

Maar de geestelijke is allesbehalve opgewekt. Daar, in het oosten, wacht kapitein Van Westerholt. Zou hij erg ongerust zijn, nu hij gisteravond niet is teruggekomen? Wat moet hij

hem straks vertellen? Zijn missie is mislukt en die wetenschap ligt als een steen op zijn maag.

'Bon dia, shon pader. Shon a drumi bon?'^b

Ongemerkt is Bastiaan Karpata naast hem komen staan. Onwillekeurig schrikt de geestelijke. Even flikkert er voldoening in de donkere ogen van de neger, maar dan is zijn gezicht weer een masker van beleefd respect.

'Ik heb een paard voor U laten zadelen. Het wordt zo voorgesteld.'

'Dank u, maar dat is heus niet nodig. Ik kan best te voet gaan,' wimpelt de geestelijke bedeesd het aanbod af. Maar Karpata wil daar niets van horen. 'Meneer pastoor, het is niet goed dat U gaat lopen. U krijgt van ons een paard te leen.'

Schinck durft niet verder te protesteren en bedankt de man voor zijn goede zorgen. Hij draait zich om en loopt naar het groepje slaven dat gehurkt rond een houtskoolvuurtje zit. Een van hen is kapitein Tula, die meteen opstaat en hem tegemoet loopt om afscheid te nemen. Iets in de ernst op zijn gezicht doet een sprankje hoop in het vermoeide hart van de pastoor opgloeien.

'Welke boodschap moet ik aan de hoogedelgestrengde heer gouverneur doorgeven?' vraagt hij nogmaals. Vurig bidt Schinck dat de opstandelingenleider vannacht de juistheid van zijn wijze, goedbedoelde woorden alsnog heeft ingezien. Maar zijn gebed blijkt niet verhoord.

'Meneer pastoor, wij verlangen niets anders dan onze vrijheid en nemen ook met niets anders genoegen.'

Diep teleurgesteld laat Schinck zijn schouders zakken. Dit antwoord dwingt kapitein Van Westerholt om met geweld een einde te maken aan het conflict, beseft de pastoor. Er zal bloed vloeien en daaraan is hij medeschuldig, omdat hij heeft gefaald

in zijn herderlijke taak zijn parochianen respect voor de Heilige Kerk en het Opperbestuur bij te brengen. Diepbedroefd legt hij zijn hand op Tula's hoofd.

‘God zij u en uw mensen genadig, mijn zoon.’ Na de zegening glijdt er een zucht over zijn lippen, zó diep en zwaar-moedig klinkend alsof deze via zijn voeten uit de naar bloed smachtende aarde zélf lijkt te komen.

‘Compagnie, halt!’

Een ruiter is om de bocht van de weg verschenen en rijdt de militairen tegemoet. Gespannen wacht Van Westerholt af, op zijn hoede voor een valstrik. Dan herkent hij de in het zwart geklede ruiter: het is Schinck! Even vergeet hij zijn waardigheid als bevelhebber en hij snelt met een zucht van verlichting de franciscaan tegemoet.

De pastoor is ongedeerd en verkeert op het eerste gezicht in goede gezondheid, constateert de kapitein opgelucht. Maar zijn haren lijken een stuk grijzer. De wangen onder de scherp afgetekende jukbeenderen zijn ingevallen, zijn gelaat is asgrauw. Het is alsof hij in één nacht tien jaar is verouderd.

Vermoeid en lusteloos verhaalt de geestelijke over zijn ontmoeting met de opstandelingenleider. ‘Ik heb gefaald, het is mij niet gelukt om hen te overtuigen hun verzet te beëindigen en naar hun plantages terug te gaan,’ besluit hij met een moedeloos handgebaar zijn relaas. Het gesprek met Tula heeft hem diep geraakt, dieper dan hij op dat moment bereid is toe te geven.

Dan valt zijn oog op vader en zoon Van Uytrecht. ‘Uw zoon verkeert in groot gevaar,’ waarschuwt hij Caspar van Uytrecht. ‘Een kleurling informeerde speciaal of Uw zoon zich ook bij de legermacht had aangesloten. Ik twijfel niet aan zijn intenties ten aanzien van Uw zoon.’

Tot Willem van Uytrechts grote woede staat zijn vader erop dat hij de geestelijke begeleidt naar de stad. Zijn luide protest is tevergeefs en zijn verbittering reageert hij af op zijn onschuldige rijdier, dat met wilde ogen wegstuift, de pastoor in een stofwolk achterlatend.

Opgelucht ziet Van Westerholt hem vertrekken. Hij is blij verlost te zijn van dat over het paard getilde heethoofd. Het liefst had hij hem in Willemstad gelaten, maar Caspar Lodewijk van Uytrecht is een zeer invloedrijk man en het is niet verstandig hem tegen de haren in te strijken.

Na Gods zegen te hebben uitgesproken over de kapitein en zijn manschappen, volgt pastoor Schinck de opgewonden planterszoon in een veel beheerster tempo.

De zwakke zuidoostenwind, die aan het begin van de ochtend is opgestoken, neemt steeds meer in kracht toe. Geleidelijk draait de wind naar het noordoosten. Een dikke, witte wolkenband glijdt langs de zuidkust, ver weg boven de zee.

De sterke wind komt Marcus Anthony goed van pas. Ver voorover gebogen sluipt de luitenant door de diep uitgesleten rooi, die van de salina bij Daaibooibaai naar het hòfi aan de voet van het landhuis loopt. Hij wordt gevolgd door de rest van het korps der vrije negers. Ze slepen drie vaten pek met zich mee en grote bossen uitgeplozen scheepstouw.

Vóór hem rijst uit de droge waterloop een tientallen meters lange stenen dam op. De zwarte luitenant gebaart naar zijn manschappen dat zij zoveel mogelijk dekking moeten zoeken in het struikgewas langs de rooi. Soepel als een slang glijdt Marcus geruisloos over de bodem van uitgedroogde bedding. Hoewel hij probeert zich onzichtbaar te maken onder de lage bomen, die hun geelbruine takken als de handen van verliefde

stelletjes boven de rooi naar elkaar uitstrekken, weet hij dat een wakkere wachter op de dam hem zonder moeite zal ontdekken. Maar hoe goed hij ook speurt, hij ziet geen enkel teken van leven op de stenen waterkering. Zonder een geluid te maken richt hij zich op en sprint hij het laatste stuk naar de muur en drukt direct zijn rug stijf tegen de onregelmatige stenen aan. Gespannen wacht hij op alarmkreten ten teken dat hij is gezien, maar alles blijft stil.

Hij besluit het erop te wagen. Zijn handen grijpen de bovenrand vast, terwijl zijn voeten steun zoeken in enkele kieren en spleten. Behoedzaam trekt hij zich omhoog, totdat zijn hoofd net boven de damwand uitkomt. Zijn ogen schieten razendsnel van links naar rechts, maar ook achter de dam ziet hij niets bewegen.

Lenig hijst hij zichzelf verder omhoog. Hij gebaart naar zijn manschappen dat zij hem moeten volgen en springt soepel aan de andere kant op de grond.

‘Mèhèhèh.’

Vliegensvlug draait Marcus zich om, zijn hart klopt in zijn keel. Een moedergeit hobbelt verschrikt weg met haar twee kinders achter zich aan. De halfvolle uier onder haar magere buik slingert wild heen en weer. Hij zucht van opluchting en kijkt zorgvuldig om zich heen om verdere verrassingen te voorkomen. Het hòfi ligt in een dal achter het landhuis. Tussen de bomen door ziet hij het kas grandi, dat een stuk hoger op een heuvel ligt.

Op zijn bevel verdelen zijn mannen zich in drie groepen. Met inachtneming van een tussenruimte van een meter of vijftig maakt elke groep een brandstapel van het uitgeplozen scheepstouw, wat afgebroken takken en verdroogde graspollen. De vaten pek worden hierover uitgegoten, de taaie vloeistof druipt langzaam naar beneden.

II

Het is hem gelukt! Kapitein Tula heeft hem aan het hoofd gesteld van een groep gewapende mannen, die de plaats moet bewaken waar de twee publieke wegen door de plantage Porto Marie elkaar kruisen. De ogen van Elias schitteren triomfante-lijk. Om zijn bovenarm prijkt een rode band, door Tula per-sonlijk uitgedeeld aan enkele vertrouwde volgelingen aan wie hij de leiding over de verschillende groepen heeft gegeven. Zijn handen glijden liefdevol over het nieuwe geweer dat Tula hem heeft overhandigd. Het komt uit het magazijn van de heer Kikkert, vertelde Karpata later aan Elias. De sleutel van het magazijn had hij van zijn meester gekregen, die symphatiseert met de Fransen.

Opgewonden marcheert de troep naar het kruispunt. Daar houden ze halt. De ene weg loopt van de plantage Hermanus langs het binnenwater Sint Marie naar de plantages Engelen-berg en Sint Jan, de andere van de baai van Porto Marie naar de grote weg tussen de plantages Fontein en Groot Santa Martha. Elias stelt de mannen op aan weerskanten van de drie toegangswegen naar het landhuis. Omdat de legermacht uit het oosten moet komen, heeft kapitein Tula opdracht gegeven vooral de weg naar Hermanus goed te bewaken.

De kans op een aanval vanuit de richting van Sint Jan wordt klein geacht. Daarom stuurt hij slechts twee man in die rich-ting. Dit tot hun groot ongenoegen. ‘We hebben heel de Westdivisie in handen. Welke vijand zou er nu uit die richting moeten komen?’ reageert Bisento, de oudste van de twee, ver-ontwaardigd wanneer Elias hem die kant opstuurt. ‘Ik wil...’

‘Kapitein Tula heeft opdracht gegeven alle drie de toegangswegen te bewaken,’ valt Elias hem korzelig in de rede. ‘Hij

heeft mij het bevel gegeven over jullie en ik bepaal wie welk pad neemt.' Nukkig slenteren Bisento en zijn maat in westelijke richting.

Elias zelf kiest voor een plaats midden op het kruispunt, zodat hij alle drie de wegen goed in de gaten kan houden. Veilig achter zijn manschappen en een plaats vanwaar hij gemakkelijk weg kan vluchten wanneer het tot een gewapend treffen komt. Elias wil best voor held spelen, maar beslist geen daadwerkelijke heldenrol vervullen. Hij voelt er niets voor een dode held te worden.

Het is nog stil op Plahunku. Het zachte ochtendlicht werpt lange schaduwen tussen de eenvoudige huisjes. Ongedurig beent Theodoor rond tussen de hutten, in zijn hand een plak koude funchi, waar hij af en toe een hap van neemt. De smeekbeden van Gracia galmen door zijn hoofd. 'Alsjeblieft, blijf bij mij en de meisjes, ga niet terug naar het kas grandi.' De twijfel die zijn hart in tweeën lijkt te scheuren, heeft hem de hele nacht niet met rust gelaten. Hij voelt hij er niets voor om zich als een schuw hert te verstoppen in de mondi. Tula heeft gelijk, de strijd van de slaven is gerechtvaardigd en als ze eensgezind zijn, dan moeten de blanke meesters wel toegeven.

Maar als ze dat nou níét doen? Wat als het tot een gewapende strijd komt? Wil hij zijn eigen vrijheid op het spel zetten door mee te vechten? En de kans op vrijheid voor Gracia en hun dochters?

Hij zucht en staart over de mondi naar Seru Mattheeuw. De prille ochtendzon hult de heuvel in een purperen gloed, bezaaid met de donkere stippen van zuilcactussen en een eenzame dividivi met gekromde kruin. De stoffige struiken wiegen zachtjes heen en weer in de passaatwind, die steeds krachtiger

wordt. Een mager konijn schiet razendsnel weg in de donkere schaduw van een paar rotsblokken. Gedachteloos peutert Theodoor aan het eelt op zijn handpalm.

Een afwijkende beweging van de bijna bladerloze takken aan de rand van zijn blikveld trekt plots zijn aandacht. Een stuk of twintig mannen sluipen zacht naderbij. Om de bovenarm van de voorste zit een rode band. Theodoor bedenkt zich geen moment. Hij draait zich om en sprint naar zijn hut. In één beweging grijpt hij de kleine Dana die in het zand speelt en jaagt ook de anderen voor zich uit de mondi in.

‘Vlug, de berg op! Gracia, neem het water mee!’

Zijn vrouw verspeelt geen tijd met vragen en gehoorzaamt meteen. Gebukt om zoveel mogelijk onzichtbaar te zijn voor waakzame ogen die over de heuvel glijden, leidt Theodoor hen via een smal geitenpad Seru Mattheeuw op.

Maar de mannen hebben alleen aandacht voor de kleine vis-snersnederzetting op het strand. Daar barst het kabaal los. Er wordt op deuren gebonsd, boze en angstige stemmen klinken door elkaar, kleine kinderen beginnen van schrik te huilen. Ineengedoken tussen de struiken kijken Gracia en Theodoor onzeker toe hoe de bewoners van playa Hunku uit hun hutten worden gejaagd. Hij heeft zijn hand over de mond van Dana gevouwen om te voorkomen dat zij hen onbewust verraad. Hilina en Martina drukken zich zwijgend en met grote angstige ogen tegen hun moeder aan.

De neger met de rode band om zijn bovenarm deelt met de platte kant van zijn machete een harde klap uit aan een tegenstribbelende visser, die languit in het zand belandt. Wanneer hij niet vlug genoeg opstaat, heft hij de machete op voor een tweede slag, maar met een hartverscheurende kreet laat een vrouw zich beschermend over het lichaam van de man vallen.

Tot zijn immense opluchting ziet Theodoor hoe de visser even later met de hulp van de vrouw moeizaam overeind krabbelt. De mannen van Tula drijven alle bewoners van playa Hunku voor zich uit naar het landhuis. Mannen, vrouwen en kinderen, zelfs de oude Matthias wordt meegenomen.

Wanneer de stoet uit het zicht is, leidt Theodoor zijn gezin verder langs het geitenpad naar boven. Daar weet hij een ondiepe grot, niet veel meer dan een holte in de rotshelling, alsof de Schepper met een machtige lepel er een hap uit heeft genomen. Ervoor ligt een oude datu als een natuurlijke borstwering. De stam van de zuilcactus was doorgerot en tijdens de laatste storm was hij omgevallen, waardoor de grot vanaf de grond nu onzichtbaar is. Hier vinden Theodoor en zijn gezin een veilige schuilplaats.

Van Westerholt roept de officieren bij elkaar voor overleg.

‘Luister! Een boodschapper heeft gemeld dat de legermacht die moet voorkómen dat de revolte zich naar de Oostdivisie uitbreidt, Grote Berg heeft bereikt. Het is een absolute noodzaak om het rapaille zoveel mogelijk te isoleren. Als zij zich kunnen verspreiden, blijft het nog weken onrustig in de Westdivisie,’ stelt hij grimmig vast. ‘Daarom wil ik dat één compagnie van hieruit een omtrekkende beweging door de mondi maakt en vanaf Sint Jan en Fontein de aanval inzet. Op die manier worden alle vluchtwegen afgesloten. Is er iemand die de omgeving hier goed kent?’

‘Korporaal Gregorie, kapitein. Hij is geboren op deze plantage en zit in het mulattenkorps. Ik zal hem halen,’ antwoordt luitenant Leeger. Een paar tellen later is hij terug in gezelschap van de koffie-met-melkkleurige korporaal. Die is bereid om als gids mee te gaan met de compagnie van luitenant Leeger. In

ganzenpas vertrekken de soldaten door de droge bedding van een ondiepe rooi in de richting van de plantage Fontein.

Van Westerholt geeft opdracht de rest van het leger en de veldkanonnen op te stellen op een heuvel in het zicht van het landhuis. 'Misschien dat ze tot hun verstand komen, wanneer ze zien dat het menens is,' klinkt het hoopvol.

Wanneer de manschappen zijn opgesteld, roept de kapitein de trompetter bij zich. 'Luister, ik wil nog één poging wagen deze revolte vreedzaam ten einde te brengen,' verklaart hij aan zijn officieren. 'Ik neem deze man mee.' Hij legt zijn hand op de schouder van de trompetter-soldaat, die schielijk om zich heen kijkt op zoek naar een uitweg. 'Wanneer hij het sein om aan te vallen geeft, dan dóén jullie dat ook,' drukt hij de officieren op het hart. 'Wacht dan niet op mij, begrepen?'

Vastberaden stapt hij op zijn paard en rijdt weg, op de voet gevolgd door de bibberende muzikant. Bezorgd kijken zijn officieren hem na.

Marcus Anthony staat te popelen van verlangen om de belangrijke taak uit te voeren die kapitein Van Westerholt hem en zijn manschappen heeft opgedragen. Voor de zoveelste maal kijkt hij naar de zon en hij schat dat het nu ongeveer twee uur geleden is dat deze is opgekomen. De wolken, die bij het krie-ken van de dag boven de horizon hingen en de illusie van naderende regenbuien in zich droegen, zijn in de rap toene-mende hitte van de dag bijna net zo snel opgelost als een klont suiker in hete koffie.

Het is tijd, gebaart hij naar de anderen en hij steekt de mid-delste brandstapel aan. Al snel likken hongerige vlammen aan het droge vlas. De eerste takken beginnen te knetteren, dan vat ook het pek vlam. Een steeds dikker wordende rookwolk stijgt

omhoog. Tot zijn voldoening ziet Anthony links en rechts van hem eveneens zwarte rookwolken opkringelen. Hij fluit schel en wijst in de richting van het hòfi. Zijn mannen binden hun halsdoeken voor de mond en onder dekking van de dikke, stinkende rookwolken zet het korps der vrije negers de aanval in.

Stapvoets doorkruist Van Westerholt de ondiepe rooi die het pad doorsnijdt. Aan de punt van zijn degen heeft hij een witte doek gebonden. Demonstratief steekt hij hem omhoog. Hij schat dat hij nog maar zo'n honderd meter van de kruising is verwijderd. Elk moment kan hij op wachtposten stuiten.

Vanuit zijn ooghoeken ziet hij opeens de zwarte rookpluimen opstijgen. De luitenant heeft te vroeg de aanval ingezet! Of heeft hij door zijn gesprek met de pastoor zélf te veel tijd verspeeld? Bijna tegelijkertijd schalt het heldere geluid van de slavenbel over de plantage.

Alarm!

De wachters langs de toegangsweg bedenken zich geen moment. Ze springen uit de stuiken tevoorschijn en schieten in het wilde weg op de legerkapitein. Wonder boven wonder missen de onervaren schutters hun doel. Van Westerholt geeft zijn paard een ruk en galoppeert in volle vaart weg. De trompetter, die uit voorzorg al een tiental meters achter de kapitein aan sjouwde, rent zo hard zijn benen kunnen achter hem aan.

‘Trompetter, blaas het aanvalssein!’ beveelt zijn meerdere, terwijl hij de man voorbijstuift. Al hollend zet hij het instrument aan zijn mond, maar pas bij de derde poging slaagt hij erin een luid en helder signaal te geven.

Het geluid van de schoten bereikt de compagnie van luitenant Leeger op het moment dat deze de weg naar Sint Jan heeft

bereikt. De militair aarzelt geen moment en roept: ‘Ten aanval!’

Bisento staat met zijn rug naar hen toe en staart afgunstig naar zijn makkers die de blanke kapitein het hazenpad hebben doen kiezen. Verrast keert hij zich om, maar voordat hij zijn wapen kan opheffen, doorboort het ruwe staal van een bajonet zijn onderbuik. De ogen groot van schrik en verbazing over zijn eigen kwetsbaarheid, zakt hij dodelijk gewond in elkaar. Zijn makkers stormen de militairen tegemoet. Hun lopen zijn leeg, de geweren daardoor waardeloos. Drie vallen al bij het eerste salvo.

Elias heeft het gevecht niet afgewacht en is al bij het eerste schot weggesneld naar het landhuis, waar grote verwarring is uitgebroken onder de slaven. Iemand rent hem tegemoet. Het is Steba.

‘Wat gebeurt er?’ roept hij.

Elias hoort een harde, droge knal. De vage geur van kruid prikkelt zijn neus. Bloed stroomt opeens uit de onderbuik van Steba. De uitdrukking op zijn gezicht verandert van ongeloof, schrik en pijn in berusting, terwijl hij langzaam in elkaar zakt. Als aan de grond genageld kijkt Elias toe.

Opeens dreunt het lawaai van met veel geraas neerstortende rotsblokken over de plantage. Maar het zijn geen rotsblokken. De meeste kanonskogels missen hun doel, maar een slaat in op het volgepakte plein. Daar barst een woedend gekrijs los. Honderden donkere lijven stormen naar voren, zwaaiend met stokken, machetes en zelfgemaakte speren. Zij willen de soldaten te lijf gaan, maar die gaan schuil achter een dikke, stinkende rookwolk. Hoestend en met tranende ogen stormen tientallen slaven de heuvel op, waar Van Westerholt zich met zijn manschappen heeft verschanst.

Uit het hòfi barst een waar geweersalvo los, dat de aanstormende negers in de flank treft. De pijnkreten van de getroffenen worden overstemd door de wraakzuchtige kreten van hun broeders. Men duwt en trekt aan elkaar om maar zo snel mogelijk bij de militairen te kunnen komen en hun gevallen makkers te wreken, terwijl ze in de haast en woede hun gewonde broeders vertrappen. Er volgt een tweede salvo, nu vanaf de heuvel, en vijf tellen later een derde salvo uit het hòfi. Tussendoor klinkt een los schot uit een van de snaphanen die de opstandelingen tijdens het eerdere gevecht met de compagnie van luitenant Plegher hebben buitgemaakt.

Weer bulderen de kanonnen. De verwarring is groot: tientallen vrouwen en kinderen rond het landhuis stuiven verschrikt in alle richtingen op zoek naar een veilig heenkomen.

Elias tilt de dodelijk gewonde Steba op en draagt hem weg van het strijdgewoel. Maar zodra hij uit het zicht is, laat hij de bewusteloze Steba vallen en zet het op een lopen. Al rennend rukt hij de rode leidersband van zijn bovenarm en gooit die in de struiken.

In de eerste verwarring van de strijd hebben drie soldaten van het detachement van luitenant Leeger hun snor gedrukt. Waarom hun miezerig leven gewaagd om het bezit van die rijke shons tot de orde te roepen?

‘Laten we naar playa Hunku gaan. Misschien valt er daar nog wat te halen,’ stelt Carl Neuman voor. Gedachteloos krabt hij aan het litteken van een oude brandwond op zijn rechterarm. ‘En als het fout loopt, kunnen we altijd nog met een kano over zee ontsnappen.’

‘Dan moeten we wel snel zijn. Ik voel er niets voor om in handen te vallen van die zwarte duivels, als de kapitein erin

slaagt hen op de vlucht te jagen,’ antwoordt zijn makker. De mening van de jongste soldaat, een slungelige knaap met jeugdpuistjes en een door acne ontsierd gezicht, wordt niet gevraagd. Ze slingeren hun geweer achteloos over de schouder en hollen het pad af in westelijke richting.

Op de top van een flauwe oplopende heuvel houdt Neuman opeens stil en zakt vliegensvlug door de knieën. Automatisch volgen de andere twee zijn voorbeeld.

‘Wat is er?’ fluistert Poirrie zacht.

Neuman wijst naar een plek in de mondi, een paar meter naast het pad. ‘Een zwarte houdt zich daar schuil. Daar, onder die grillig vertakte brazielboom. Zie je hem?’

Poirrie knikt.

‘Wat doen we? Pakken we hem?’

Ze zijn met drie tegen een. Wanneer ze een van die rebellen levend gevangennemen, krijgen ze vast een beloning. En misschien wel promotie. Het kost zijn makkers weinig moeite om tot een besluit te komen.

‘We grijpen hem. Het heeft geen zin om te proberen hem te besluipen, hij heeft ons al lang gezien en hoopt dat wij hém niet hebben gezien. We stormen gewoon met z’n drieën op hem af, geweren in de aanslag. Maar denk erom, we moeten hem levend in handen zien te krijgen.’ Met hun geweren in de aanslag rennen ze naar voren de heuvel af.

Verstijfd ligt Elias op de grond, zijn armen en benen weigeren aanvankelijk te gehoorzamen. De verlamming duurt maar even, maar die enkele tellen worden hem uiteindelijk fataal. Wanneer hij overeind springt en wegspurt, zijn de soldaten hem al tot op een tiental meters genaderd. Zonder na te denken kiest Elias de snelste vluchtroute, het pad af in de richting van playa Hunku. Daarmee vormt hij voor zijn achtervolgers

een gemakkelijk doelwit. Hij rent zich de benen van zijn ang-
stige lijf.

Achter hem klinkt een schot. Vrijwel op hetzelfde moment
voelt hij een stekende pijn in zijn linkerkuit. Zijn been klapt
dubbel. Elias valt languit op het pad en haalt daarbij zijn hand-
palmen open. De angst doet hem de pijn vergeten, wanhopig
krabbelt hij overeind, maar zijn linkerbeen wil geen gewicht
meer dragen en hij valt voor de tweede keer.

‘*Merde!* Ik dacht dat je een waarschuwingsschot zou lossen!’
kankert Poirrie.

‘Dat dééd ik ook! Ik schoot in de grond!’ protesteert
Neuman verontwaardigd. ‘De kogel moet op een steen zijn
afgeketst. In ieder geval: hij leeft toch nog?’

‘Jawel, maar hij kan niet meer lopen. Nu moeten wij die
zwarte duivel dragen. Daar pas ik voor!’

Onverschillig haalt Neuman zijn schouders op. ‘Dan knopen
we hem toch gewoon op. Daar heb je een stevige boom, die is
prima.’

‘Heb jij touw dan?’

‘Zeur niet. Pak gewoon die vent z’n broek en snijd die in repen.
Schiet op, voordat er nog meer van die duivels aankomen.’

Poirrie heeft aan een half woord genoeg en rukt aan Elias’
broekspijpen. Die schreeuwt het uit. Pijn en angst doen het
zuur in zijn maag opborrelen.

‘Stop! Stop! Dood mij niet! Willen jullie geld hebben? Ik kan
jullie geld geven, veel geld. Als jullie mij laten gaan, is het alle-
maal voor jullie. Tientallen peso’s. Alsjeblieft, dood mij niet!’

De soldaat lacht hem vierkant uit. ‘Waar zie je ons voor aan?
Voor een stel ezels? Jij hebt helemaal geen geld! Je bent een
miezerige slaaf, jij hebt geen rooie cent!’ Hij geeft de sparte-
lende neger een schop en rukt opnieuw aan zijn broekspijpen.

‘Ik weet waar het geld verstopt is!’ gilt Elias met overslaande stem. ‘Ik kan jullie de plaats wijzen! Op playa Hunku! Als jullie beloven mij daarna te laten lopen!’

De twee oudere militairen kijken elkaar aan. Poirrie’s rechterwenkbrauw schiet vragend omhoog. Neuman knikt, zijn ogen glinsteren van hebzucht om deze onvermoede buitenkans. Onopvallend knikt Poirrie met zijn hoofd in de richting van de jonge soldaat, die onzeker een paar meter van hen vandaan staat. Neuman haalt zijn schouders op. ‘We zullen zien.’

Poirrie grijpt de slaaf bij zijn kroeshaar en hijst de gillende zwarte overeind. ‘Vooruit, breng ons ernaartoe. Dan zullen we zien of het genoeg is om je armzalige leven te redden. Kamper, ondersteun die vlegel!’

Met een vies gezicht slaat de jongen zijn arm om Elias’ middel en sleurt hem overeind.

Op het plein voor het landhuis moedigt Soleda de mannen aan. ‘*Pa nos libertat! Morto na tur hende blanku!*’ Haar ogen schitteren van opwinding. Neijro kan de zijne bijna niet van haar afhouden, ze is zó mooi zoals ze daar staat, als de wrekende engel op het schilderij van meneer pastoor in de Sint Annakerk. Hij weet dat veel mannen hem om haar benijden en hij is er trots op dat zij hem verkozen heeft boven al die anderen die naar haar gunsten dingen. Hij zal ervoor zorgen dat zij ook trots op hém kan zijn!

Neijro dringt naar voren en stormt als een van de eersten achter Karpata aan de militairen tegemoet, een oude snaphaan in de ene en een machete in de andere hand. De dichte, stinkende rookwolken doen zijn ogen tranen en maken het moeilijk om te zien waar hij precies loopt. Takken die achter Karpata wild terugzwiepen, trekken vurige striemen op Neijro’s armen en benen.

Opeens bulderen de kanonnen. Op slechts een tiental meters van hem vandaan komt een zware kogel met een dreun neer en doet de grond onder zijn voeten beven. Uit de wolk van stof en kluiten aarde vermengd met bloed stijgt een ijselijk gereutel op. Van schrik laat Neijro zich plat op de grond vallen. Achter hem barst een woedend gekrijs los. Over zijn schouder ziet hij tientallen onverschrokken strijdmakkers naar voren stormen met een vastberadenheid die grenst aan bezetenheid, zwaaiend met stokken, machetes en zelfgemaakte speren. Neijro verbijt zijn angst en duwt zich met handen en voeten tegelijk overeind om niet onder de voet gelopen te worden door de aanstormende meute. Licht voorovergebogen rent hij verder de heuvel op waarop het leger zich heeft verschanst.

Uit het hòfi rechts van hem barst een waar geweersalvo los. Een kogel schampt rakelings langs Neijro's hoofd; hij voelt hoe de kogel door zijn kroeshaar snijdt. Warm vocht stroomt langs zijn nek. De man voor hem laat zijn chapi vallen en grijpt naar zijn zij, waarop een vuurrode, zich snel uitdijende vlek verschijnt. Langzaam zakt hij in elkaar, terwijl het bloed langs zijn heup en been naar beneden stroomt.

Nog voor Neijro weer goed en wel bij zinnen is, klinkt er een tweede salvo, ditmaal vanaf de heuvel recht vóór hem. Voor zijn ogen ontvouwt zich een gruwelijk schouwspel. Tientallen negers liggen kronkelend en stuiptrekkend op de grond, de handen om bloedende lichaamsdelen geklemd. Een enkeling ligt doodstil, de blinde ogen naar de blauwe lucht gekeerd, waarlangs zich in razende vaart ijle wolken voortbewegen als geesten op de vlucht voor het daglicht.

Paniek maakt zich van hem meester. Dit gaat fout! Zonder verder na te denken keert Neijro om. Weg! Weg hier, dat is alles waar het op dat moment op aankomt. Hij is niet de enige;

links en rechts vluchten de slaven in het wilde weg alle kanten op, terwijl nieuwe vechtersbazen zich heroïsch in de strijd gooien en een nieuwe poging doen de inderhaast opgerichte militaire vesting op de heuveltop te bestormen.

Moeizaam wringt Neijro zich tussen hen door een weg terug naar het landhuis. Met zijn laatste restje energie rolt hij over de terrasmuur en hij valt op handen en knieën op de grond. De chaos en paniek rond het landhuis is enorm. De meeste kanonskogels hebben hun doel gemist, maar een is ingeslagen op het volgepakte plein. Het gekerm van de gewonden wordt overstemd door het hysterische gegil van tientallen vrouwen, die gek van angst naar alle kanten wegstuiven, op zoek naar een veilige schuilplaats.

‘Houd stand, broeders, houd stand!’ schreeuwt Tula uit alle macht boven het kabaal uit. Zonder een spoor van angst staat hij fier op de terrasmuur, een duidelijk doelwit. Maar het lijkt alsof een onzichtbare hand hem als een schild beschermt; de kogels die in zijn richting worden afgevuurd, missen allemaal hun doel.

Ondanks het dappere voorbeeld van de opstandelingenleider kiezen steeds meer van zijn volgelingen het hazenpad. Tientallen andere echter laten zich door de vastberadenheid van hun leider inspireren tot een heroïsche, maar kansloze tegenaanval.

De bedrieglijke rust op Seru Mattheeuw wordt wreed verbroken door enkele luide donderslagen uit de richting van het landhuis. Theodoors hoofd veert op, hij spitst de oren tot het uiterste om zelfs het zachtste geluid niet te missen. De geleidelijk in kracht toegenomen passaatwind voert nu ook ander strijdkabaal met zich mee. De geluiden zijn echter te vaag om iets te kunnen opmaken over het verloop van het gevecht.

Ze doen de sluimerende twijfel in zijn hart weer in volle hevigheid oplaaien. Heeft hij er goed aan gedaan zich te verstoppen? Wanneer Tula wint, draagt hij de rest van zijn leven de last met zich mee dat - toen het erop aankwam - hij zich als een bange wezel achter de rokken van zijn vrouw had verstoppt. Maar als ze verliezen, is hij daaraan dan niet medeschuldig, omdat hij zijn bloedbroeders op het kritieke moment in de steek heeft gelaten?

Hij wil opstaan, maar Gracia houdt hem tegen. 'Wat ga je doen?' fluistert ze. Een bijna tastbare paniek straalt uit haar ogen.

'Ssst. Rustig maar. Ik wil alleen wat verder omhoog de berg op om te kijken of ik kan zien wat er allemaal gebeurt,' antwoordt hij zacht en hij klopt haar geruststellend op de arm.

Zoveel mogelijk dekking zoekend tussen de dorre maar dichte begroeiing op de heuvel, klimt hij naar boven. Hij is niet zo dom om op de heuveltop te gaan staan, waar hij scherp afsteekt tegen de felblauwe lucht. Een paar meter lager is aan de noordoostzijde van Seru Mattheeuw een richel van drie voet breed, weet hij. Half verscholen achter de dunne takken van een armetierige wayaká tuurt hij ingespannen naar het

landhuis. Honderden bruine stippen krioelen rond het grote gebouw als mieren rond een verstoord mierennest, maar de afstand is te groot om precies te kunnen zien wat er gebeurt. De numerieke overmacht van de slaven is enorm.

Voor de tweede keer golven de doffe knallen van de lichte veldkanonnen over de plantage. Honderden mieren stuiven in paniek in alle richtingen uit elkaar. Tientallen andere blijven onbeweeglijk liggen aan de voet van de heuvel waarop de militairen, duidelijk herkenbaar aan hun rode jassen, zich hebben verschanst.

Teleurgesteld zakken Theodoors schouders naar beneden. Zijn ogen tranen van het ingespannen turen naar de mondi rond het landhuis. De beslissing om zich op de berg te verstoppen is juist geweest, maar die wetenschap stemt hem niet vrolijk. Weer stelt God zijn zwarte kinderen in de onberekenbare handen van zijn witte kinderen. Hoe zullen de blanke meesters reageren wanneer de revolte is neergeslagen en het leven weer zijn gewone gang moet krijgen? Zullen ze, uit angst voor herhaling, nóg strengere plakkatens afkondigen om de slaven onder de duim te houden? Of in de opstand een goede aanleiding zien om overvloedige en lastige slaven te verkopen naar de andere Caribische eilanden, waar op de suikerplantages altijd een tekort is aan werkzame handen?

Hij vangt een glimp op van drie rode stippen, die zich langzaam over het pad in de richting van playa Hunku bewegen. Zijn adem stukt in zijn keel, zijn gezicht verschiet van kleur.

Soldaten!

Onmiddellijk klautert hij terug naar de ondiepe grot. Dana trekt hij tussen zijn benen, een hand op haar mond. 'Er naderen soldaten! Doodstil allemaal, geen geluid!' waarschuwt hij met hese stem.

Het angstige bonken van zijn hart dreunt na achter zijn slapen en doet zijn gewonde schedel bijna uiteenspatten van pijn. In de chaos en verwarring op het plein voor het landhuis zoekt Neijro tevergeefs naar Soleda. De stekende pijn in zijn hoofd vertroebelt zijn blik. Wanhopig roept hij haar.

‘Soleda! Soleda!’

Opnieuw slaat een kanonskogel in vlak bij het landhuis. Kluiten aarde en afgebroken takken vallen op het plein. Van pure angst vergeet Neijro bijna adem te halen. Waar zit ze toch? Ze moeten hier weg en wel zo snel mogelijk! Hij wankelt het grote huis binnen. Misschien heeft ze zich daar verstopt. Maar hij vindt haar niet, de sala en de galerijen zijn leeg. In het koele landhuis heerst een bedrieglijk vredige stilte, die in schril contrast staat met het kabaal en de verwarring buiten.

‘Soleda!’ brult hij nogmaals vertwijfeld.

‘Hier!’

Met een ruk draait hij zich om. In de deuropening van de slaapkamer staat Soleda, gekleed in een prachtige blauwzijden jurk. Koket draait ze in het rond, de soepele stof van de wijde rok ruist als de wind.

‘Hoe vind je het?’ vraagt ze.

Even is Neijro sprakeloos. Met open mond kijkt hij verbijsterd naar de jonge mulattin, die als een pauw zo trots voor hem staat. Dan barst hij los.

‘Ben je wel goed wijs? Riskeer jij ons leven voor zo’n... zo’n poetslap!?’ valt hij woedend uit.

‘Een poetslap?’ Soleda’s ogen schieten vuur. ‘Ik zet óns leven op het spel voor een poetslap?’ herhaalt ze nogmaals met een verraderlijk zachte stem. Dan ontploft ze.

‘Heb ik jou gevraagd om op me te wachten? Als jij wilt vluchten als een schurftige zwerfhond, dan ga je maar! Ik heb

je niet nodig, verdwijn! Hoepel maar op! Je denkt toch zeker niet dat je de enige vent bent die ik kan krijgen? Er zijn genoeg échte mannen die gráág je plaats willen innemen. Wat sta je daar nog? Ren dan weg als een laffe hond met de staart tussen de benen!’

‘Alsjeblieft, Soleda, zo bedoelde ik het niet,’ smeekt Neijro. ‘Je weet dat ik mijn leven voor je zou geven als het nodig was, ik denk alleen maar aan jouw welzijn. Het enige wat ik wil is jou in veiligheid brengen. Kom met mij mee, alsjeblieft. Als jij hier blijft, blijf ik ook, dat weet je,’ liegt hij wanhopig.

Met een hoop gekraak slaat een zware ijzeren bal dwars door het dak van de galerij. Een wolk van stof en gruis vult de ruimte. Geschrokken werpt Soleda zich in Neijro’s trillende armen. Nog vóórdát het stof is neergedaald, grijpt zij hem bij de hand en sleurt hem mee het landhuis uit. Met tientallen andere slaven vluchten ze de mondi in, weg in de richting van Seru Kabajé tussen het strand van Porto Marie en Daaibooibai.

Vloekend en tierend sleept Kamper hardhandig de gewonde Elias voort. Het zweet loopt in straaltjes over zijn gezicht, zijn warme soldatenjas kleeft aan zijn rug. Wanneer ze eindelijk playa Hunku bereiken, laat hij de slaaf dan ook meteen opgelucht los. Kreunend van de pijn valt Elias neer op het zonovergoten pad, zijn handen grijpen naar zijn gewonde been. Een vuurrode streep van geronnen bloed loopt van onder het vuile verband - een reep stof van zijn eigen broek - naar zijn enkel. Kamper ploft neer in de schaduw van een grote manzenilleboom die aan de rand van de kleine nederzetting groeit. Met zijn vette mouw veegt hij het zweet van zijn roodaangelopen, puistige gelaat.

De geur van paniek en pijn hangt als een bijna tastbare deken om Elias heen. Poirrie schopt hem tegen zijn achterwerk.

‘Vooruit, vertel op. Waar is dat geld? En vlot een beetje, anders binden we je alsnog de strop om. Dat daar, dat is een prachtige boom om iemand aan op te knopen!’ grijnst hij vals, terwijl hij naar de boom wijst waaronder Kamper zit uit te hijgen.

‘Daar! In die hut, daarin ligt het begraven!’ Met de ene hand wijst hij naar het *kunuku*-huisje van Theodoor, met de andere hand drukt hij zich wat omhoog en hij schuifelt angstig op zijn achterwerk naar achteren in een vergeefse poging enige afstand tussen hem en de voeten van de soldaat te creëren.

Die grijpt hem bij zijn kroeshaar en trekt hem half overeind. ‘Wáár precies is het begraven. Je denkt toch zeker niet dat we de hele hut gaan omspitten?’ snauwt hij nijdig.

‘Dat weet ik niet, dat weet ik niet!’ gilt Elias, terwijl hij wanhopig probeert de hand op zijn hoofd los te wringen.

‘Verdomme, als we pech hebben, zoeken we over een uur nóg! Ik voel er niets voor om hier zo lang rond te blijven hangen, we hebben geen idee wat er gebeurt bij het landhuis. Straks worden we nog gepakt door een stel van die zwarte duivels!’

Gefrustreerd trapt Neuman de slaaf in zijn buik. Jammerend rolt Elias zich op tot een bal en jankend wiegt hij heen en weer, de armen stijf om het gekwetste lichaamsdeel geslagen.

‘Kom, daar schieten we niets mee op. Laten we in de hut kijken,’ sust Poirrie zijn makker. ‘Kamper, jij houdt deze rat in de gaten. Zorg ervoor dat hij er niet vandoor gaat. Hoewel hij vast niet ver komt met die gewonde poot,’ grinnikt hij vol leedvermaak.

Ongerust kijkt Theodoor vanuit zijn veilige schuilplaats naar het tafereel dat zich voor zijn ogen aan de voet van Seru Mattheeuw ontvouwt. De inmiddels tot een stevige bries aangezwollen passaatwind voert boze klanken en een angstig gegil

met zich mee, maar hoe ingespannen hij ook luistert, hij kan daar weinig uit opmaken.

Eén ding is hem wel duidelijk: ergens klopt er iets niet. Wat komen de soldaten doen op playa Hunku? Zijn ze op zoek naar rebellen die zich daar misschien hebben verscholen? Met maar drie man? En waarom doorzoeken ze alleen zijn hut? Ze blijven zó lang daarbinnen, wat doen ze daar?

Voorzichtig tilt hij de kleine Dana op en zet haar naast haar moeder en zusjes neer. 'Ssstt!' sist hij ten overvloede nogmaals. Terwijl hij de angstige ogen van Gracia in zijn rug voelt branden, sluipt hij in elkaar gedoken de helling af naar het vissersdorpje op het strand. Eenmaal beneden kruipt hij op handen en voeten verder, zoveel mogelijk dekking zoekend achter kale bruine struiken en een verdwaald rotsblok. Hij let er zorgvuldig op dat hij zijn handen niet per ongeluk op een afgebroken tak van een wabi zet, waarvan de doorns als vlijmscherpe naalden moeiteloos in het zachte vlees dringen. Een meter of tien van zijn hut vandaan laat hij zich zakken in een ondiepe kuil onder een eenzame zeedruif.

Zorgvuldig registreert hij wat zich even verderop afspeelt. Een jonge soldaat hangt loom en verveeld tegen de manzenilleboom, met onder zijn arm een stokoud geweer. Zijn gezicht bevindt zich grotendeels in de schaduw. Al wat Theodoor ziet is een bleke kin, waarop tussen twee rijpe vetpuisten het vage dons schemert van beginnende baardgroei. Een meter of wat vóór hem ligt, in elkaar gedoken als een angstige hond, een schaars geklede neger. Zijn linkerbeen steekt stijf naar voren, een bloederig verband om de kuit. Met de ene hand omklemt hij zijn gekwetste ledemaat, met de andere hand drukt hij zich snel even omhoog, elke keer wanneer zijn bewaker verveeld de andere kant opkijkt. Dan schuift hij onopvallend een halve

voet dichter naar de struiken aan de rand van het pad toe om daarna schichtig het hoofd van links naar rechts de draaien. Niemand heeft het gezien.

Maar Theodoor heeft het wél gezien: het is Elias!

De twee andere militairen bevinden zich nog steeds in zijn hut. Aan het geluid te oordelen, halen ze die volledig overhoop. Hij hoort een van hen vloeken en tieren, gevolgd door een krakend geluid. Wat spoken ze toch uit daarbinnen?

Opeens wordt de simpele planken deur met zóveel geweld opengesmeten, dat het kisthout van het bovenste duimhengsel afscheurt. Twee in groezelige rode soldatenjassen gestoken mannen komen naar buiten. De kleinste beent met driftige passen naar de gewonde Elias, een opgerold stuk touw in de handen dat hij toevallig in de hut heeft gevonden. Hij sleurt de slaaf half overeind en schudt hem nijdig heen en weer.

Met een schok herkent Theodoor de mannen. Het zijn de soldaten met wie hij het enkele dagen eerder aan de stok had gekregen, omdat ze niet wilden betalen voor de overtocht! Hun namen is hij nog niet vergeten: Neuman, Poirrie en Kamper.

‘Voor de laatste maal. Als je miezerige, schurftige leven je lief is, vertel op: waar is het?!’ schreeuwt de man woest. ‘Ik heb hier anders een mooi stuk touw gevonden voor die smerige zwarte nek van je!’

‘Ik weet het echt niet! Ik zweer het! Het ligt ergens in de hut begraven, dat is alles wat ik weet. Alsjeblieft,’ smeekt Elias wanhopig.

De waarheid treft Theodoor als een mokerslag. Zijn spaargeld! Het is de soldaten om de peso’s te doen waarvoor hij zó hard heeft gewerkt, die hij zó hard nodig heeft om Gracia en de meisjes vrij te kopen! Die gluiperige, onbetrouwbare nietsnut van een timmerslaaf heeft de militairen verteld over de

schat in zijn hut in een poging zijn eigen huid te redden! De droom van hem en Gracia, waar ze zó lang naartoe hebben geleefd en die bijna binnen handbereik is, dreigt te worden afgepakt door een stel schorremorie in uniform en een laffe slaaf!

Het is de fatale druppel. De twijfels, angsten en frustraties die zich de laatste twee dagen in hem hebben opgehoopt, barsten nu als pus uit een rijp ettergezwel naar buiten. Blind van woede, zonder na te denken over de gevolgen, stormt hij als een dolle os naar voren en duikt op de militair. Samen vallen ze boven op Elias, wiens gegil tot op minstens honderd meter nog te horen moet zijn. Maar Theodoor hoort het niet. Achter zijn slapen bonkt zijn bloed, zijn vuisten stompen Neuman waar hij hem maar raken kan.

Een bajonet schramt zijn wild maaierende bovenarm, maar Theodoor voelt het nauwelijks. Op goed geluk trapt hij met volle kracht naar achteren en raakt de knieschijf van Poirrie. Met een schreeuw van pijn valt die achterover, zijn vinger spant zich om de trekker en met een luide knal gaat het oude geweer af. De kogel zoekt doelloos naar de snel voorbijvliedende wolken. In de verwarring lost ook de jonge Kamper, die onzeker naderbij is gekomen, zenuwachtig een schot in Theodoors richting, net op het moment dat deze zich opzij laat rollen. De loden kogel boort zich in de keel van Elias en smoort in één klap diens hysterisch gekrijs. Zijn handen proberen tevergeefs de rode stroom vocht te stuiten die uit de wond in zijn hals golft.

Theodoor heeft echter geen aandacht voor de doodstrijd van Elias. Met katachtige snelheid springt hij overeind. Kamper heeft zijn geweer laten vallen en is op zijn rug gesprongen, de ene hand vastgeklemd in zijn haren en de andere om zijn hals geslagen. Neuman probeert nogmaals zijn

bajonet in het lichaam van de pontvaarder te steken, maar Theodoor kan hem steeds ontwijken, al wordt hij ernstig in zijn bewegingen gehinderd door Poirrie, die vloekend en tierend aan zijn rechterbeen hangt.

Het verrassingselement van zijn doldrieste aanval is weggeëbt. De drie soldaten bundelen hun krachten en gaan gezamenlijk over tot de tegenaanval. Langzaam maar zeker delft de gespierde pontvaarder het onderspit, al heeft hij de jonge Kamper inmiddels van zijn rug af weten te slingeren. Ten koste van een fikse snee in zijn handpalm, heeft hij kans gezien het geweer van Neuman vast te pakken. Maar die houdt het wapen nog stevig vast. Beiden proberen het geweer uit de handen van de ander te trekken, tot de soldaat het plotseling loslaat. Met alle kracht die Poirrie nog kan bijeenrapen trekt hij het been van de doldrieste mulat onder hem uit. Theodoor verliest zijn evenwicht en valt achterover. Nog voordat hij goed en wel de grond heeft geraakt, zijn Neuman en Kamper al boven op hem gesprongen. Poirrie gooit zijn schriële lichaam op zijn benen. Gedrieën houden ze hem zo op de grond vastgepind, hijgend van inspanning in de slopend hete zon, die bijna loodrecht boven hun hoofden staat en de verkoelende schaduwen tot minimale afmetingen heeft gereduceerd.

Moeizaam richt Neuman zich wat op. Zijn lichaam voelt aan alsof het door een wringer is gehaald; zo hebben de vuisten van de pontvoerder hem toegetakeld. Die zwarten zijn toch echt duivels als het op vechten aankomt! Zijn rechterhand glijdt naar het mes in zijn versleten laars, die om zijn door tientallen vlooiënbeten roodgespikkelde kuit floddert, en duwt het in de handen van Poirrie. ‘Zet dit op zijn keel, dan pak ik het touw. Eens kijken of deze weerbarstige *diabel pretu* wél wil praten als hij een strop om de nek heeft.’

Als vogels voor de storm vluchten tientallen slaven over het kronkelende pad naar de baai van Porto Marie. De bijna tastbare paniek geeft hun vleugels. Neijro sleurt Soleda voort, zonder acht te slaan op het scheurende geluid dat elke keer klinkt wanneer de stekelige begroeiing langs het pad haar jurk vastgrijpt. Hoewel hij wel grotere problemen aan zijn hoofd heeft, registreert een klein stukje van zijn bewustzijn met opluchting Soleda's gulpande ademhaling, die haar belet tegen hem uit te varen over de vernieling van het kledingstuk waarvan zij zó lang heeft gedroomd en dat ze nu eindelijk draagt.

Pas op het strand laat Neijro haar los. Dubbelgebogen en met de handen in de zij snakt hij hijgend en piepend naar adem. Zijn borst pompt als een razende op en neer. Kostbare minuten gaan voorbij, voordat hij voldoende bij zinnen is om zich druk te maken over de volgende stap. Want waar kunnen ze nu nog heen? Zitten ze hier op het strand niet als ratten in de val?

De paar vissersboten die normaliter op het strand liggen, dobberen nu enkele tientallen meters uit de kust. Elke kano ligt diep in het water. Een wanhopige slaaf probeert zwemmend de boten te bereiken, maar tevergeefs. Met drukke handgebaren en veel geschreeuw proberen de opvarenden hem duidelijk te maken dat er in de overvolle boot geen plaats meer is. Wanneer hij de kano bijna heeft bereikt, komen de roeispanten in beweging en vaart de boot een stukje verder. Dit spel op leven en dood wordt nog een paar keer herhaald. Het donkere hoofd zakt steeds dieper weg, totdat het onvermijdelijke zich aandient en het hoofd definitief in de golven wegzakt.

Onverschillig voor 's mans noodlot wendt Neijro zijn blik af en laat zijn ogen glijden over de mensenmassa op het strand. De meeste slaven zitten verslagen in het zand, met doffe ogen

starend naar de horizon en de onbereikbare vrijheid die daarachter schuilgaat. Het opgewaaide zand plakt aan hun bezwete lijven. Tot Neijro's vreugde en opluchting ontdekt hij in de smalle schaduw van de rotswand zijn vrienden Dirkje en Chico. Hij negeert Soleda, die naast hem nijdig de scheuren in haar japon inspecteert, en beent met grote passen naar zijn vrienden.

Juist wanneer hij ze bereikt, verschijnt er bij de opgang van het strand een grote groep gewapende zwarten die een veldkanon met zich meeslepen. Drie negers met een rode band om de arm en een geweer in de handen jagen hen ongenadig voort. Neijro herkent een van hen als Baptiste, de bomba van Porto Marie. 'Vooruit, naar het fort! Daar kunnen we ons verschansen. We zullen die roodjassen warm ontvangen als ze met ons de strijd willen aanbinden!' roept hij. Wie het tempo verlaagt, krijgt onmiddellijk een klap met de geweerkolf.

Neijro bestudeert de primitieve verschansing die de baai tegen aanvallen vanuit zee moet beschermen. Deze ligt op de uiterste punt van een godverlaten plateau op Seru Kabajé, waarop zelfs de geiten geen voedsel zouden vinden. Achter de batterij staat een bosschiershuis van twee verdiepingen, de leefvertrekken van de soldaten. De batterij zelf bestaat uit niet veel meer dan twee koraalstenen muren met daartussen een dikke laag aarde, die de soldaten moet beschermen tegen kanonschoten van vijandige schepen. Maar aan de landzijde ligt het fort volkomen open. Het zou een kleine groep vastberaden mannen weinig moeite kosten zich van het fortje meester te maken.

Er is geen enkele beweging waar te nemen op het plein achter de dikke verdedigingswal en evenmin achter de vensters van het bosschiershuis. De soldaten zijn bij het eerste teken van onraad in oostelijke richting langs het patrouillepad naar het fort aan de Michielsbaai gevlucht, vermoedt Neijro.

‘Kom op, volg me!’ sist hij Chico en Dirkje toe. Hij springt vooruit en rent naar de gewapende opstandelingen. Even aarzelen zijn beide vrienden. Wat is hij nu weer van plan? Maar ze zijn zó gewend bevelen klakkeloos op te volgen, dat ze maar een paar meter achter hun makker de troep bereiken.

‘Kom, mijn broeders, in de aanval! Ons is de overwinning!’ schreeuwt Neijro met alle kracht die zijn getergde longen hem na de korte maar felle sprint nog geven. ‘Ik zal jullie voorgaan en mijn lichaam als doelwit aan de soldaten bieden om jullie zo te beschermen. Maar wreek mijn dood, mijn broeders!’

Dirkje en Chico zijn met stomheid geslagen. Wat is er in hun vriend gevaren? De man die anders altijd het redden van zijn eigen huid als prioriteit heeft en het iedere keer zó weet te draaien dat een ander voor zijn fouten wordt gestraft, offert zich nu op als een echte held? Even wisselen ze een vragende blik met elkaar, maar dan sluiten ook zij zich aan bij de slaven, die in navolging van Neijro roekeloos naar voren stormen. Met veel moeite slagen ze erin zich naar voren te worstelen. Ze zitten hun strijdmakker vrijwel op de hielen, wanneer hij de laatste meters naar het fort overbrugt.

Geen enkel schot wordt uit het bosschuttershuis gelost. De deur is weliswaar gesloten, maar niet op slot. De rebellen zwermen uit over het fortje, maar hoe ze ook zoeken, nergens is een ‘roodjas’ te bekennen. Het is een stevige anticlimax voor de troep, die onbewust de frustraties over de nederlaag op de bezetting had willen koelen.

‘Kom, laten we het kruithuis openbreken. Daar liggen vast nog wapens!’ roept Neijro. De mogelijkheid misschien daar de middelen te vinden waarmee zij hun bij het landhuis gesneuvelde rasgenoten kunnen wreken, geeft de mannen nieuwe hoop.

De buit valt echter fiks tegen. In het kruithuis staat weliswaar een twintigtal kruitvaatjes, maar de meeste zijn leeg en het kruit in twee ervan is zó oud, dat het twijfelachtig is of het nog wel zal ontbranden. Het enige bruikbare dat Neijro en zijn twee makkers kunnen vinden, zijn acht kanonskogels en drie aangebroken tonnetjes buskruit.

Toch worden ze als ware helden onthaald wanneer ze – elk met een tonnetje hoog boven het hoofd - triomfantelijk de magere buit naar Baptiste en de twee andere aanvoerders dragen. Ze worden op hun schouders geklopt en krijgen goedbedoelde plaagstoten tegen het hoofd.

‘Mannen, laat deze strijders een voorbeeld voor ons allen zijn!’ roept Baptiste boven het lawaai uit. ‘Zij hebben laten zien bereid te zijn hun leven te geven voor onze strijd. Dankzij hun moed kunnen wij ons hier in dit fort verweren tegen onze meesters en hun handlangers, die ons voor eeuwig geketend willen houden. Nooit zullen wij ons meer onderwerpen. Hier, op deze klip, zullen wij onze onderdrukkers verslaan of strijdend ten onder gaan!’

De witte veertjes dwarrelen als sneeuwvlokken neer op de binnenplaats. Krachtig plukken Assienta's gespierde handen de veren van de oude kip. Ita's kleine mollige handjes grijpen enthousiast naar het pluizige dons dat door de lucht dwarrelt. Het meisje kraait het uit van de pret. In de combuis hakt mamai de restjes groente uit het pakhuis fijn, die ze van Jan Lasier heeft gekregen.

Het knerpende geluid van roestige scharnieren doet Assienta verschrikt opkijken. De deur die uitkomt op de smalle, schemerige gang naast het huis hangt wat scheef in de scharnieren en gaat daarom maar moeizaam open. De gedrongen gestalte van Thomas, de bediende van juffrouw Lesire uit het grote huis in Otrabanda, verschijnt in de deuropening. Hij kijkt wat verbaasd naar Assienta en de kleine Ita, maar hij groet haar beleefd en vraagt verder niets. Haastig komt Anna Maria aanlopen, terwijl ze haar rimpelige handen afveegt aan haar schort.

'Bon dia, mi dushi.' Thomas omhelst de oude vrouw en zoent haar op haar wang. 'Je ziet er zoals altijd weer stralend uit, geen dag ouder dan achtendertig,' grapt hij en hij lacht aanstekelijk.

'Ach, jij altijd!' Anna Maria's gegroefd gezicht plooit zich in een vrolijke grijns en ze geeft de plaaggeest een vriendschappelijke por. Maar vrijwel meteen maken de lachplooitjes plaats voor diepe, zorgelijke rimpels.

'Heb je een boodschap van de juffrouw?' vraagt ze nerveus. Zou haar meesteres hebben gehoord dat Assienta zich hier schuilhield? Zou ze daar kwaad over zijn en haar straffen? De bezorgde blik die de oude vrouw met haar dochter wisselt, ontgaat Thomas niet.

‘De juffrouw weet niet dat jullie hier zijn,’ stelt hij Assienta gerust. ‘Ze heeft er tenminste niets over gezegd. Hebben jullie trouwens het laatste nieuws al gehoord?’ Onwillekeurig begint hij te fluisteren en buigt hij zijn hoofd samenzweerderig naar de vrouwen toe.

‘Een uur geleden is de heer Leijer, luitenant van de burgerwacht, met een groep burgers en andere vrijwilligers teruggekomen uit de Benedendivisie. Ze hadden maar liefst twaalf gevangenen bij zich. Ken je Bentura Cruz nog? Hij vertelde dat er hevig is gevochten op Porto Marie, maar dat de rebellen uit elkaar zijn geslagen. Een aantal is naar Seru Kabajé gevlucht, een paar honderd andere hebben zich op Fontein verschanst. Maar de meeste zijn de mondi ingevlucht en proberen ongezien terug te keren naar hun plantages. De soldaten hebben de opdracht gekregen om zonder pardon te schieten op elke gewapende slaaf. Er zijn tientallen doden, het plein bij het landhuis ligt bezaaid met lijken, vertelt Bentura.’

Assienta wankelt. Haar gezicht is asgrauw. Pedro, haar kind!

Waarom heeft ze hem daar toch achtergelaten? Zou hij zo verstandig zijn geweest om zich te verschuilen? Zou haar jongen veilig zijn? Angst, onzekerheid en schuldgevoelens vullen elke vezel in haar lichaam, veroorzaken een misselijkmakende druk op haar ingewanden. Ze kan het niet tegenhouden, de angst golft uit haar maag naar boven en komt neer in een oude emmer die op het plaatsje rondslingert. Ze voelt mamai’s benige arm op haar schokkende schouders in een goedbedoelde maar vergeefse poging haar dochter te troosten.

Thomas overhandigt Anna Maria een bos sleutels. ‘De juffrouw wil dat je naar het huis op Scharloo gaat en daar voorlopig blijft. Ze is ervan overtuigd dat lang niet alle slaven van Porto Marie aan de revolte hebben meegedaan. Maar de

onschuldige zitten nu klem tussen de oproerige slaven en het leger. Het kan zijn dat een aantal van hen zal proberen naar de stad te komen. In Otrabanda en Punda zijn ze niet veilig, maar het huis op Scharloo ligt redelijk afgelegen. De vrouwen en kinderen moet je doorsturen naar het tuintje van de juffrouw in de Oostdivisie.’

Thomas wijst op een wat roestige sleutel. ‘Deze is van de deur van de zolderkamer. Daar kunnen de mannen zich zolang verbergen. Ik ga gauw, ik moet van de juffrouw alvast een paar extra zakken maïs naar het tuintje brengen.’

Gehaast verdwijnt Thomas weer door de poort. Achter hem daalt een doodse stilte neer op de kleine binnenplaats, die slechts kort wordt verstoord door het knerpende geluid van de roestige scharnieren, waaraan de deur nog zachtjes heen en weer beweegt. Zelfs de kleine Ita is muisstil.

Dan springt Assienta overeind. Iedere minuut die ze in onzekere afwachting in de stad doorbrengt, is er een te veel. Ze kan hier niet lijdzaam blijven wachten, ze moet weten wat er met Pedro is gebeurd. ‘Ik ga terug, ik ga mijn jongen zoeken,’ zegt ze vastbesloten.

‘Dochter, ik bid je, ga niet!’ smeekt haar moeder. Maar nu Assienta eenmaal haar besluit heeft genomen, is ze met geen tien ezels meer tegen te houden. Ze wil meteen vertrekken en haastig loopt ze naar de poort.

‘Wacht!’ Snel vult Anna Maria een waterzak en duwt die haar dochter in de handen. ‘Alsjeblieft, wees voorzichtig! Vertrouw de soldaten niet, zij zullen jou ook niet vertrouwen. Verstop je als je ze ziet. *Dios sea ku bo.*’^o

Hardhandig wordt Theodoor naar de tamarindeboom achter zijn hut gesleept, nagestaard door de dode kijkers van Elias.

Zijn eigen oogleden zijn onder de vuisten van de soldaten vervormd tot twee gezwollen spleten. Ruw wordt hij overeind gehesen en tegen de boom gekwakt. De riem waarmee zijn handen op zijn rug zijn vastgebonden, snijdt diep in zijn polsen. Hij voelt hoe een strop om zijn nek wordt geslagen, de stugge vezels van het henneptouw prikken in de dunne huid onder zijn kin.

‘*Porko pretu*, je leven is geen peso meer waard als je ons voor den donder niet snel vertelt waar je je geld hebt begraven!’ snauwt Poirrie hem toe, die al gauw had geraden waarom de kleurling zo doldriest in de aanval was gegaan, ondanks de overmacht van de drie militairen. Met zijn hand geeft hij zijn twee makkers een teken. Onmiddellijk spant het touw zich om zijn hals, zijn hoofd wordt achterover getrokken. Terwijl Theodor wanhopig probeert zijn tenen op de grond te houden, wordt hij tergend langzaam maar onverbiddelijk omhooggetrokken. Hoe meer hij worstelt, hoe dieper het ruwe touw in zijn keel dringt. Onvermurwbaar knijpt het net boven de adamsappel zijn luchtpijp dicht. De sadistisch grijnzende maar gehavende gezichten van zijn beulen en hun schorre stemmen vervagen langzaam in een donkere mist. Het enige geluid dat zijn oren nog waarnemen, is het verwoede bonken van zijn slapen.

Net vóóordat hij het bewustzijn verliest, valt zijn zware lichaam met een klap op de grond. De lus om zijn hals ontspant zich. Dankbaar zuigt hij met gierende teugen de warme, stoffige lucht door zijn schrijnende keel naar binnen en prompt krijgt hij een hoestbui die het ademen extra bemoeilijkt. Geleidelijk verdrijft de weldadige zuurstof de waas voor zijn ogen.

Maar ook het gesuis uit zijn oren. De driftige stem van Poirrie galmt door zijn hoofd. ‘Waar is het geld!’ In een poging

de resterende waas uit zijn hersenen te jagen, schudt Theodoor zijn hoofd.

‘Jij koppige hond!’ De versleten punt van een laars schopt hem hard in zijn lendenen. ‘Hang hem op!’ Meteen spant het touw zich weer om zijn hals.

Neijro, Dirkje en Chico kijken trots naar de rode band om hun bovenarm. Die heeft Baptiste hun gegeven als beloning voor hun roekeloos, maar dapper gedrag tijdens de bestorming van het fortje. Vlakbij probeert een handvol mannen een zwaar kanon van zijn plaats te krijgen.

‘Kom op, zet je schouders ertegen! We moeten dat kanon omdraaien vóórdat de soldaten komen. We zullen onze gevallen broeders wreken en onze huid duur verkopen!’ moedigt Baptiste hen aan. Een protesterend gekraak is het enige antwoord. De affuit waarop de twaalfponder ligt, is door termieten aangetast en door vocht vrijwel weggerot.

Nogmaals spannen de spieren zich en dan gebeurt het voorstelbare: met een luide knal knapt het houten onderstel in elkaar en met een enorme dreun, die de grond meters verderop nog doet trillen, valt het loodzware schiettuig op de grond. Een ijselijke, door merg en been trekkende pijnkreet galmt over het plateau. Van schrik schieten de mannen naar achteren, maar één slaaf blijft liggen. Zijn onderbeen zit vastgepind onder het kanon, het bot volledig verbrijzeld. Hysterisch van de pijn bonkt de onfortuinlijke neger met het hoofd op de gladgesleten keien, bloed in dezelfde kleur als de band om Neijro’s bovenarm gutst langs zijn slapen.

Koelbloedig rukt een van de opstandelingenleiders een machete uit de handen van een ongemakkelijk toekijkende rebel en hakt met alle kracht op het geplette been, net onder

de knie. De gewonde krijst bij elke klap de longen uit zijn schokkende lijf. Vol afschuw slaat Dirkje de handen tegen zijn oren. Tot zijn geluk verliest de arme man na de derde slag het bewustzijn. Opeens is het angstaanjagend stil. Het enige geluid is dat van de machete, die bij de vijfde slag het nutteloze onderbeen scheidt van de rest van het slappe lichaam. Snel laat de man het slagijzer vallen, rukt het stuk touw los dat zijn met bloed besmeurde broek ophoudt en bindt daarmee het been af.

Zwijgend kijken de anderen toe, hun ogen weerspiegelen een mengeling van afschuw en angst. ‘Dat is Marcus LaCruz,’ mompelt een van de slaven zachtjes. ‘Hij heeft jarenlang als matroos gevaren op een kaperschip.’

Geërgerd over de passiviteit van de toekijkende mannen gooit de matroos de bebloede machete voor hun voeten. ‘Wat staan jullie daar stom te staren als een stel koeien bij de slachtplaats!’ vaart hij driftig uit. ‘Jij en jij, jullie zorgen verder voor deze man. Brand de wond dicht, ontsmet met zeewater en verbind hem. Dat is het beste wat we op dit moment voor hem kunnen doen. En jullie drieën...’ wijzend naar Chico, Dirkje en Neijro: ‘... jullie gaan naar het strand en halen alle mannen op die nog in staat zijn te vechten. Nu we het kanon niet kunnen gebruiken, hebben we iedereen nodig om ons hier te verdedigen.’

De drie vrienden bedenken zich geen moment en haasten zich naar de baai.

In gedachten verzonken glijden Gracia’s ogen over het landschap onder haar. Het landhuis zelf kan ze vanuit haar schuilplaats niet zien, maar wel de kleine stippen die links en rechts over smalle geitenpaadjes door de mondi wegvluchten.

Kon ze maar altijd hierboven op Seru Mattheeuw blijven met haar kinderen. Veilig verscholen voor de boze wereld

onder haar. Als ze op die manier uit die boze wereld kan stappen, dan moet het toch mogelijk zijn een eigen, veilige wereld te creëren voor haarzelf, de kinderen en Theodoor? Eentje waarin je in vrede kunt leven, zonder je zorgen te hoeven maken over een eigenaar die met één handtekening onder een koopakte ervoor zorgt dat je je kinderen nooit meer terugziet. Een wereld waarin al je mooie toekomstplannen niet wreed verstoord worden door andere slaven, die een revolte ontketenen en andere mensen in hun ongeluk meesleuren. Zoals Theodoor...

Bezorgd tuurt ze naar het kleine vissersdorpje aan de voet van Seru Mattheeuw. In het felle zonlicht ziet de verlaten nederzetting er bedrieglijk vredig uit. De zon staat op haar hoogste punt, er is nauwelijks schaduw tussen de hutten. Het lijkt alsof de bewoners zich in de koelte van hun huisjes hebben teruggetrokken voor een middagdutje.

Die vredige rust die het dorpje uitstraalt stelt Gracia niet op haar gemak. De warme passaatwind voert af en toe flarden mee van woeste stemmen. Dan klinkt zelfs een gewerschot en hysterisch gegil, dat even abrupt weer wordt afgebroken. Ze wordt heen en weer geslingerd tussen een diepgeworteld instinct om zich te verschuilen totdat de kust weer veilig is, en een groeiende ongerustheid om Theodoor.

De ongerustheid wint. Ze kan niet lijdzaam blijven afwachten; ze móét weten wat er is gebeurd, of Theodoor ongedeerd is. Gracia zet Dana naast haar oudste dochter neer en stopt het kleine handje in dat van Hilina.

‘Laat haar niet los,’ zegt ze dringend. ‘Ik ga kijken wat er beneden gebeurt, of alles met *papai* in orde is. Jullie blijven hier. Denk erom: zorg dat je niet wordt gezien! Vertrouw niemand!’ drukt ze de kinderen op het hart. Dan snelt ze zo geruisloos mogelijk naar beneden via het geitenpaadje op de heuvel.

In de eeuwige wind die over Seru Kabajé strijkt, stonden vroeger de ruiters van de West-Indische Compagnie op de uitkijk naar vijandige schepen die met snode plannen wilden ankeren in de baai van Porto Marie of Daaibooibaai. Het was de taak van de ruiter om dan zo snel mogelijk de hoofdmacht in Fort Amsterdam te waarschuwen.

Ditmaal bevinden zich op het strand aan de voet van de heuvel geen vastbesloten veroveraars of plunderende kapers, maar bange en gedesillusioneerde slaven. Het zijn vooral oude mannen en vrouwen met kleine kinderen, die in groepjes op het witte zand verslagen bij elkaar zitten. Gelaten wachten ze hun onzeker, maar weinig aantrekkelijk lot af.

Tussen hen door lopen Neijro, Dirkje en Chico over het strand. Daar waar het strand ophoudt en de rotsen de zee raken, draaien zij zich om. Vervolgens drijven zij, vloekend en tierend en links en rechts klappen uitdelend met de platte kant van hun machetes, het handjevol mannen en jongens dat niet te oud of te jong is om te vechten, voor zich uit in de richting van Seru Kabajé.

In de schaduw van de rotswand zit een stevig gebouwde man met zijn arm beschermend om een vrouw en kind heen. Wanneer Neijro hem nadert, staat hij op en slaat uitdagend zijn armen over elkaar. Eén blik op 's mans gespierde torso en bovenarmen doet Neijro besluiten snel verder te lopen.

Achter zich hoort hij de voetstappen van Chico, die half rennend door het mulle zand probeert hem in te halen, maar hij verlaagt zijn tempo niet. Twee tellen later heeft de kleine neger hem ingehaald en hijgend beent hij naast hem voort. 'Moeten we die grote vent ook niet meenemen?' vraagt hij tussen twee gierende ademhalingen door.

'Ga hem zelf maar halen als je dat vindt,' antwoordt Neijro met een quasi onverschillig schouderophalen. Chico draait

zich om en doet twee passen in zijn richting, maar ook hij kiest eieren voor zijn geld en beent weer achter zijn strijdmakker aan.

Opeens grijpt een hand Neijro van achteren vast. ‘Wat denk jij te gaan doen?’ sist een spinnijdige Soleda, terwijl haar scherpe nagels diep in zijn arm dringen. ‘Was je van plan er met je mooie vriendjes vandoor te gaan en mij hier aan mijn lot over te laten?’ Haar gitzwarte ogen schieten vuur. ‘Dat zal je dan berouwen!’

Even is Neijro van slag. Door alle gebeurtenissen was hij Soleda totaal vergeten. En Pedro. Even, héél even voelt hij een steek van ongerustheid bij de gedachte aan zijn zoon, maar hij weet dat gevoel snel weer te onderdrukken en sust zijn geweten: het is een slimme jongen, die zich ongetwijfeld op tijd in veiligheid heeft gebracht.

Soleda’s van woede verwrongen gezicht bevindt zich vlak voor het zijne. Haar donkere ogen waarschuwen hem haar dreigement serieus te nemen. Dirkje en Chico kiezen er wijs voor zich niet in de ruzie te mengen en lopen verder, de onwillige nieuwe manschappen van Tula’s leger voor zich uit drijvend de heuvel op naar de kleine versterking op de klip.

‘Soleda, je weet dat ik je nooit in de steek zou laten. Jij bent alles voor me. Wanneer er met jou wat gebeurt, spring ik nog liever van de rotsen in zee dan verder te leven,’ liegt Neijro met volle overtuiging. ‘Maar we zijn bezig daarboven een verschansing te maken, waar we ons tegen de soldaten kunnen verweren. Kijk, ik ben een van de aanvoerders.’

Trots toont hij zijn rode armband, maar die lijkt weinig indruk te maken op de kwade mulattin. Ze wil weg. Weg van de plantage. Weg van de oprukkende soldaten in hun stinkende uniformen en met hun ongewassen koppen, van wie ze weinig goeds te verwachten heeft wanneer ze haar in handen krijgen.

Ze wil weg van de verslagen slaven op het strand, die lijdzaam in het zand afwachten op wat komen gaat. Neijro moet met haar mee! Niet straks, nu!

Een schot brengt het kibbelende paar tot bezinning. Verschrikt kijkt Neijro om zich heen. Daar komen de soldaten al aan! Hij schat een stuk of twintig goed bewapende mannen, die gedisciplineerd voorwaarts marcheren. Zes negers - slaven, aan hun kleding te zien - trekken twee veldkanonnen voort.

Hij bedenkt zich geen moment. Met de ene hand grijpt hij Soleda beet, met de andere rukt hij de aanvoerdersband van zijn arm. Zo hard als hij kan holt hij naar boven. Wanneer Soleda hem niet kan bijhouden, laat hij haar los en rent alleen verder. Niet naar de andere slaven bij de versterking op de rand van de klip, maar naar het kruithuis. Daarachter begint het patrouillepad naar Daaibooibaai en verder langs de kust, weet hij.

Verbaasd ziet Chico hem gaan, op de voet gevolgd door Soleda in een wapperende, felblauwe maar deerlijk gehavende japon. Wat is die slimme duivel nu weer van plan? De kleine slaaf draait zich om en zijn ogen worden groot van schrik. Bij de opgang van het strand staat een colonne soldaten opgesteld, met twee veldkanonnen schietklaar. Het felle zonlicht weerkaatst tegen de glimmend gepoetste, geelkoperen vuurmonden. Dit zijn geen ongeorganiseerde soldaten tegen wil en dank, dit zijn geharde huurlingen!

Een man in een donkerblauwe jas en helderwitte broek schreeuwt een bevel en laat zijn sabel zakken. Chico ziet zijn mond bewegen, maar hoort niet wat hij roept. De wind voert het geluid weg in de richting van de zee. Maar de harde knal, de dreun enkele meters achter hem en het direct daaropvolgend gegil van de gewonden vertellen hem alles wat hij weten moet.

‘Dirk, volg mij!’ schreeuwt hij zijn makker toe en hij rent daarna zo hard als zijn kleine benen willen achter Neijro en Soleda aan. Net op tijd bereiken ze de stenen *trankeer* die de grens van de plantage Porto Marie markeert. Op hetzelfde moment dat zij hierachter wegduiken, barst achter hen de strijd in alle hevigheid los.

‘Jij koppige hond!’

De kleine soldaat schopt Theodoor met de punt van zijn legerlaars hard in zijn lendenen.

‘Hang hem op!’ beveelt hij zijn beide makkers, die meteen de strop om de hals weer aantrekken. Met de handen op zijn rug gebonden poogt Theodoor wanhopig overeind te komen, maar de twee soldaten zijn vlugger en hijsen hem aan het touw op. Wéér wordt zijn hoofd hardhandig achterover getrokken door het ruige hennepkoord, dat zijn luchtpijp dreigt fijn te knijpen. De twee soldaten hangen met hun volle gewicht aan het touw. Wéér doorboren felle lichtflitsen en vurig gekleurde bollen het donkere zwart achter zijn oogleden, terwijl de geluiden om hem heen steeds vager worden. Langzaam voelt hij alle weerstand uit zijn lichaam vloeien. Zinloos... Het is allemaal zo zinloos... Hij stopt met vechten en geeft zich over aan de verlossende bewusteloosheid.

‘NEE!’

Als een dolle koe die ontsnapt is van de slachtplaats stormt Gracia naar voren en gooit haar stevige lichaam tegen dat van de twee beulen. Ze zijn totaal overdonderd en laten van schrik de strop schieten. Met een klap valt het lichaam van Theodoor weer in het zand en weer ontspant de lus om zijn hals zich.

Iets in zijn mistig brein zorgt ervoor dat hij ditmaal veel sneller bij zijn positieven is. Zijn oren krijgen als eerste hun normale

functie terug. Gracia! Haar hoge stem doet in één klap de mist in zijn hoofd verdwijnen. Elke klank van haar stem is doortrokken van de woede en vertwijfeling van de werkelijk wanhopige. De schoften dreigen Theodoor, de enige zekerheid in haar leven, van haar af te nemen!

Er is weinig gracieus aan de onbezonnen en onstuimige wijze waarop Gracia de soldaten te lijf gaat. Ze slaat wild op hen in en krabt hen met haar brokkelige nagels waar ze maar kan, maar wanneer de drie mannen over hun eerste schrik en verbazing heen zijn, blijkt Gracia geen partij voor hen. Neuman slaat van achteren zijn lange armen om haar bovenlichaam. Met een onverbloemd sadistisch genoegen slaat Poirrie de negerin met zijn vlakke hand vol in het gezicht en plant vervolgens met alle kracht zijn vuist in haar onderbuik. Met een gesmoord gekreun klapt Gracia dubbel en zakt als een slappe zak meel in elkaar op de harde grond. De puisterige kop van de jonge Kamper weerspiegelt een mengeling van afkeer en angst, maar ook voldoening wanneer zijn hand over de schrammen in zijn gezicht wrijft.

‘Zo, en nu is het afgelopen!’

Een klamme hand grijpt het hoofd van Theodoor bij de haren en rukt het ruw naar achteren. Voor het gezicht van de pontvoerder zweeft in een wazige wolk een van drift roodaangelopen gelaat met daarin, opvallend helder, twee nijdig gloeiende ogen. ‘Mijn geduld is op. Als je ons nu niet als de weerga vertelt waar we het geld kunnen vinden, snijden we haar aan stukken en knopen daarna jou op als voer voor de vogels,’ spuwt Poirrie met giftige stem.

Met een triomfantelijke grijns rukt Neuman de bajonet van zijn geweer en drukt de punt ervan tegen de zachte donkere huid van Gracia’s hals. Er verschijnt een felrode plek, die

meteen verandert in een lange donkerrode streep van haar nek naar haar linkerborst.

‘Theodoor, alsjeblieft!’

Gracia’s stem is nauwelijks te horen, ze durft zich niet te bewegen met dat mes op haar keel. ‘Alsjeblieft, geef hun het geld! Jouw leven is ons meer waard dan onze vrijheid. Theodoor, hoor je me?’

In hem smelt het laatste restje hoop en weerstand weg. Een diepe verslagenheid daalt over hem neer, dringt in elke vezel van zijn lichaam.

‘Zinloos.’

Het woord weerkaatst door zijn versufte brein. Zijn verzet is zinloos geweest. Zijn jarenlange harde werken is zinloos geweest. Maar was het niet altijd al zo geweest? Was niet het hele leven van een slaaf zinloos, ook al had hij zich vrijgekocht? Dacht hij nu werkelijk dat het hem wél zou lukken om zich aan onrecht, uitbuiting en armoede te ontworstelen? Wat was hij toch naïef en stom geweest!

‘Theodoor!’

Gracia’s angstige, smekende stem brengt hem terug naar de werkelijkheid. ‘Het geld ligt in de hut,’ fluistert hij verslagen. De geweerkolf raakt hard zijn hoofd, nog voordat hij goed en wel is uitgesproken. Hij hoort Gracia gillen en ziet de bajonet nóg dieper in haar hals verdwijnen.

‘Je liegt! Die hebben we allang doorzocht!’

‘Nee, ik lieg niet!’ roept hij wanhopig. ‘Het ligt begraven bij de tweede staander naast het schot. Ongeveer twee handpalmen links ervan, een halve voet diep!’

De hand die zijn hoofd achterover getrokken houdt, ontspant zich. Zijn ogen vinden die van Gracia. Even, héél even kruisen hun blikken elkaar, maar dan kijkt hij in het smerige gelaat van Poirrie.

‘Hoeveel?’

‘Bijna tweehonderd peso’s...’

Opgewonden springt de kleine soldaat overeind. Zijn ogen schitteren van hebzucht. Tweehonderd peso’s! Dat is meer dan een jaar gage!

‘Jullie blijven hier en bewaken die twee,’ beveelt hij zijn makers. ‘Ik ga kijken of hij de waarheid heeft gesproken. Zo niet...’ Het gebaar dat zijn rechterhand maakt, laat aan duidelijkheid niets te wensen over.

Ondanks het dappere verzet van een groep vastbesloten rebellen is de strijd om Seru Kabajé maar van korte duur. De opstandelingen hebben weliswaar een fysieke overmacht, maar zijn geen partij voor de gedisciplineerde manschappen onder het bevel van luitenant Leeger. De onwillige slaven die tegen hun zin door Neijro en zijn twee vrienden waren geronseld, gooien als eersten de wapens weg en vluchten de kale heuvel op, achtervolgd door een deel van de soldaten. Op de top zakken ze neer, de armen omhoog ten teken van overgave.

Een twintigtal rebellen met Baptiste in hun midden houdt wat langer stand, maar al snel blijkt het zinloos om nog verder weerstand te bieden. Verschillende slaven springen van de kaap in zee. Eerder nog kiezen zij voor een vrijwillige dood dan te sterven in de handen van de blanke overheersers.

Maar niet de bomba van Porto Marie! Als geen ander kent Baptiste alle wegen en geitenpaadjes op de plantage en van de omgeving. Als hij maar met een kleine voorsprong de stenen trankeer van Porto Marie weet te bereiken! Daarachter begint niet alleen het patrouillepad, maar ook een smal pad dat evenwijdig aan de trankeermuur loopt. Een goede twintig meter van de doorgang naar Daaibooibaai lost dit op in een veelvoud

van geitenpaadjes die zowel naar de top van Seru Kabajé als naar de salíña tussen Porto Marie en Rif Sint Marie voeren. Als hij maar eenmaal de mondi achter de salíña weet te bereiken, dan vindt hij in de uitgestrekte mondi van de plantage Rif Sint Marie wel een schuilplaats!

Verbeten vecht hij met nog zes mannen door. Op het moment dat bijna al de achtergebleven soldaten hun geweren hebben leeggeschoten, gooit Baptiste zijn eigen, eveneens lege snaphaan weg en vlucht naar de trankeer, op de voet gevolgd door de andere slaven. Hij is nauwelijks achter de stenen muur uit het zicht verdwenen, of achter hem klinkt een salvo aan geweervuur. Zonder vaart te minderen werpt hij een blik over zijn schouder. Slechts vier andere mannen hebben het gehaald en volgen hem op zijn hielen.

Gevonden!

Gretig rukt Poirrie aan het stuk leer, dat al een klein stukje uit het zand steekt. Maar het zit nog stevig vast in de aange-stampde aarde. Driftig steekt hij de bajonet nogmaals in de grond en graaft nog iets verder. Wéér een harde ruk... Hij valt bijna naar achteren wanneer de versleten leren buidel onverwacht losschiet. Zijn scherpe oren horen het zachte gerinkel van muntstukken. Het klinkt mooier dan de mooiste muziek!

Ongeduldig peutert hij de beurs open en hij wil hem net omkeren, wanneer hij Neuman hoort aankomen. Razendsnel grijpt hij een handvol munten en verstopt ze in zijn munitietas.

Geen seconde te vroeg! Argwanend kijkt Neuman op zijn makker neer. 'Heb je het nu nóg niet gevonden?' vraagt hij. Als antwoord gooit Poirrie hem de buidel toe, die Neuman behendig opvangt. Die maakt een hoofdbeweging naar Theodoor en Gracia. 'Wat doen we met die twee stinkende zwarten?'

‘Wat denk je? Wil jij ze laten lopen, zodat ze ons bij kapitein Van Westerholt kunnen aangeven? Die hoerenzoon heeft het toch al op ons voorzien!’ vloekt Poirrie. ‘Kom!’

Verslagen leunen Theodoor en Gracia tegen elkaar aan. Al hun dromen en hun hoop op een beter leven voor hun kroost zijn weggespoeld als te vroeg gezaaide maïskorrels tijdens de eerste stortbui van het regenseizoen. Ze zijn weer terug bij af, al wat ze nog hebben is elkaar.

Vol verbittering ziet de pontvoerder de twee mannen uit de hut komen. De grootste speelt met een leren geldbuidel. Zijn geldbuidel! Even vlamt zijn vechtlust weer op, maar Gracia klemt zich stevig aan hem vast. ‘Niet doen!’ fluistert ze zacht in zijn oor.

Ze ziet beide soldaten het touw grijpen, waarvan de strop nog steeds om Theodoors hals zit. Tot haar grote schrik halen ze die niet los, maar trekken deze juist met alle macht weer strak! Onverbiddelijk wordt Theodoors lichaam weer omhooggetrokken. Gillend en smekend blijft Gracia zich aan hem vastklemmen. ‘Nee! Laat hem gaan! Jullie hebben het geld! Laat hem gaan!’ Met haar stevige lichaam hangt ze als een dood gewicht aan het zijne, daardoor onbewust zijn einde versnellend.

‘Kamper, sta daar niet als jandoedel en kom ons helpen!’ schreeuwt Poirrie driftig, die met zijn zwetende lijf uit alle macht aan het touw hangt. Met veel moeite weet de jonge soldaat Gracia los te trekken. Eenmaal verlost van die last, schiet het koffiekleurige lijf van Theodoor met een ruk omhoog.

Met een door merg en been snijdende gil rukt Gracia zich los uit de armen van de hevig geschrokken Kamper. Krijsend van woede en wanhoop valt ze de twee beulen aan. Gracia slaat en krabt ze waar ze maar kan, maar kan niet verhinderen dat ze het touw om de boomstam slaan en vastknopen.

Opgelucht duwen ze de hysterische negerin van zich af en blijven enkele meters verderop staan kijken en lachen hoe een wanhopige Gracia aan het touw rukt in een poging de knoop los te maken, terwijl het lichaam van Theodoor langzaam ronddraait in de wind. Haar klauwende handen grijpen en graaien, trekken en rukken aan het stugge hennep. Met bovenmenselijke inspanning lukt het haar de knoop lossen te maken. Nog een paar rukken!

Dan voelt zij een stekende pijn tussen haar schouderbladen. Langs haar rug stroomt warm vocht. Het is geen zweet maar iets plakkerigs. Tegelijk met het vocht stroomt ook alle kracht uit haar armen. Haar handen glijden van het touw en vallen krachteloos en nutteloos langs haar romp. Dan begeven ook haar knieën het. Langzaam zakt ze in elkaar, haar wijd opengesperde ogen staren naar boven. Daar bengelt het slappe lichaam van Theodoor. Ziet ze het echt of verbeeldt ze het zich maar?

In een uiterste poging lukt het Theodoor om nog eenmaal zijn ogen te openen. Met zijn laatste wilskracht weet hij nog eenmaal een helder beeld op te vangen. Gracia's grote glanzende ogen vangen de zijne. Een spiertje rond haar mondhoek trekt, alsof ze probeert een laatste glimlach op haar gelaat te toveren. Dan glijdt over haar ogen de doffe blauwige waas van de dood. Op hetzelfde moment vallen ook Theodoors ogen voorgoed dicht.

14

Somber en moe zit kapitein Van Westerholt bij het kampvuur. Als militair heeft hij met succes gehandeld: de rebellie is snel en effectief neergeslagen en het grootste gevaar is geweken. Maar het schenkt hem geen vreugde. De hele dag heeft hij met een bataljon jagers jacht gemaakt op de rebellerende slaven. Elke slaaf met een wapen in de hand werd zonder pardon neergeschoten. Vele kozen eieren voor hun geld en gaven zich over, maar een harde kern opstandelingen is naar Fontein gevlucht en heeft zich daar verschanst. Hij heeft opdracht gegeven de berg te omsingelen, zodat de vechtersbazen niet meer kunnen ontsnappen.

Hij zucht. Onder de slaven zijn al tientallen doden gevallen en nu ziet het er naar uit dat er op Fontein nog meer slachtoffers zullen vallen. En dan is er nog dat raadsel van die drie lijken aan de rand van de kleine slavennederzetting op playa Hunku. Het opgeknoopte lijk kwam hem bekend voor, maar hij kan zich niet herinneren waarvan. Op zijn bevel hebben enkele soldaten het touw doorgesneden en het lichaam op de grond bij de andere twee doden neergelegd. Morgen bij het eerste daglicht zal hij hen laten begraven.

‘Kapitein?’

Het hoofd van de hoge militair schiet overeind. Aan de rand van de lichtcirkel staat aarzelend een jonge korporaal van hooguit zestien jaar. Doet hij er verstandig aan de kapitein voor zoiets onbenulligs te storen? Maar had hij niet zelf gezegd dat zij de hutten nauwkeurig moesten doorzoeken en hij meteen op de hoogte gebracht wilde worden wanneer zij iets bijzonders ontdekten, hoe onbelangrijk het op het eerste gezicht ook mocht zijn?

‘Ja, korporaal?’ De stem van de kapitein is zacht en niet onvriendelijk. Het geeft de opgeschoten jongeling moed.

‘Kapitein, in een van de hutten is wat vreemds aan de hand. Hij is totaal overhoopgehaald, alsof iemand ergens naar op zoek is geweest. Vermoedelijk heeft hij ook gevonden wat hij zocht, want in de lemen vloer is een gat gegraven.’

Op hetzelfde moment horen ze een schot en de wachtpost angstig schreeuwen: ‘Blijf staan, beweeg je niet!’

‘No tira, no tira!’^b antwoordt een minstens even angstige stem.

De kapitein bedenkt zich geen moment en rent op het kabaal af. Binnen twee tellen staat hij naast de bevende wachtpost, die zijn leeggeschoten geweer krampachtig richt op een zo mogelijk nog harder bevende oude man. Zijn witte kroeshaar schittert in het licht van de opkomende maan. Dankzij de trillende handen van de wachtpost is de kogel niet eens in zijn buurt gekomen.

‘No tira!’ piept deze nogmaals.

‘Loop hiernaartoe en houd de armen omhoog!’ roept Van Westerholt en hij wenkt hem naderbij. De oude neger verstaat hem niet, maar begrijpt wel wat er van hem wordt verwacht. Voetje voor voetje schuifelt hij dichterbij.

‘Korporaal!’

In een oogwenk staat de jongeling naast hem. ‘Ja, kapitein?’

‘Sergeant, zoek snel iemand die de landstaal spreekt!’ beveelt de kapitein, die de grijsaard geen moment uit het oog verliest. Een valstrik is niet waarschijnlijk, maar ook niet uit te sluiten.

Tegelijk met de oude baas staat ook de tolk voor Van Westerholts neus. ‘Vraag hem wie hij is, waar hij vandaan komt en wat hij hier doet,’ gebiedt de kapitein. Zijn scherpe ogen nemen elke gelaatsuitdrukking van de slaaf goed op, terwijl deze met veel handgebaren de vragen van de tolk beantwoordt. Hij kan het niet verstaan, maar kan aardig raden wat hij zegt.

‘Hij heet Matthias en is visser, kapitein,’ vertelt de tolk. ‘Hij woont hier op playa Hunku, in die hut daar links. Vanmorgen zijn alle bewoners door de mannen van Tula uit hun huizen gehaald en naar het kas grandi gedreven. Maar hij is te oud om te vechten en heeft zich daarom, zodra de strijd begon, verstopt in de mondi. Hij wilde onder dekking van de duisternis naar zijn hut hier terugkeren.’

Hoewel hij er geen woord van heeft verstaan, knikt de oude man verwoed om de kapitein ervan te overtuigen dat het waar is wat de tolk zegt. In een opwelling laat Van Westerholt hem door de tolk meevoeren naar de plek waar de drie lijken liggen. ‘Vraag hem of hij weet wie dit zijn.’ Weer volgt er een hele pantomime, maar ditmaal kan Van Westerholt er niets uit opmaken.

‘Deze,’ de tolk wijst met zijn voet naar Elias, ‘is een timmerman, slaaf van juffrouw Lesire. Die mulat daar, dat is geen slaaf. Hij heet Theodoor Vrijman en is... was pontvoerder. Dat is zijn vrouw Gracia, eveneens eigendom van juffrouw Lesire. Zij woont hier op playa Hunku.’

Nu weet hij het weer! Het is de pontvoerder die twee dagen eerder onenigheid had met enkele soldaten. Een knappe, ziek geklede mulattin kwam toen zijn hulp inroepen om de pontvoerder tegen die lieden te beschermen.

Een tweede ingeving doet de kapitein vragen in welke hut de pontvoerder woont. Hij is niet verbaasd wanneer het de hut blijkt te zijn die helemaal overhoop is gehaald. Wat er precies is gebeurd, kan hij nu wel raden. Maar hij heeft geen idee wie verantwoordelijk is voor de diefstal en de moorden. En zolang de revolte niet is onderdrukt en de rust niet is weergekeerd, zal hij ook geen gelegenheid hebben dit uit te zoeken.

De oude visser ratelt opnieuw tegen de tolk. Zijn donkere gelaat staat bezorgd, zijn handen wijzen vanaf de grond drie

verschillende hoogtes aan. De vertaler wendt zich weer tot de kapitein.

‘Volgens deze man had de vrouw drie kleine kinderen. Hij vraagt of we weten waar ze zijn, of we ze gevonden hebben.’ Hij wijst naar Theodoor en Gracia. ‘Zij en hun kinderen waren er vanmorgen niet bij toen de bewoners naar het kas grandi werden gedreven. Hij weet niet waar ze toen waren, maar denkt dat ze zich ergens in de buurt hebben verborgen.’

‘Nee, we hebben ze niet gevonden. En we kunnen nu in het donker ook niet gaan zoeken, dat is te gevaarlijk. Het zal tot morgen moeten wachten,’ antwoordt de kapitein kortaf. ‘Laat hem maar naar zijn hut gaan voor de nacht, maar houd hem wel in het oog.’

Voorzichtig zoekt Assienta haar weg over het patrouillepad dat van het fort aan de Michielsbaai langs Bullenbaai naar Porto Marie loopt. In het licht van de afnemende maan zijn de lange schaduwen van de struiken langs het smalle pad als de magere, grijpgrage vingers van duistere wezens uit de onderwereld. De donkere, bewegende vlekken op de grond maken het moeilijk om stenen en andere obstakels tijdig te ontdekken. De neuzen van haar alpargata's zijn kapot, uit een diepe snee in haar grote teen stroomt bloed. Maar de angst om haar kind drijft Assienta voort als de zweep van een onzichtbare slavendrijver.

Wat hoort ze daar? Als bevroren blijft ze staan. Daar! Fluisterende stemmen, een meter of tien vóór haar, net om de bocht van het pad dat verder verborgen ligt achter een verwilderde shimaruku. Soldaten?

Assienta neemt geen risico en schiet net op tijd van het pad af. Ze rolt haar omvangrijke lichaam op tot een bal. Met een beetje geluk zien ze haar voor een verdwaald rotsblok aan.

Onbeweeglijk wacht zij af, gespannen luisterend naar de naderende voetstappen. Het zijn er een stuk of tien, schat ze. Twee voeten slepen zich moeizaam voort.

‘Au!’ Een schelle vrouwenstem knalt enkele weinig vrouwelijke verwensingen door de gespannen stilte van de nacht.

‘Ssst! Stomme trut, houd je koest! Wil je dat de soldaten ons pakken?’ snauwt een woedende mannenstem. Assienta herkent hem onmiddellijk. Neijro! Dan moet Pedro bij hem zijn. Haar jongen is veilig! Opgelucht krabbelt ze overeind.

Door haar onverwachte verschijning vluchten de slaven in paniek links en rechts de struiken in. ‘Stop! Ik ben het, Assienta van juffrouw Lesire,’ roept ze snel.

Het duurt even voordat iedereen tevoorschijn durft te komen en de groep weer bij elkaar is. Ondertussen overstelpen de anderen Assienta met vragen over de situatie in de stad. Zullen ze daar veilig zijn? Of kunnen ze zich beter verschuilen in de Oostdivisie? Staan er wachtposten rondom de stad?

Ongeduldig wimpelt Assienta alle vragen af. Met een toenemende ongerustheid glijden haar ogen zoekend over de rond haar samengedromde slaven. Nergens ziet ze het kleine donkere hoofd van haar zoon. Wel dat van Neijro, die als een van de laatsten de veilige mondi durft te verlaten en zich wat beschaamd weer bij de groep aansluit.

Zodra de negerin haar ontrouwe echtgenoot ontdekt, keert ze zich naar hem toe. ‘Waar is Pedro? Waar is mijn jongen?’ De manier waarop Neijro haar blik ontwijkt, wakkert de angst in haar hart aan tot een laaiend vuur van haat. Ze meende elke illusie omtrent haar ontrouwe echtgenoot reeds lang kwijtgeraakt te zijn, maar dat hij zich ook nog zo’n onbetrouwbare vader zou tonen...

‘Pedro is dood? Jij... jij hebt hem aan zijn lot overgelaten en nu is hij dood? Door jouw schuld is mijn jongen dood!’ Als

een zweepslag snijden haar beschuldigende woorden door de van angst bezwangerde lucht, die als een onzichtbare gaswolk om de vluchtelingen heen hangt.

‘Ssst! Niet zo luid!’ fluistert iemand verschrikt.

Ook Neijro’s hart bonkt in zijn keel. In het donker kan hij haar ogen niet zien, maar hij voelt ze wel. Ze haat hem. Ze haat hem zó intens, dat hij het bijna kan ruiken. En hij is bang, banger voor een wrekende Assienta dan voor een woedende Soleda.

‘Rustig maar, mi dushi. Met Pedro is alles in orde.’ Houterig en wat ongemakkelijk slaat hij zijn armen om haar schouders. ‘Je maakt je onnodig zorgen om die jongen. Hij hield de wacht bij de geitenkoraal, maar toen de eerste schoten vielen, heb ik hem naar onze hut gebracht,’ liegt hij vlot. ‘Ik heb hem op het hart gedrukt zich daar te verstoppen tot de strijd voorbij was. Daar heb ik hem veilig achtergelaten, mi dushi.’

Maar Assienta heeft al té vaak naar zijn leugens moeten luisteren en hoort aan zijn stem dat hij ook nu weer tracht haar zand in de ogen te strooien. Woest schudt ze zijn armen van haar af. ‘Je liegt! Jij vuile schoft, je hebt hem daar gewoon in de steek gelaten!’

‘Mi dushi...’ probeert hij nog tevergeefs, maar haar eeltige hand raakt hem vol op zijn wang. ‘Houd je leugens maar verder voor je,’ sist ze woedend. ‘Met mij ben je nog niet klaar!’ Vol walging draait ze zich van hem af en ze vervolgt haar weg.

‘Kapitein! Kapitein!’ Zacht maar vasthoudend schudt de sergeant de schouders van zijn meerdere heen en weer. Het duurt drie tellen, maar dan is de kapitein ook klaarwakker.

‘Kapitein, een wachtpost heeft een huilend kind gehoord. Het geluid kwam ergens van Seru Mattheeuw vandaan. Het kan een valstrik zijn...’

Snel knoopt Van Westerholt zijn uniformjas dicht en loopt met de sergeant mee naar de wachtpost. De mannen luisteren met gespitse oren, maar alles wat ze horen is het spelen van de passaatwind door de verdorde struiken. De sergeant voelt zich hoe langer hoe ongemakkelijker; straks heeft hij de kapitein voor niets gewekt!

Juist wanneer hij zijn mond opent om zich te verontschuldigen, hoort hij het: het dreinende, droevige gehuil van een intens verdrietig klein kind. Van Westerholt hoeft niet lang na te denken. 'Haal die oude slaaf, hij kan ons de weg wijzen. En als het een valstrik is, is hij de eerste die daarbij de dood zal vinden!' Dan schiet hem wat te binnen. 'En neem water mee. Als het de kinderen zijn, dan zullen ze dat hard nodig hebben.'

Even later zoeken de drie mannen bij het flakkerende licht van een fakkel voorzichtig hun weg langs het smalle geitenpad, dat zich tussen de donkere struiken en lage boompjes omhoog-slingert over Seru Mattheeuw. De oude Matthias loopt voorop, achter hem Van Westerholt met getrokken pistool voor het geval het toch een hinderlaag blijkt te zijn. Zo zachtjes mogelijk klimmen zij omhoog, de oren gespist. Niet alleen voor het klaaglijke gehuil, maar ook beducht voor een mogelijke valstrik. Het licht van de fakkel en de afnemende maan zorgen voor valse schaduwen die het lopen over de ongelijke bodem extra bemoeilijken. Twee keer verliest de oude visser zijn evenwicht en is het slechts aan het snelle ingrijpen van de kapitein te danken dat hij niet in de gemeen scherpe stekels van de wabi's valt, die op sommige plaatsen het pad bijna hebben overwoekerd. Kleine geiten kunnen er moeiteloos onderdoor, maar de drie volwassen mannen moeten regelmatig diep bukken.

De gelige maan verlicht een kleine open vlakte, eigenlijk niet veel meer dan een verbreding van het pad. Tegen de donkere

helling aan ligt een omgevallen zuilcactus. De oranje rode fakkel verlicht de ondiepe grot die daarachter schuilgaat. En drie doodsbanige donkere kindertjes met betraande gezichtjes...

Het is nog aardedonker, maar de maan is al verdwenen. Een lichtgrijze streep in het oosten is het bewijs dat de nacht ten einde loopt. Tien schichtige schimmen bewegen zich langs de kano's bij de aanlegplaats aan de Overzijde.

'Nee, niet die grote pont. Die is veel te lastig te manoeuvreren. Daarmee bereiken we de overkant nooit op tijd,' fluistert Dirkje. 'Die middelgrote moeten we pakken.'

Behendig wipt hij van pont naar pont en hij begint het touw door te snijden waarmee de platte boten stijf tegen elkaar aan zijn vastgebonden. De anderen volgen wat voorzichtiger. Vooral Soleda in haar tóch al zo gehavende jurk heeft grote moeite om zonder verdere kleerscheuren van de ene in de andere wiebelende pont over te stappen. 'Schiet op, het wordt zo licht. Het duurt niet lang meer voordat de pontvoerders wakker worden. Vóór die tijd moeten we aan de overkant en uit het zicht zijn,' sist Baptiste haar ongeduldig toe.

De eerste haan kraait al wanneer de pont even later aanlegt bij het erf van de juffrouw op Scharloo. De vluchtelingen verspillen geen tijd aan het vastleggen van het vaartuigje, zodat de pont al snel in het midden van het Waaigat dobbert, het grote binnenwater tussen Punda en Scharloo. Als dieven in de nacht dringen ze op het achterterras samen in de schaduw van het grote huis.

'Wat nu?' vraagt Neijro met een van alle doorstane spanning en inspanning trillende stem. Hij springt van schrik zowat een meter naar voren wanneer op hetzelfde moment naast hem het luik zacht knerpend openslaat.

‘Wie is daar?’

In het eerste, nog zwakke licht van de naderende dag is in de raamopening vaag de omtrek te zien van een gerimpeld donker hoofd, bekroond met een uitdunnende bos wit kroeshaar.

‘Anna Maria, ben jij het? Doe snel de deur open,’ fluistert Neijro dringend.

Voorzichtig sluit de oude vrouw het luik, waarbij het zachte knerpen van de scharnieren de stilte verstoort. Een geluid dat volgens de gespannen vluchtelingen tot in de wijde omgeving te horen moet zijn. De zachte klik van het openspringend slot klinkt in hun nerveuze oren zo luid als een gewerschot. Deze deur draait gelukkig soepel op de duimhengsels.

Nog voordat de deur volledig open is, glijdt Chico soepel als een slang als eerste naar binnen. Anna Maria beschermt met haar hand het kleine vlammetje van de brandende kaars in de koperen blaker en doet zwijgend een pas naar achteren om de anderen binnen te laten. De laatste is Soleda, gekleed in een dure maar volledig verruïneerde japon. De mond en ogen van de oude vrouw knijpen zich misprijzend samen, maar ze houdt haar tong in bedwang. Zonder een woord doet zij de deur weer op slot en leidt de uitgeputte slaven de trap op naar de zolder.

Op de tast vindt zij aan de sleutelbos het goede exemplaar. De oude negerin gooit de deur wijd open. ‘Hier kunnen jullie je voorlopig verschuilen totdat alles weer rustig is. Ik breng straks water en iets te eten. Maar denk eraan dat jullie stil moeten zijn! Als jullie worden ontdekt, geef ik geen plaka voor jullie leven.’

Dankbaar schuifelen de vluchtelingen naar binnen, maar Neijro wordt door Anna Maria tegengehouden en aan de kant getrokken. ‘Waar is Pedro? Is hij veilig? Hoe is het met hem?’ vraagt ze zacht maar dringend.

Neijro haalt zijn schouders op en maakt een gebaar alsof hij een lastige muskiet bij zijn gezicht vandaan wil jagen. 'Maak je maar geen zorgen om die jongen. Hij moest de wacht houden bij de koraal, maar is vast en zeker bij de eerste schoten veilig de mondi ingevlucht. Ik heb hem tenminste niet meer gezien.'

'En Assienta. Ze is teruggegaan naar de plantage om hem te zoeken. Hebben jullie haar misschien gezien?'

'Ja, die stomme koe!' reageert hij op wrevelige en tegelijk onverschillige toon, zich te laat realiserend dat hij spreekt tegen de moeder van die 'koe'.

'Ja, Assienta hebben we nabij Bullenbaai ontmoet,' gaat hij snel op een stuk vriendelijker toon verder. 'We hebben haar verteld dat Pedro veilig is en geprobeerd haar ervan te overtuigen om met ons mee terug te gaan naar de stad en hier op de jongen te wachten,' liegt hij vlot. 'Maar ze wilde niet luisteren. Ze was moe, maar vastbesloten verder te lopen naar Porto Marie.'

Het is maar goed dat hij in het halfdonker de gelaatsuitdrukking van de oude vrouw niet goed kan zien.

Ondanks het vroege uur brandt de zon al fel op de negerij. De zonnestralen weerkaatsen tegen de grauw gekalkte muren, een broeierige warmte hangt tussen de hutten. Deuren staan half open, alsof de bewoners nog wat vergeten waren en elk moment weer naar buiten kunnen komen. Vallend en struikelend strompelt Assienta tussen de hutten, af en toe houvast zoekend aan een ruw gepleisterde muur of deurpost.

Ze is moe, zó moe. Niet alleen haar lichaam, ook in haar hoofd. De stroom van zorgen en tegenslagen waar zij de afgelopen dagen tegenop heeft moeten roeien, heeft haar zowel lichamelijk als geestelijk volkomen afgestompt. Haar benen trillen van vermoeidheid en kunnen haar gewicht nog maar met moeite dragen. Voetje voor voetje schuifelt ze verder. De gescheurde zool van haar kapotte alpargata klappt dubbel onder haar wankelende voet.

Even staat ze stil en sluit haar ogen om alleen maar te luisteren. Een onnatuurlijke stilte hangt als een deken over de negerij. Een kinderstem noch het gehuil van een baby klinkt op uit de hutten. Een schurftige hond sluipt met de staart tussen de poten geluidloos een hut binnen op zoek naar wat eetbaars. Zelfs de kippen, die altijd met veel gekakel tussen de hutten rondscharrelen op zoek naar voedsel, houden nu hun snavels.

Dan hoort zij het: het zachte schrapen van een chapi over harde grond. Het komt uit de buurt van de geitenkoraal. Als in een trance strompelt Assienta in de richting van het geluid, te moe om de voeten nog behoorlijk op te tillen. De vertrouwde, maar tegelijk zo vreemde omgeving schemert wazig voor haar ogen, die ze slechts met de grootste moeite open kan

houden. Zo'n tien meter verderop langs de muur van de koraal zijn een paar schimmen bezig een graf dicht te gooien. De geur van dood en verderf prikkelt haar neus.

Op hetzelfde moment verandert de grond onder haar voeten. De harde droge aarde is nu rul en zacht. Kleine stofwolkjes omringen haar kapotte schoeisel. Verdwaasd kijkt ze naar beneden. Tussen haar en de doodgravers is een strook grond omgewoeld van zo'n twee meter breed. Langzaam, héél langzaam dringt de vreselijke waarheid tot haar oververmoeide en murw geslagen geest door.

Met iets wat het midden houdt tussen een zucht en een gil valt Assienta op haar knieën. Wanhopig graven haar handen in de losse aarde. 'Pedro! Pedro!' krijst ze hysterisch, met een pijn die uit het diepst van haar ontredde ziel komt.

Dan voelt ze hoe twee gespierde handen haar overeind proberen te tillen. Wild probeert Assienta zich los te rukken, maar de donkere armen knellen zich nóg krachtiger om haar heen.

'Assienta, kalmeer. Pedro is hier niet bij!' roept een stem in haar oor. Wanneer ze blijft worstelen om los te komen, schudt Alexander haar zacht heen en weer. 'Pedro zit hiér niet bij,' herhaalt hij nogmaals, nu zachter en vriendelijker.

De droevige ondertoon ontgaat Assienta. Wanneer zijn woorden eindelijk tot haar zijn doorgedrongen, geeft Assienta haar verzet op. Zodra hij haar loslaat, valt ze snikkend neer op de grond. Tranen van opluchting trekken grillige strepen door het stof op haar wangen.

'Dus Pedro leeft nog? Heb je mijn zoon gezien? Waar is hij, zeg het me,' smeekt ze hoopvol.

Zwijgend kijkt Alexander neer op het doorgroefde, grauwe gelaat van de vrouw die hem hoopvol aanstaart. Wat moet hij tegen haar zeggen? Hij vervloekt het werk dat hem door kapitein Van Westerholt is opgedragen.

‘Dit zijn de doden die we rond het landhuis hebben gevonden. Vijfentwintig in totaal.’ Haperend gaat hij verder: ‘In het hof liggen er nog meer. Die moeten we nog begraven. Pedro...’ Hij draait zijn hoofd weg, slikt, en zegt stamelend: ‘Pedro... ligt daar ook.’

‘NEE! Nee, God, nee!’

Assienta’s geweeklaag snijdt door merg en been. Keer op keer gooit ze jammerend haar handen omhoog om ze daarna machteloos te laten neervallen op de omgewoelde aarde. Hulpeloos kijkt Alexander toe. Zijn hart krimpt samen bij het zien van haar intense smart, maar ze is daarin niet alleen. Vele andere mannen, vrouwen en kinderen zullen de komende dagen treuren om het verlies van een geliefde, weet hij. Zo buigzaam als de wetten in de kolonie zijn voor de blanke heren, zo star zijn diezelfde wetten als het om de zwarte bevolking gaat. Geconfronteerd met de numerieke overmacht van Tula’s leger hadden de soldaten meedogenloos geschoten op iedereen die maar een wapen in de handen had, of het nu een man, vrouw of kind was.

Langzaam ebt Assienta’s smartelijk gejammer weg. De pijn in haar ziel is nog even intens, maar haar lichaam heeft geen kracht meer. Gebroken ligt ze op de getekende aarde, waaronder dood en verderf verborgen liggen. Na een kleine eeuwigheid komt ze, geholpen door Alexander, vermoeid en stram overeind.

‘Ik wil mijn jongen zien. Alsjeblieft, wil je me naar hem toe brengen?’ smeekt ze hem.

Hij aarzelt. De kapitein had hem in niet mis te verstane bewoordingen duidelijk gemaakt dat hij zou worden neergeschoten als hij wegliep. Maar hij kan geen weerstand bieden aan de twee roodomrande donkere poelen vol troosteloos verdriet die smekend naar hem opkijken.

Ze hangt zwaar aan de arm waarmee Alexander de lichamelijk en emotioneel totaal uitgeputte Assienta ondersteunt. Zelf wordt hij heen en weer geslingerd tussen medelijden en angst. Haar verdriet is bijna tastbaar, maar bijna even sterk is de vrees voor zijn eigen leven. Steeds kijkt hij schichtig om zich heen of er geen militairen in de buurt zijn.

De passaatwind voert de onmiskenbare geur mee van dood en verrotting. Assienta lijkt het niet te merken. Voetje voor voetje baant Alexander zich een weg door de begroeiing langs de dam naar beneden. Hij durft niet het brede pad naar het hòfi te nemen, want dat zal wel worden bewaakt. Tot zijn immense opluchting lijkt het hòfi verlaten; nergens ziet hij een rode uniformjas. Voorzichtig loopt hij verder, zijn zintuigen paraat voor het minste teken van onraad.

Assienta echter heeft alleen nog maar oog voor de lichamen, die in de luwte van een grote tamarindeboom liggen opgesteld. Met een gekwelde kreet die de krullen uit Alexanders kroesharen doet schieten, stormt Assienta naar voren. Waar de uitgeputte vrouw de kracht vandaan haalt, is hem een raadsel. Honderden vliegen zwermen luid zoemend weg. Ze merkt de vliegen noch de stank van al tot ontbinding overgegangene lijken. Half verborgen onder het besmeurde lichaam van een haar onbekende negerin heeft zij een arm ontdekt. De arm van een kind. Op het oranjeroze vlees van de handpalm zit wat beginnend eelt als bewijs dat het nog maar pas was begonnen aan een arbeidzaam leven.

Met een uiterste krachtsinspanning die tekenend is voor Assienta's zielsdiepe wanhoop, weet zij het zware vrouwenlichaam opzij te rollen. Daar ligt hij, haar jongen... Zijn ogen gesloten, een vredige trek op zijn gezicht. Ze steekt een trillende hand uit en liefkoost het zachte, frisse jongensgezicht.

Opluchting giert door haar lichaam: hij is niet dood! Het is allemaal een vergissing, haar jongen slaapt alleen maar. Haar andere hand glijdt over zijn borst omlaag, maar blijft plots kleven aan iets plakkerigs. Met moeite weet zij haar ogen los te maken van Pedro's vredige gelaat en kijkt. In zijn onderbuik zit een brede en diepe snee, omrand met geronnen bloed, vuil en een grauwgore substantie. Langzaam lost de mist in haar versufte hoofd op in het harde licht van de realiteit. Haar grote verdwaasde ogen richten zich weer op Pedro's gezicht. De frisse, donkere huid heeft nu een vaalbruine kleur.

Even... even zit ze als een standbeeld zó stil. Dan klinkt een schelle, door merg en been gaande schreeuw over de plantage. Van schrik duikt Alexander in elkaar. Angstig schieten zijn ogen in het rond. In godsnaam, iedereen binnen een straal van honderd meter moet de vrouw gehoord hebben! Even aarzelt hij: zal hij Assienta aan haar lot overlaten en hard wegrennen? Maar dan is hij met een paar passen bij haar, grijpt haar bij de schouders en schudt haar wild heen en weer.

'Assienta, stil! Als de soldaten ons horen, worden we gearresteerd of erger: opgehangen! Kom mee, we moeten hier weg. Er is niets meer wat we nu nog voor Pedro kunnen doen. Alsjeblieft!' De paniek is duidelijk hoorbaar in zijn stem, maar het is alsof het verdriet de negerin met doofheid heeft geslagen. Onafgebroken galmt haar verdriet met lange gierende uithalen tussen de bomen van het hòfi.

'Assienta, sta op! Alsjeblieft, kom mee,' smeekt Alexander nogmaals en hij probeert haar overeind te trekken, maar ze is een stevig gebouwde vrouw, die als een dood gewicht zit vastgeklemd aan het lichaam van haar kind.

‘Wat moeten jullie daar? Wie zijn jullie?’

Goeie God, soldaten! Onmiddellijk komt Alexander over-eind. Wat de soldaat precies vraagt weet hij niet, hij verstaat geen Hollands. Daarom neemt hij het zekere voor het onzekere en blijft als een zoutpilaar staan, de beide armen omhoog. Op een meter of tien vóór hem staan twee jonge mannen, nauwelijks ouder dan een jaar of vijftien. Ze dragen het uniform van adelborst en hebben elk een goed onderhouden geweer stevig in hun handen vastgeklemd.

De kleinste van de twee herhaalt de vraag nogmaals. Alexander raadt wat zij vragen en probeert het uit te leggen, maar de jongelingen begrijpen er niets van. Wat nerveus kijken ze elkaar aan: wat brabbelt die zwarte snoeshaan toch? De grootste van de twee wijst met de loop van zijn geweer naar Assienta, die zich totaal niet bewust lijkt van haar omgeving. Een litanie van jammerklachten glijdt onafgebroken over haar lippen, terwijl ze heen en weer wiegt met het slappe lijf van haar zoontje in haar armen.

Héél voorzichtig laat Alexander een arm zakken en legt die op de schouders van de schreiende vrouw, zijn ogen geen moment afwendend van de twee gewapende jongens, die onbehaaglijk naar de negerin staren. ‘Assienta, Assienta.’ Zachtjes schudt hij haar heen en weer. ‘Assienta, kom.’

Voor zijn gevoel duurt het een kleine eeuwigheid voordat de jammerkreten verstommen en de ontroostbare moeder eindelijk Pedro’s lichaam loslaat. Haar schouders schokken nog steeds, wanneer ze moeizaam en stijf overeind komt. Traag draait ze zich om. Haar ogen zijn gezwollen, de wangen glimmen van de tranen. Meer dan de vage omtrekken van twee gestalten kan ze niet waarnemen. Langzaam, héél langzaam wordt het beeld scherper. Ze ziet dat de twee gestalten blanken

zijn. En ze hebben een rijkversierd uniform aan. Waarom, waarom hebben ze haar kind gedood? Als een mes snijdt die vraag door haar gemartelde ziel.

'Pakiko... pakiko mi mucha... mi cariño... pakiko?'^o vraagt ze, terwijl ze met de armen smekend naar voren gestoken op de beide adelborsten toewankelt. *'Pakiko ... pakiko mi mucha ... mi cariño .. pakiko!'* jammert ze nogmaals.

'Blijf staan! Blijf staan of ik schiet!' Zenuwachtig zwaait de kleinste met zijn geweer. Wat roept dat mens? Het lijkt alsof ze hen met blote handen wil aanvallen! Angstig doet hij een pas naar achteren. Alexander staat als aan de grond genageld. Hij is niet in staat de ogen af te wenden van het drama dat zich voor hem ontvouwt, traag maar onafwendbaar.

'Jan, wat zegt ze? Wat zegt ze? Blijf staan!' Maar Assienta wankelt verder, totaal op en leeg. Het enige wat nog door haar hoofd galmt, is die ene vraag die duizenden moeders vóór haar al hebben gesteld: waarom juist mijn kind?

Vrijwel tegelijkertijd weerklinken er twee schoten. Verschrikt vliegt een koppel duiven op uit de kruin van de tamarindeboom. Abrupt verstomt Assienta's klaagzang. Alexander staat als versteend, doodsbang ook neergeschoten te worden. Zijn armen schieten zo mogelijk nóg hoger de lucht in. Over het hòfi daalt langzaam een bedrieglijk vredige stilte neer.

16

Weer keert een kleine legermacht terug naar de stad, een tiental gevangenen met zich meevoerend. Met de handen op de rug gebonden en een strop om de nek worden ze in twee ponten de Annabaai overgevaren. In het late middaglicht glinstert het water van de baai alsof het bezaaid is met duizenden zilveren tranen. Op het Rif bij de ingang van de Annabaai draaien enkele donkere lichamen aan inderhaast getimmerde galgen heen en weer. Het aantal gevangengenomen slaven is zó groot, dat de fiscaal via een soort snelrecht een aantal rebellen tot de galg heeft veroordeeld om ruimte te krijgen in het gevang.

Onder grote belangstelling van de toegestroomde menigte klimmen de gearresteerde opstandelingen bij de aanlegplaats voor Fort Amsterdam moeizaam uit de wiebelende boten, streng bewaakt door de mannen van het korps der vrije mulatten. Als vanzelf vormen de omstanders een smal pad waarlangs de slaven met neerslachtig gebogen ruggen naar het fort marcheren om te worden opgesloten in de overvolle, vochtige en stinkende cellen. De donkere gezichten van de toeschouwers staan verbeten of bedrukt, de witte en soms rood aangelopen koppen juist opgetogen, blij dat de revolte met succes is neergeslagen.

Met haar oude vriend Thomas aan haar zijde wringt Anna Maria zich naar voren, de kleine Ita stevig tegen zich aan geklemd. Gespannen speurt zij naar een bekend gelaat, naar iemand die haar misschien aan nieuws kan helpen over haar dochter en kleinzoon. Maar de meeste gezichten zijn haar onbekend. Die neger aan het eind van de rij, is dat niet...?

‘Alexander! Alexander!’ roept ze, zwaaiend met haar vrije hand. Het hoofd van de slaaf veert overeind, zijn ogen speuren

de menigte af om te zien wie hem roept. Maar niet alleen Alexander reageert, ook een fors gebouwde neger in het donkerblauwe uniform van het vrijkorps. Met opgeheven geweer loopt hij naar de oude vrouw toe en duwt haar bruusk naar achteren. 'Er mag niet gesproken worden met de gevangenen!' snauwt hij. 'Ga naar huis, anders arresteer ik je wegens hulp aan de rebellen.'

De botte en onheuse bejegening door haar rasgenoot na alle doorstane angsten, onzekerheden en twijfels van de afgelopen dagen, verandert de anders zo behoedzame en zachtmoedige Anna Maria in een furie. Ze laat de kleine Ita op de grond zakken en strekt haar benige handen uit om de soldaat aan te vliegen, die haar nietsvermoedend al de rug heeft toegekeerd. Maar op hetzelfde moment voelt zij hoe zich de warme armen van Thomas als een bankschroef om haar heen klemmen.

'Anna Maria, mi dushi, gebruik je verstand,' fluistert hij smekend in haar oor. 'Daar help je niemand mee. Denk aan Ita. Alsjeblieft, ga naar huis en zorg voor de kleine meid. Ik beloof je, ik zal uitzoeken of Alexander iets weet over wat er met Assienta en Pedro is gebeurd.'

Even snel als het vuur ontvlamde, dooft het weer. Tot zijn grote opluchting voelt Thomas het oude, vertrouwde lichaam van Anna Maria in zijn armen ontspannen. Zonder een woord tilt de oude vrouw haar nietsvermoedende kleindochter weer op en hinkt door de Waagpoort langs de zonovergoten Breedestraat terug naar het grote huis.

Het binnenplaatsje is al in donkere schaduwen gehuld, wanneer eindelijk de wat scheefgezakte deur in de poort met een droefgeestig gekraak opendraait. Aarzelend, alsof zijn voeten met zware kettingen aan elkaar zijn geklonken, schuifelt de

oude Thomas door de opening, zijn lijf nóg meer gebogen dan anders. De schaduw verbergt zijn gezicht, maar zijn houding verraaft haar dat hij slecht nieuws brengt.

‘Alexander...’ Zijn stem hapert. ‘Alexander is gepakt op de plantage. Hij... hij moest daar van kapitein Van Westerholt de doden begraven. Anna Maria, *mi pober dushi*, ik breng slecht nieuws.’ Zijn stem valt even weg, zijn kaken trillen van ingehouden emotie, maar dan golven de woorden over zijn lippen, als een niet te stuiten waterval, alsof hij het maar zo snel mogelijk achter de rug wil hebben.

Ze ziet de mond van Thomas bewegen, maar de klanken lijken zich te vervormen tot het geluid van de kabbelende branding. Ze wankelt en sluit haar ogen in de hoop dat, wanneer zij de boodschapper van haar netvlies wist, ook de boodschap zélf verdwijnt. Maar de woorden blijven komen, als de constante golven die - hoewel klein - met eindeloos geduld de rotskust laten eroderen.

De dramatische climax van ellende is méér dan een vrouw zoals zij, aan het einde van haar dagen, kan dragen. In haar hart groeit de haat. Een haat zó diep, dat ze er zelf van schrikt. Wat zou meneer pastoor zeggen, als hij wist wat zij nu dacht!

Maar al snel verdringt haar woede elke gedachte aan de berusting en de vergeving die meneer pastoor elke zondag predikt tegen de slaven. Ze vervloekt de soldaten die haar dochter en kleinzoon hebben vermoord. Maar bovenal vervloekt ze de mannen die haar kleinkind voor hun eigen snode plannen hebben misbruikt en daarmee ook haar dochter de dood in hebben gesleurd.

Haar haat concentreert zich vooral op de man die zijn eigen zoon en háár kleinkind heeft opgezet tegen zijn moeder, háár dochter. Die zijn eigen zoon en háár kleinkind heeft meegesleurd

in een revolte, die de slaven in plaats van de beloofde vrijheid slechts dood en verderf heeft gebracht. De man die - toen het erop aankwam - zijn eigen vege lijf en dat van die slet van hem redde, maar zijn zoon en háár kleinkind aan zijn lot overliet. Elke vezel, elke cel van haar lichaam schreeuwt om wraak. Wraak op de man die verantwoordelijk is voor de dood van haar dochter en kleinkind.

Uitgelaten rollen Poirrie en Neuman de schemerige kroeg binnen. De jonge Kamper volgt hen op wankelende voeten. Onderweg naar de stad heeft het drietal hun geluk alvast gevierd in een clandestien drankhuis op de savaan nabij de plantage van weduwe Veeris in het Jodenkwartier.

Na de hitte op straat is het binnen aangenaam koel. Langs de dikke stenen muren staan enkele eenvoudige banken. In de hoek zit een groepje vaste bezoekers, die de oplossing voor hun misère bij elkaar zoekt en in de bodem van een bierpul. De kroegbaas hangt verveeld achter de vervelende tap. Maar wanneer hij de drie soldaten, die overduidelijk al het nodige genuttigd hebben, ziet binnenzwalken, schiet hij naar voren.

‘O nee, jullie wil ik hier niet meer zien! Eerst betalen en anders ophoepelen!’ bast hij nijdig.

‘Niek... hik... Nicolaas Cornelis, mijn grote vriend!’ lacht Neuman uitgelaten. ‘Geef ons een stevige maaltijd en drie flessen wijn. Om mee te beginnen,’ giechelt hij aangeschoten. Met een klap slaat hij op een tafel. Wanneer hij zijn vuist optilt, ligt er een handvol peso’s.

De ogen van de kroegbaas knijpen zich samen. Hij kent de twee mannen en de puber die altijd als een hondje achter hen aan loopt, al langer dan vandaag. Hoe zijn die aan dat geld gekomen? Daar zit beslist een luchtje aan!

Even aarzelt hij, maar dan verdwijnen de munten met één vloeiende beweging in zijn zak. Geld stinkt niet, is zijn devies. De zaken zijn de laatste paar dagen toch al zo slecht gegaan, nu de meeste soldaten en burgers als vrijwilligers naar de Beneden-divisie zijn getrokken om de slavenopstand de kop in te drukken.

‘Gaat u zitten, heren. Uw eten en drinken komt eraan.’

De hitte en de stank in het zoldervertrek zijn ondraaglijk. De geur van verschaalde urine en fecaliën die uit de overvolle emmer in de hoek opstijgt, vult elke vierkante centimeter van de ruimte. Hoewel hij weet dat het nutteloos is, houdt Domingito de waterkruik tegen zijn schrale lippen. Niets, geen druppel. Het enige vocht dat in het stinkhok nog te vinden is, zijn de zweetdruppels die glinsteren op de donkere lijven.

Als een puist barsten de machteloze woede en frustratie in hem open. De lege kan wordt hiervan het slachtoffer. Met alle kracht die zijn verhitte lichaam nog kan opbrengen, smijt hij de kruik tegen het dak. Een dakpan raakt los en glijdt met een hoop geratel naar beneden, waar hij met een klap op het stenen terras aan stukken slaat.

Door het kabaal schrikken de anderen uit hun lethargie op. ‘Ssst!’ sist Soleda nijdig. ‘Straks ontdekken ze ons nog! Wil jij naar het cachot?’

‘Wat is het verschil?’ schampert Dirkje. ‘We zijn in feite nú toch al gevangenen? Vijf hele dagen zitten we nu al in dit hete stinkhol samengepakt. Wanneer laten ze ons eruit?’

‘Die ouwe tang is ons vergeten. Wanneer heeft ze voor het laatst eten en drinken gebracht?’ vraagt Chico. ‘Drie dagen geleden!’

Met een half oor luistert Neijro naar hun gekibbel. Stijf komt hij overeind en loopt naar de kleine opening in het dak die is ontstaan door het wegglijden van de dakpan. Een stevige bries verkoelt zijn bezweet gezicht. Met grote teugen geniet hij van de frisse, stankvrije lucht.

Baptiste ziet het en schiet overeind. Hij probeert Neijro aan de kant te duwen, maar die verzet zich uit alle macht. Al snel

ontstaat er een handgemeen tussen de twee. Wanneer het tot de anderen doordringt waar het de twee kemphanen om te doen is, komen ook zij overeind.

Waar twee honden vechten om een been, gaat de derde ermee heen. Domingito probeert tussen de twee vechtersbazen door het luchtgat te bereiken, maar wordt vrijwel meteen betrokken in het gevecht. Er vallen rake klappen over en weer. De kleine Chico is slimmer, hij tikt gewoon een andere dakpan omhoog. Onhandig volgt Dirkje zijn voorbeeld, maar hij raakt de pan precies op de hoek. Er rollen vier pannen tegelijk naar beneden en de klap waarmee ze op het terras kapotslaan, klinkt zelfs in de zolderkamer als een geweersalvo.

‘Nu is het genoeg!’ krijst Soleda witheet van woede. Geschrokken zakken de mannen weer neer op de zoldervloer, terwijl de schelle, furieuze stem van de mulattin als een zweep op hen neerdaalt.

Wat is dat kabaal? Nieuwsgierig loopt de korporaal van de burgerwacht om het huis van juffrouw Lesire heen naar het achtererf. Op het eerste gezicht is alles in orde. Maar wanneer hij de vijf treden naar het terras opklimt, ziet hij dat dit is bezaaid met rode scherven van dakpannen. Zijn scherpe oren pikken het geluid op van een schelle, kijvende vrouwenstem. Snel daalt hij de trap weer af en loopt naar de achterkant van de *kurá*, zodat hij het pannendak kan zien. Er ontbreken er een paar.

De korporaal bedenkt zich geen moment en snelt weg om zijn superieur te waarschuwen.

Langzaam draaien de naakte lichamen rond aan de slordig in elkaar getimmerde galg op het door God verlaten kale, rotsachtige Rif. Met doffe ogen staart Anna Maria naar het verwrongen gelaat van het middelste lichaam, waarvan de mond slap openhangt. De diepliggende, in het niets starende ogen zijn grotesk opengesperd. De oogleden zijn veranderd in een gelige, etterige korst. Vogels hebben zich te goed gedaan aan de oogballen, zwarte vliegen zitten vastgeplakt aan de gapende openingen. De buik is opgezwollen en staat strakgespannen van de gassen die bij het verrottingsproces vrijkomen. Via de stutten van de galg klimmen enkele ratten behendig naar de lijken toe omhoog en ze knagen aan de uit de mond hangende tong en andere weke lichaamsdelen, waarvan warawara's met hun scherpe snavels en poten al hele stukken hebben losgerukt. Een bloublou kaapt vliegensvlug voor de neus van een soortgenoot het stukje vlees weg dat een rat op de grond heeft laten vallen.

Anna Maria bukt en grijpt een steen. Wild smijt zij die naar het lichaam van Neijro. In paniek schieten de ratten weg, sommige vallen angstig piepend op de grond en verdwijnen tussen de keien langs de zeekant.

'Jij waardeloos hondsvot! Door jou ben ik alles kwijt, alles wat ik bezat en wat mij dierbaar was!' schreeuwt de oude vrouw naar het verminkte lijk.

De opgekropte woede vermengd met verdriet doet haar stem overslaan. Haar dochter Assienta en kleinzoon Pedro zijn dood, de kleine Ita is haar door haar meesteres afgenomen. Het was Anna Maria's schuld dat de slaven in het huis van juffrouw

Lesire werden ontdekt. Eerst had men er lucht van gekregen dat tientallen slaven van Porto Marie naar het tuintje van de juffrouw in de Oostdivisie waren gevlucht, daarna had de kapitein van de burgerwacht de vluchtelingen in de zolderkamer op Scharloo ontdekt. Vier van de rebellen werden veroordeeld tot tien jaar dwangarbeid in de zoutpannen van Bonaire. Soleda had vijftig touwslagen gekregen en wachtte in het cachot op het eerstvolgende schip naar Suriname om daar te worden verkocht. Dirkje, Chico, Domingito, Baptiste en Neijro waren als aanvoerders in de revolte veroordeeld tot de strop. Het vonnis was nog dezelfde dag voltrokken, omdat de cellen onder het fort overvol waren.

Door Anna Maria's toedoen had haar meesteres niet alleen enkele waardevolle slaven verloren, erger nog was dat juffrouw Lesire werd gesommeerd om zich als de eerste de beste ordinaire crimineel voor de Raad te verantwoorden. Die vernedering had de juffrouw haar zwaar aangerekend. Als straf had ze de kleine Ita van haar afgenomen en geschonken aan haar neef, Caspar van Uytrecht. Voor Anna Maria had zij een manumissiebrief laten opmaken en daarna de oude kreupele negerin weggestuurd.

Daar staat ze nu: een vrije, maar zonder kost of onderdak. Waar moet ze nu naartoe? Waarmee kan zij, een versleten en uitgebluste oude vrouw, nog de kost verdienen? En dat is allemaal de schuld van dat stuk vuil dat daar aan de galg bengelt. Zijn verdiende loon! Woedend verfrommelt ze het papier in haar hand en stopt het in het gehavende gat dat eens een mond was. 'Jij wilde zo nodig vrij zijn? Hier! Hier heb je een vrijbrief, nu ben je vrij!'

Verdriet en wanhoop stromen als een snelwerkend gif door haar aderen naar alle delen van haar versleten lichaam.

Snikkend zakt ze door haar knieën en huilt. Huilt, totdat de pijn in haar ribbenkast ondraaglijk wordt. Maar haar ogen blijven droog, er zijn geen tranen meer. Waarom moest dit alles háár overkomen? God, oh God, waarom toch?

Luide, lallende stemmen komen haar kant op. Anna Maria werpt een schichtige blik over haar schouder en komt moeizaam overeind. Haar oude botten protesteren met een dof gekraak. Uitgelaten wijzen de twee soldaten naar de galg en na een korte woordenwisseling lopen ze die kant op. Hun vettige, vuilblonde haar steekt scherp af bij hun verweerde, roodaangelopen koppen. Een derde soldaat, nauwelijks meer dan een jongen, werpt één blik op de door ratten en vogels aangetaste lichamen en duikt dan met zijn puistige hoofd tussen zijn knieën om de inhoud van zijn maag te legen. Zijn twee makers slaan elkaar op de schouders van plezier.

Onzeker zoekt Neuman zich een weg over de ongelijke, met koraalstenen bezaaide vlakte. Hij bukt zich om een steen op te rapen, maar verliest zijn evenwicht en valt voorover. Hikkend van pret krabbelt hij weer overeind en wankelt terug naar Poirrie, de steen in de hand.

‘Wedden dat ik ze van hier kan raken?’ bralt hij met dikke tong. ‘Wedden om tien peso’s?’

De dronken soldaten hebben geen aandacht voor de oude negerin, die zich zo onopvallend mogelijk uit de voeten maakt en weghinkt in westelijke richting, waar zij geleidelijk oplost in de rode gloed van het laatste daglicht, die land, zee en lucht langzaam doet samensmelten tot één grauwe duisternis.

I888

I

Matie had zijn dunne benen onder zich gevouwen. Als hij zich uitrekte, kon hij net door het smalle hoge venster naar buiten kijken. In de kurá van de pastorie stond pastoor Jansen gebogen over het geraamte van een scheepje, een houten hamer in de ene en een beitel in de andere hand. De geestelijke droeg een oud hemd, de mouwen opgestroopt. Op het hoofd stond zijn onafscheidelijke *sombré di cabana*. Zijn witte boord verried zijn werkelijke roeping. Iets verder was Maties oom ijverig bezig met een kwast en beits de laatste hand te leggen aan een kleine vissersboot.

‘Au!’

In een reflex wipte Matie nog verder omhoog, zijn rechterhand op zijn tintelend zitvlak. Ongemerkt was soeur Elisabeth in het klaslokaal naar achteren gelopen en naast zijn schoolbank blijven staan. In haar hand hield ze de liniaal waarmee Matie zojuist een gevoelige tik op zijn achterste had gekregen.

‘Je zit niet op school om naar buiten te staren, Mathias! Je bent hier om wat te leren. Hoe staat het met je sommen?’ Haar mond was samengeknepen tot een dunne, strenge spleet, maar in haar ogen glansde een vriendelijk licht.

‘Die heb ik al af, juffrouw.’ Trots overhandigde de jongen de gehavende lei, waarop keurig drie rijen sommen stonden. Zwijgend keek de non ze na. Niet alleen had Matie alle sommen al af terwijl zijn klasgenootjes nog met het tweede rijtje bezig waren, ook waren alle antwoorden correct.

Dat onder die rossige krullenbos zó’n helder verstand zat! Wat jammer dat hij geen kans zou krijgen dat verstand verder te ontwikkelen; over een paar maanden moest hij van school.

De shons eisten van de plantagebewoners dat hun kinderen vanaf hun tiende meehielpen op de plantage. Bovendien tel- den de scholen in de buitendistricten maar vier leerjaren, en een vervolgopleiding in de stad konden de arme plantagebe- woners niet betalen.

‘Vooruit, ga maar naar buiten. Meneer pastoor heeft gezegd dat hij vandaag tijd zou vrijmaken voor extra lessen, als je vroeg klaar zou zijn. Niet rennen in de klas!’ voegde ze er vinnig aan toe nog voordat Matie twee passen had gedaan. Meteen min- derde hij vaart en met opgewekte, bijna dansende passen ver- liet hij het koele klaslokaal.

‘Hallo, Mathias. Ben je al klaar?’ vroeg pastoor Jansen toen de jongen naast hem ongeduldig op zijn voeten heen en weer wipte. Met moeite onderdrukte de geestelijke een glimlach bij het zien van de versleten schoenen met de opengesneden neu- zen, waaruit tien donkere tenen staken die vrolijk op en neer bewogen. Uit zijn broekzak haalde Vincent Jansen een witte zakdoek tevoorschijn. Hij tilde zijn hoed op en veegde het zweet van zijn voorhoofd en tussen zijn witte boord vandaan.

‘Si, señor.’

‘Nederlands praten, Mathias!’ reageerde de pastoor meteen. ‘Haal in de pastorie een beker water voor me, dan berg ik ondertussen het gereedschap op.’

Een half uur lang wees Jansen de jongen allerlei voorwerpen aan en leerde hem de Nederlandse woorden hiervoor. Daarna moest Matie proberen zinnnetjes te maken waarin dat woord voorkwam. Zoals elke keer verbaasde het de pastoor hoe leer- gierig het kind was en hoe snel hij zich de nieuwe woorden eigen maakte. Het enthousiasme van de jongen werkte aanste- kelijk en de geestelijke beleefde zelf ook veel plezier aan de les,

die eindigde toen de school uitging en de andere kinderen zich om de pastoor verdrongen.

‘*Señor, señor*, moeten er vanavond weer stenen gesjouwd worden? Of dakpannen? Mogen we helpen?’ smeekten ze, terwijl de brutaalste aan zijn mouw trok om de aandacht te trekken.

Lachend maande hij de kinderen tot kalmte, wetend dat hun enthousiasme vooral gebaseerd was op het lekkers dat hij uitdeelde aan de kinderen die hielpen met het dragen van bouwmaterialen voor de nieuwe kerk. ‘Niet vandaag, jongens. Maar binnenkort moet er hout worden gekapt op Seru Kabajé en koraalstenen worden geraapt op playa Hunku. Als ik genoeg hout en stenen heb, gaan we een kalkoven branden!’

Die mededeling werd met luid gejuich begroet. Een brandende kalkoven was niet alleen een schitterend gezicht, maar ook reden voor een feest, waarvoor steevast de plantagehouders uit de omtrek werden uitgenodigd. Die brachten dan flessen rum mee of een geit voor aan het spit. De schoolkinderen holden naar huis om daar het goede nieuws te vertellen. Over een paar dagen zou er een feest zijn!

2

Opgelucht verliet Anthony de modderige weg naar Westpunt. De regentijd had dit jaar vroeg ingezet. Het was pas eind september en nu al had de hevige regenval van de laatste weken, in combinatie met de druk van zwaarbeladen ossen- en ezelskarren, op sommige plaatsen de diabaasverharding van de weg veranderd in een glibberige, kleiachtige massa.

Niet dat de zandweg naar het kerkdorp Sint Willibrordus er veel beter aan toe was, maar als hij eenmaal op deze weg zat, betekende dit dat hij bijna thuis was. Ook Buro, de grijze ezel die meneer pastoor hem had geleend, rook de stal. Ondanks zijn vermoeidheid veerden hoofd en hals van het dier op, de met wollig haar bedekte lange oren naar voren gespitst.

Een paar honderd meter voor hem uit liep een donkere gestalte eveneens in de richting van Willibrordus, maar door het felle zonlicht kon hij niet zien of het een man of een vrouw was. De zon stond inmiddels zó laag, dat deze hem bijna verblindde.

Hij was laat. Later dan anders in elk geval. Het zou erom spannen of hij nog vóór het donker de pastorie zou bereiken. Daar zou hij moeten wachten totdat de maan het nieuwe karrenpad naar het oude slavendorp op Porto Marie voldoende zou verlichten.

Onwillekeurig gleed Anthony's hand in zijn broekzak. Gewikkeld in een oud stukje leer zaten de zilveren munten die hij in de stad had verdiend. Wat zou Clementina opkijken! Zij had zijn houtsnijwerk maar niets gevonden; een verspilling van tijd. Maar de passagier van een Amerikaans stoomschip was verrukt geweest van de houten beeldjes en had ze allemaal

gekocht, zonder af te dingen op de prijs. Bij een Joodse koopman in de stad had hij de zilveren dollarmunten geruild voor guldens. Hij had er niet zoveel voor gekregen als hij had gehoopt, maar toch nog vijf gulden, bijna een maandloon! Enigszins beschaamd dacht hij aan de twee *depchi's* die hij daarna in de stad had uitgegeven aan twee glazen jenever. En de drie plaka's bij ma Scharbaai op Baai Klaas voor twee glaasjes van haar zelfgestookte rum.

Voorbij de *knoek* Rancho liep de weg naar beneden. Zoals altijd bleef Anthony op dit punt even staan. De andere reiziger op weg naar Willibrordus had kennelijk geen haast, want de afstand tussen hen beiden was flink verkleind. Aan het silhouet kon hij zien dat het een man was. Maar al snel richtten Anthony's ogen zich op het vredige landschap voor hem, dat hem elke keer weer vervulde van een weldadige rust en een diepe bewondering voor de Schepper. Vóór hem lag de groene vallei van Sint Marie met het donkere binnenwater, waarop het zonlicht kleine glanzende vlekjes toverde. Het licht van de lage zon weerkaatste tegen de kale rotswand links van hem. De eigenaar van de plantage Hermanus had enkele maanden eerder een stuk van de rotswand laten springen. Een deel van de stenen had hij geschonken aan pastoor Jansen voor de bouw van de nieuwe kerk. Anthony kon de kerk op een heuvel in de verte zien staan, schuin achter het landhuis Hermanus. Aan de voet van de heuvel, verscholen achter groen, lag de oude kerk.

Buro schraapte ongeduldig met zijn hoof over de grond en rukte aan het touw. Met enige tegenzin zette Anthony zich weer in beweging, gehinderd door zijn pijnlijke kuitspieren. Het was zijn beurt geweest om de vis in de stad uit te venten. Een groepje mannen van de parochie Sint Willibrordus ging bij toerbeurt uit vissen vanuit de baai van Porto Marie in de

grote kano die meneer pastoor had laten bouwen. De gevangen vis werd eerst verdeeld onder de parochianen en wat overbleef werd in de stad verkocht. Anthony was kort voor middernacht vertrokken en 's morgens vroeg in de stad aangekomen. Daar had hij tegen betaling van vijf plaka's de ezel mogen stallen in de kurá van Chapman op de hoek van De Kreek en Awasá. De twee manden met vis had hij naar de markt aan de andere kant van Awasá gedragen, waar hij vlot een plekje had gevonden tussen de andere kooplui die aan het begin van de Breedestraat hun waren uitventten. Hij had geluk gehad, want de meeste verkochten groente en fruit van de plantages. Verder leurre er alleen een visser uit Sint Michiel met zijn vangst. Nog voor het eind van de ochtend was Anthony alle vissen kwijt. En toen was die Amerikaanse passagier langsgekomen...

Met kleine pasjes dribbelde Buro de helling af. De lege tenen manden op zijn rug kraakten zachtjes. Het liefst was Anthony op de rug van het dier geklommen, maar de koppige ezel van meneer pastoor duldde geen ruiters op zijn rug. De hele trukendoos kwam eraan te pas: met vier benen stokstijf in de grond blijven staan, bokken, bijten naar de benen van zijn berijder of zich plots op de grond laten vallen. Maar als lastdier liet hij zich aan de hand braaf leiden.

De man die nog een kleine honderd meter voor hem uitliep, was een paar passen van de weg afgelopen naar een oude *palu di sia*. Zijn contouren tekenden zich in de laatste zonnestralen scherp af. Hij sjoerde wat aan zijn broek met bewegingen die weinig aan de verbeelding overlieten. Anthony wendde zijn ogen af en staarde naar de flamingo's, die statig op iele hoge poten door de zoutpannen waadden. Zijn grootvader had eens zo'n vogel gevangen en geslacht, maar het vlees was zó taai geweest en had zó'n smerige smaak, dat zelfs de ergste honger hem er niet toe had kunnen bewegen het op te eten.

De man bij de boom was klaar met zijn boodschap en stapte wat onzeker de zandweg weer op. Kennelijk had hij Anthony herkend, want hij bleef daar staan wachten. Zijn silhouet kwam Anthony ergens wel bekend voor, maar door de lage zon die nog net boven de heuvels van Porto Marie uitkwam, was het gezicht voor hem nog steeds een wazige donkere vlek. De man zwaaide naar hem. *'Hei, Anthony. Kon ta bai?'* ° schalde het over de zandweg.

Natuurlijk! Het was Juan Fecunda. Vroeger woonde hij ook op Porto Marie, maar de eigenaar van de plantage, shon Manchi, had hem weggestuurd, omdat de timmerman had geweigerd de geitenkoraal uit te mesten. De twee hadden woorden gekregen. Wat Juan precies had gezegd, wist niemand, maar shon Manchi was rood aangelopen van woede. Hij had Fecunda gelast nog dezelfde dag zijn hut op de plantage te ontruimen en de opzichter opdracht gegeven de koeien van Porto Marie los te laten op het kostgrondje van Fecunda. Die had met zijn gezin nieuw onderdak gevonden op de plantage San Sebastian, waar hij woonde tot een paar maanden geleden.

In heel het district stond Fecunda bekend als een grote klapper, die pas ging werken wanneer al zijn geld op was en hij nergens meer op krediet drank kon kopen. Enigszins beschaamd dacht Anthony aan de vele keren dat hij met Juan een kelkje rum of jenever had gedeeld. Maar Anthony mocht dan verschillende malen aangeschoten zijn thuisgekomen, nooit had hij ál zijn geld omgezet in drank, zoals Juan. Toen die ook het geld had verbrast dat zijn vrouw Maria Lucia had verdiend met strohoedenvlechten, was voor haar de maat vol geweest en had zij Juan het huis uitgezet.

Het was een hele rel geweest. Eerst was meneer pastoor bij haar langsgegaan en toen dat niet hielp, de districtsmeester,

shon Eskildsen. Hij had haar uitgelegd dat de wet haar verplichtte met haar wettige echtgenoot onder één dak te leven. Wilde ze dat niet meer, dan moest ze zich tot de rechtbank in de stad wenden voor toestemming om elders te gaan wonen. Maar Maria Lucia was niet te vermurwen geweest: ‘Die luie donder voert niets uit en heeft voor de zoveelste keer al ons geld opgezopen. Hoe moet ik nu de kinderen te eten geven? En nieuw vlechtstro kopen? Hij kan weer thuiskomen als hij voldoende geld meebrengt voor zijn gezin.’ En omdat de eigenaar van San Sebastian het allang best vond dat Juan van zijn plantage verdween, vond hij het goed dat zij met de kinderen in de hut bleef wonen en hun kostgrondje bewerkte.

Heel vroeger was Maria Lucia een mooi, welgevormd meisje geweest. Maar een leven van hard werken en acht kinderen grootbrengen, hadden haar veranderd in een gespierde, volumineuze vrouw; de tengere timmerman was met de staart tussen de benen afgedropen. Sindsdien woonde hij in een verlaten hut op de plantage Siberie.

Bij het horen van Juans stem was Anthony het liefst omgedraaid, maar daarvoor was het te laat. Hij was er vast van overtuigd dat Juan weer op weg was naar de kleine toko van Ita Dakee, net binnen het hek van Porto Marie, waar zij behalve levensmiddelen ook drank in het klein verkocht. Clandestien, maar het was een publiek geheim in het hele district. Aangezien ook de marechaussees tijdens hun wachtronde regelmatig even bij tan Itchi binnenwipten, kon zij ongestoord jenever en rum schenken. Ook shon Manchi legde Ita geen strobreed in de weg. Integendeel: ook h j kwam af en toe bij haar binnen voor een hartversterkertje.

‘Anthony, kon ta bai?’ schalde het nogmaals over de zandweg. Met een armbeweging bevestigde Anthony dat hij hem had gehoord en met een dubbel gevoel liep hij naar hem toe. Juan

was doorgaans zeer scheutig met het aanbieden van een borrel. Maar wanneer het op afrekenen aankwam, was hij opeens verdwenen. Dan moest hij plots heel nodig zichzelf ontlasten of zag hij iemand langslopen die hij even gedag moest zeggen. Soms was dat iemand van wie hij beweerde nog geld te goed te hebben. Dan kwam hij even later met een misnoegd gezicht terug en vertelde dat hij zijn geld wéér niet had gekregen. Ach, kon Anthony voor deze keer de rummetjes betalen? Hij zou het goedmaken; de volgende keer dronken ze op zijn rekening. Echt waar! Om die reden probeerde Anthony hem dikwijls te ontlopen.

Toch kon hij niet boos op hem worden. Juan was een vrolijke gast en altijd bereid een ander te helpen, mits het maar niet te veel lichamelijke inspanning vereiste. En op de zeldzame momenten dat hij geld bezat, was hij ook zeer royaal. Maar Anthony voelde aan zijn water dat ditmaal de rekening weer aan hem gepresenteerd zou worden. De gedachte aan de munten die hij in de stad en onderweg al had omgezet in drank, lag hem onaangenaam op de maag.

Juan bleef geduldig wachten totdat Anthony bij hem was. Hartelijk klopte hij hem op de schouder. ‘Anthony, *kompadre!* Hoe gaat het met je? Hoe is het met Clementina en de kinderen?’ In het kort vertelde Anthony hem de laatste nieuwtjes uit het dorpje op Porto Marie en informeerde daarna naar Juans gezondheid. ‘Danki Dios dat de droogte voorbij is. Er is nu tenminste weer volop werk. Voor wie werk jij nu?’ vroeg Anthony met een uitgestreken gezicht. Hij wist dat Juan op dat moment nog geen meester had om voor te werken. Dat had meneer pastoor hem vanmorgen zelf verteld. Meneer pastoor had Juan aangeboden om te helpen bij de bouw van de kerk, maar dat had hij geweigerd. ‘Nog niet, shon *pader*. Nu

nog niet. Misschien volgende week,' had Juan tot grote verontwaardiging van meneer pastoor geantwoord. Bood de geestelijke hem de gelegenheid om geld te verdienen en het zo weer goed te maken met zijn vrouw, weigerde hij die kans te pakken! Maar Anthony vermoedde dat Juan de huidige situatie wel prima vond.

In het laatste schemerlicht liepen zij, met de geduldige ezel tussen hen in, verder langs de zoutpannen van Sint Marie, terwijl zij de nieuwste roddels uitwisselden. Bij de afslag naar Porto Marie bleef Juan staan. Op de heuvel waarover vroeger de weg naar Porto Marie liep, werd nu de nieuwe kerk van Sint Willibrordus gebouwd. Shon Manchi had er geen moeite mee gehad dat de weg naar zijn plantage nu om de heuvel heen kronkelde, mits de kerk maar de aanleg ervan betaalde. Het grote gebouw was nog niet voltooid, maar maakte nu al een majestueuze indruk. De hoge muren met gotische ramen waren klaar, timmerlieden waren nu bezig met het plaatsen van de kapspanten. De kerktoeren gingen nog schuil achter de steigers. Anthony dacht terug aan die fatale zomerdag twee jaar geleden, toen het eiland werd getroffen door de staart van een orkaan. Tientallen hutten raakten beschadigd, maar ook de in aanbouw zijnde kerktoeren en een deel van de gevel waren ingestort.

Juan gaf hem een por. 'Hé, Anthony, waarom ga je niet eerst mee een afzakkertje halen bij tan Itchi? Dat heb je vast wel verdiend!' Maar Anthony schudde het hoofd. 'Nee, vandaag niet. Ik ben al laat en ik moet het laatste stuk toch al in het donker lopen. Gelukkig vindt Buro wel de weg in het duister.'

'Ach, kom! We kunnen bij tan Itchi wachten totdat de maan opkomt en ondertussen wat drinken. Dan loop ik met je mee naar de pastorie,' beloofde Juan. 'Doe niet zo saai, ik trakteer vanavond!'

Antony dacht aan Clementina en meneer pastoor, die beiden op hem zaten te wachten, maar ook aan zijn pijnlijke kuit en dorstige keel. Hij twijfelde. Wat zou hij doen?

3

Het was het mooiste moment van de dag: het tijdstip waarop de zon met haar laatste stralen de blauwe lucht veranderde in een palet met ontelbare kleurvarianten van lichtgeel tot feloranje, alvorens te verdwijnen achter de strakke lijn die de grens tussen zee en lucht markeerde. Hoewel hij het al talloze malen had gezien, bleef het Herman Rojer fascineren omdat de zonnestralen steeds weer een nieuw schilderij tekenden aan de einder. Ditmaal waren er geen kleine wolken aan de horizon, die als donkere vlekken tegen een zachtroze lucht hingen, maar feloranje stralenbundels, alsof een schilder een versleten kwast over het doek had gehaald. Een gouden glans omlijstte Seru Mattheeuw. Overdag contrasteerden de gele bloemen van de kibrahacha sterk met het door de regen schoongewassen groen van de mondi, maar nu waren het slechts bleekgele vlekken op een bijna inktzwarte helling.

Vanaf het terras voor het landhuis van Porto Marie genoot Herman van de kleurenpracht en de frisse avondwind die speelde door zijn dunne rossige haar. Uit de verte klonk het gemekker van tientallen geiten, het teken dat Simon Dorion onderweg was met de kudde. Met behulp van twee zoontjes van pachters werden de dieren van de weidegronden naar de koralen aan de voet van het landhuis gedreven. Twee vrouwen stonden al klaar om de beesten te melken.

Daar kwamen de eerste geiten al het pad afgehobbeld; de volle uiers schommelden traag heen en weer tussen de stijve achterpoten. Bijna liepen zij het geopende hek voorbij, maar watervlug schoot een kleine jongen, die de kudde met een soepele tak de goede kant op joeg. Enthousiast kweet hij zich van

zijn taak, links en rechts tikken uitdelend aan eigenwijze *kabrieten* die niet de koraal wilden binnengaan.

Toen Simon Dorion het hek achter het laatste beest wilde sluiten, sprong de jongen op de onderste balk en kreeg prompt een draai om de oren van de kabrietenwachter, waardoor de rafelige strohoed van zijn hoofd viel. Lachend sprong de jongen van het hek en bukte zich om zijn versleten hoofddekseel op te rapen. Herman herkende hem aan zijn rossige krullenbol en lichtbruine huid. Dat moest Mathias zijn, de oudste zoon van Clementina. De herinnering aan haar toverde een vage glimlach op zijn gezicht.

Een paar dagen geleden was pastoor Jansen nog bij hem op bezoek geweest. Terwijl ze in de koele galerij genoten van een glas maderawijn, was de geestelijke over de jongen begonnen. Dat het zo'n opgewekte en behulpzame knul was, maar vooral dat hij zo goed kon leren. Dat had hij vast van zijn vader, waarbij de pastoor hem een veelbetekenende blik had toegeworpen. Het zou jammer zijn wanneer de jongen op de plantage moest blijven werken en geen kans kreeg zich verder te ontwikkelen. Hij wilde hem graag naar de stad sturen, vertelde Jansen. Zijn broer Ludovicus, die pastoor was van de parochie Pietermaai, was bereid Mathias als knecht in dienst te nemen. Hij kon dan naar school en in zijn vrije tijd helpen in het huishouden en zo zijn kost en onderdak verdienen. Alleen was er iemand nodig die het schoolgeld wilde betalen. Misschien kon shon Rojer hierbij helpen?

Met snelle nerveuze passen kwam de hengst het erf op gedraafd, nat van het zweet en met het schuim op de mond. Behendig stuurde Vincent Jansen het opgewonden dier naar de stal, waar zijn knecht Koko al klaar stond om het paard van

hem over te nemen. De koffiekleurige hengst was zijn trots, het was alleen jammer dat hij zo weinig tijd had voor het dier. Ook nu had hij slechts met moeite een uurtje vrij kunnen maken om het rijdier mee te nemen voor een stevige rit over de plantage Porto Marie. Lenig sprong hij uit het zadel en hij overhandigde de teugels aan Koko, die de hengst op adem zou stappen en daarna droogwrijven.

‘Is Anthony Castablanca al terug met Buro?’ vroeg hij, maar de knecht schudde het hoofd. Hoewel de zon al achter de horizon was verdwenen, zou het nog een klein halfuur duren voordat het volledig duister werd. Het was nog te vroeg om ongerust te zijn, maar het zat hem toch niet lekker. Anthony was een doodgoeie kerel met maar één zwakheid: drank. Hij wist maat te houden en dronk nooit te veel, maar kwam wel regelmatig aangeschoten thuis. Was het wel verstandig geweest om Anthony met de visvangst naar de stad te sturen? Hij vertrouwde Anthony, maar bond hij niet de kat op het spek door hem met de opbrengst in contanten huiswaarts te laten keren? Op bijna elke plantage waar hij langskwam, was wel een hut waar illegaal drank werd geschonken.

Gehaast beende Jansen naar de pastorie. In de keuken was Maria druk bezig met het avondeten; een heerlijke geur vulde het huis. Elke dag weer dankte hij de goede Vader dat Hij hem zo’n geweldige kokkin had gezonden. Maria wist zelfs van de meest eenvoudige ingrediënten een waar feestmaal te maken. Maar de keuken was háár domein; zelfs meneer pastoor mocht er geen voet over de drempel zetten wanneer ze druk in de weer was met de potten en pannen.

En dus liep hij snel verder de trap op naar zijn slaapkamer, waar hij zijn stoffige rijkleren uittrok en in een hoek gooide. Thomas, zijn jonge huisbediende, zou ze later oprapen om te

reinigen. Jansen waste zich en trok zijn zwarte soutane aan. Devoot zeeg hij daarna neer voor een klein altaar in de hoek van de kamer.

Zijn jarenlange ervaring had hem geleerd hoe de dagelijkse beslommeringen tijdelijk te verbannen naar kleine hokjes in zijn geest en zich volledig te concentreren op meditatie en gebed, maar ditmaal viel het de pastoor erg moeilijk. Telkens stak een van de vele zorgen uit zo'n hokje de kop op en liet zich slechts met moeite weer daarin opbergen. Wilde hij niet te veel tegelijk voor zijn parochie? Een nieuwe kerk, een beter schoolgebouw, vissersboten voor zijn parochianen, een nieuwe waterput voor de savaanbewoners. En dan nog de kleine Mathias. In de stad zou de jongen een kans krijgen het armoedige bestaan van zijn voorouders te ontvluchten. Maar deed hij er goed aan de jongen weg te halen bij zijn familie? Zou hij, eenmaal volwassen en succesvol, zich om zijn ouders bekommeren of zich voor hen schamen en hun bestaan ontkennen?

‘God, geef mij kracht,’ bad Jansen. ‘De kracht om de last te dragen van deze parochie, die u mij heeft toevertrouwd... Amen.’ Traag en met vermoeide bewegingen sloeg hij een kruis.

Maria had de tafel in de sala al gedekt toen de geestelijke een half uur later weer beneden kwam. De olielamp boven de tafel maakte een zacht sputterend geluid. Zó zacht, dat je het alleen kon horen wanneer het doodstil was in de kamer. Buiten was het inmiddels aardedonker. Heerlijke geuren stegen op uit de schalen van simpel blauw aardewerk. Snel schoof Jansen aan, dankte de Schepper voor de maaltijd, sloeg slordig een kruis en tastte toe.

Net toen hij zijn bord had gevuld, verscheen na een bescheiden klop Koko in de deuropening. ‘Shon pader, Castablanca is

terug met Buro.’ Ongeduldig wuifde Jansen hem weg. ‘Laat hem maar in de achtergalerij wachten. Zeg tegen Maria dat zij hem alvast wat te eten geeft. Ik kom straks.’

Koko en Thomas maakten plaats voor Anthony aan de gladgeschuurde cederhouten tafel. Dankbaar nam hij het bord *stobá* aan dat Maria hem met een stuurs gezicht aanreikte. Maar toen hij de lepel naar zijn mond bracht, liet ze hard haar hand op de tafel neerkomen. Bijna liet hij de lepel in de dampende *stobá* vallen.

‘Dit is het huis van de Heer, hier danken wij Hem voor het voedsel dat Hij ons gegeven heeft voordat we gaan eten,’ snauwde zij. Beschaamd legde Anthony de lepel weer neer, vouwde zijn handen, sloot de ogen en sloeg daarna vlug een kruis.

De *stobá* was een waar feestmaal met stukken kabrietenvlees en snijbonen, uien, paprika en tomaat. Voor de meeste savaanbewoners en pachters zoals Anthony bestond het avondmaal uit *funchi* met een stukje vis of gezouten vlees. Als ze geluk hadden. In slechte tijden was er alleen *funchi*, die met zoete koffie werd weggespoeld.

Met een volgeladen dienblad kwam Maria de achtergalerij weer binnen. ‘Meneer pastoor komt er zo aan,’ vertelde ze en ze liep meteen door naar de keuken. Voor Koko en Thomas was dat het sein om op te staan en vlug naar buiten te glippen. Anthony schoof ongemakkelijk heen en weer. Wat moest hij doen, blijven zitten of ook opstaan? Hij koos voor het laatste en was net op tijd.

‘Wel Anthony, je bent er eindelijk. Ik begon mij al ongerust te maken. Hoe is het gegaan in de stad? Kom, ga zitten.’ De geestelijke gebaarde naar de bank en nam zelf plaats in de stoel aan het hoofd van de tafel. Anthony hoopte dat zijn adem naar

stobá rook en niet naar rum en jenever, maar voor alle zekerheid zorgde hij ervoor niet te dicht bij meneer pastoor te gaan zitten. Uit zijn broekzak haalde hij een leren beurs en hij gaf die aan de geestelijke. Die schudde hem leeg op tafel en telde geroutineerd de bronzen en zilveren muntjes, maakte vijf stapeltjes van elk tien plaka's voor de vier vissers en Anthony, en stopte de rest terug in de beurs.

Anthony stond op om zijn deel van het geld in zijn broekzak te stoppen, maar de pastoor gebaarde hem weer te gaan zitten. 'Anthony, we moeten eens praten over je oudste zoon Mathias.'

Diep in gedachten verzonken verliet Anthony de pastorie. Terwijl zijn voeten hem als vanzelf in het vale maanlicht naar huis brachten, probeerde hij te bevatten wat meneer pastoor hem allemaal had verteld. Dat Matie een unieke kans zou krijgen om in de stad verder te leren, dankzij de generositeit van shon Rojer, die bereid was het schoolgeld te betalen. Kost en onderdak kon de jongen vinden bij pastoor Ludovicus Jansen, de broer van meneer pastoor, bij wie Matie als knecht in dienst zou treden.

Anthony vroeg zich niet af waarom de plantage-eigenaar zo genereus was voor de jongen. Het was een publiek geheim wie zijn werkelijke vader was. Matie was al bijna een jaar oud toen hij Clementina leerde kennen, maar desondanks had Anthony hem bij hun huwelijk als zijn eigen zoon erkend. En hij hield net zoveel van de jongen als van zijn eigen kinderen. Matie was een vrolijke knaap en niet te beroerd om zijn ouders te helpen. Het was alsof hij aanvoelde dat hij anders was dan zijn broertje en zusjes en daarom extra zijn best deed. Maar dat de jongen zo goed kon leren, dat was een verrassing voor Anthony.

En waarschijnlijk ook voor Clementina. Hoe zou zij reageren op het voorstel van meneer pastoor? Van al haar kinderen was Matie veruit haar favoriet. Zou ze hem voor deze gouden kans kunnen loslaten en naar de stad laten vertrekken?

‘Hei, Anthony. Alles goed gegaan bij *shon pader di paña pretu?*’^o

Hij schrok op, keek verbaasd om zich heen en zag dat hij al bij de ingang van Porto Marie was. Juan zat op een rotsblok voor het hek. ‘Je ziet eruit alsof je wel een borrel kunt gebruiken.’ Opgewekt sprong hij overeind en sloeg zijn arm om de schouders van Anthony. ‘Was shon pader kwaad omdat je zo laat was? Of was het iets anders? Kom, vertel het me bij tan Itchi.’ Nog steeds met de arm om zijn schouders geslagen troonde Juan hem mee naar Ita’s drankwinkeltje. Vanaf het terras waaiden vrolijke stemmen hun tegemoet.

Een straal maanlicht viel door het kleine venster. Het zilverachtige licht bescheen Clementina’s slapende lichaam op de rafelige slaapmat. Zo snel als zijn beschonken toestand het toeliet trok Anthony zijn hemd en broek uit en gleed achter haar warme lijf. Zijn grote hand gleed over haar zachte buik naar haar volle borsten, zijn gezicht verdween in het holletje van haar hals. Haar specifieke lichaamsgeur drong diep in zijn neusgaten en met zijn tong proefde hij het zout op haar huid. Een zacht gekreun steeg op uit haar keel. Hij wreef zijn blote heupen tegen haar vlezige billen.

‘Thony?’ mompelde ze slaperig.

‘Mmm,’ bromde hij in haar oor. Zijn vingers wroetten in de dichte bos schaamhaar. Clementina draaide zich naar hem toe. Onderzoekend gleed haar hand langs zijn buik naar zijn lendenen. Toen ontdekte ze in zijn warme adem de geur van

goedkope rum. Boos duwde ze hem van zich af. Toen hij opnieuw zijn hand naar haar uitstak, sloeg ze die kwaad weg.

‘Ach, toe nu Clem,’ smeekte Anthony met dikke tong. ‘Heb... geld... vieren... school... beeldjes,’ mompelde hij onsa-
menhangend, alvorens in een benevelde slaap weg te zakken.

4

Zachtjes sloop Clementina naar de slapende Matie en ze schudde hem wakker. Het was zijn taak om water te halen. Dankzij alle regen hoefde hij nu niet zo ver te lopen en kon hij op de plantage bij de put in hòfi Papaya de emmer vullen.

Zoals elke ochtend knarsten ook nu de roestige scharnieren toen ze voorzichtig de deur opende. Een kei tegen de deur voorkwam dat deze weer dichtwaaide. Stram hurkte ze neer bij de kookplaats, een kring van enkele koraalstenen, waartussen nog de as lag van de dag ervoor. Eén steen schoof ze aan de kant en met een samengebonden bosje twijgen veegde Clementina de asresten weg. Moeizaam kwam ze weer over-eind en ze liep naar de kleine schuur waarin zij niet alleen haar kookgerei bewaarde, maar ook een zak met houtskool en een mand met droge takjes. Halverwege echter draaide zij zich om en ze liep terug naar de hut. Daar zakte ze neer op het ver-weerde bankje naast de deur, dat Anthony in elkaar had getim-merd van wat drijfhout dat bij de *Orkan Grandi* was aange-spoeld op playa Hunku.

Met een diepe zucht leunde ze achterover tegen de ruwe bui-tenmuur. Ze sloot de ogen en luisterde naar het vrolijke gefluit van de *chuchubi*, die nog vóórdat de oostelijke hemel verkleur-de, al de komst van een nieuwe dag aankondigde. Was het wel verstandig geweest Anthony's avances gisternacht af te wijzen? Hij was een trouwe echtgenoot en een goede vader voor al haar kinderen. Dat was geen vanzelfsprekendheid op Curaçao en ze moest daar dan ook heel dankbaar voor zijn.

Maar ze wilde zo graag méér. Niet een heel leven van hard werken en toch bittere armoede. Soms geen geld om eten te

kopen, vaak geen geld om maïsstengels te kopen en daarmee het dak te repareren, nooit geld voor nieuwe kleren of schoenen. Als ze het geld dat Anthony aan drank uitgaf had kunnen sparen, dan... O, wat heerlijk om te dromen over wat ze daarmee allemaal had kunnen doen. Aan de andere kant van de muur maakte Anthony een geluid dat het midden hield tussen een snurk en een knor, en Clementina's dagdroom spatte uit elkaar. Weer voelde ze de woede jegens hem in haar opborrelen, wetend dat in ieder geval een groot deel van het geld dat meneer pastoor hem de vorige avond had uitbetaald, in zijn maag was verdwenen. Geld dat ze hard nodig hadden voor nieuwe schoenen voor Matie, die binnenkort van school moest om te gaan werken.

In het vage licht van de beginnende dag zag ze de jongen aankomen. Hij zeulde met een zware emmer. Af en toe klotste een klein plonsje water over de rand. Matie had niet geprobeerd zijn taak af te raffelen door maar een halfvolle emmer mee te sjouwen, stelde Clementina met genoeg vast. Van al haar kinderen was hij haar het liefst; een levende herinnering aan een kansloze liefde. Ze wist dat hij nooit zijn positie in gevaar zou brengen voor een vaste relatie met haar. Ze wist ook dat hij verschillende vluchtige avontuurtjes had gehad met andere jonge vrouwen op de plantage. Maar hún verhouding was anders, had hij verteld. Zij was speciaal, had hij gezegd. Zij was jong en naïef geweest, ontdekte ze toen bleek dat hun relatie niet zonder gevolgen was gebleven.

Links en rechts kraakten en piepten roestige en versleten scharnieren. Kinderen werden uit bed gejaagd. Het gerommel met emmers en kookgerei betekende het einde aan de rust in het voormalige slavendorpje. Clementina vermande zich en kwam overeind om te beginnen aan de zware taken die haar ook deze dag weer wachtten.

Het moest een uur of zeven zijn, want de zon stond inmiddels zó hoog dat deze net boven de heuvelrug van Sint Marie uitkwam. Anthony was naar de koeienkoraal om de runderen van de shon te melken voordat ze de mondi werden ingejaagd om te grazen. Met een opgeblazen gezicht en dichtgeknepen ogen had hij zwijgend de zoete koffie naar binnen gegoten die Clementina hem had aangereikt. Als oudste kind had Matie zijn broertje en oudste zusje meegenomen naar school, in het zand aan Clementina's voeten speelde de kleine Anna met wat schelpjes en stukjes kalebas.

Omdat het de regentijd was, moest Anthony na het melken aan het werk in de maïstuinen van de shon, waardoor het werk op hun eigen kostgrondje volledig op Clementina neerkwam. Elke dag moest zij het onkruid verwijderen om te voorkomen dat dit de jonge maïsstengels en bonen verstikte.

Ze stond net op het punt met de kleine Anna daar naartoe te gaan, toen Anthony kwam aansnellen, in zijn handen een stapeltje in bruin papier gewikkelde kleren. Was zijn gezicht vanmorgen vroeg nog opgeblazen van te weinig slaap en te veel drank, nu straalde het van oor tot oor.

‘Ik heb goed nieuws, mi dushi. Ga zitten, ik kom zo. Even deze spullen opbergen.’ Vlug ging hij de hut binnen en stopte de kleren in de houten kist in de hoek van het slaapvertrek, waarin hun spaarzame kostbaarheden lagen opgeborgen: een witte lap stof om een begrafeniskleed van te maken, een schaar, een paar kaarsen, een fraai bewerkte kalebasschaal en enkele bidprenten. Buiten stond Clementina nog steeds op dezelfde plaats, de kleine Anna op een van haar brede heupen geklemd. ‘Kom, je moet echt gaan zitten.’ Met de ene arm pakte hij zijn dochtertje en met de andere drukte hij Clementina zachtjes neer op het bankje. ‘Het is echt geweldig!’

Toen vertelde hij haar alles. Dat Matie zo slim was en dat meneer pastoor geregeld had dat hij in de stad verder kon leren. En dat shon Manchi het schoolgeld zou betalen. ‘Shon Manchi heeft mij een oud pak gegeven en shon pader een paar schoenen.’ Trots toonde hij haar het glanzend gepoetste schoeisel, waarvan de versleten zolen keurig waren gerepareerd. ‘Voor zondag. Shon pader wil dat ik na de mis bij zijn broer op bezoek ga. Die wil mij eerst spreken en zeker weten dat ik Matie niet na een paar maanden weer naar huis haal om ons te helpen.’

Clementina was met stomheid geslagen. Matie naar de stad. En naar school, een jongen uit de kunuku tussen de kinderen van welgestelde winkeliers en ambachtslieden. Haar jongen kreeg de kans waarvan zij zelf zo vaak had gedroomd: te ontsnappen aan het uitzichtloze, armoedige bestaan op de plantage.

Maar het betekende ook dat zij afstand van hem zou moeten doen; ze zou hem hooguit nog maar een paar keer per jaar zien. Hij was nog zo klein, nog een kind. Pas over een paar maanden zou hij zijn tiende verjaardag vieren. Haar gezicht weerspiegelde de innerlijke strijd tussen haar verstand en haar moederhart.

‘We hebben geen geld om schoenen en stadskleren voor hem te kopen,’ bracht ze ten slotte uit. Maar Anthony had nóg een verrassing voor haar; in haar handen stopte hij een handvol munten gewikkeld in een stukje oud leer. Toen ze het openvouwde telde ze het geld: vier en een halve gulden!

‘Dat heb ik verdiend met die houten beeldjes. Een Amerikaanse reiziger heeft ze allemaal gekocht.’ Met enig schuldgevoel dacht Anthony aan de twee depchi’s in zijn broekzak die hij had achtergehouden. Maar zondag moest hij weer naar de stad en het was een eind lopen; wat als hij onderweg dorst kreeg?

Met tranen in de ogen vloog Clementina haar man om de hals.

‘Anthony, mi dushi, wakker worden. Het is tijd.’ Zachtjes duwde Clementina tegen zijn schouder. Een slaperig gebrom was de enige reactie. Nu schudde ze hem wat steviger heen en weer.

‘Rustig maar! Ik ben al wakker, krijg alleen mijn ogen nog niet open,’ fluisterde Anthony chagrijnig. De kinderen sliepen immers aan de andere kant van het dunne schot dat de hut in tweeën verdeelde. Moeizaam kwam hij overeind en hij wreef met zijn eeltige handen in zijn ogen. Tot zonsondergang had hij op het land gewerkt. Eerst in de maïstuin van shon Manchi en toen tot het vallen van de duisternis op zijn eigen kostgrondje. Daarna was hij gaan liggen om nog een paar uurtjes slaap te pakken.

Het was ongeveer vijf uur lopen naar de stad. Wanneer hij kort voor middernacht vertrok, zou hij bij het eerste ochtendlicht aankomen bij Elisabeth, de zuster van Clementina. Zij werkte als naaister in de stad en huurde een afdak in de kurá Hulanda op Ser’i Otrobanda. Daar kon Anthony zich opfrissen en omkleden voordat hij naar de mis in de kerk van Pietermaai ging. Pastoor Ludovicus Jansen verwachtte hem daar te zien; na de dienst wilde hij kennismaken met de vader van Mathias, zijn aanstaand knechtje.

Matie was door het dolle heen geweest van vreugde toen Clementina hem voorzichtig het nieuws vertelde. Natuurlijk vond hij het erg dat hij zijn ouders en broertje en zusjes straks nog maar een paar keer per jaar zou zien. Maar hij was dol op leren en vooral lezen. Soms mocht hij bij meneer pastoor in de pastorie langskomen. Aan de lange tafel in de achtergalerij

schreef de geestelijke uitgebreide brieven of maakte aantekeningen in een dik schrift, terwijl Matie aan de andere kant van de tafel een boek las. Was er een woord dat hij niet begreep, dan vroeg hij dat aan meneer pastoor, die hem dan geduldig uitlegde wat het betekende.

Twee keer had zijn vader Matie meegenomen naar Punda. Wat een drukte was het geweest langs de Waterkant. De zeilschepen lagen twee rijen dik aangemeerd; tonnen, kisten en balen stonden links en rechts opgestapeld op de kade. En dan de huizen, waarvan de statige gevels zó hoog boven hem oprezen, dat hij zijn hoofd helemaal achter in de nek moest leggen om de fraai gekrulde topgevels te kunnen bekijken. Zijn vader was ook met hem door de schemerige steegjes van de oude wijk gelopen. Daar stonden de huizen zó dicht opeen, dat de bewoners elkaar door het raam een hand konden geven. Onder de galerijen zaten vrouwen tussen bossen palmstro hoeden te vlechten, waren mannen bezig geitenvellen schoon te maken, verkocht een vrouw verse schildpaddensoep en schoor een barbier voor een paar plaka's een klant. Matie had zijn ogen uitgekeken.

Clementina had het witlinnen pak netjes in papier gewikkeld en met een touw samengebonden, zodat het makkelijk te vervoeren was, maar niet zou kreuken. Ook de bruinleren schoenen werden aan het touw vastgemaakt. Ze waren aan de krappe kant, waardoor hij ze pas aantrok wanneer hij bij de kerk was. In de rechtermouw van shon Manchi's jas had een scheur gezeten, die Clementina met heel fijne steken had gerepareerd. Ook de ontbrekende knoop had zij vervangen en de rafelige mouwen van het hemd netjes hersteld. De donkerrode wijnvlek op de linkerbroekspijp had ze er niet helemaal uit gekregen, maar dankzij hard boenen was het nu zachtroze.

Anthony gooide het hele pakket over zijn schouder en ging traag op pad. Alles deed hem zeer; de paar uur slaap was niet voldoende geweest om goed uit te rusten, maar wél lang genoeg om zijn spieren te doen verstijven. Uit ervaring wist hij dat gewoon doorlopen de enige manier was om ze weer soepel te krijgen.

De maan was halfvol, maar stond hoog genoeg om te voorkomen dat de links en rechts oprijzende kadushi's de landweg in diepe schaduwen hulden. Daarbij had Anthony het pad over de plantage al zó vaak in het donker afgelegd, dat hij bijna met zijn ogen dicht zijn weg nog wel wist te vinden. Alleen daar waar de grote rooi het pad kruiste was het uitkijken geblazen, omdat het snelstromende water diepe geulen dwars over het pad had getrokken die nog niet waren opgevuld. Bij Ita Dakee was alles donker en stil, maar op de plantage Jan Kok was er nog volop leven. De eigenaar verbleef meestentijds in de stad en liet de zorg voor de plantage over aan een opzichter. Die woonde samen met Hilina Belioso in een stenen huisje aan de voet van de heuvel waarop het landhuis stond. Tan Hilina was een populaire *tambú*-zangeres op Banda'bou en tegen het einde van het jaar werden op Jan Kok dan ook regelmatig *tambú*feesten gehouden. Tot grote ergernis van pastoor Jansen, die van mening was dat de *tambú* door de duivel was uitgevonden om de mensen op het slechte pad te brengen. Bij de *tambú*feesten ging het er niet alleen lawaaierig aan toe, er werd ook enthousiast gedanst. Vooral de sensuele heupbewegingen van de dansers waren de geestelijke een doorn in het oog. Met regelmaat drong hij er bij de districtsmeester op aan om maatregelen te nemen, maar die maakte zich hier minder druk om. Zolang er maar geen vechtpartijen ontstonden door overmatig drankgebruik, gunde hij de bewoners van zijn district wel hun vertier.

<i>Juancho ta bebe burachi</i>	<i>Juancho drinkt zich dronken</i>
<i>Su kasá no ta lagu'é drenta</i>	<i>zijn vrouw laat hem niet binnen</i>
<i>Juancho no tin kurashi</i>	<i>Juancho heeft geen moed</i>
<i>Su kasá no ta lagu'é drenta</i>	<i>zijn vrouw laat hem niet binnen</i>
<i>Promé plaka den su man</i>	<i>eerst geld in haar hand</i>
<i>Pa kumpra karni i pan</i>	<i>om vlees en brood te kopen</i>
<i>Juancho no tin plaka</i>	<i>Juancho heeft geen geld</i>
<i>No tin plaka, no tin plaka</i>	<i>geen geld, geen geld</i>

De mondhoecken van Anthony krulden omhoog bij het horen van het lied waarmee tan Hilina de draak stak met Juan Fecunda. Maar wát graag was hij afgeweken van het rechte pad langs het binnenwater van Sint Marie en naar het feest gegaan, maar hij wist dat hij dat niet kon maken. Hij moest ervoor zorgen dat hij op tijd en netjes in de kerk van Pietermaai verscheen. Clementina en Matie en ook pastoor Jansen rekenden op hem. Vastberaden liep hij door.

Een half uur later had hij de grote weg van de parochie Barber naar de stad bereikt. Daar zakte hij neer op een rotsblok en gunde zijn benen even wat rust. Voor hem lag de kustvlakte van de plantage Daniel. Niet dat hij daarvan iets kon zien; het was een gapend zwart gat met in de verte een even zwarte zee, waarop het maanlicht kleine zilverkleurige spikkels toverde.

De maan was al over het hoogste punt heen. Anthony schatte dat het na enen moest zijn. Met een zucht stond hij op; het was tijd om verder te gaan. In zijn broekzak klonk een zacht gerinkel; de twee depchi's die hij had achtergehouden. Automatisch gleed zijn hand in zijn zak, even speelden zijn vingers met de kleine muntjes.

Nee, niets ervan! Dat geld was bedoeld voor de terugweg. Anthony haalde zijn hand weer tevoorschijn en liep verder. In

de regentijd hadden de zwaarbeladen karren uit Barber en Westpunt diepe sporen in de modderige aarde getrokken, maar precies in het midden was de weg vlak en droog. Een koude windstoot uit het oosten deed hem rillen, maar voerde ook de klanken van uitgelaten muziek mee. Waar kwamen die vandaan?

Aandachtig luisterend liep Anthony verder. In de volgende windvlaag herkende hij de metalige klanken van de wiri en het opzweepende ritme van de trom. Zou er zó laat nog gefeest worden bij ma Scharbaai? Ze had vast de marechaussees weer een kruikje rum cadeau gedaan om vanavond een andere ronde te lopen. Als een magneet trok de muziek Anthony aan, als vanzelf bewogen zijn benen zich op de maat van de muziek. Eén rummetje in zijn maag zou hem toch niet te laat doen komen? Integendeel, het zou hem juist voldoende energie geven om de rest van de afstand vlotter af te leggen. En als hij bij Elisabeth een kom koffie dronk, dan zou meneer pastoor vast niet meer aan zijn adem ruiken dat hij onderweg een slokje had genomen.

6

Met zijn voet bewoog marechaussee Vlieg het donkere lichaam heen en weer. Een luid gekreun was het resultaat. Gelukkig, ze hadden niet te maken met een lijk. Maar dat had hij ook niet echt verwacht. De walm van goedkope rum liet er geen twijfel over bestaan wat er aan de hand was met de neger, die als een vormloze hoop onder een wabi langs de kant van de weg lag. Zijn hemd zat onder de modder en de rechterzak van zijn broek was uitgescheurd.

‘Hé, sta op! Slaap je roes maar thuis uit.’ Vlieg hoopte dat de man in staat was zich op eigen kracht uit de voeten te maken, anders moesten ze hem meenemen naar de plantage Daniel en ter ontnuchtering opsluiten in het cachot. Eenmaal weer helder zou hij voor districtsmeester Eskildsen moeten verschijnen, die dergelijke zuiplappen gewoonlijk tot een celstraf van drie dagen veroordeelde wegens openbare dronkenschap. Vlieg had helemaal geen zin in die rompslomp, want hij moest dan de familie van de veroordeelde berichten dat de man vastzat. Van de familie werd immers verwacht dat ze zorgden voor eten voor de gevangene. Het bestuur van de kolonie was niet zo gek dat het de bewoners van Banda’bou op zijn kosten van onderdak en voedsel voorzag.

Nogmaals schudde Vlieg de dronken man heen en weer. Het gekreun werd luider en een donkere hand bewoog zich naar het hoofd. De marechaussee grijnsde; die kerel had een beste kater! Zijn collega ging het niet vlug genoeg. Met de punt van zijn sabel porde hij in de ribben van de zuiplap. ‘Schiet een beetje op. We hebben niet de hele dag de tijd!’ De neger werkte zich half overeind, maar zakte meteen weer op zijn knieën

in elkaar, de ellebogen op de grond en het hoofd in beide handen geklemd.

De twee marechaussees grepen hem bij de bovenarmen en hesen hem weinig zachtzinnig overeind. Hij stond te wankelen op zijn benen, zijn gezicht vertrokken van de pijn in zijn hoofd, terwijl hij met knipperende ogen versuft om zich heen keek. Langzaam veranderde de niet-begrijpende uitdrukking op zijn gelaat in paniek. Voorzichtig gleed zijn hand over het zwarte kroeshaar naar een plek achter op zijn schedel.

‘Ken a dal mi benta’bou? Unda mi pañanan ta? Mi tin ku bai Punda, bai misa. Shon Pastor ta spera mi. Por favor, yuda mi buska!’°

Opgewonden draaide hij zich om. In het wilde weg kroop hij onder de wabistruik en graaide met zijn handen in het verdorde gras. *‘Unda mi pañanan ta? Por favor, yuda mi buska!’*

‘Wat zegt hij?’ vroeg Meijer. De marechaussee was nog niet zo lang op het eiland en verstond nog maar een paar woorden van het apentaaltje dat ze hier spraken. Vlieg diende al een paar jaar langer op Curaçao, maar beheerste de landstaal ook maar matig. ‘Hij heeft het over iemand die hem neergeslagen zou hebben en kleren die hij kwijt is, maar verder snap ik er ook niet veel van,’ antwoordde hij. Meijer maakte een hoofdbeweging naar de man die paniekerig zocht tussen het groen langs de weg. ‘Wat doen we met hem?’

Voordat Vlieg kon antwoorden, liep de neger met wilde gebaren en opgewonden pratend op de twee marechaussees af. Vlieg verstond er niet veel van, maar begreep wel dat de man iets van hen verwachtte. Omdat de agenten niet vlug genoeg naar zijn zin reageerden, greep de man de oudste diender bij de mouw. Onder een stortvloed van woorden probeerde hij Vlieg mee te trekken.

Dat ging de marechaussee te ver. Wat een brutaliteit! Hij rukte zijn arm los en trok zijn sabel. ‘Wat denk jij wel, jij hondsvot! Dat je ons in ons gezicht kunt beledigen omdat we toch niet snappen wat je zegt? Dan heb je het mooi mis! Je bent gearresteerd, we nemen je mee naar de districtsmeester!’

Met hun sabels in de aanslag maakten de twee dienders de opgewonden neger duidelijk wat de bedoeling was, namelijk dat hij met hen mee moest naar de plantage Daniel, de zetel van de districtsmeester. Zijn zwart gelaat trok bleek weg. *‘No, no! Mi tin ku bai na misa den Pietermaai. Shon Pastor te warda mi.’*^o

Van het opgewonden gebrabbel verstond Vlieg alleen het woordje ‘misa’ en ‘pastor’. Hij grijnsde. ‘Ja, om je zonden op te biechten. Nou, we zullen meneer pastoor vragen of hij je in de cel komt opzoeken. Vooruit, lopen!’

Met stijgende verontwaardiging las Johan Eskildsen de kopie van de brief die de planter Maal naar gouverneur Van den Brandhof had gezonden. Daarin beklagde hij zich over de -volgens hem - schrikbarende wijze waarop de diefstal van vee en andere plantagegoederen op Banda’bou was toegenomen. Tien andere plantage-eigenaren hadden de brief eveneens ondertekend.

De klacht zelf verbaasde de districtsmeester niet. Het was de bekende klaagzang van de planters, die de inkrimping van hun kuddes nooit toeschreven aan de droogte of slecht toezicht, maar onmiddellijk met de beschuldigende vinger wezen naar de savaanbewoners. Nee, wat zijn bloed deed koken was de insinuatie dat hij als districtsmeester hiervoor mede verantwoordelijk was. Omdat hij de laatste jaren veel vrije lieden een perceel domeingrond in huur had gegeven, zou het aantal vee-diefstallen zijn gestegen!

De gouverneur had de klacht doorgespeeld aan de procureur-generaal, die hem nu om een reactie vroeg op de brief van Maal en consorten. Nou, daar kon hij op rekenen! Hij zou eens een boekje opendoen over de wijze waarop de voormalige slaven nog steeds werden onderdrukt door de planters van de Benedendivisie. De slavernij mocht dan wel zijn afgeschaft, de vrijgemaakten waren nog net zo afhankelijk van hun vroegere meesters als vóór de emancipatie. Niet voor niets waren de meeste bedelaars in de stad oude gebrekkige lieden afkomstig van de plantages uit de Benedendivisie.

Eskildsen greep een inktpot, een stuk papier en de zilveren pen en houder die hij bij zijn pensionering had gekregen. Met stramme benen liep hij naar zijn schrijftafel. Als gouvernementsambtenaar had hij uren staand achter die tafel doorgebracht, maar nu nam hij plaats op de hoge kruk die hij speciaal voor dat doel had laten maken toen hij na zijn pensionering tot districtsmeester werd benoemd.

Eens kijken, waar zou hij mee beginnen? Met de manier waarop de planters hun veewachters uitknepen? Dat het loon van een veewachter - zes gulden per maand en zeven liter droge maïs per week - veel te weinig was om op een eerlijke manier een huisgezin te kunnen onderhouden? En dan hielden ze ook nog geld in voor elke geit die werd vermist, ongeacht of dit de veewachter was aan te rekenen of niet!

Of het geval van Agricol Ramada, die veewachter was geweest op de plantage Hermanus. Hij had, zonder te vragen, een liter koeienmelk meegenomen voor zijn zieke dochtertje. Ramada werd zonder pardon ontslagen en als een dief met zijn gezin van de plantage weggejaagd. En dan die keer dat Joseph Joubert, de eigenaar van de plantage Wacao, het werkvolk dertig cent per dag had beloofd, maar toen het werk was voltooid,

kregen ze slechts de helft. Ze hadden niet meer verdiend, zei hij en hij dreigde eenieder van de plantage te laten verwijderen die een klacht durfde in te dienen bij de districtsmeester.

Wist de gouverneur wel dat de eigenaren de plantagebewoners dwongen ook de dividivipeulen aan hen te verkopen die zij op domeingrond hadden ingezameld? Eentje betaalde per zak slechts vijfenveertig cent, terwijl hij diezelfde peulen in de stad weer doorverkocht voor tweeënhalve gulden. Hetzelfde gebeurde met houtskool en brandhout. De plantagebewoners konden niet zelf de goederen naar de stad brengen, want daarvoor hadden ze een vervoersbewijs nodig dat moest worden afgegeven door... jawel: de plantage-eigenaar!

Eskildsen doopte zijn pen in de inkt en begon: ‘De bewering van de elf adressanten omtrent de diefstallen is ongegrond en eene belediging aan eene bevolking van ongeveer 4.400 zielen gedaan.’ Ondanks zijn leeftijd en stijve vingers was zijn handschrift met de mooie ronde letters nog goed leesbaar. ‘Vermits de politie in deze twee districten behoorlijk de rondes doet, beschouw ik die bewering ook als eene beschuldiging van plichtsverzuim aan haar gedaan en verklaar, zoolang de elf adressanten niet met feiten voor den dag kunnen komen, dat hunne bewering eene onwaarheid is.’

Een klop op de deur onderbrak zijn gedachtestroom. ‘Binnen,’ riep de districtsmeester, terwijl hij de pen netjes in de zilveren houder stopte. Vlug schoten zijn ogen naar de wijzers van de grote staande klok: het was even over negen uur. Hij was niet verbaasd marechaussee Vlieg te zien. Eskildsen stond erop dat de marechaussees na hun ronde door het district direct aan hem rapport uitbrachten als zij iemand hadden aangehouden. En in de laatste maanden van het jaar brachten zij bijna elke zaterdagnacht wel een vechtersbaas, een dronkaard of een kruimeldief naar de politiepost.

‘Mòru, bon dia, Vlieg,’ begroette hij de marechaussee. ‘Vertel, wie hebben jullie vandaag weer voor mij meegebracht?’ vroeg hij op joviale toon.

‘Bon dia, shon Eskildsen,’ antwoordde de ondergeschikte, terwijl hij beleefd zijn hoofd ontblootte. ‘Alles was rustig tijdens onze ronde, meneer. Er waren geruchten over een tambú-feest op Jan Kok, maar toen Meijer en ik daar aankwamen was alles donker en stil. Bij ma Scharbaai op het tuintje Martha Cosje was laat nog veel volk aanwezig, maar we hebben haar er niet op kunnen betrappen dat zij drank verkocht.’ Eskildsens wenkbrauwen schoten omhoog, de twijfel was duidelijk op zijn gezicht te lezen. Hij kende zijn pappenheimers; in ruil voor het hebben van een ‘blind oog’ zal ma Scharbaai de beide marechaussees wel een gratis hartversterkertje hebben geschonken. Niet voor niets sloeg Vlieg onder zijn blik de ogen vlug neer.

‘Toen we terugkwamen van de politiepost op Kleine Berg,’ ging Vlieg vlug verder, ‘vonden we langs de kant van de weg een man die zijn roes lag uit te slapen. Toen we hem wakker maakten, werd hij agressief en beledigde hij ons. We hebben hem daarop gearresteerd en hem opgesloten in het cachot hier op Daniel, meneer.’

De districtsmeester was opgelucht. Dat was slechts een kleinigheid waarvoor hij de arrestant niet naar de stad hoefde te sturen. Als plaatselijk hoofd van politie kon hij dit zelf afhandelen. ‘Wie is het deze keer?’ vroeg hij, terwijl hij zich stijfjes van de hoge schrijfkruk liet glijden en naar de kapstok liep om zijn hoed te pakken.

‘Anthony Castablanca, meneer. Hij is van Porto Marie.’ Een frons verscheen op het gelaat van de districtsmeester. De naam kwam hem vaag bekend voor, maar niet in ongunstige zin. Het

was in ieder geval niet iemand die al eerder voor wanordelijkheden was opgebracht.

‘Wat heeft hij gedaan om jullie te beledigen? Wat zei hij dan?’

‘Dat weet ik niet precies, meneer. Ik versta de landstaal nog niet zo goed en Meijer kent maar een paar woorden. Maar de neger nam een brutale houding aan en verzette zich tegen zijn aanhouding,’ antwoordde Vlieg stellig.

Eskildsen plantte de hoed op zijn hoofd. ‘Nou, laten we dan maar eens gaan kijken wat Castablanca daar zelf over te vertellen heeft. Als hij tenminste al voldoende is ontnuchterd.’

Het cachot zat in het oude melkhuisje, dat in tweeën was gedeeld: een cel voor mannen en een voor vrouwen. De laatste werd maar zelden gebruikt en was daarom het kleinst. Niet dat de andere cel veel groter was, er konden hooguit twee mannen tegelijk in worden opgesloten. Nu zat er op de houten brits slechts één neger triest ineengedoken. Meewarig schudde Eskildsen zijn grijze hoofd. De planters klaagden over de luiheid van de vrijgemaakten, hun gebrek aan discipline en de diefstallen die ze zouden plegen, maar werkten dit zelf in de hand door de verkoop van sterke drank op hun plantages openlijk toe te staan. Doordat ze hun geld opmaakten aan drank, bleven ze arm en afhankelijk van de planter.

‘Anthony Castablanca?’

De man sprong overeind en was met één grote pas bij de deur. Hij keek Eskildsen hoopvol aan. Meteen rook de districtsmeester de doordringende rumlucht. Er bestond geen enkele twijfel, de neger had de avond tevoren domweg te diep in het glas gekeken. Daar hoefde hij geen tijd aan te verspillen met een verhoor; uit ervaring wist hij dat hij de meest fantastische leugens, smoezen en verontschuldigungen zou horen.

‘Laat hem daar maar een tijdje zitten,’ sprak hij tegen Vlieg.
‘Breng hem zo tegen het eind van de middag maar naar mijn bureau, dan zal ik het verder wel afhandelen.’

Toen hij wegliep hoorde hij achter zich de neger op smekende toon roepen, maar al wat Eskildsen verstond was iets over naar de kerk gaan en een pak dat hij had gekregen en dat nu weg was. Geraaskal van een dronkaard, meer niet.

De deur trilde in de sponning onder de harde vuistslagen.
‘Clementina, doe open!’

Bij elke bonk op het droge hout kromp Clementina ineen. Omringd door de kleintjes zat zij in een hoek van de hut op de grond. Aan de andere kant van het vertrek zat Matie met een boek dat shon pader hem had geleend. Maar zij wist dat hij niet las; hij tuurde al tijden naar dezelfde bladzijde. De teleurstelling die zo overduidelijk van zijn gezicht was af te lezen, sneed door haar ziel en voedde haar woede op Anthony. Hoe had hij dit kunnen doen!

‘Vrouw, doe open. Nu meteen!’

Het was geen angst die Clementina ineen deed krimpen. Nooit was Anthony hardhandig geweest tegenover haar of de kinderen. Het straftouw dat naast de deur hing, had meer een symbolische functie. Wanneer hij dat van de haak haalde, dan wist het kind dat het over de schreef was gegaan. Als het zich daarna vrijwillig bij hem meldde om gestraft te worden, hing Anthony het weer terug en beperkte zich tot een paar stevige tikken op de billen. Nee, het was geen angst, maar diepe woede, teleurstelling en verdriet die haar ineen deden krimpen.

Toch was er ook die twijfel. Twijfel die zij diep in haar binnenste had weggeduwd, want het was veel gemakkelijker en bevredigender om Anthony de schuld te geven van alle narigheid. Om al haar frustratie en woede op hem te kunnen botvieren, in plaats van op het ongrijpbare noodlot.

‘Clementina, doe open. Het is allemaal niet waar. Laat mij je uitleggen wat er is gebeurd. Alsjeblieft!’ klonk het aan de andere kant van de deur.

Zijn smeekbede deed die twijfel weer de kop opsteken, maar Clementina wist dat snel te onderdrukken. De districtsmeester had hem toch niet voor niets tot twee dagen cachot veroordeeld? Het was een dag minder geweest dan gebruikelijk, omdat het de eerste keer was voor Anthony. Marechaussee Vlieg was haar dat eergisteren komen vertellen. Hij had ook gezegd dat Meijer en hij Anthony slapend hadden aangetroffen, niet ver voorbij Baai Klaas en stinkend naar de rum. En dat hij, toen ze hem wakker maakten, heel verward en agressief was geweest.

Clementina was zó kwaad op Anthony, dat zij geweigerd had hem voedsel te brengen in het cachot. Toen Vlieg haar de volgende dag tijdens zijn ronde hierop aansprak, gaf ze hem twee depchi's mee om eten voor hem te kopen.

Maar toch... Anthony was weliswaar niet vies van een borrel, hij was tenminste nog nooit dronken thuisgekomen. Aangeschoten, ja, dat wel. En zeker was hij zich nog nooit zó te buiten gegaan aan drank dat hij zich niets meer kon herinneren. Bovendien was hij dol op Matie en wist hij hoe belangrijk dit was voor de jongen.

Aan de andere kant van de deur klonken boze stemmen. Voorzichtig maakte Clementina de mollige armpjes van de kleine Anna los, die zich stevig had vastgeklampt aan haar moeders jak en angstig op de punt van het kanten kraagje sabbelde. Zachtjes sloop ze naar de deur om te luisteren. Aan het geroezemoes te horen was er sprake van een kleine volksoploop voor haar woninkje. Ze herkende de schelle stem van Clodine Batta, die twee hutten verder woonde, en het sonore stemgeluid van Juan Pedro Roonsina, de opzichter van Porto Marie.

‘Anthony, shon Rojer heeft mij opdracht gegeven je van de plantage te verwijderen. Hij wil je hier nooit meer zien. Pak je

spullen en vertrek,’ hoorde Clementina hem zeggen. Het geroezemoes hield abrupt op...

‘Juan, dat kan hij niet maken! Wat moet er dan terechtkomen van Clementina en de kinderen? Waar moeten we heen? Waar heb ik dit aan verdiend? Het is allemaal niet waar, het is allemaal een misverstand. Ik was niet dronken en ik heb de kleren niet verkocht,’ jammerde Anthony.

‘Clementina moet zelf maar beslissen wat ze doet,’ antwoordde Juan Pedro kortaf. ‘Shon Rojer heeft gezegd dat zij hier mag blijven wonen als ze wil, maar jou wil hij hier niet meer zien. Ik heb opdracht gekregen je te laten arresteren wanneer je nogmaals een voet op deze plantage zet. Je hebt het echt verbruid, hij is woedend op je.’

‘Maar Clementina is mijn vrouw. Ze kan hier niet blijven wonen zonder mij. Dat gáát toch zo maar niet?’

Weer bonkten zijn vuisten op de deur, die weer in de scharnieren rammelde onder het fysieke geweld. ‘Clementina! Clementina, kom naar buiten. Alsjeblieft, laat mij je vertellen wat er is gebeurd. Clementina...’ smeekte hij nog eenmaal.

Maar Clementina bewoog zich niet. Met hangende schouders leunde zij tegen de muur. Langzaam gleden de tranen over haar wangen.

‘Clementina...’ klonk het nog eenmaal wanhopig aan de andere kant, maar de deur bleef onverzoenlijk gesloten.

Behoedzaam klom Juan Fecunda de steiger af, die in de aanbouw zijnde kerk was neergezet voor de zware houten spanten die de kapconstructie moesten gaan vormen. Zijn handen trilden van vermoeidheid. Of kwam het doordat hij de hele dag nog geen borrel had gedronken?

Vandaag had hij zich toch maar met zijn timmergereedschap gemeld bij de bouwopzichter. De onverwachte meevaller van enkele dagen geleden had hem in staat gesteld dit nog wat uit te stellen, maar gisteren lukte het hem nergens meer een drankje of iets te eten los te bedelen. En dus had hij tegen pastoor Jansen gezegd: 'Nu wil ik wel komen werken.'

De geestelijke had zich bijna verslikt in zijn glas maderawijn bij zoveel brutaliteit. Het liefst had hij Juan weggestuurd, maar hij kon een paar extra handen op dit moment maar al te goed gebruiken. Het dak moest zo snel mogelijk dicht, nu de regentijd zo vroeg was begonnen. Het probleem was dat juist door die regen elke man, vrouw en kind dat beschikte over twee gezonde handen, aan het werk was in de maïstuinen.

'Ik kan niet veel betalen,' had Vincent Jansen geantwoord. 'Veertig cent per dag, meer niet.'

'Ik doe het voor vijfendertig cent, shon pader, als u mij steeds aan het einde van de dag uitbetaalt,' had Juan daarop geantwoord. Daar had de geestelijke niets van willen weten, want hij wist dat Juan na een dag werken vermoedelijk weg zou blijven totdat zijn geld weer op was. Maar de timmerman had voet bij stuk gehouden en Jansen restte niets anders dan toe te geven. Een goede timmerman in de stad verdiende al snel een gulden per dag, dus die vijfendertig cent was een schijntje.

De wetenschap dat hij straks voldoende geld had om bij tan Itchi een hartversterkertje te halen, deed Juan de spierpijn in zijn armen en rug vergeten. Vlug borg hij zijn gereedschap op en liep naar Adam Daybo, de bouwopzichter. Die overhandigde met een stuurs gezicht de timmerman zijn loon van die dag. 'We beginnen morgen om zes uur, direct na de vroegmis. Zorg dat je op tijd bent. Of nog beter: dat je de vroegmis bijwoont.'

Die opmerking deed Juans mondhoeken krullen, maar hij was zo verstandig niet te reageren. Op dit moment had hij het geld hard nodig, dus hij kon de man maar beter te vriend houden. Tenslotte was hij degene die de taken verdeelde en Juan voelde er weinig voor om in de toren aan het werk gezet te worden. Werken op die hoogte en in zo'n kleine ruimte, brrr! Dat was niets voor hem. Liever werkte hij op de grond, waar de verschillende onderdelen van de kapspanten pas werden gemaakt en gemerkt, om boven op de steiger in elkaar te worden gezet.

Opgewekt slenterde hij de heuvel af. Beneden aangekomen ging hij rechtsaf over het nieuwe karrenpad naar Porto Marie. Shon Manchi had hem destijds wel weggestuurd van de plantage, maar niet verboden ooit nog zijn terrein te betreden, zodat hij vrij was de toko van tan Itchi te frequenteren.

Wat dat betrof was hij beter af dan Anthony, bedacht hij met enig leedvermaak. Toen hij nog op Porto Marie woonde, had hij regelmatig moeten toezien hoe shon Manchi Anthony voortrok, enkel omdat hij met Clementina was getrouwd en shon Manchi's 'schandvlek' had weggewerkt door haar zoontje als het zijne te erkennen. Eenmaal verhuisd naar de plantage San Sebastian was zijn wrok daarover gesleten. Anthony en hij waren zelfs vrienden geworden. Anthony had hem als eerste - zelfs nog voordat Clementina het wist - verteld dat Matie in de stad naar school zou gaan en dat shon Manchi had aangeboden het schoolgeld voor de jongen te betalen. Bij het horen van dit nieuws was de oude jaloezie weer opgelaaide, maar dat had hij vlot weer weten te onderdrukken. Anthony en hij hadden het goede nieuws gevierd met een aantal glaasjes rum bij tan Itchi.

Als je het over de duivel hebt... was dat niet Anthony daar op die steen bij het hek van Porto Marie? Waarom zijn vriend daar als een gebroken man ineengedoken zat, kon hij wel raden.

Nieuws vloog sneller de Benedendivisie rond dan een mondi-brand. Hij wist precies hoe het voelde om als een paria te worden weggezonden. Wanneer de shon je om een futiliteit je woning en je kostgrondje afnam. Het was hem immers óók overkomen!

Even vergat Juan zijn droge keel en de rum van tan Itchi. Zo vlug zijn vermoeide benen hem dat toestonden, liep hij naar zijn ongelukkige vriend. ‘Anthony, mi amigu, het spijt me voor je. Het is niet eerlijk dat niemand je wil geloven. Maar ik wel, hoor! We zullen die rotzak die je dit heeft geflikt wel vinden. Dat beloof ik je.’

Anthony’s hoofd veerde op. Eindelijk iemand die hem geloofde! De ellende van de afgelopen dagen golfde over zijn lippen. De marechaussees die niet naar hem wilden luisteren. Shon Eskildsen die hem niet wilde geloven. Zijn verblijf in de cel, twee lange dagen zonder ook maar iets te eten. Hij was zó blij eindelijk iemand gevonden te hebben die bereid was naar zijn verhaal te luisteren en hem niet als een stuk leugenachtig vuil behandelde. Anthony’s stem was hees van emotie.

Dat herinnerde Juan aan zijn droge keel. ‘Wat jij nodig hebt is een stevige borrel,’ onderbrak hij hem. ‘Laten we naar Pedro Gario gaan op Fontein. Ik hoorde dat hij in de stad een aantal flessen likeur heeft gekocht bij Ellis & Dania op Awasá. Ik trakteer.’ Om zijn woorden te onderstrepen rammelde hij met de munten in zijn broekzak. ‘Morgen is er een nieuwe dag. Voorlopig heb ik werk en geld.’

Anthony had echter andere zorgen. ‘Waar moet ik vannacht slapen? Waar vind ik onderdak? Shon Eskildsen gelooft mij niet, dus hem vragen om een stukje grond is zinloos.’

‘Maak je niet druk, mijn vriend. Het komt allemaal wel goed. Voorlopig trek je gewoon bij mij in. Morgen zien we wel

weer, maar nu eerst een rummetje!’ Juan hielp hem overeind en troonde hem mee. De hele weg naar Fontein ratelde Anthony maar door over Clementina, Matie en shon Manchi. En wat zou shon pader wel niet van hem denken? Juan was dan ook maar wát blij toen ze bij de woning van Pedro Gario aankwamen en zijn vriend eindelijk zijn mond hield.

Een bleke maan stond bijna loodrecht boven hen, toen ze eindelijk de plantage Fontein verlieten. Het vale maanlicht verlichtte enkele dunne wolken, die eenzaam voortdreven langs een heldere sterrenhemel.

Anthony had slechts twee rummetjes op, maar die waren niet goed gevallen op zijn lege maag. Slingerend liep hij over de donkere zandweg. Zijn vriend moest hem aan zijn mouw vasthouden om ervoor te zorgen dat hij niet van de weg af de mondi in liep. Zelf had Juan van de vrouw van Pedro Gario een bord *aros ku boonchi* gekocht, maar het was niet bij hem opgekomen dit te delen met zijn vriend.

‘*Ai, mi Dios!* Waaraan heb ik dit verdiend? Waarom wil niemand mij geloven?’ jammerde Anthony vol zelfbeklag, terwijl hij zich losrukte. ‘*Matie, mi yu°*, wees niet boos. Het spijt me zo!’ schreeuwde hij door de stille nacht. Met wankele passen liep hij terug in de richting van Porto Marie.

‘Rustig, joh! Moet iedereen je horen?’ Boos greep Juan zijn arm in een poging de jammerende neger weer de goede kant op te sturen. Maar die sloeg zijn hand weg. ‘Nee, ik moet naar Clementina! Ze... ze wacht op mij en is vast... vast ongerust dat ik nog niet terug ben. Clementina, mi... mi dushi, ik kom!’ hikte hij.

Bijna struikelend over zijn eigen voeten slofte hij een pas of tien over het brede karrenpad en toen struikelde hij pas écht,

over de aarden wal aan de zijkant van de weg. De lucht knetterde van de vloeken; Anthony was met zijn hand in het verdorde blad van een *infrou* gevallen.

Bezorgd keek Juan toe. Als ze pech hadden, werden ze nog gesnapt door een patrouille van de marechaussee. Hij voelde er niets voor om weer een nacht in het cachot door te brengen. Hij kende inmiddels elke vierkante centimeter van dat hok!

Met veel moeite wist Anthony zich overeind te hijsen. Zwalkend over de donkere zandweg kwam hij aan de andere kant van de weg terecht. Daar zakte hij neer tegen de gladde stam van een oude zadelboom. Zijn ogen vielen dicht en een paar tellen later werd de stilte van de nacht verstoord door een vredig gesnurk.

Maar dat hoorde Juan niet meer. Die was het hek van Siberie al gepasseerd en in de duisternis verdwenen.

Een klop op de deur deed Eskildsen opkijken van de papieren waarmee zijn bureau was bezaaid. ‘Binnen,’ riep hij, terwijl hij zijn gouden leesbril netjes in de koker stopte. Vlug schoten zijn ogen naar de wijzers van de grote staande klok: het was even over negenen. Marechaussee Vlieg stapte het schemerige kantoor van de districtsmeester binnen. Eskildsen was enigszins verbaasd de man te zien. De nacht van dinsdag op woensdag was normaliter de rustigste avond van de week.

‘Mòru, bon dia, Vlieg,’ begroette hij de marechaussee. ‘Is er iets bijzonders gebeurd de afgelopen nacht? Hebben jullie iemand opgepakt?’ vroeg hij op bezorgde toon.

‘Bon dia, shon Eskildsen,’ antwoordde de ondergeschikte, terwijl hij beleefd zijn hoofd ontblootte. ‘Alles was rustig tijdens onze ronde, meneer. Er waren geruchten dat Pedro Gario illegaal drank verkocht die hij uit de stad had meegenomen, maar dat hebben we niet kunnen controleren. Voordat we bij Fontein waren, vonden we langs de kant van de weg een man die vermoedelijk te veel had gedronken. Met veel moeite hebben we hem op de been gekregen en meegenomen. Hij zit nu opgesloten in het cachot, meneer.’

‘Wie is het deze keer?’ vroeg de districtsmeester, terwijl hij stijfjes overeind kwam en naar de kapstok liep om zijn hoed te pakken.

‘Anthony Castablanca, meneer.’

Een frons verscheen op het gelaat van de districtsmeester. ‘Die Castablanca die ik gisteren heb vrijgelaten? Die net twee dagen wegens dronkenschap in het cachot heeft gezeten? Wat is er met die vent aan de hand!? Is het hem zó goed bevallen in het cachot dat hij zich weer heeft laten oppakken!?’

‘Ik heb gehoord dat shon Rojer hem van de plantage gestuurd heeft, meneer. Hij is woedend dat Castablanca de kleren die hij hem had gegeven, heeft verkocht of geruild voor drank. Dat hebben Meijer en ik tenminste gehoord toen we gisteravond onze ronde deden.’

‘Wat een gedonder om dat stomme pak kleren,’ viel de oude Eskildsen boos uit. Hoewel hij niets van het verhaal van de dronken neger had geloofd, had hij toch Vlieg naar ma Scharbaai op Martha Cosje gestuurd. Ma Scharbaai had bij hoog en bij laag volgehouden dat Anthony de kleren niet bij haar had geruild voor drank. Hij was die avond helemaal niet bij haar langs geweest, vertelde ze. Maar aan die verklaring had Eskildsen weinig geloof gehecht; zij zou echt niet toegeven dat zij zo laat nog sterke drank had geschonken.

Bovendien stonk de man een uur in de wind naar drank toen de marechaussees hem hadden opgepakt. Zijn verklaring dat iemand hem met een fles rum buiten westen moest hebben geslagen, was totaal ongeloofwaardig. Dat iemand bewusteloos werd geslagen met een lege fles was nog voorstelbaar, maar met een gevulde fles...

Vreemd was wel dat niemand na die zaterdagavond die kleren en die schoenen nog had gezien. Naar wat hij had begrepen, was het een eenvoudig witlinnen pak geweest, maar slechts een handvol bewoners van zijn district kon zich een dergelijk kostuum veroorloven. Leren schoenen waren helemáál een luxe.

Maar daarover kon Eskildsen zich nu niet meer druk maken. Het feit dat Castablanca nog dezelfde dag van zijn vrijlating alweer was opgepakt wegens dronkenschap, was voor hem een afdoend bewijs van zijn schuld en dat hij te maken had met iemand die het blauw van de hemel loog om

zichzelf te verschonen. Eskildsen hing zijn hoed weer aan de kapstok. Waarom zou hij zijn tijd verspillen aan het verhoren van zo iemand?

‘Laat hem over drie dagen maar weer gaan, ik schrijf hem wel in het strafregister in. Zorg alleen dat zijn familie ditmaal wél eten komt brengen of hiervoor betaalt.’

Nog voordat de sterren aan de hemel waren verdwenen, stond Anthony op. Voorzichtig opende hij de deur op een kier en gleed stilletjes naar buiten. Een geluid dat het midden hield tussen een snurk en een knor maakte duidelijk dat Juan niets had gehoord en rustig verder sliep.

Anthony wilde op tijd bij Sint Willibrordus zijn om de vroegmis bij te wonen. Shon Manchi had hem weggestuurd van Porto Marie en Clementina wilde niets meer van hem weten. Zijn vroegere vrienden en burens bekeken hem alsof hij een lepralijder was. Gisteren was hij daarom met Juan meegegaan naar Sint Willibrordus om shon pader om hulp te smeken. Maar de geestelijke was zó boos op hem, dat hij hem door zijn knecht Koko had laten wegsturen.

Daarom ging hij naar de vroegmis en daarna zou hij gaan biechten. Dan moest meneer pastoor wel luisteren!

‘Alstublieft, meneer pastoor. Laat mij biechten. Als u mij niet gelooft is shon Dios de enige die mij nog kan helpen,’ zei Anthony op smekende toon. ‘Geloof u mij als ik in de biechtstoel zweer op het leven van mijn kinderen, dat ik de kleren niet heb verpatst voor drank? Dat iemand mij buiten westen heeft geslagen en de spullen heeft gestolen?’

‘Anthony, je vergeet waar je bent!’ viel pastoor Jansen boos uit. ‘Ook dít is het huis van God, al is het dan nog niet voltooid. Hier zweren we niet en zeker niet op het leven van onschuldige kinderen.’

Geschrokken deed Anthony een pas naar achteren. ‘Excuses, duizendmaal excuses, meneer pastoor,’ stamelde hij. ‘Ik hoop dat shon Dios mij hiervoor niet nóg zwaarder zal straffen!’

‘Dus je geeft toe dat God je terecht heeft gestraft?’ reageerde de geestelijke meteen.

‘Nee!’ riep Anthony en hij kromp in elkaar alsof hij een pak slaag had gekregen. Meneer pastoor had ook al geen enkel vertrouwen meer in hem. Waaraan had hij al deze ellende toch verdiend? Wanhopig keek hij omhoog, alsof hij de Almachtige in de hemel om genade smeekte. Al wat hij zag, was het opgewekte gezicht van zijn makker Juan, die hoog op de wankelsteiger probeerde enkele ribben voor het plafond met houten doken vast te zetten. Zowel het zware werk als de hoogte maakte dat zijn bewegingen aarzelend en onbeholpen waren. In de ene hand hield hij een houten hamer vast, met de andere het spantbeen.

Juan was de enige die hem niet in de steek had gelaten. Anthony schaamde zich dat hij vroeger op de man had neergekeken en dikwijls had geprobeerd hem te ontlopen. Juan had zich een ware vriend in nood betoond, in tegenstelling tot degenen die hij vroeger tot zijn vrienden had gerekend.

‘Meneer pastoor, alstublieft...’ smeekte Anthony, zijn stem schor van emotie. ‘Als u mij de biecht niet wilt afnemen, wat kan ik dan doen om u ervan te overtuigen dat ik de waarheid spreek? Zeg het mij, ik zal het doen. Alstublieft...’ fluisterde hij nogmaals, maar hij had de hoop al opgegeven en liet moedeloos het hoofd zakken.

Vincent Jansen aarzelde. Vertelde Anthony misschien de waarheid? Maar hij had te veel gladde leugenaars meegemaakt, die hem bij alles wat hun lief was bezwoeren onschuldig te zijn, terwijl het bewijs van hun misdaad vóór hen lag.

‘God zal ervoor zorgen dat de waarheid aan het licht komt, Anthony. Hij doorziet iedereen, tegenover Hem is liegen nutteloos. En Hij zal je nóg zwaarder straffen als je tegenover Hem liegt in de biechtstoel.’

Anthony's hoofd zakte nog dieper op zijn borst. De hangende schouders kromden zich zo mogelijk nog meer. Zonder veel hoop wachtte hij op het oordeel van pastoor Jansen.

‘Als je zeker weet dat je dit doen wilt...’

Anthony's hoofd veerde op, zijn ogen straalden hoopvol. ‘O ja, shon pader. Alstublieft! Geef mij de kans u en shon Dios te vertellen wat er is gebeurd.’

‘Kom mee dan.’

Met grote passen beende Jansen over de kale cementvloer naar de uitgang met Anthony in zijn kielzog. De geestelijke stopte even in de kerktoeren om te kijken hoe het werk daar vorderde. ‘*Tur kos bon, Daybo?*’^o vroeg hij de bouwopzichter. Beide mannen spraken even over het dak, waarvan de constructie maar langzaam vorderde. En de plotselinge windvlaggen die soms kort voor een regenbui opstaken, waardoor het werken in de hoge kerktoeren een hachelijke bezigheid werd.

‘Wees voorzichtig, Daybo. Neem geen onnodige risico’s,’ drukte pastoor Jansen hem op het hart. ‘Ta bon, shon pader. Het komt allemaal wel goed,’ stelde de opzichter hem gerust.

De geestelijke en Anthony verlieten de kerk door de wijde opening die straks de ingang tot de kerk zou vormen. Twee zware houten deuren met brede smeedijzeren gehengen stonden klaar tegen de buitenmuur. Honderden voeten hadden een smal pad gevormd van het majestueuze gebedshuis naar het bescheiden kerkje aan de voet van de heuvel.

Anthony en pastoor Jansen waren halverwege, toen achter hen een donderend geraas klonk, alsof een op hol geslagen span paarden met een volgeladen kar door de straat galoppeerde, links en rechts delen van de vracht verliezend.

Toen werd het stil. IJzingwekkend stil...

De twee mannen bedachten zich geen moment, draaiden zich om en renden terug naar de nieuwe kerk. Maar wat zij

daar bij binnenkomst aantreffen, deed hen abrupt stilstaan. Door een wolk van stof zagen ze de twee staanders van de steiger, die als luciferhoutjes in tweeën waren geknakt. Alles was naar beneden gekomen - de geprepareerde spanten, het timmergereedschap en een deel van de buitenmuur - en lag nu op een wanordelijke hoop midden in de kerk.

Een zacht gekreun trok hun aandacht; vlak bij de muur lag een timmerman van wie het onderbeen schuilging onder een zware balk. Zijn gelaat was vertrokken van pijn, de kaken stijf opeengeklemd. Met beide handen omklemde hij zijn gekwetste lichaamsdeel.

Van alle kanten kwam hulp aanstuiven. Mannen schreeuwden tegen elkaar en trokken aan de balk in een poging de ongelukkige te bevrijden, maar die gilde het uit.

‘Stop!’ riep Daybo. ‘Gebruik je verstand! Haal eerst het hout en de stenen weg die erbovenop liggen, daarna kunnen we die balk optillen. Zijn er nog meer gewonden?’

‘Nicolaas Adonicia,’ klonk het aan de andere kant van de berg puin. ‘Maar het lijkt mee te vallen; een wond aan zijn hoofd die erg bloedt en een flinke snee in zijn arm, maar niets gebroken volgens mij.’

De eerste zorg van pastoor Jansen betrof de gewonden. Een van de werklieden werd naar de pastorie gestuurd om bij zijn huishoudster een schoon laken te halen. ‘Daarvan kunnen we verbandmiddelen maken,’ legt hij uit. ‘Jij!’ De pastoor wees naar een van de werklieden. ‘Ren als een haas naar shon Rojer, leg hem uit wat er is gebeurd en vraag of hij een kar beschikbaar wil stellen om de gewonden naar het gasthuis in de stad te vervoeren.’

‘Shon pader,’ viel Anthony hem in de rede. ‘Shon pader, waar is Juan? Juan Castablanca? Toen wij weggingen stond hij bovenop de steiger.’

‘Tur hende, luister! Heeft iemand Castablanca gezien?’ riep pastoor Jansen boven het kabaal uit. In het geroezemoes dat daarop volgde, viel Juans naam keer op keer, maar er kwam geen antwoord.

‘Heeft misschien iemand Castablanca kort voor het instorten het werk zien verlaten?’ Het bleef stil.

Daybo was niet voor niets tot bouwopzichter aangesteld. Meteen nam hij weer de leiding en verdeelde de mannen in twee groepen. ‘Jullie halen voorzichtig hier de rommel weg, zodat we deze man kunnen bevrijden,’ commandeerde hij, terwijl hij naar de gewonde timmerman bij de muur wees. ‘En jullie beginnen aan die kant alles weg te halen en te sorteren,’ beval hij de anderen. ‘Stenen daar opstapelen, hout tegen die muur en al het gereedschap bij het altaar. En kijk uit, er kan nog iemand onder het puin liggen.’

Een paar minuten later riep een aarzelende stem de geestelijke. ‘Shon pader... shon pader, hier.’ Vincent Jansen schoot toe, maar Anthony was er sneller bij. Tussen twee zware balken en deels verborgen onder de brokstukken van de buitenmuur zag hij een donkerbruine arm gehuld in een versleten grauwwit hemd uitsteken met in de hand een houten hamer.

Anthony wankelde. God, oh God! Juan, zijn vriend Juan! De enige vriend die hij nog had. Wat moest hij nu? Waarom strafte shon Dios hem zo erg?

IO

Eenzaam en alleen zat Anthony onder de scheefgegroeide divi-divi naast de hut van Juan. Zijn hoofd rustte moedeloos in zijn handen. Waarom werd hij zo gestraft? Waarom heeft shon Dios de enige man die in zijn onschuld geloofde en bereid was hem te helpen, tot zich geroepen?

Misschien was het beter geweest als de steiger op hém was neergekomen, dacht hij wrang. Juan, die in het district als een klaploper bekendstond, was door zijn tragische dood opeens een held geworden. Nog voordat het gemangelde lichaam onder het puin vandaan was gehaald, kwam shon pader al aanzetten met een doodskist. De meeste bewoners van de Benedendivisie hadden op de kromme dakspanten van hun huisje zes planken klaarliggen en in een kist een lap stof voor de bekleding, mocht het einde daar zijn. Voor armlastige parochianen echter had de geestelijke een kist klaarstaan in zijn mangasina. Voorzichtig werd het lijk van de onfortuinlijke timmerman in een laken gewikkeld en in de kist gelegd.

Razendsnel was het nieuws over het ongeluk in de kerk het district rondgegaan. Binnen de kortst mogelijke tijd kwamen tientallen bewoners van de omliggende plantages en savanen aangesneld. Was het niet om te helpen, dan wel om vooral niets te missen van de dramatische gebeurtenis.

Iemand had Maria Lucia gewaarschuwd, die kwam aanrennen met een rist kinderen in haar kielzog. Toen het lichaam van Juan de kerk werd uitgedragen, wierp zij zich met lange uithalen jammerend op de lijk-kist. Vergeten waren de ruzies over geld en zijn drankzucht. Maar toen meneer pastoor vroeg of het stoffelijk overschot naar haar hut gebracht moest worden om te

worden afgelegd, weigerde Maria Lucia beslist. Ze was doodsbang dat zijn geest daar uit wraak zou komen spoken, omdat zij hem de deur had gewezen. Nee, ze moesten hem maar naar zijn eigen hut op Siberie brengen. Zij zou Elodie Koko, die samen met haar dochter Antoinette de lijken in dit district waste en aflegde, daar naartoe sturen.

En nu waren Elodie Koko en Antoinette bezig het lichaam van zijn vriend klaar te maken voor zijn laatste reis. Triest keek Anthony om. Maria Lucia stond wat verderop, omringd door haar kinderen en enkele vrouwen die gewoonlijk werden ingehuurd voor het 'dodengehuil'. Kennelijk durfde zij niet de hut binnen te gaan voordat de lijkwassers hun werk hadden voltooid.

De wijze waarop Juan om het leven was gekomen, maakte hem voor de bewoners van de Benedendivisie bijna tot een heilige. Iedereen deed zijn best om hem een waardig afscheid te geven. Naast de deur stonden enkele flessen rum klaar voor het 'handen wassen' na de teraardebestelling. Zij waren een geschenk van shon Manchi. De familie Muller van San Sebastian, de plantage waarop Maria Lucia woonde, had een lap zijde gegeven voor de bekleding van de kist. De stof was wat vergeeld, maar zijden bekleding in de doodskist was een ongekennde luxe voor arme landbouwers. Shon Hellmund van de plantage Hermanus had zijn opzichter gestuurd met een bundel kaarsen. Shon De Rochemont van Fontein had enkele bewoners twee kruiken jenever en een verse kaas meegegeven voor de dodenwake. Juan zou de volgende ochtend vroeg worden begraven op de begraafplaats van Sint Willibrordus.

Enkele vrouwen uit de buurt kwamen aanlopen met een mand waarin enkele broden zaten en kruiken koffie voor de dodenwake. De mannen zouden pas aan het eind van de dag

langskomen, wanneer het werk was gedaan. Hij had geen werk meer en ook geen kostgrondje om te bewerken, dacht Anthony mismoedig. Daarom zat hij nu als de enige kerel voor de hut van zijn vriend te treuren. Niet dat Maria Lucia dat waardeerde; ze had vier ándere mannen gevraagd om morgen de doodskist te dragen. Alsof het allemaal zijn schuld was.

In de deuropening verscheen Elodie Koko, die met een teken aangaf dat de rouwenden naar binnen konden om afscheid te nemen van de dode. Aarzelend gingen Maria Lucia en haar kinderen naar binnen, gevolgd door de andere vrouwen. Enkele tellen later steeg uit de hut een luid gejammer en geweeklaag op. Dat zou dag en nacht doorgaan totdat de doodskist naar buiten werd gedragen, wist Anthony uit ervaring. Af en toe zou een van de weeklaagsters de hut verlaten om uit te rusten of een praatje te maken met de mannen die buiten stonden te wachten om de dode naar zijn laatste rustplaats te begeleiden. Onder het genot van een jenevertje zouden zij herinneringen ophalen aan de dode.

Anthony wachtte even en volgde toen de vrouwen naar binnen. In de hut hing de doordringende geur van azijn, knoflook en rum, die rijkelijk waren gebruikt door de lijkwassers. Niet alleen om het lichaam van de dode Juan te reinigen, maar ook om hun eigen lichaam te beschermen tegen *baf*, de lijkgassen die soms uit de lichaamsopeningen van een dode ontsnappen. Midden in het kale vertrek stond op twee schragen de eenvoudige blankhouten doodskist. De deksel lag op de afgedankte hutkoffer waarin Juans schamele bezittingen zaten en daarop stonden enkele brandende kaarsen. Tot zijn opluchting zag hij dat de verweerde spiegel die daarboven aan de muur hing, was omgedraaid. Immers, wanneer je een dode in de spiegel zag,

betekende dit dat jij of iemand in je omgeving spoedig zou sterven.

Zoals gebruikelijk in de kunuku was het lichaam opgebaard met de voeten naar het oosten. Maria Lucia sprak op zachte toon met Elodie Koko. Anthony onderbrak de vrouwen even om de weduwe te condoleren en liep toen naar het voeteneinde van de kist. Bedroefd keek hij neer op het bleke gelaat van zijn vriend, terwijl hij met een half oor luisterde naar Maria Lucia en Elodie Koko.

‘... ligt er keurig bij...’

Juans ingevallen wangen waren nu opvallend rond; het gevolg van de doeken die in de mondholte waren gestopt tegen het ontsnappen van lijkgassen.

‘... vond het in die koffer...’

Anthony’s ogen gleden naar beneden. Twee blote voeten staken in een paar bruinleren schoenen. De versleten zolen van de glanzend gepoetste schoenen waren keurig hersteld.

‘... het was wel wat groot...’

Juans smalle lichaam was gehuld in een erg ruimzittend witlinnen pak.

‘... misschien van iemand gekregen?’

Een scheur in de rechtermouw was met keurige, fijne steekjes gerepareerd, op de linkerbroekspijp zat een lichtroze vlek.

‘Hij verschijnt tenminste als een shon gekleed voor shon Dios,’ sprak Maria Lucia tevreden.

Woordenlijst

afdak	klein huisje met één vertrek
alablanka	naaktoogduif
alpargata	eenvoudige sandaal
amigu	vriend
aros ku boonchi	rijst met bonen
Awasá	plein aan de Waterkant in Otrobanda
bai dilanti	ga vooruit, ga voorwaarts
bakeer	man die paarden africht en verzorgt
bakiou	gezouten, gedroogde kabeljauw
Banda'bou	Benedendivisie, westelijk deel van Curaçao
basta	genoeg
Benedendivisie	westelijk gedeelte van Curaçao, gelegen benedenwinds van Willemstad
bloublou	een hagedissensoort
bomba	slavenopzichter
bon dia	goedendag
bon noch	goedenacht
Bovendivisie	oostelijk gedeelte van Curaçao, gelegen bovenwinds van Willemstad
chapi	schoffel, hak
chappen	schoffels, hakken
chuchubi	Caribische spotlijster, een onopvallende zangvogel
combuis	losstaande keuken
damejaan	dameraan; fles waaromheen een mand is gevlochten, tevens inhoudsmaat
danki Dios	goddank
datu	zuilcactus
depchi	dubbeltje
diabel pretu	duivelse neger

djar	aarden pot waarin het drinkwater werd bewaard
djárason	woensdag, ook de dag waarop slaven hun weekrantsoenen kregen
domeingrond	grond in eigendom van het gouvernement
dushi	schatje, liefde
fiscaal	procureur
fiscalaat	kantoor van de procureur met enkele cellen
fogòn	ingebouwde stookplaats om te koken
funchi	pap van gekookt maïsmeel
hòfi	hofje met vruchtbomen en groentebedden
Igbo	bevolkingsgroep uit West-Afrika
indju	boom waarvan het hout werd gebruikt voor het branden van houtskool
infrou	schijfcactus
kabriet	geit
kadushi	zuilcactus
kalbas largu	grote kalebas
kas grandi	landhuis op de plantage
katuna di seda	een hoge grijsbladige struik
kibrahacha	boom die na de eerste regen met gele bloemen bloeit
knoek	onvruchtbaar stuk grond, voornamelijk gebruikt voor veeteelt
kompadre	makker
koraal	omheind stuk grond waarbinnen 's nachts het vee verblijft
kunuku	platteland
kurá	omheind erf rond een woonhuis
Mamai	mamma, moeder
mangasina	magazijn

manumissie	wettige vrijverklaring van een slaaf
maribomba	soort wesp
matrimonia clandestina	kerkelijk huwelijk zonder juridische waarde
mi dushi	mijn liefje, mijn schatje
misa	kerk
mondi	met cactussen en doornstruiken begroeid landschap
mòru	goedemorgen
negerij	nederzetting van slavenhuizen op een plantage
Oostdivisie	Bovendivisie
Orkan Grandi	de grote orkaan van 1877
pal'i lele	drietandig roerhout voor het bereiden van funchi
palu di sia	zadelboom
Papai	pappa, vader
patia	watermeloen
pika	doorn
pispis	bladluis
plaka	tweeënhalf cent
playa	strand
pober	arm, arme
ponchi	veerbootje dat met één riem wordt voortbewogen
porko pretu	zwart varken
redu	roddel
rooi	stroombedding waardoor in de regentijd het water wordt afgevoerd
sala	woonkamer
salifña	zoutpan
savaan	savanne, grasland
savaanbewoners	mensen die van het gouvernement vergunning hadden gekregen een huisje te bouwen op de savaan

seru	de berg
ser'i	samentrekking van seru di; de berg van
shimaruku	West-Indische kers
shon	respectvolle aanspreektitel voor zowel mannen als vrouwen
shon Dios	Heer God
shon pader	meneer pastoor
sombré di cabana	gevlochten hoofddekseel
snaphaan	soort geweer
Spaanse juffer	schijfcactus
stobá	een gerecht van gestoofd vlees of gestoofde vis met groente
straf touw	kort, dik stuk touw dat werd gebruikt ter correctie bij een overtreding
tambú	creoolse muzieksoort met hekelteksten
tan	tante
trankeer	afscheiding, terreingrens
tur hende	iedereen
Uña di Gatu	struik met sterk gekromde doornen aan de takken, zoals de nagels van een kat
vrijkorps	legermacht bestaande uit twee korpsen; het korps der vrije negers en het korps der vrije mulatten
wabi	boom met gemene stekels
warawara	caracara, een soort roofvogel
wayaká	pokhoutboom
wela	grootmoeder, grootvader
Westdivisie	Benedendivisie
wiri	muziekinstrument
yambo	okra
yu	kind

Noten

- 54 'Wie is daar? Wie is daar?' in gebroken Papiaments.
 57 'Regen' en 'Gevaarlijke man'.
 58 'Slechte man is niet hier.'
 'Opschieten, regen erg slecht!'
 81 'Dat is een goede worp.'
 82 'Zeker.'
 87 De Raad, voorgezeten door de gouverneur, was verantwoordelijk
 voor zowel het bestuur, de wetgeving als de rechtspraak in de
 kolonie.
 108 'Wij eisen onze vrijheid! Leve Tula! Leve Rigaud!'
 112 'Meer, meer!'
 We gaan alle blanken vermoorden!
 113 'Dood aan alle blanken!'
 128 'Geef maar aan mij.'
 'Is alles in orde?'
 132 Voor God zijn alle mensen gelijk.
 143 'Stop. Wie gaat daar?'
 149 'De pastoor komt hier om ons over te halen.'
 155 'Goedemorgen, meneer pastoor. Heeft u goed geslapen?'
 187 'God zij met je.'
 203 'Niet schieten! Niet schieten!'
 218 'Waarom mijn kind? Waarom mijn lieveling? Waarom?'
 237 'Hé Anthony. Hoe gaat het met je?'
 248 letterlijk: pater van de zwarte kleren. Wereldheer of jezuïet
 260 'Wie heeft mij neergeslagen? Waar zijn mijn kleren? Ik moet
 naar de stad, naar de kerk. Meneer pastoor verwacht mij. Help
 mij zoeken, alstublieft!'
 261 'Nee, nee! Ik moet naar de kerk van Pietermaai.
 Meneer pastoor wacht op mij.'
 273 'Matie, mijn kind'
 278 'Anthony, mijn broeder'
 281 'Alles goed, Daybo?'

Over Els Langenfeld (1958-2013) en Porto Marie

Sinds haar komst naar Curaçao enkele decennia geleden raakte Els Langenfeld gefascineerd door de geschiedenis van de gewone man in voorbije eeuwen. Zij verrichtte al jarenlang onderzoek, schreef talloze artikelen voor kranten en tijdschriften en heeft inmiddels diverse non-fictie boeken op haar naam staan. *Porto Marie* is een aanrader voor eenieder die meer wil weten over het leven van de gekleurde bevolking op Curaçao tijdens en na de periode van de slavernij.

Met dit drieluik over de plantage Porto Marie betreedt Els Langenfeld een nieuw terrein, dat van de historische fictie. Dat wil zeggen dat de hoofdpersonen fictief zijn, maar wel ingebed in een historische context, die zij als geen ander kent. Niet alleen de historische figuren en jaartallen kloppen, Langenfeld nam regelmatig ter plaatse een kijkje om erachter te komen wat haar fictieve hoofdpersonen zoal zagen als ze onderweg waren naar de stad.

Els Langenfeld
Porto Marie 1738 – 1795 – 1888. Novellen

ISBN 978 90 6265 816 9

«Els Langenfeld is door een proces heengegaan dat haar maakte van een historicus tot een romancier. Van mij vier schitterende sterren voor *Porto Marie*, en een abraso caloroso voor Els Langenfeld die het voor elkaar gekregen heeft in het 150ste jaar na de afschaffing van de slavernij onze literatuur te verrijken met drie prachtige historische nouvelles.» – Eric de Brabander in *Antilliaans Dagblad*

«De combinatie van feitenkennis en liefde voor Curaçao vormt de basis voor de drie novellen. Het resultaat is imponerend. Els Langenfeld heeft met haar *Porto Marie* een bijzonder boek geschreven. De drie novellen vormen tezamen een roman rond de oude Curaçaose plantage. Drie juweeltjes die de soms hui-veringwekkende geschiedenis van Curaçao vertellen.» – Ezra de Haan op *Literatuurplein.nl*

«Als een ware monnik heeft ze jarenlang in het archief gespeurd naar de namen, de leeftijden, de moeders en de eventuele beroepen van de slaven die 150 jaar geleden op Curaçao hun vrijheid kregen. Tussendoor vond ze ook nog de tijd voor *Porto Marie*, drie nouvelles over slaven, vrije negers en kleurlingen in de 18de en 19de eeuw.» – Jeannette van Ditzhuijzen in *Trouw*

«De auteur is een uitstekende verteller. Op beeldende wijze brengt zij historische figuren en gebeurtenissen tot leven.» – Walter Palm voor *NBD/Biblion*

«*Porto Marie* leest als een trein. De opbouw is helder; het kolonialisme, de slavernij, de slavenopstand van Tula en de emancipatie vormen de context waarin een beperkt aantal personages wordt gevolgd. Met een goed verhaal toont Langenfeld dat zwart nooit automatisch solidair was met zwart. Flexibele loyaliteiten en eigengewin maakten de realiteit complexer dan de Grote Geschiedenis ons wil laten geloven. Ze laat zien dat gedachten en handelingen van de kleine man ons meer vertellen over de geschiedenis dan alle bibliotheken en geschiedschrijvers ooit hebben kunnen hopen.» – Federico Besamusa in *La Chispa*

«Slavernij is een schaars thema in de Nederlandse literatuur. Els Langenfeld maakt iets van dat gemis goed met *Porto Marie*, een bundeling van drie novellen. Het tweede deel is met 150 pagina's bijna een roman op zich en gaat over de legendarische opstand van Curaçaose slaven onder leiding van Tula. Scherp brengt Langenfeld de dilemma's van de opstandelingen in beeld. Haar vertelling heeft een sterk plot.» – John Jansen van Galen in *Het Parool*

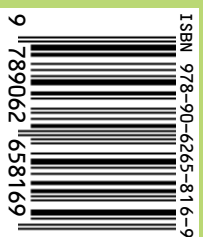
Els Langenfeld weet met **Porto Marie** in de novellen op indrukwekkende wijze een levensecht beeld te schetsen van het dagelijks leven op en rond de Curaçaose plantage Porto Marie.

Na een overhaaste vlucht in 1738 probeert de slaaf Mbambo wanhopig van het dorre eiland te ontsnappen, terwijl hij hem, in hallucinerende beelden, herinneringen bovendrijven aan de gruwelijke overtocht vanuit Afrika die hem naar Curaçao bracht.

Het leven van Assienta, Alexander en Gacia wordt volledig op zijn kop gezet door de beruchte slavenopstand onder leiding van Tula in 1795.

En kleine eeuw later, in 1888, de slaafrenij is dan al 25 jaar voorbij, zijn Juan en Anthony in naam vrije mannen, maar in de praktijk zijn ze net als de slaaf en met handen en voeten gebonden aan de plantage-eigenaar en aan meneer pastoor.

Porto Marie is de Caribische nominatie voor De Inkttaap 2015.

ELS LANGENFELD

PORTO MARIE

ELS LANGENFELD

PORTO MARIE

1738 - 1795 - 1888

IN DE NIEUWSTE
NUMMER